

Jani Päivänen - Hannu Kurki - Lauri Virrankoski

Parempaan kaupunginosaan

Aluefoorumi kehittämisen
menetelmänä

HELSINKI 2002

Kuva- ja karttalähteet:

kuvat 1-2: LT-Konsultit Oy

kuvat 3-24, 27-31 sekä 33: Hannu Kurki

kuva 25: LT-Konsultit Oy

kuvat 26, 32, 39: Kartta-aineisto © Genimap Oy, lupa L4801/02, muokkaus LT-Konsultit Oy

kuvat 34-45: LT-Konsultit Oy

*Julkaisu on saatavana myös Internetistä:
<http://www.ymparisto.fi/palvelut/julkaisu/elektro/sy589/sy589.htm>*

*Suomen ympäristö 589
Ympäristöministeriö
Alueidenkäytön osasto*

Taitto: Ainoliisa Miettinen

*ISSN 1238-7312
ISBN 952-11-1271-9 (nid.)
ISBN 952-11-1272-7*

Edita Prima Oy

Helsinki 2002

Esipuhe

Aluefoorumi on 1990-luvulla kehitetty toimintamalli, joka pyrkii vastaamaan erityisesti ikääntyvien asuntoalueiden kehittämisen haasteisiin. Ensimmäisen kerran sitä sovellettiin Helsingin Maunulassa. Foorumien taustalla on pitkä kehitystyö alkaen saksalaisista kaupunkifoorumeista 1960-luvulta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tehdä tunnetuksi ja arvioida aluefoorumin perusteita ja tuloksia. Tutkimus koostuu kahdesta osasta: mallin kuvauksesta, tuotteistamisesta, sekä foorumeihin osallistuneiden haastatteluihin ja palautteeseen perustuvasta arvioinnista.

Tämän tutkimuksen perusteella aluefoorumit näyttäisivät tarjoavan hyviä edellytyksiä asuinalueiden kehittämiseen. Foorumien vahvuuksia ovat ideoisuus sekä osallistumisen vapaaehtoisuus ja epämuodollisuus. Foorumit vahvistavat ja luovat alueen toimijoiden verkostoja. Niissä keskitytään eri toimijoiden yhteisiin etuihin. Aluefoorumit ovat hyvä pohja myös osallistuvan suunnittelun soveltamiselle.

Tutkimus on toteutettu osana ympäristöministeriö EKO-INFRA -tutkimusohjelmaa. Ympäristöministeriön lisäksi projektia ovat rahoittaneet Helsingin kaupungin rakennusvirasto, Helsingin kaupungin tietokeskus, Suomen kuntaliitto sekä Uudenmaan liitto. Projektin ohjausryhmään ovat kuuluneet Katri Tulkki ja Pekka Harju-Autti ympäristöministeriöstä, Tuomas Eskola ja Kirsi Mäkinen Suomen Kuntaliitosta, Mikko Virkamäki Helsingin kaupungin rakennusvirastosta (myöhemmin Kotikaupunki ky:stä), Pia Bäcklund Helsingin kaupungin tietokeskuksesta, Marja-Kirsti Eliasson Terve ja turvallinen kaupunki -neuvottelukunnasta, Pentti Tuovinen Uudenmaan liitosta, Riitta Fabricius Helsingin Kaupunginosayhdistysten Liitosta sekä Aija Staffans Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolta. Ohjausryhmän puheenjohtajana on toiminut Katri Tulkki. Rahoittajaorganisaatiot ja ohjausryhmän jäsenet ovat merkittävällä työpanoksella osallistuneet projektissa pidettyihin seminaareihin ja työpalaveriin.

Tutkimuksesta on vastannut LT-Konsultit Oy. Raportin ovat kirjoittaneet Jani Päivänen ja Lauri Virrankoski (LT-Konsultit Oy) ja Hannu Kurki (Helsingin kaupunginosayhdistysten liitto).

Yliarkkitehti Katri Tulkki
Ympäristöministeriö

Sisältö

<i>Esipuhe</i>	3
1 <i>Yhteenvedo</i>	6
2 <i>Foorumitoiminnan tausta ja tarve</i>	10
Paikallisten foorumien tarve	11
Foorumitoiminnan taustaa Suomessa	17
3 <i>Aluefoorumien toimintakonsepti ja sen perusteet</i>	21
Aluefoorumien tilaisuuksien järjestäminen	24
Prosessit muokkaavat asuinalueita	25
Kehityksen ohjaus aluefoorumiprosessissa	26
Miten ratkaistaan ilkeitä ongelmia	29
Osapuolten osallistuminen toimintaan	31
Tavallisimmin käytettyjä suunnitteluvälineitä	32
Aluefoorumiprosessin kehitysportaat	34
Luovuus ja alueen kehitys	35
Internet ja kehittämisen tulevaisuus	36
Peliteoria ja yhteistyön syntyminen	38
Lähitalouden mahdollisuudet	40
Systeeminen taso, yksilönäkökulma, alueen verkostot	43
4 <i>Aluefoorumien tarkastelua tutkijan silmin</i>	44
Arviointimenetelmät	44
Arvioinnin kysymyksenasettelu	45
Helsingissä toimivat aluefoorumit	45
Toimijoiden motivaatio	54
Foorumin organisointi ja toimintatavat	59
Osanottajien kokemat hyödyt	62
Foorumit alueellisen mielipiteen edustajina ja muokkaajina	68
Foorumimallin sovellettavuus ja kehittämistarpeet	76
5 <i>Kehittäjän ja arviomiesten dialogi</i>	80
6 <i>Kehittämis ehdotuksia ja tutkimustarpeita</i>	86
Kehittämis ehdotukset	86
Tutkimustarpeita	88

Kirjallisuus 91

Liitteet:

1. Haastateltujen henkilöiden peitenimet ja kuvaukset 94

2. Haastattelurunko/asukkaat 95

3. Maunulan aluefoorumin palautelomake 97

4. Yhteenveto foorumipalautteesta 98

Kuvailulehdet 99

Kaupunginosa tai asuinalue on monella tavalla tärkeä taso tarkasteltaessa kestävän kehityksen toisiinsa kietoutuvia aspekteja: ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä. Monet kaupunkikehityksen ongelmat Suomessa juontavat nopean kaupungistumisen aikaan, jolloin funktionalismin hengessä rakennettiin asuinalueita, joilla ei juurikaan ole työpaikkoja eikä muita toimintoja tai tekemistä. Tai paradoksaalisesti – tekemistä riittäisi hyvinkin paljon!

Nykyinen asunto- ja palvelutuotannon voimavaroja koetteleva muuttoaalto osuu aikaan, jolloin asuinalueilla on nopean rakentamisen perintönä suuri määrä rapistuvaa rakennuskantaa. Asuinalueita rapistaa myös sekä julkisen että yksityisen sektorin palveluiden rakennemuutos, joka on dramaattisesti vähentänyt esimerkiksi pankki- ja postiverkostoa asuinalueilla. Kauppa keskittyy yhä suurempiin yksiköihin, joiden menestys perustuu yksityisautojen käyttöön. Samalla myös kunnallisten palveluiden saatavuus on yhä useammin uhattuna. Eräs uhka onkin asuinalueiden jyrkkenevä jakautuminen hyvin ja huonosti toimeentulevien ihmisten alueisiin. Eriarvoistuminen näkyy myös siinä, miten terveelliseen, viihtyisään ja turvalliseen ympäristöön kullakin on varaa. Koska Suomessa on paljon omistusasumista, tärkeä kysymys on myös, miten asuinalueiden kehitys vaikuttaa asuntoihin sidotun omaisuuden arvoon.

Usko kansalaisten oman aloitteellisuuden mahdollisuuksiin alueiden kehittämistyössä kasvoi 1990-luvulla, samalla kun puhe kolmannen sektorin roolista hyvinvointipalvelujen tuottajana yleistyi. Kansalaisyhteiskunnan nouseva arvostus tiivistyy uudistetussa maankäyttö- ja rakennuslaissa, jossa suunnittelulta edellytetään viranomaisten ja kansalaisten välistä vuoropuhelua. Hyvin jär-

jestetty ja pitkäjänteinen vuoropuhelu voi auttaa tiedon kulkua ja yhteistyötä asukkaiden, viranomaisten ja intressiryhmien välillä. Asukkaiden omat ideat ja aktiivisuus ovat sosiaalisen kestävyysden tärkeintä käyttövoimaa. Tarvitaan lisää mahdollisuuksia vaikuttaa omaan kaupunkiympäristöön, ja vaikuttamisen välineiden pitäisi olla lähellä, yhteisiä ja avoimia.

Aluefoorumi asuinalueiden kehittämisen menetelmänä

Aluefoorumi on 1990-luvulla kehitetty toimintamalli, jonka avulla on pyritty vastaamaan asuinalueita koskeviin haasteisiin. Tavoitteena on prosessimainen, vähittäinen kehittäminen, joka perustuu asukkaiden, viranomaisten ja muiden toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Mallin kehittäjät ovat pyrkineet organisaatioltaan keveään menetelmään, joka toimisi vapaaehtois pohjalta. Samalla malli olisi kevyt ja aidosti vapaaehtoinen myös satunnaisen osallistujan kannalta. On varottu foorumien muodostumista suljetuiksi yhdistyksiksi johtokuntineen ja rituaaleineen: tavoitteena on kaikille avoin tilaisuus asuinalueen eri toimijoiden väliseen vuoropuheluun.

Aluefoorumi järjestää säännöllisesti – neljästä kuuteen kertaan vuodessa – tiettyä vakiomuotoa noudattavan tilaisuuden, jossa keskustellaan kaupungin osaa koskettavista teemoista asiantuntija-alustusten pohjalta. Osanottajilta kerätään palautetta ja toivomuksia käsiteltäviksi teemoiksi ja aika ajoin alueen tilannetta hahmotellaan laajemmin SWOT-analyysin avulla. Keskeistä on, että kuva alueesta tarkentuu ja monipuolistuu, jolloin alueen toimijat pystyvät ottamaan myös perustellusti kantaa alueen puolesta. Kannanottoja ei kuitenkaan tehdä foorumin nimissä.

Avoimuuden ja prosessimaisuuden keskeisenä takeena pidetään sitä, ettei foorumeilla ole muodollista organisaatiota eikä niissä tehdä päätöksiä tai jaeta rahaa. Alueen kehittämisprosessi on ymmärretty pakostakin hitaasti edistyväksi vuoropuheluksi, jonka tuloksena eri toimijat vähitellen löytävät yhteisiä intressejä ja yhteistyömuotoja. Toinen toisensa tunteva toimijaverkosto on jäsenilleen hyödyksi monissa tilanteissa. Se esimerkiksi helpottaa tehokkaiden toimintatapojen löytymistä silloin, kun on reagoitava ohi kiitävään tilaisuuteen tai aluetta uhkaavaan kriisiin.

Arvioinnin päätulokset

Aluefoorumien arviointi perustui kolmesta helsinkiläisestä aluefoorumista kertyneisiin yleisöpalautteisiin ja yhteensä viidentoista osanottajan haastatteluun sekä osin myös foorumitilaisuuksissa tehtyihin havaintoihin. Arvioinnin kohteena olivat Maunulan, Kruununhaan ja Etelä-Haagan–Kivihaan aluefoorumit. Haastattelut painottuivat kolmesta tutkitusta foorumista vanhimpaan, Maunulan aluefoorumiin.

Aineistossa korostuu aluefoorumeille tyypillinen hyvin koulutettu, monin tavoin alueella vaikuttaviin eri tahoihin verkottunut osanottajakunta sekä foorumitoimintaa tuntevat viranomaiset. Arviointia rajoittaa se, että Maunulan kokemuksien yleistämisessä pitää olla varovainen. Maunulalla on varsin pitkät perinteet asukkaiden ja viranomaisten välisen vuorovaikutuskokeilujen pilottilueena, joten aluefoorumin on saattanut olla helpompi lyödä läpi siellä kuin jossakin muualla. Osittain tätä puutetta korvaavat tutkimuksessa käsitellyt kaksi muuta, nuorempaa aluefoorumia.

Tutkimuskysymyksiä olivat seuraavat: mikä foorumin osallistujia motivoi, miten foorumi on organisoitu ja mitkä sen sisäisen toiminnan vahvuudet ja heikkoudet ovat, millä tavoin ja millaisiin asioihin se vaikuttaa alueellaan ja millaisia voisivat olla sen tulevaisuuden sovellukset. Ulkopuolisen arvioijan osa on vaikea, sillä jos toiminnan lähtökohta on paikallisuudessa, miten asettaa tavoitteita ulkopuolelta? Tästä syystä arvioinnin pe-

rustaksi pyrittiinkin ottamaan mahdollisimman pitkälti osallistujien omat näkemykset. Herätteenä käytettiin myös muun muassa Patsy Healeyn ajatuksia yhteistoiminnallisesta ja kommunikatiivisesta suunnittelusta.

Aineiston valossa foorumikonseptin peruspiirteet vaikuttavat erittäin toimivilta: kokoontumisten formaatti, osallistumisen ja järjestämisen keveys, ”ei päätöksiä” -periaate ja kohtauspaikka-idea. Erityisesti Maunulan osalta voidaan luotavaisin mielin todeta, että toimintamalli on helpottanut alueen pitkäjänteistä, prosessimaista kehittämistä. Foorumeissa kerätty palaute on osaltaan pitänyt prosessin raiteillaan ja tuottanut järjestäjille arvokasta tietoa tilaisuuksien onnistumisesta ja konseptin toimivuudesta. Toimintaa rapauttavia riitoja ei ole esiintynyt, vaan alueella on syntynyt verkostoja ja yhteistoimintaa eri toimijoiden kesken.

Osallistujien motivaatiossa tärkeitä asioita olivat foorumin avoin ja kaudenestelematon *ongelmalähtöisyys*, alueella vallitseva *kehittämisjännite* eli tyytymättömyys meneillään olevaan kehitykseen ja samanaikaisesti usko suotuisan kehityksen mahdollisuuksiin, omakohtaiset huolet, joillakin osallistujilla vahva *aluedentiteetti* sekä ehkä erityisesti mahdollisuus *kevyeen osallistumiseen*.

Foorumin kokoontumiset ovat yhtenä iltana noin joka toinen kuukausi. Suurimmalle osalle yleisöstä foorumimallin vahvuuksia ovat osallistumisen vapaaehtoisuus ja epämuodollisuus. Kevyille osallistumismahdollisuuksille on ilmeinen tarve, ja toisaalta ihmisillä on yleensä vain vähän aikaa osallistumiseen. Edelleen osallistuminen (sekä paikallinen että muihin vapaaehtoistyön muotoihin liittyvä) kasautuu. Aluefoorumi vastaa tähän vyyhtiin hyvin, sillä avoimena prosessina se on osallistujille joustava, eikä se tietyssä mielessä voi jäädä kesken. Foorumiin voi tulla paikalle kuulemaan, mitä uutta alueella tapahtuu ja kommentoimaan – olemaan aktiivinen ilman että luottamustoimet ”uhkaavat”. Tässä mielessä aluefoorumi nimenomaan on avoin foorumi, julkinen tila keskustelulle, päinvastoin kuin aina josakin määrin suljettu yhdistysjohtokun-

tineen ym. organisaatiomalleineen.

Suljetun yhdistyksen rinnalla avoin foorumi lupaa paljon yhteiskunnassa, jossa verkostoituminen on yhä tärkeämpää. Asuinalueiden kehittäminen on epäilemättä monesti hedelmällisempää ymmärtää pelinä kuin taisteluna. On strategisesti parempi tehdä ”vietteleviä siirtoja kumppaneille” kuin koettaa ”pakottaa vastustajia” omalle kannalle (esimerkiksi Sotarauta 2000).

Asukkaita, saati muita asuinalueiden avaintoimijoita, ei kuitenkaan aina ole helppo motivoida vapaaehtoiseen toimintaan. Heidän on nähtävä myös oma etunsa kehittämistyössä. Aluefoorumi hyytyisi lähtökuoppiinsa, jos se koontuisi monta kertaa hyvin pienellä porukalla. Hyviä foorumien aiheita ovat tästä syystä varsinkin alkuvaiheessa yhteiset uhat.

Aluefoorumien hyvän onnistumisen nähtiin olevan kiinni myös vetäjien kyvyistä, näkyvimmin puheenjohtajasta. Toisaalta tarvitaan myös muuta yhteistyöryhmää ja sen vähemmän näkyvää työtä, jotta prosessi kulkisi eteenpäin myös kokoontumisten välillä. Foorumien taustatahona ovat kaikissa kohdefoorumeissa olleet paikalliset kaupunginosa- ja asukas-yhdistykset. Niiden piirissä järjestetään tarpeen vaatiessa erilaisia teematyöryhmiä, joiden työn tuloksia esitellään foorumeissa.

Foorumien osallistujakunta osoittaa, että aika ja motivaatio eivät jakaudu tasaisesti. Nuoret ovat olleet foorumeissa huonosti edustettuina, ja riippumatta siitä, pidetäänkö osallistujakunnan viinoutumia sinänsä ongelmana, nuoria itseään koskettavat kysymykset ovat tulleet huonosti esiin. Jotta nuoret eivät foorumissa näyttäytyisi vain ongelmana muiden elämässä, nuoria edustava viranomaistaho voi olla mukana foorumissa ja – Maunulan kokemusten tavoin – foorumeissa käytettäviä kysely- ja osallistumismetodeja voidaan soveltaa erikseen esimerkiksi nuorisotaloissa ja verrata tuloksia aikuisten näkemyksiin.

Aluefoorumien konseptin kulmakiiviä on, että foorumeissa ei tehdä päätöksiä. Haastatellut pitivät tätä useimmiten oikeana ja toimivana periaatteena. Juuri se ehkäisee kiistelyä, suosii vapaata kes-

kustelua ja pitää ilmapiirin positiivisena, ideoivana. Suurin osa asiaan kantaa ottaneista katsoi, että käytäntö kannustaa henkilökohtaiseen vastuunottoon. Kun muodollista päätöstä toimeenpanovastuuneen ei tehdä, *moraalinen vastuu* jakautuu periaatteessa kaikille.

Ajatuskokeena esitetty mahdollisuus, että foorumeille annettaisiin päätäntävaltaa, nähtiin ongelmalliseksi. Päätösvaltaisen foorumimallin katsottiin edellyttävän resursseja, niiden budjetointia ja nykyistä laajempaa edustavuutta. Lisäksi arveltiin päätökseen pyrkimisen aiheuttavan ristiriitoja ja vähentävän luovaa avoimuutta. Päätösvaltaisia osapuolia asuinalueella ja hallinnossa on riittämiin.

Tutkituissa foorumeissa ei ilmeisesti juurikaan ole pohdittu edustuksen ongelmia eikä foorumin roolia alueellisen vallan käyttäjänä. Haastatteluissa tulikin esiin foorumien vaikutustapoihin ja valtaan liittyviä piileviä ristiriitoja, jotka ainakin toiminnan vetäjien ja edistäjien olisi pidettävä mielessä. Arvioinnin mukaan foorumit käyttävät – periaatteellisesta ’päättämättömyydestään’ huolimatta – potentiaalisesti hyvinkin merkittävää valmisteluvaltaa. Kysymystä siitä, missä määrin aluefoorumit edustavat aluetta ei ole täysin ratkaistu. Periaatteessa ne eivät edusta aluetta vaan toimivat vapaana keskustelukenttänä, ja edellytykset edustavuudelle perinteisessä mielessä ovat heikot, sillä aktiiviosallistujia on alueiden asukaslukuun nähden vähän. Silti niiden vaikutus esimerkiksi viranomaisten ja kunnallispoliitikojen käsityksiin alueen ’yleisestä mielipiteestä’ voi olla suuri. Aluefoorumeissa käyty keskustelu on kuitenkin ollut monipuolista ja korkeatasoista. Siinä pyritään ylittämään yksityiset edut sekä löytämään eri osapuolten yhteisiä intressejä.

Ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa kaupungin suunnitteluun ja kunnossapitoon tulee määrätietoisesti parantaa ja helpottaa, ja sen eteen aluefoorumit ovat tehneet merkittävää työtä. Aluefoorumit ovat yksi niistä viime vuosina aktivoituneista verkostoista, joiden puitteissa käydään keskustelua alueiden suunnittelun ja kehittämisen päämääristä ja menetel-

mistä. Niiden vaikutukset ajattelutapojen laajentamisessa ja alueiden imagon muodostumisessa ovat suuret. Foorumit ja niiden yhteydessä syntyneet verkostot ovat luoneet kevyen osallistumisen menetelmiä ja pyrkivät tuomaan niitä kaikkien ulottuville.

Aiempaa useamman ääni saadaan kuuluviin laajentamalla keskustelua ja kevyen osallistumisen mahdollisuuksia mm. Internetiin.

Asioiden hedelmällisen ”jumppaamisen” ja vahingollisen ”junttaamisen” välinen ero olisi pyrittävä aina pitämään kirkkaana. Tutkimuksessa haastatellut pitivät yleensä tärkeänä periaatetta, että aluefoorumeissa ei tehdä päätöksiä eikä siten myöskään kiistellä. Ideoiva jumppaaminen vie enemmän aikaa, mutta myös antaa eri osapuolille enemmän kuin pyrkiminen yhteen ratkaisuun. Foorumien kannattaa keskittyä siihen missä ne ovat hyviä: ”jumppauttamiseen” eli järkevään keskusteluun ja argumentointiin perustuvaan pitkäjännitteiseen kehittämiseen.

2

Foorumitoiminnan tausta ja tarve

Suunnittelun vuorovaikutusmenetelmiä ja kansalaisten osallistumisen välineitä kehitellään tällä hetkellä monilla tahoilla ja monesta syystä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että kansalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluun. Neuvottelevampi asennoituminen suunnitteluun muuttaa sen luonnetta yhteiskunnallisena toimintana. Tämä koskee paitsi rakentamista ja yhdyskuntasuunnittelua niin myös muita yhteiskunnan aloja. Suunnittelijat pysyvät asiantuntijoina, mutta heidän tulee pystyä kommunikoimaan suunnitelmien sisältö moniarvoiselle yhteisölle ja ymmärtämään hyvin erilaisia näkökulmia ja kritiikkiäkin. Vastaavasti osallistumiseen pyrkivät kansalaiset tarvitsevat vuorovaikutuksen välineitä ja verkostoja luodakseen omia ideoitaan ja vahvistaakseen visioitaan siitä, mitä todella halutaan. Lisäksi he tarvitsevat asiantuntijoilla olevaa tietoa siitä, miten asiat vaikuttavat toisiinsa ja miten asioihin voidaan vaikuttaa. Verkostot ja eri asiantuntija-alojen tietopohjat ovat erityisen tärkeitä kehittämisideoiden toteutusvaiheessa.

Julkisen sektorin resurssipula puolestaan merkitsee sitä, että kansalaisyhteiskunnalle tulee väistämättä yhä enemmän myös vastuuta asioista, joista valtio on ennen pitänyt huolen. Asuinalueta-son vaikeat ongelmat eivät välttämättä hoidu virkamiestyönä. Edelleen, virkamiestyökään ei ole entisellään vaan edellyttää entistä enemmän hallinnonalojen välistä tiedonvaihtoa ja neuvottelua. Itse asiassa nykyisten osallistumismenettelyjen taustalla on jo parinkymmenen vuoden ikäinen sektoroituneen hallinnon kritiikki.

Tietoyhteiskunnan avainsanoja ovat verkottuminen, neuvottelu, poikkitieteellisyys ja -hallinnollisuus ja strateginen ajattelu. Erilaiset foorumit on eri puolilla

yhteiskuntaa nähty hyväksi tavaksi kehittää näitä yhteistyön eri puolia. Foorumeilla ei tehdä päätöksiä vaan niissä luodaan uusia ideoita ja tuotetaan merkityksiä; tässä ne eroavat päätöksenteon areenoista (poliittiset elimet) ja etiikkaa käsittelevistä 'tuomioistuimista' (esimerkiksi media).

Tämän tutkimuksen tavoitteena on esitellä nimenomaan *aluefoorumien* konseptia ja valaista sitä, miksi aluefoorumit toimivat tietyllä tavalla. Toisaalta tarkoitus on arvioida foorumien onnistumista nykyisellä toimintatavoillaan ja kehittää niitä eteenpäin.

Foorumeilla yleensä tarkoitetaan toisinaan monenlaista esimerkiksi asukas- ja kaupunginosayhdistysten koordinoimaa yhteistoimintaa. Toiminta voi painottua kasvokkain kohtauksiin tai verkkoversioihin. Esimerkiksi Agenda 2000 -prosessissa on järjestetty kestävän kehityksen eri ulottuvuuksia käsitteleviä temaattisia foorumeja. Yhä enemmän toiminta ja tiedonvaihto tapahtuu internetissä, jonne on viime aikoina ilmestynyt osallistuvan suunnittelun kokeiluja ja paikallisten tietoverkkojen kehittämisprojekteja. (Ks. esim. *Kotikatu-sivusto*).

Kaupunkifoorumit kattavat alueellisesti koko kaupungin. Kaupunkifoorumia lienee Suomessa kokeiltu määrätieto-
toisimmin Jyväskylässä. Jyväskylän malli on peräisin saksalaisista kaupunkifoorumeista, joiden tavoin Jyväskylä-forum on kaupungin perustama ja rahoittama foorumi. Jyväskylä-forumissa on ollut 60 vakinaista jäsentä, joista osa on välillä vaihtunut. Lisäksi tilaisuuksiin on kutsuttu valikoituja kaupungissa vaikuttavien eri tahojen edustajia käsiteltävän teeman mukaan. Toimintaa ohjaa kaupunginjohtajan kokoon kutsuma 13 hengen raati, ohjausryhmä.

Aluefoorumit taas ovat kaikille avoimia kaupunginosakohtaisia keskustelu-

tilaisuuksia, joiden koollekutsujana ei ole kaupunki vaan yleensä asukasyhdistykset. Niissä keskustellaan ennalta valitusta aiheesta, joka tavalla tai toisella koskettaa kaupunginosan kehitystä. Tilaisuudet on tarkoitettu kaikille alueen kehittämistä kiinnostuneille, kuten aktiivisille asukkaille, taloyhtiöille, yhdistyksille, yrittäjille sekä virkamiehille. Näiden avoimien tilaisuuksien lisäksi aluefoorumien puitteissa järjestetään teemaseminaareja sekä viranomaisten, asukkaiden ja muiden paikallisten toimijoiden yhteissuunnittelupalavereita. Aluefoorumien taustalla on laaja kokemuspohja alkaen 1980-1990 luvuilla toteutetuista yhteissuunnitteluhankkeista, jotka nekin ovat ottaneet vaikutteita saksalaisista kaupunkifoorumeista.

Seuraavaksi käsitellään hieman niitä yhteiskunnallisia tekijöitä, joiden seurauksena aluefoorumeilla ja muilla vuorovaikutusmenetelmillä on kirjoittajien mielestä kysyntää. Tämän jälkeen esitellään sitä asukkaiden ja viranomaisten välisten vuorovaikutuskokeilujen perinnettä, jonka osaksi aluefoorumit asettuivat.

Paikallisten foorumien tarve

Yhdyskuntien kehitykseen liittyy vaikeita ongelmia, jotka eivät ratkea perinteisin viranomaiskeinoin. Laajasti ottaen niitä voidaan jäsentää kestävä kehityksen toisiinsa kietoutuvien aspektien, nimittäin ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden avulla. Seuraavassa pohditaan lyhyesti ongelmia ja kysymyksiä, joihin paikalliset foorumit voivat ainakin pyrkiä vastaamaan. Ensin käsitellään yleisiä kaupunginosatason kysymyksiä, sitten yhdyskuntasuunnitteluun ja maankäyttö- ja rakennuslakiin liittyviä vuorovaikutustarpeita.

Yhdyskunta- ja palvelurakenteen rapautuminen. Yhdyskuntien toiminnot hajautuvat: esimerkiksi kaupan taloudelliset intressit ja kiristyvä kilpailutilanne, elintapojen autoistuminen sekä monien yksityisten kuluttajien valinnat vetävät kaupan toimintoja pois asuinalueilta hajalleen liikenneväylien varsiin. Monin

paikoin käydään jo viimeisiä kamppailuja paikallisten kauppojen ja muiden palveluiden kuten pankkien, postien ja koulujen puolesta. Kamppaillaanpa välillä toisia palveluita vastaan, esimerkiksi pubien vallatessa asukkaiden mielestä liikaa alaa taantuvien alueiden keskeisissä paikoissa.

Jos palvelut vetäytyvät asukkaiden ulottuvilta, nämä voivat ryhtyä yhteistyössä miettimään keinoja, millä niitä 'vietellään' takaisin. Tarvitaanko esimerkiksi lisää asukkaita kuluttajiksi? Millä ehdoilla alueelle voisi rakentaa lisää? Millä ehdoilla väen lisäys tukisi paikallisten palvelujen riittävyttä kaikille asukkaille? Jos ongelmana on se, että asukkaat vievät rahansa alueen ulkopuolisiin hypermarketteihin, voisiko paikallista kysyntää jotenkin herätellä? Tietävätkö yrittäjät, mille palveluille alueella on piilevää kysyntää?

Täydennysrakentaminen ja eheyttäminen. Hyvä esimerkki tilanteesta, jossa tarvitaan kokonaiskuvaa nimenomaan kaupunginosasta, on täydennysrakentaminen. Vakiintuneeseen kaupunginosaan suunniteltu täydennysrakentaminen koetaan tavallisesti ympäristön mullistuksena ja se aiheuttaa vastarintaa asukkaiden keskuudessa. Koetaan, että muutos tulee ulkopuolelta ja tuhoaa luontoa, kulkureittejä ja vihreyttä. Vakiintunut nimitys erilaisten rakennushankkeiden paikalliselle vastustukselle on ollut NIMBY (*not in my backyard*) -ilmiö. Jotkut suunnittelijat ovat kokeneet, että yksittäiset, äänekkäät henkilöt masinoivat vastarintaa jopa täysin itsekkäistä syistä, saavat seuraajia ja jarruttavat tahallisesti alueen kehittymistä. Suunnittelijoiden huolena on usein asukasosallistumisen edustavuus ja se miten hiljaiset saavat äänensä kuuluviin (esimerkiksi Mäenpää ym. 2000, 90; Puustinen 2001; Päivänen 2000). Joidenkin mukaan nimenomaan asukasyhdistysten kannanotoissa täydennysrakentamiseen korostuu vahvemman näkökulma heikomman kustannuksella (esimerkiksi Airamo 1997).

Viime aikoina on korostettu, että on pyrittävä laadullisesti eheyttävään rakentamiseen vain määrään keskittyvän tyhjien tonttien täyttämisen sijaan. Kos-

ka rakennettu kerrosala ei ole asukkailla arvo sinänsä, rakentamisen tulisi luoda aitoja laadullisia parannuksia elinympäristöön. Mutta millaisia parannuksia eniten tarvitaan? Tarpeiden analysointiin tarvitaan vuoropuhelua suunnittelijoiden, asukkaiden ja muiden tahojen välillä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (Rönkä ym. 1999; Riipinen ym. 2001).

Alueiden sosiaalinen segregatio ja ikääntyminen. Alueilla on taipumus kehittyä epätasaisesti ja esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyyden kasautuminen uhkaa jakaa kaupunginosat yhä selkeämmin köyhiin ja rikkaisiin alueisiin. Vanhojen alueiden taantuminen kasvukautensa jälkeen on Keski-Euroopasta tuttu ja Suomessakin jo selvästi näkyvä ilmiö. Kyse on toisaalta sosiaalisista ja taloudellisista taantumisprosesseista, toisaalta rakennuskannan fyysisestä rapistumisesta.

Miten saataisiin vanhat kaupunginosat mukaan tieto- ja verkostoyhteiskuntaan? Tai voitaisiinko niissä löytää aivan omia pärjäämisen strategioita? Myös väestön vanheneminen liitetään usein taantumiseen, mutta eikö ikäihmiset voisi nähdä yhtä hyvin voimavarana? Senioriasukkaat tuntevat usein alueen parhaiten ja pisimmältä ajalta ja ovat monenlaisessa osallistumistoiminnassa aktiivisinta väestöä.

Kokonaiskuvan luominen alueesta. Kaupungin etu on helposti sokea paikallisuudelle, sillä alueellinen edustus esimerkiksi kunnanvaltuustoissa on hyvin satunnaista. Hallinnossa ja päätöksenteossa tarvitaan laajempaa ja samalla mahdollisimman konkreettista ja reaaliaikaisista kokonaiskuvaa erilaisista alueista. Koska asuinpaikat ovat arkielämän näyttämöinä edelleen tärkeitä, pitäisi pystyä näkemään myös yksittäisen alueen etu kaupungin yleisen edun rinnalla. Tämä ei ole helppoa: lähtökohtana voi olla, että asukkaat näyttävät ajattelevan ja toimivan yksipuolisen itsekkäästi ja toisaalta kaupungin yleinen etu voi hyvin olla päättäjille muka itsestään selvä, mutta silti esimerkiksi sisäisesti ristiriitainen. Erityisesti tarvittaisiin näkemyksiä siitä, missä kaupungin ja alueen edut voivat yhtyä. Niitä voidaan löytää keskustelu-

foorumeilla, jotka saattavat yhteen alueen ja kaupungin eri toimijat ja intressitahot.

Alueiden imago ja turvallisuus. Asukkaat ja alueen toimijat saattavat aktivoitua todetessaan, että alueen imago on laskemassa. Kaupunkipolitiikassa lähiöiden imagon kehittäminen on nousut yhdeksi painopistealueeksi. Mielikuvat ovat kuitenkin hallinnon hallitsemattomissa: niitä luovat mediat, huhut ja hyvin satunnaiset kokemukset. Ihmisillä on vahvoja mielikuvia jopa alueista, joilla eivät ole koskaan käyneet. Pistäytyminen mahdollisen uuden asuinalueen ostokeskuksessa voi vaikuttaa asunnon ostopäätökseen ratkaisevasti. Alueen imago tai maine on keskeinen alueen vetovoiman tekijä. Se vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen ja asuntojen hintoihin ja myös siihen, millaisia ihmisiä alueelle hakeutuu.

Imago ei roiku ilmassa vaan sitä voi pysyvästi parantaa vain kohentamalla todellisia elinoloja. Kokevatko alueen asukkaat päivittäisessä elämässään riskejä? Mitä voitaisiin tehdä sosiaalisen turvallisuuden eteen ja sen puolesta, että ympäristö myös koettaisiin turvalliseksi? Paikallistason toimijoilta odotetaan merkittävää panosta rikosten ehkäisyssä esimerkiksi Helsingin kaupungin laatimassa turvallisuusstrategiassa.

Globalisaatio ja paikallisidentiteetti. Laajempia asuinalueiden kehittämiseen liittyviä kysymyksiä ovat globalisaation vaikutus paikallistasolla, liikkuvuuden lisääntyminen ja se, millaisia merkityksiä asuinalueilla ja kaupunginosilla tässä vinhasti virtaavassa maailmassa ylipäätään on erilaisille ihmisille ja ryhmille. Ihmiset muuttavat usein varsin nuoruudessaan ja juurtuvat jollekin alueelle ehkä ikäihmisinä – jos silloinkaan. Asuinpaikka on monien elämässä menettänyt merkitystään identiteetin yhtenä keskeisenä perustana, samalla kun esimerkiksi kulutuksen ja viihteen ja erilaisten asuinpaikan ulkopuolisten verkostojen merkitys on kasvanut. Merkitseekö tämä paikallisidentiteetin katoamista, vai onko paikallisen identiteetin merkitys päinvastoin kasvamassa esimerkiksi asukas- ja ympäristöliikkeiden toiminnan kautta, kuten Manuel Castells

(1997) on havainnoinut? Olisiko paikallisten foorumien tehtävänäkin vahvistaa – ainakin joidenkin – ihmisten sitoutumista paikkaan?

Kansalaisyhteiskunta ja sosiaalinen pääoma. Monissa puheenvuoroissa kansalaisyhteiskunnalle ja kolmannelle sektorille on ladattu suuriakin odotuksia siitä, että ne täyttäisivät viranomaisten, ennen kaikkea sosiaalitoimen tehtäviä, resurssien vähetessä. Tällöin nykyiseltä yksilöllistyneeltä yhteiskunnalta odotetaan ehkä liiankin toiveikkaasti järjestäytyntä yhteisöllistä toimintaa. Samalla yksilöiden vapaudet saattavat olla vaarassa (esimerkiksi Lehtonen 1990). Tiivis yhteistyö hyvinvointivaltion elinten ja kansalaisjärjestöjen välillä hyödyttää kuitenkin molempia, itse asiassa hyvinvointivaltiolliset tukiverkot tuskin toimivat tehokkaasti, jollei tällaista yhteistyötä synny. Vapaaehtoistyö on usein paikallistason toimintaa, jolla on jo aktiiviteettina itsessään suuri merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä.

Yleisesti ottaen ne yhteisöt, joissa on monipuolisesti sosiaalisia verkostoja ja kansalaisjärjestöjä, ovat vahvempia suojautumaan köyhyydeltä ja turvattomuudelta, ratkaisemaan ristiriitoja ja käyttämään hyödyksi mahdollisuudet. Lisäksi ne ovat useimmiten turvallisempia, puhtaampia, paremmin koulutettuja ja vauraampia. Tästä puhutaan sosiaalisena pääomana (Woolcock 2000, 27).

Lainsäädäntö edellyttää vuorovaikutteisuutta

Kansalaisten osallistumisoikeus on kirjattu Suomen hallitusmuodon pykälään 14 a, jonka mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon (Ympäristöministeriö 2000). Ihmisten halu ja valmius vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon onkin ministeriön näkemyksen mukaan kasvanut. Tämä korostaa erilaisten vuorovaikutus- ja prosessointimenetelmien kehittämistarvetta.

Yksi uuden maankäyttö- ja rakennuslain keskeisimmistä tavoitteista on

maankäytön suunnitteluprosessin kehittäminen entistä vuorovaikutteisemmaksi (mt.). Vuorovaikutteisuuden velvoite nostetaan esiin jo lain ensimmäisessä pykälässä:

“*Lain yleinen tavoite.* Tämän lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästä kehitystä.

Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävänä olevissa asioissa.” (MRL 1 §)

Ympäristöministeriö korosti maankäyttö- ja rakennuslakia esitellessään, että aidon vuorovaikutuksen aikaansaaminen edellyttää avointa tiedonvaihtoa kaikkien osapuolten välillä tontin omistajasta kunnan virkamieheen. Yhtä lailla on haettava yhteistä kieltä ja tiedollista tasoa sekä parannettava kaava-suunnitelmien ymmärrettävyyttä (Ympäristöministeriö 2000).

Lakiin sisältyy uusi käsite, *osalliset*. Osallisilla tarkoitetaan maanomistajien lisäksi kaikkia niitä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa sekä niitä viranomaisia ja yhteisöjä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Käytännössä kaavoitustyön vuorovaikutteisuutta lisää lakiin otettu *osallisuus- ja arviointisuunnitelma*. Suunnitelmassa selvitetään heti kaavoituksen alkuvaiheessa ne tahot, jotka valmisteluun on kytkettävä, sekä sopivimmat tavat aidon vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi. Vuorovaikutus voidaan siten järjestää kuhunkin kaavoitustilanteeseen sopivalla tavalla. Kunnan on ilmoitettava kaavoituksen vireilletulosta sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Suunnittelun vuorovaikutuksen tasot

Maankäyttö- ja rakennuslaki siis edellyttää suunnittelijoiden ja kansalaisten vuoropuhelun järjestämistä. Tarkoitus on hyvä, mutta lain tarkoittama vuorovaikutus koskee kuitenkin yksittäisiä kaavahankkeita, joiden puitteissa on vaikea päästä kovin syvälliseen näkemykseen tai pitkäjännitteiseen toimintaan alueiden kehittämiseksi.

Toistaiseksi vuorovaikutteisessa suunnittelussa ja myös sitä koskevissa tutkimuksissa on usein ollut kyse tästä yksittäisen kaavahankkeen tasosta. Valitsee oletus tavallaan hierarkkisesti pystysuunnassa liikkuvasta vuorovaikutuksesta, jossa paikallisia – esimerkiksi luontoon, rakennettuun ympäristöön ja arkielämään liittyviä – arvoja pyritään välittämään suunnittelijoille. Kysymys asetetaan yleensä näin: miten 'ruohonjuuritason' ääni kuuluu 'suunnitteluun ja päätöksentekoon', ja toisaalta, missä määrin suunnittelijat haluavat ja osaavat käydä yleisön kanssa keskustelua suunnittelmis- taan. Kyseessä on kaksisuuntainen, pelkistetty vuorovaikutusasetelma (kuva 1).

Toinen vuorovaikutuksen taso on paikallinen, ja se lienee yhtä tärkeä, jos asiaa ajattelee. Kun suunnittelijan ja asukkaan välisen vuorovaikutuksen ongelmana on, miten paikallisia toiveita, pelkoja ja merkityksiä pystytään välittämään suunnittelijoille, herää väistämättä kysymys, miten näitä merkityksiä luodaan paikallisesti. Jos alueella kuullaan jokin asukasyhdistystä, jäävätkö esimerkiksi järjestäytymättömät asukkaat kuulematta (kuva 2).

Laajemmin voi kysyä, onko tietystä kaupunginosaa koskevasta kysymyksestä kelläkään tiedossa muuta kuin vain satunnaisten henkilöiden yksityisiä mielipiteitä. Vai onko olemassa vuorovaiku-

tusta ja yhteistyötä, joilla asioiden yhteyskiä mietitään ja näkemyksiä hiotaan yhdessä? Onko paikallista tietoa oikeastaan olemassakaan ilman tällaista neuvottelua?

Ongelmallista on, kuten suunnittelijat ovat todenneet, jos jotkut asukkaat saavat liikaa valtaa verrattuna toisiin. Aaltoviiva kuviossa 2 kuvaa usein keskusteluissa esitettyä epävarmuutta siitä, miten asukasyhdistykset edustavat kaikkia asukkaita. Huonot kokemukset eturyhmätyyliin toimivista yhdistyksistä ovat lisänneet skeptistä suhtautumista suunnitteluvuorovaikutukseen myös yleisemmin. On väitetty, että "osallisuuden" korostuminen tuo vahvoille kansalaisille ja juuri *heidän* yhdistyksilleen lisää välineitä ajaa omaa etuaan ja vastaavasti sulkee "osattomat" entistä enemmän syrjään päätöksenteosta. Lisäksi se olisi lisännyt ympäristökonservatismia ja pelkoa uutta kohtaan. Esimerkiksi Matti Visanti (2001) on peräänkuulluttanut tutkimusta siitä, millaiset ryhmät "vuorovaikuttavat" sekä siitä "miksi ja miten vuorovaikuttaminen vaikuttaa suunnitelmien toiminnalliseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen laatuun" (mt.). Laatu on jäänyt hänen olettuksensa mukaan keskustelussa jalkoihin, koska rakentamisen vastustajat ovat äänekkäin vuorovaikutusryhmä.

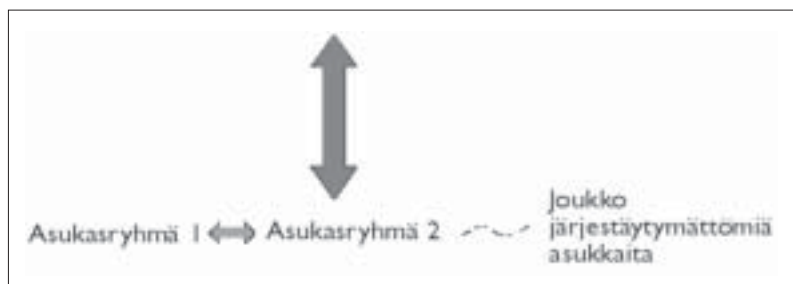
Voisiko ajatella päinvastoin niin, että vuorovaikutuksen menetelmien kehittäminen on tarpeen molemminpuolisten ennakkoluulojen vähentämiseksi ja suunnittelun legitimitettiin parantamiseksi? Olisiko kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen nimenomaan *laajentamalla ja helpottamalla* sitä keskeistä juuri ympäristön laadun nostamiseksi? NIMBY-ajattelua on myös hallinnon sisällä: pysykää poissa minun ammatilliselta kentältäni. Visannin esittämä kysymys on silti hyvä: ketkä vuorovaikuttavat? Lähtökohdaksi voidaankin ottaa edellä esitettyä monipuolisempi hahmotus alueen toimijoista.

Aluefoorumiajattelun lähtökohtia on, että asukkaiden lisäksi asuinalueilla on paljon muita toimijoita, jotka toimivat tai voisivat toimia kehittämisen resursseina: yrityksiä, taloyhtiöitä, palvelujen tarjoajia, eri viranomaissektoreita,

Kuva 1. Paikallisen suunnitteluvuorovaikutuksen ensimmäinen taso.

Kuva 2. Paikallisen suunnitteluvuorovaikutuksen toinen taso.

kouluja. Lisäksi hallinnossa on monia eri toimijatahoja, joilla on eri näkökulmia alueeseen. Alueen eri toimijatahot voisivat olla mukana keskustelussa, parantamassa sen tiedon tasoa, jonka pohjalta merkityksiä luodaan. Foorumi voi toimia puolueettomana kenttänä, jolla kohtaa joukko toimijoita. Heillä on eri intressejä alueeseen. Tällainen tilanne vähentää kaksijakoista vastakkainasettelua asukkaiden ja viranomaisten välillä.¹ Samalla foorumin kautta kertyy tietoa alueella käynnissä olevista prosesseista, joita kaavakohtainen vuorovaikutusmenettely tuskin tavoittaisi.

Foorumiajattelu pohjaa mm. yhteistoiminnallisen suunnittelun teorioihin (esimerkiksi Healey 1997). Voivatko hyvin eri lähtökohdista samaa aluetta tarkastelevat toimijat lähentyä toisiaan keskustelun avulla? Vuorovaikutteisen ja yhteistyösuunnittelun teorit lähtevät siitä oletuksesta että tämä on mahdollista.

Suunnitteluajattelun muutos vaatii uusia kohtaamispaikkoja ja -tapoja

Kommunikatiivisen suunnittelun teorioiden mukaan suunnittelu on interaktiivinen, ei vain tekninen prosessi. Siksi nykytilanteessa nousevat keskeisiksi juuri erilaiset areenat ja foorumit keskustelun paikkoina. (Sotarauta 1996, 154-156) Näissä teorioissa (esimerkiksi Healey 1997; Forester 1989) on esitetty paljon näkemyksiä tavoitellusta suunnittelun ihannemallista. Suunnittelun tulisi tunnistaa erilaiset ja yhteismitattomatkin kulttuurit. Sen täytyisi tunnistaa myös omat sidoksensa valtaapitävien intresseihin ja olla itsekriittistä. Esimerkiksi John Forester korostaa, että vaikka suunnittelijoilla on vain vähän vaikutusvaltaa vallan ja omaisuuden jakoon, he pystyvät vaikuttamaan ihmisten osallistumisen ja aktiivisen organisoitumisen ehtoihin.

Jossakin määrin on pohdittu myös kaikkia niitä todellisten tilanteiden tuottamia ristiriitoja ja reunaehtoja, joihin kommunikaatio törmää. Esimerkiksi kunnan hallinnon muutosia tutkinut Sotarauta (1996) toteaa toisaalta kommunikatiivisen ja strategisen suunnitte-

lun vahvistuneen Suomessa 1980-luvulta alkaen, toisaalta hän arvioi että markkinavoimien, taloudellisen tehokkuuden ja *managerialismin* (kunnanjohtajat yritysjohtajina -ajattelu) vahvistuminen saattaa kommunikatiivisuuden ihanteet kovalle koetukselle.

Yksi harvoista empiirisistä tutkimuksista suomalaisen suunnittelujärjestelmän muutoksista on Riitta Vesalan (1994) tutkimus maankäytön strategisesta suunnittelusta. Vesala totesi tuolloin, että Suomessa yhä vallitsi laajalti katsoen ajatus jatkuvasta ja hallittavasta kasvusta ja siihen nojaava järjestelmä, jossa ikään kuin visualisoidaan tulevaisuuden tilanne, johon pala palalta pyritään. Hänen mukaansa tällainen suunnitteluajattelu ei enää vastaa tarkoitustaan yhteiskunnassa, joka muuttuu nopeasti ja hallitsemattomasti. Vesala ehdotti, että yhdyskuntasuunnittelu voisi olla enemmänkin *peiliä yhteiskunnan vuorovaikutuskentässä* kuin staattista pitkän tähtäimen suunnitelmien laatimista (mt. 166-167).

Tämä ei tarkoita epämääräistä kellumista, vaan strategista ajattelua. Koska hienot kokonaisvisiot ani harvoin toteutuvat sellaisenaan, niitä saattaa olla turha maalaila. On järkevämpää yrittää varmistaa, että nopeasti esiin nousevat hankkeet ja suunnitelmien muutokset voidaan toteuttaa mielekkäällä tavalla.

Myös Vesala painottaa hallinnon sisäisiä ja ulkoisia rajoja ylittävien foorumien tärkeyttä:

”Suunnittelun tulisi perustua kokonaisvaltaiseen ajatteluun, jossa eri sektorit eivät ole toistensa vastapuolia. Virkamiesten tulisi ylittää eri sektoreiden ja hallintokuntien rajoja ja muodostaa toimiva keskustelufoorumi. Raskaita lausuntokierroksiakin voitaisiin ehkä osittain korvata neuvotteluilla.” (Vesala 1994, 168)

Suunnittelun ulkopuolellakin voidaan puhua *kommunikatiivisesta rationaalisuudesta*, jonka merkityksen nähdään kasvaneen yhteiskunnassa. Sosiologi Alberto Meluccin (1996, 209-210) mukaan yhä useammat asiat, joita ennen hallinnoitiin autoritäärisillä määräyksillä, ovat tulleet neuvoteltavien asioiden piiriin. Tämä merkitsee uusien vaihdon ja neuvottelun systeemien luomista niin poliittisella kentällä kuin tuotannossa, koulu-

¹ Aluefoorumien osapuolista tarkemmin ks. luku 3.

tuksessa ja hallinnossakin. Kaikilla näillä kentillä ollaan luomassa uusia päätöksenteon, intressien esille tuomisen ja neuvottelun välineitä. Intressiristiriitoja on aina, mutta ne eivät purkaudu kamppailuihin selkeärajaisten ryhmien välillä esimerkiksi perinteisten luokkaristiriitosten tapaan. Sen sijaan ne edellyttävät uusia neuvottelun ja erilaisten näkemysten esittämisen muotoja.

Järjestetystä osallistumisesta verkostovaltaan

Rio de Janeirossa vuonna 1992 pidetyn ympäristön ja kehityksen maailmankonferenssin myötä otsikoihin noussut, paikallistasolle suunnattu Agenda 21-ohjelma on prosessi, jossa suoraa demokratiata ja hallintoa on yritetty lähentää toisiinsa. Agendaa toteutetaan kunnissa eri tavoin järjestäytyneissä paikallisfoorumeissa. Ratkaisevaa kansalaisten osallistumiskiinnostuksen kannalta tulee varmaankin olemaan vaikuttavuus: miten agenda- ja muissa ryhmissä esiintuodut ideat vaikuttavat päätöksentekoon ja politiikkaan kunnissa ja muualla (Joensuu ym. 2001).

Yhtenä ongelmana on sekä hallinnon että tutkijakunnan kaksijakoinen suhtautuminen kansalaisaktiivisuuteen: aktiivisuutta toivotaan mutta ehkä paradoksaalisesti osallistumiselle saatetaan asettaa liiankin korkeita kriteereitä. Osallistumisen pitäisi koskettaa kaikkia, ja edelleen nähdään ongelmana, jos kaikki ryhmät eivät joko halua tai osaa sanoa mielipidettään (esimerkiksi Leino 2001).

Uusissa tutkimuksissa suunnittelun ja kansalaisosallistumisen suhteista on korostettu kansalaisten *verkostoitumista* (esimerkiksi Konttinen 1999; Leino 2001). Myös Helsingin nykyistä suunnittelujärjestelmää koskevassa haastattelututkimuksessa (Mäenpää ym. 2000) korostetaan verkostojen merkitystä. Yksittäisten kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa kaupunkisuunnitteluun ovat varsin heikkoja: yksityishenkilön tekemän aloitteen läpimenoennuste on huono. Sen sijaan vaikutusmahdollisuudet toteutuvat parhaiten verkostomekanismien ja organisaatioiden kuten puolueiden ja yhdistysten kautta. (Mäenpää ym. 2000, 88-89)

Leinon (2001) raportoima valtakamppailu eräässä kaavahankkeessa Tampereella viittaa myös verkostojen tärkeyteen. Kaavoituksen tueksi perustettuun yhteistyöryhmään kutsuttiin ensin paikallisyhdistysten edustajat, mutta kokoonpanon ja valintakriteereiden herätettyä kritiikkiä yhteistyöryhmään haluaville avattiin seuraavassa suunnitteluvaiheessa yleinen haku. Vaikka suunnittelu siis muodollisesti on avautunut, tämänkin jälkeen näyttää siltä, että yksittäisten asukkaiden on vaikeampi saada tietoa hankkeesta – ja siten myös esittää vakuuttavia mielipiteitä – kuin yhdistyksiin kuuluviin asukkaiden.

Markku Sotarauta (2000) korostaa verkostoyhteiskunnan taitoja ja ominaispiirteitä. Myös hän puhuu alueiden kehittämistä pelinä, loputtomana siirtojen ja vastasiirtojen prosessina, jossa monien eri toimijoiden toimenpiteillä ja päätöksillä on vaikutusta alueen kehitykseen. Pelaajat tarkkailevat toistensa siirtoja päättäessään omista siirroistaan. Nykyisin näiden pelien muodostama ”liiga” on yhä globaalimpi ja tietovaltaisempi.

Sotarauta on vakuuttunut siitä, että alueet tarvitsevat uudenlaisia pelaajia, joilla on verkostoyhteiskunnan edellyttämiä taitoja ja uudenlaisen vallan taju. ”Erilaisia verkostoja ei hallitse joku ulkopuolinen, ulkoa ja ylhäältä vaikuttava toimija. – Verkostoyhteiskunnassa *valta on jaettua*.” Mikään toimija ei pysty yksinään kehittämään aluetta tai ratkomaan yhteiskunnan ongelmia, vaan on tehtävä *vietteleviä siirtoja, joihin toiset haluvat vastata*.

Informaatio- ja kommunikaatioteknologian voimakkaasta lisääntymisestä huolimatta inhimillinen vuorovaikutus on edelleen tärkeää. Tai ehkä erityisesti nyt kun informaatiota tarjotaan massoitain, todellista valtaa saa se toimija, joka kykenee luomaan uskottavimman ”tulkin hetkestä”. Alueellisessa kehittämispelissä vahvoilla on se, joka luo vahvimman tulkin alueen tilasta. (Sotarauta 2000).

Se, että taloudellisten toimijoiden merkitys kaupungin hyvinvoinnille tunnustetaan, korostaa samoin verkostoja. Silloin kun kaupunki ymmärrettiin yks-

kantaan hallinnollisena, hierarkkisena koneistona, taloudelliset intressit oli tapana yrittää ”hätistellä kauemmaksi”. Nyt ajatellaan päinvastoin, että talous pitää yrittää kesyttää (Koskiaho 2001) tai vietellä (Sotara 2000) palvelemaan myös lähialuetta.

Foorumitoiminnan taustaa Suomessa

Anna-Katariina Salmikangas (1998) on selvittänyt ”osallisuutta” koskenutta keskustelua ja hankkeita Suomessa. Osallisuusajattelun taustalla on pitkä kehitys.

1970–80-luvuilla havaittiin, että keskitetty suunnittelu ei tuottanut hyviä tuloksia, koska se pysyi liian etäällä asukkaista. Perustettiin valtion osallistumistoimikunta, joka esitti mietinnössään 1981 *asuinaluetoimikuntien* perustamista. Niiden tehtävänä olisi:

- Huolehtia vuorovaikutuksesta asukkaiden ja suunnittelijoiden välillä.
- Tehdä esityksiä alueen kehittämiseksi sekä epäkohtien ja puutteiden poistamiseksi.
- Antaa lausuntoja aluetta koskevista kaavoista, huomattavista rakennushankkeista, liikennejärjestelyistä ja -suunnitelmista.
- Huolehtia informaatiotoiminnasta ja aktivoida asukkaita.
- Seurata aluetta palvelevien kunnan virastojen ja laitosten toimintaa ja tehdä niitä koskevia aloitteita.
- Osallistua alueen hoitoa, kunnossapitoa ja kohentamista koskevaan toimintaan sekä yhteisvastuun lisäämiseen asuinalueella.
- Saamiensa avustusten tukemana itse rakentaa, istuttaa ja hoitaa asuinalueen käyttöön tarkoitettuja puisto-, urheilu- ja virkistysalueita.
- Osaltaan hoitaa eräitä vapaa-aika- ja kulttuuritehtäviä sekä ottaa vastuuta sosiaalisista hoito- ja huolenpitotehtävistä asuinalueella.

Osallistumistoimikunta suhtautui varauksellisesti vallankäytön muotoihin, johon ei sisälly toimeenpanovaltaa eikä kustannusvastuuta. Se katsoi, että suurimmissa kunnissa voitaisiin osallistu-

misjärjestelmiä lisätä kunnanosa- valtuustoilla. Tästä lähti liikkeelle paikallisdemokratian kokeilu, joka toteutettiin Helsingissä vuosina 1981-1982 kahdeksassa eri kaupunginosassa. Kuhunkin kaupunginosaan perustettiin aluetoimikunnat, jotka toimivat yleislautakuntina ilman päättävävaltaa. Jäsenet valittiin yleensä poliittisten voimasuhteiden mukaan, mutta sitoutumattomiakin voitiin valita. Jäsenten valinnassa olivat mukana poliittiset puoluejärjestöt ja kaupunginosayhdistykset. (Salmikangas 1998).

Toimikunnat antoivat lausuntoja alueidensa kehittämissuunnitelmista ja seurasivat alueillaan kaupungin laitosten toimintaa. Toimikunnat osallistuivat myös kunnalliseen tiedotustoimintaan sekä seurasivat ja edistivät alueensa vapaata kansalaistoimintaa.

Toimikuntien aikaansaannokset olivat hyvin käytännönläheisiä, kuten bussilinjojen siirto tai nuorisotalon viikonloppukäytön järjestäminen. Aluetoimikuntien työtä haittasivat eniten sisäiset ristiriidat, jäsenten motivaation ja ajan puute, itsenäisen päätösvallan puute sekä virkamiesten kielteinen suhtautuminen. (Martikainen & Yrjänä 1984.)

Aluetoimikunnat saivat lopulta varsin vähän aikaan. Ongelmana lienee ollut valmistelu: aluetoimikunnat käsittelivät sitä mitä virkamiehet olivat valmistelleet. Ajatuksena oli, että kunta toteuttaa alueeseen liittyviä kehittämistoimenpiteitä. Toimintamalli ei ratkaissut ongelmaa, miten alueen asukkaiden mielipiteet välittyvät suunnitteluun.

SOFY-projekti ja yhteissuunnittelun kehittäminen

Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksessa kehiteltiin Sosiaalisen ja fyysisen ympäristön kehittäminen -projektissa yhteissuunnittelumenetelmää vuosina 1983-1994. Menetelmän kehittämisessä keskeinen henkilö oli tutkija Pertti Harju ja menetelmän kehittäjätyö paljolti katkesi hänen kuolemaansa 1992.

Yhteissuunnittelumenetelmän kehittäminen käynnistyi sektoroituneen suunnittelun kritiikistä (Harju 1988, 22). Toinen keskeinen näkökulma oli tiedon hankkimis-

nen asukkaan subjektiivisista elinoloista. Lähtökohtana oli, että ainoastaan asukkaat itse voivat tuottaa tätä tietoa. SOFY-projekteissa keskityttiin suunnitteluun ja valmisteluun. Niiden heikko kohta oli päätöksenteko. Paikallistasolla valmistellut suunnitelmat olivat liiankin suurusuuntaisia toteutettaviksi. (Vuorela ym. 1994.)

Samoin kuin aluetoimikunnat, yhteissuunnittelu keskittyi asioiden valmisteluun ja suunnitteluun. Päätöksenteko ja suunnitelmien toteutus muodostuivat ongelmaksi. Tässäkin mallissa lähdettiin ajatuksesta, että kunta toimii asioissa toteuttajana ja resurssien jakajana. Toisen keskeinen rajausta oli projektimainen toimintatapa, joka rajaa toiminnan kestoa ja siihen käytössä olevat resurssit.

Yhteissuunnittelussa tavoitteena oli lisätä asukkaiden osallistumismahdollisuuksia esimerkiksi asuinalueen parantamisessa. Taustateorioina menetelmän kehittämisessä olivat Jürgen Habermasin ajatukset sekä Kurt Lewinin kehittämä toimintatutkimus, jota oli sovellettu siten ennen Suomessa mm. kylätoimintatutkimuksessa (Harju 1988). Yhteissuunnittelu sai vaikutteita yhteiskuntakybernettiikasta, mikä näkyy kielenkäytössä: ”Seurannan, arvioinnin ja näihin liittyvän takaisinsyötön tulisi toimia perustana ammattisuunnittelijoille, viranhaltijoille ja myös asukkaille ja luottamushenkilöille” (Harju 1988, 27).

Helsingissä kokeiltiin yhteissuunnittelua vuosina 1988-1992 ainakin Laajasalossa, Kontulassa ja Maunulassa. Kokeilun käynnistämiseen olivat vaikuttaneet Helsingin lähiödemokratiakokeilut, yhdyskuntatyökokemukset mm. Jakomäestä sekä SOFY-hankkeessa tehty kehitystyö. Aloite yhteissuunnittelukokeiluihin oli tullut kaupunginkansliasta, joka tuolloin oli vastuussa alueellisten kehittämismäärärahojen jaosta.

Helsingin kaupunki toteutti Maunulassa yhteissuunnittelukokeilun vuosina 1990-1992. Maunulan kehittämissuunnitelmassa määriteltiin yhteissuunnittelu seuraavasti:

”Yhteissuunnittelulla tarkoitetaan paikallisten asukkaiden ja virkamiesten tavoitteellista yhteistyötä esimerkiksi jonkun alueen kehittämisessä. Yhteisessä suunnittelus-

sa välittyvät toisaalta asukkaiden kokemat tarpeet ja puutteet virkamiesten tietoon. Toisaalta virkamiehet välittävät asukkaille tietoa jo olemassa olevista suunnitelmista, hankkeista ja resursseista sekä kehittämistyötä koskevista kokemuksista ja näkemyksistä. Virkamiesten ja asukkaiden välisessä vuorovaikutuksessa välittyvät näin tiedot ja tarpeet, joita yhteen sovittamalla voidaan aikaansaada toteuttamiskelpoisia ja hyväksyttävissä olevia kehittämissuunnitelma.” (Helsingin kaupunginkanslia 1992).

Yhteissuunnittelumenetelmän soveltaminen hiipui vähitellen menetelmän raskauden takia sekä sen vuoksi, että suunnitelmat toteutuivat huonosti. Pieniä parannuksia voitiin yhteissuunnittelun avulla toteuttaa, mutta suuret investoinnit jäivät toteutumatta. Näin kävi myös Maunulassa. Maunulan Kehittämishjelma päättyi sanoihin: ”Koska kaikki esitetyt kehittämisehdotukset ovat perusteltuja ja harkittuja, niiden toteuttamista jätetään odottamaan” (Helsingin kaupunginkanslia 1992).

Yhteissuunnittelun arviointiraportissa ”Kymmenen vuotta yhteissuunnittelua” visioitiin menetelmän tulevaa kehittelyä seuraavasti: ”Tulevaisuuden yhteissuunnittelun hallintoa olisi edelleen kevennettävä ja siirryttävä suunnittelussa yhä enemmän yhteistoimintaan” (Vuorela ym. 1994).

Vuorelan ja kumppanien laatimassa SOFY-projektien arvioinnissa viitataan Ruotsin sosiaalikomitean raporttiin vuodelta 1993: ”Sosiaalitoimen tulisi yhteistyössä asukkaiden ja muiden asianomaisten kanssa kehittää kunnallisen johdon suuntalinjojen mukaan hyvä elinympäristö. Tämä edellyttää myös paikallista asukkaiden omaa organisoitumista ja yhteistyötä kansanterveystyön kanssa sekä paikallista kehittämissuunnittelua ja ohjelmatyötä, jossa on esitetty sosiaaliset seurausvaikutukset. Analyysit tulisi liittää kuntasuunnitteluun.” (Vuorela ym. 1994)

Vuorelan arviointiraportissa ehdotetaan välineeksi sosiaalista ympäristökuvausta, jonka avulla pyritään ajoissa kiinnittämään huomiota sekä fyysisen ja sosiaalisen ympäristön heikkenevään tilaan sekä tarvittaviin resursseihin myönteisen kehityksen aikaansaamiseksi alu-

eella. Kuvaus tehdään yhteistyössä muiden asianosaisten kanssa kuten *asunto-osakeyhtiöiden, järjestöjen ja paikallisten yritysten kanssa*.

Yhteissuunnitteluprojektit loppuivat 1990-luvun alun lamaan, mutta niissä kehitetyt osallistumismuodot siirtyivät ainakin osaksi Helsingissä käynnistyneisiin lähiöprojekteihin, joita toteutettiin vuosina 1996-1999 Myllypurossa, Kontulassa, Vuosaarella ja Pihlajistossa. Edelläkävijä oli Pihlajisto, jossa asukasyhdistys palkkasi Raha-automaattiyhdistyksen projektiavustuksella toiminnanjohtajan ja sosiaalivastaavan Pihlajisto paremmaksi -projektiinsa. Asukaslähtöisyys merkitsi Pihlajistossa sitä, että näkökulmat ja tavoitteet olivat aidosti asukkaiden omasta arjesta nousevia. (Eskola 1999.) Vuonna 2000 käynnistyivät uudet lähiöprojektit Myllypurossa, Kontulassa, Kivikossa ja Vesalassa sekä Pihlajamäessä. Lähiöprojektit sisältävät tietynlaisen tavan kytkeä asukkaat mukaan alueiden kehittämiseen. Ne ovat pyrkineet eri tavoin asukkaiden osallistamiseen ammattikuntalähtöisesti, esimerkiksi lähiöarkkitehdin, -taiteilijan ja -liikuttajan johdolla. (Lähiöparannuksiin liittyvistä osallistumishankkeista ks. Kaninen, toim. 1999.)

Saksalainen kaupunkifoorumi-idea tulee Suomeen

Saksassa on toteutettu kaupunkifoorumeita jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Tunnetuin niistä, Berliinin *Stadtforum*, perustettiin Saksojen yhdistymisen jälkeen 1991 ratkaisemaan Berliinin kaupunkisuunnittelun ongelmia. Kaupunkifoorumeita on Saksassa Berliinin lisäksi mm. Dresdenissä, Frankfurtissa, Hampurissa, Hannoverissa, Münchenissä Leipzigissa ja Stuttgartissa sekä muualla ainakin Amsterdamissa ja Wienissä. (Horn 1996 & 1997).

Tässä ei ole mahdollisuuksia käydä kovin tarkoin läpi saksalaisten foorumien toimintatapoja². Berliinin *Stadtformissa* olennaista lienee se, että kokoontujajoukoksi on kutsuttu otos suunnittelun ammattilaisia ja järjestöjen sekä kansalaisliikkeiden edustajia. Kaupunkifoorumeihin kutsutaan noin 50 osallistujaa,

jotka on valittu henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella, keskustelemaan ennalta valitusta teemasta. Osallistujat eivät edusta organisaatioitaan. Kaupunkifoorumeiden tehtävä on avustaa suunnittelua tuottamalla uusia ideoita ja näkökulmia. Ne eivät kuitenkaan tee päätöksiä. Foorumien moderaattorit (puheenjohtaja-järjestäjät) organisoivat tilaisuudet ja vastaavat tiedotuksesta.

Stadtforumin tehtävä on neuvoa-antava, eikä sen tavoitteena ole tuottaa valmiita suunnitelmia tai päätöksiä niiden toteuttamisesta. Foorumissa kuullaan kutsuttujen asiantuntijoiden esitelmiä ja keskustellaan ajankohtaisista asioista. Ohjausryhmä työstää foorumin keskustelun pohjalta suosituksia ministerille. Aiheita on käsitelty kaikista yhdistyneen Berliinin suunnittelukysymyksistä, aina liikenteestä olympialaishakemukseen asti (Niemenmaa 1997; 21-22).

Stadtforumin tärkeimmiksi ansioiksi on katsottu keskustelun laadun parantuminen, asioiden kytkeminen laajempiin yhteyksiinsä ja suunnittelun avoimuuden lisääntyminen. Foorumi on myös nopeuttanut päätöksentekoa ja tehnyt siitä joustavampaa (Niemenmaa 1997, 22). Toisaalta malli – joka on toki rakennettukin valtavan suurkaupunkialueen murroksen hallitsemista varten – vaikuttaa sängen massiiviselta sekä sisällöllisesti että organisatorisesti. *Stadtforum* on myös kokoontunut sängen tiheästi, alussa jopa joka toinen viikko kaksi päivää kerrallaan. Foorumin asiantuntija- ja suunnittelijavaltaisuutta on kritisoitu ja sille onkin ilmaantunut kriittinen, kansalaisten perustama vastaliike, *Stadtforum von Unten* (Kaupunkifoorumi alhaalta päin). (mt., 23)

Suomeen kaupunkifoorumit tulivat Helga Fassbinderin Taideteollisessa korkeakoulun seminaarissa pitämän esitelmän kautta vuonna 1995. Jyväskylässä oli käynnistynyt 1995 Laatikylä-projekti, jonka tavoitteena oli kehittää kaupungin rakennettua ympäristöä. Asiantuntijakonsulttina projektissa oli professori Matti K. Mäkinen ja Teknillisen korkeakoulun Miljöörakentamiskeskus. Projekti laajeni foorumivaikutteiden myötä kaupunkifoorumiksi ja ensimmäinen Jyväskylän-forum pidettiin syksyllä 1996.

² Ks. tarkemmin Horn 1996; Niemenmaa 1997.

Jyväskylä-forumin aktiivinen vaihe kesti aina vuoteen 1998 asti.

1990-luvun lopulla myös Internet alkoi tehdä tuloaan kaupunginosatyöhön. Helsingin kaupungin rakennusvirastossa syntyi vuonna 1995 ajatus laatia kaupunginosakansio, joissa olisi kaupungin osaan liittyvää tietoa. Kansioita olisi säilytetty julkisissa tiloissa kuten kirjastoissa. Rakennusvirasto, Helsingin Kaupunginosayhdistysten Liitto, HELKA, ja Miljöörakentamiskeskus muodostivat ryhmän ideoimaan kansion sisältöä. Idea kansioista muuntui asuinalueen kotisivujen luomiseksi Internetiin, jossa tietojen päivittäminen olisi joustavaa ja sivut helposti saavutettavissa.

Ideasta syntyi Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston ja HELKA:n yhteinen *Kotikatu* -projekti, jossa kehiteltiin asuinalueen kotisivujen luomista ja ylläpitoa. Pihlajiston kotisivut avautuivat syksyllä 1997 (Staffans ym. 1998). Toiminta laajeni Lauttasaareen syksyllä 1998 ja Maunulaan keväällä 1999. Vuonna 2002 *Kotikatu* -projektiin kuuluvia kotisivuja oli Helsingissä jo noin kahdella kymmenellä kaupunginosalla.

Kotikatu -projektin kokemusten pohjalta Helsingin kaupunki ja Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosasto hakivat syksyllä 2000 Suomen itsenäisyyden juhlarahaston *Oppivat seutukunnat* -projektiin (*OSKU*). Tämän kattohankkeen osana käynnistyi kesällä 2001 urbaanin asuinalueen tietoyhteiskuntamallia kehittävä *Nettimaunula* -projekti. Projektissa toteutetaan yhteisöverkko edullisine laajakaistaliittymineen, joka tehostaa alueen asukkaiden keskinäistä sekä alueen viranomaisten välistä kommunikaatiota. Projekti päättyi 2003 kesäkuussa.

Aluefoorumien toimintakonsepti ja sen perusteet

3

Hannu Kurki

Aluefoorimitoimintamalli kehitettiin VTT:n Rakennustekniikan tutkimusyksikössä vuosina 1996 - 1998 asuinalueiden prosessimaisen kehittämisen työkaluksi. Helsingissä aluefoorumeita on jo neljässä kaupunginosassa: Maunulassa, Kruununhaassa, Haagassa ja Malminkartanossa. Vanhin näistä eli Maunulan aluefoorumi käynnistyi marraskuussa 1996. Joulukuuhun 2001 mennessä Maunulassa on pidetty 32 aluefoorimitilaisuutta.

Aluefoorumimenetelmän kehittämisen tavoitteisiin vaikuttivat SOFY-projekteissa³ sekä lähiöprojekteissa saadut kokemukset, saksalaiset kaupunkifoorumit sekä näkökulmat, joita oli saatu yritysten organisaatioiden kehittämisestä.

Aluefoorumimenetelmälle asetettiin seuraavia tavoitteita (Kurki 1998): Menetelmän tulisi olla riittävän kevyt sekä järjestäjille, osallistujille että virkamiehille, jotta foorumiprosessi säilyy elinvoimaisena. Sen tulisi hyödyntää olemassa olevia organisaatioita (taloyhtiötä, yhdistyksiä, alueen viranomaisia, käynnissä olevia projekteja jne.). Menetelmän tulisi myös olla prosessimainen ja pelimäinen sekä sopeutua kunkin kaupunginosan tilanteeseen; sen pitäisi tuottaa osapuolille hyötyä, jotta prosessi säilyisi elinvoimaisena ja osapuolten kiinnostus olla mukana säilyisi. Kiinnostavuuden takaamiseksi toimintatavan on oltava osapuolille helposti omaksuttavissa. Viimeisenä todettiin laaja tavoite, että menetelmän on mahdollistettava asuinalueen tilannetta koskevan ymmärryksen kumuloituminen, oppiminen ja ratkaisujen kypsyminen kompleksisiin ongelmiin.

Asuinalueen taantumiseen liittyviin monisyisiin ongelmiin on vuosien kehitys- ja kokeilutyössä haettu ratkaisua. Työn tuloksena voi kehittäjän omana päätelmänä todeta, että luotu aluefoorimitoimintamalli on huomattavasti kevyempi asukkaille, virkamiehille sekä organisoijille kuin SOFY. Foorumimallissa ymmärrys kertyy vähitellen ja asiat ratkeavat ymmärryksen lisääntymisen eli oppimisen sekä positiivisten sattumien myötä.

SOFY-mallissa uskottiin suunnitteluun, mutta kompastuttiin julkisten resurssien niukkuuteen. Foorumimallissa tunnustetaan taloudellisten resurssien rajallisuus, mutta uskotaan ideoiden, luovuuden, oppimisen ja positiivisten sattumien voimaan sekä toisaalta ymmärretään, että alueella on paljon käyttämättömiä resursseja.

Kaupunki- ja aluefoorumien toimintamallit ovat keskenään hyvin samankaltaisia. Poikkeavana piirteenä on aluefoorimitilaisuuksien avoimuus. Kaikki ovat tervetulleita niihin. Tilaisuuksissa onkin ollut väkeä kohtuullisen paljon verrattuna esimerkiksi perinteiseen kaupunginosa- ja asukas-yhdistysten toimintaan.

Aluefoorumimallissa myönnetään kehityksen hitaus. Kunnalta ei vaadita taloudellista panostusta alueeseen. Muutoksen ei odoteta syntyvän hetkessä vaan vähitellen oppimisen, innovaatioiden siirtymisen, yhteistyön kehittymisen, or-

³ Sosiaalisen ja fyysisen ympäristön kehittäminen, Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen (Teknillinen korkeakoulu) piirissä vuosina 1983-84 kehitetty yhteissuunnittelumenetelmä. Ks. tarkemmin SOFY:stä luvussa 2.

Kuva 3. Osallistujia Maunulan aluefoorumissa, jossa käsiteltiin Helsingin yleiskaavaa 2002.

ganisoitumisen sekä positiivisten sattumien kautta. Toisaalta aluefoorumien verkottaessa osapuolia ollaan tilaisuuden tullessa valmiita puuttumaan yllättäviin kriiseihin tai tarttumaan tarjoutuviin mahdollisuuksiin.

Aluefoorumitilaisuudet ovat lyhyitä iltatilaisuuksia (yleensä kello 18.00-20.30), joten yhdellä kertaa ei aiheesta päästä kovin syvälle. Samaan aiheeseen palataan useammassa aluefoorumissa, jolloin voidaan arvioida asioiden kehittymistä. Aluefoorumeita täydentävät seminaarit ja suunnittelutilaisuudet, joissa perusteellisemmin hankitaan uutta tietoa.

Aluefoorumit keräävät yhteen alueen kehittämiseen kiinnostuneita aktiivisia asukkaita, taloyhtiöiden edustajia, yrittäjiä, yhdistyksiä ja virkamiehiä sekä kunkin teeman asiantuntijoita. Esimerkiksi Maunulan aluefoorumi järjestää 6 aluefoorumia ja 2 seminaaria vuodessa. Lisäksi aluefoorumi organisoii tarvittaessa suunnittelutilaisuuksia.

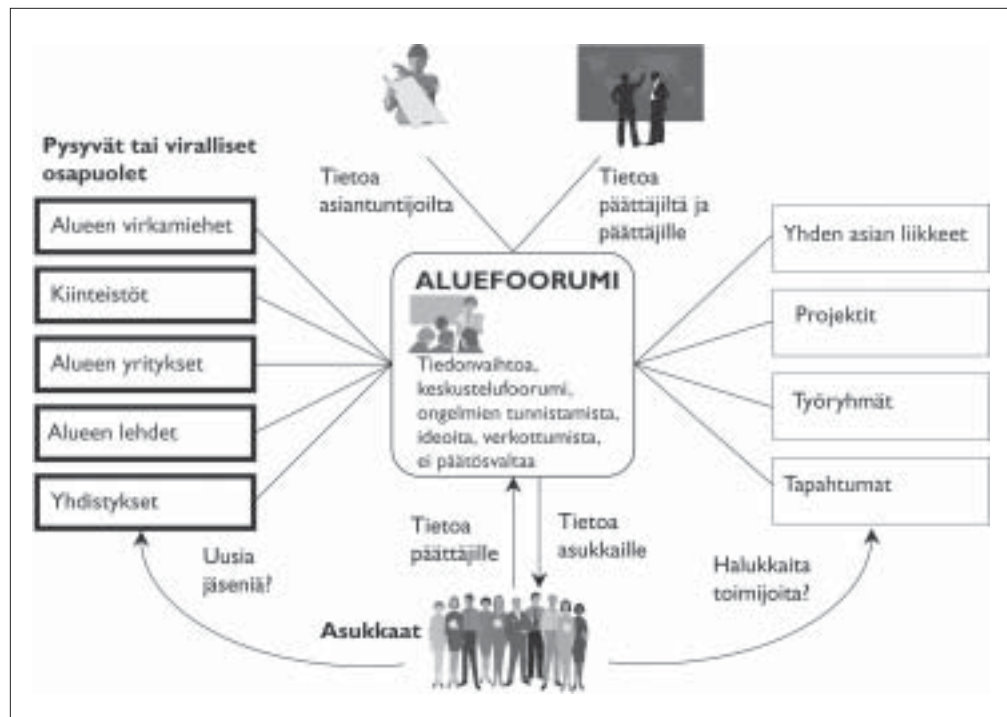
Aluefoorumit ovat kaikille avoimia tilaisuuksia. Asukkaat ottavat vastuun foorumitoiminnan ylläpitämisestä. Järjestäjänä voi olla yhdistys taikka mikä tahansa joukko ihmisiä, jotka ottavat vastuun toiminnasta. Viranomaiset toimivat asiantuntijoiden roolissa tilaisuuksissa.

Tilaisuuksissa kuullaan asiantuntijoiden alustuksia, käydään keskustelua, tunnustetaan ongelmia, ideoidaan ratkaisuja ja ennen kaikkea tutustutaan muihin alueen kehittämiseen kiinnostuneisiin. Tilaisuuksissa ei tehdä päätöksiä. Kukin osapuoli tekee itse omat valintansa ja vie tiedon omiin taustaorganisaatioihinsa. Kun ei tehdä päätöksiä, ei synny myöskään riitoja. Näin on saatu tilaisuuksiin positiivinen, avoin, keskustelevalle ja luova ilmapiiri.

Aluefoorumi edistää alueen kehittämistä 1) tuomalla alueelle tarvittavaa tietoa, 2) parantamalla tiedonkulkua alueella, 3) verkottamalla alueen toimijoita sekä 4) luomalla kokonaisymmärrystä asuinalueen toimivuudesta.

Tarkoitus on, että myös hiljaiset saavat mielipiteensä kuuluviin foorumin tilaisuuksien yhteydessä. Tilaisuuksissa kerätään kirjallinen palaute, jossa kysytään ihmisten mielipiteitä 1) tilaisuuden onnistumisesta, 2) aluefoorumimenetelmän toimivuudesta, 3) tilaisuudessa esitetyistä keskeisistä asioista sekä 4) siitä, mitä aiheita seuraavissa foorumeissa kannattaisi käsitellä. Yhteenvedo palautteesta jaetaan osallistujille seuraavassa aluefoorumissa. Annettu palaute ohjaa myös foorumien teemojen valintaa.

Maunulan aluefoorumien kokemusten perusteella voidaan sanoa, että foorumit

Kuva 4. Aluefoorumi ja alueella vaikuttavat toimijat.

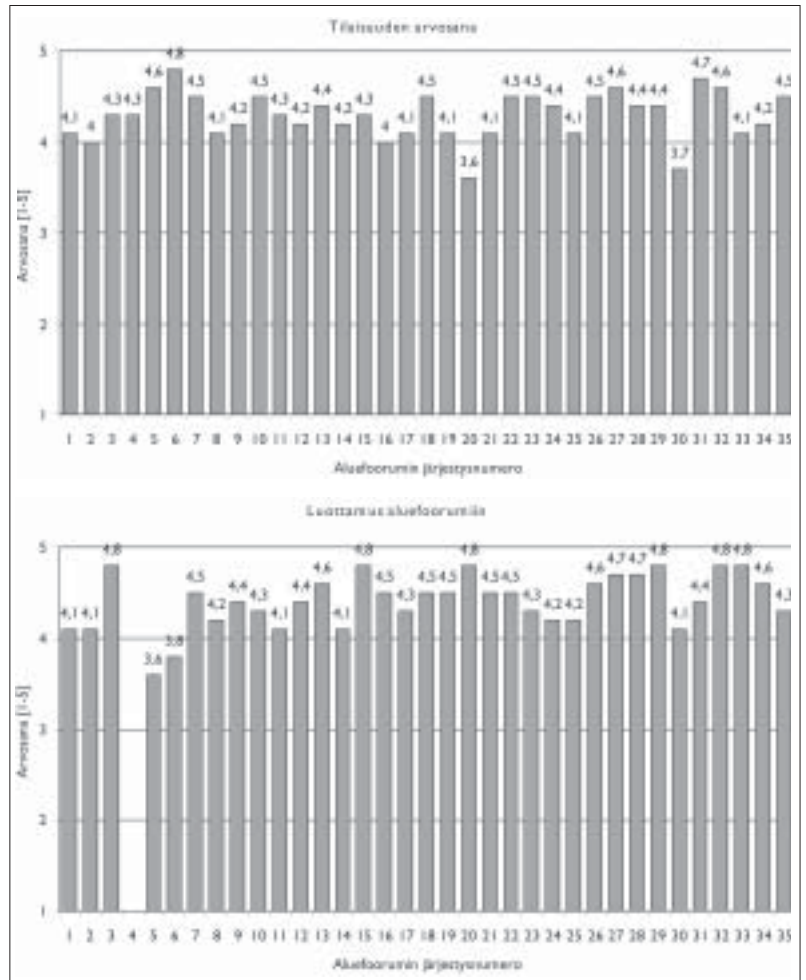
rumit ovat lisänneet **luottamusta** alueen osapuolten välille, synnyttäneet **yhteis-työsuhteita** sekä olleet keskeinen tekijä alueen **kollektiivisessa oppimisprosessissa**.⁴

Foorumien käsitteeseen liittyy tietty avoimuus ja ideoivuus verrattuna virallisempiin organisaatioihin. Aluefoorumi-koemukset ovat vastanneet Brysonin ja Crosbyn jäsenystä tilanteista, jossa valta on hajaantunut ja joissa kukaan ei ole vastuussa kokonaisuudesta (Bryson & Crosby, 1992, 1999; Sotarauta 1996).

Monimutkaisia asioita käsittelevissä prosesseissa on mukana useanlaisia toimijoita, joiden välinen yhteispeli voidaan järjestää eri tavoin. Brysonin ja Crosbyn jaottelussa kehitysprosesseihin vaikuttavat elimet on jaettu kolmeen luokkaan: foorumeihin, areenoihin ja oikeusistuimiin.

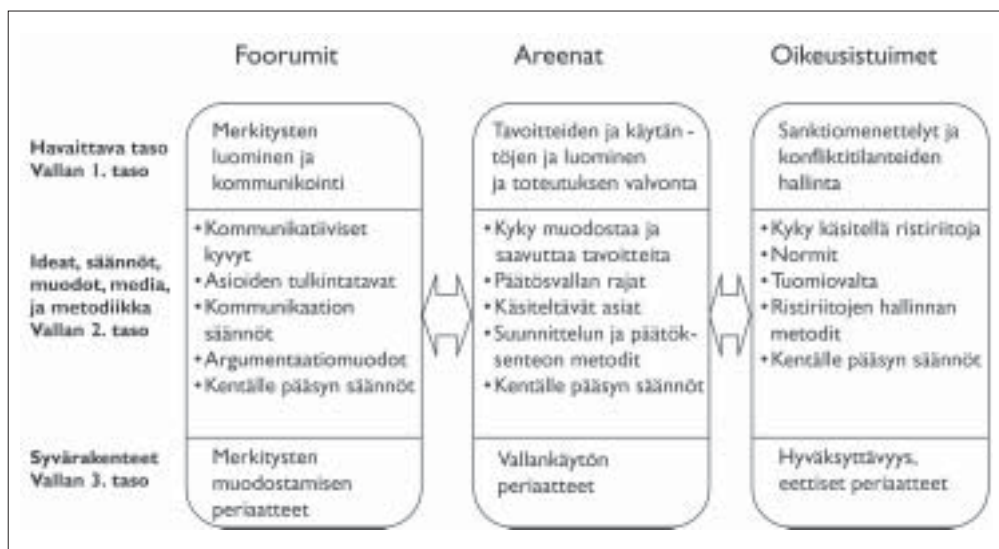
Foorumeiden (*forums*) tehtävänä on tuottaa ja kommunikoida merkityksiä, ideoita. Niissä käydään keskustelua, jolloin aihetta koskevat eri näkökulmat ja osapuolten intressit tulevat esille ja aihealuetta ymmärretään entistä syvällisemmin. Foorumeita ovat paitsi keskustelutilaisuudet ja seminaarit myös lehtien mielipidepalstat sekä vuorovaikutteiset internetsivustot.

Arenat (*arenas*) ovat päätöksenteon paikkoja. Niitä ovat mm. viranomaisen, yhdistysten johtokuntien ja taloyhtiöiden hallitusten kokoukset. Areenoilla päätöksentekijöiden asema ja vastuu on yleensä selkeästi määritelty (lait, virastojen ja yritysten johtosäännöt, laatujär-

Kuva 5. Maunulan aluefoorumin kerätyn palautteen arvostamat tilaisuuksista sekä osallistujien luottamuksesta aluefoorumitoimintaan (arvosteluasteikko 1-5).

⁴ Näitä asioita analysoidaan syvemmin arviointiosuudessa luvussa 3.

Kuva 6. Kehitysprosesseihin vaikuttavia elimiä: foorumit, areenat ja oikeusistuimet (Bryson & Crosby 1992).

jestelmät, taloyhtiöiden yhtiöjärjestykset, yhdistysten säännöt).

Osapuolet voivat muodostaa koalitioita ja tehdä sopimuksia toteuttaakseen konkreettisia asioita. Kun erotetaan foorumit ja areenat, taataan prosessin idearikkaus ja yleensä vältetään ongelmien personoituminen ja intressiristiriitojen kärjistymisen henkilökohtaisiksi riidoiksi.

Termi oikeusistuimet (*courts*) täytyy ymmärtää kuvaannollisena. Oikeusistuinten tehtävänä on tuoda asioiden eettinen puoli esille ja ne keskittyvät usein konfliktitilanteisiin. Esimerkiksi lehdet ja muut mediat toimivat usein ”oikeusistuimina”, jolloin sanktiona on positiivinen tai negatiivinen julkisuus. Asioiden julkisuus ja prosessien avoimuus edistää osapuolten toiminnan korkeaa moraalialia.

Asioiden ollessa julkisia osapuolet joutuvat ajattelemaan mainettaan sekä suhdettaan yhteiseen hyvään eli oman toimintansa vaikutusta kokonaisuuteen. Tyypillinen esimerkki yhteisön kannalta moraalittomasta toiminnasta on, että jokin osapuoli pyrkii ajamaan omaa etuaan muiden kustannuksella (ts. muut joutuvat maksamaan yhden osapuolen saamasta hyödystä). Tällöin muiden kustannuksella hyötyjän strategia on vaikuttaa päättäjiin kulissien takana ja pitää asia poissa julkisuudesta.

Aluefoorumin tilaisuuksien järjestäminen

Aluefoorumitoiminnassa järjestäjien vastuu on rajattu tilaisuuksien organisoimiseen ja keskustelun käynnissä pitämiseen. Varsinainen kehittämisvastuu on alueen varsinaisilla toimijoilla: yhdistyksillä, taloyhtiöillä, yrityksillä ja viranomaisilla. Verkottumisen myötä alueen toimijat erikoistuvat kukin omalle toiminta-alueelleen, jolloin toiminnasta tulee sekä tehokkaampaa että kevyempää. Toiminnan keveys on tärkeää, koska asukkaat tekevät tätä oman työnsä ohessa. Toiminnan keveys ja toisaalta osallistujien tyytyväisyys takaavat prosessin kesätävyyden.

Foorumiprosessi on rakennettu niin kevyeksi, että yksikin henkilö oman lei-

pätyönsä ohessa pystyy tilapäisesti järjestämään foorumitilaisuuden. Riippuvuutta avainhenkilöstä on pyritty pienentämään tuotteistamalla ja standardisoimalla foorumiprosessi.

Tilaisuuksien ohjelmarunko on vakioitu:

- Tilaisuudet alkavat klo 18.00.
- Varsinaisen ohjelman kesto on noin 2 tuntia. Keskustelu voi kestää pitempäänkin, kuitenkin siten että tilaisuus loppuu viimeistään klo 20.30.
- Tilaisuuden alustajia on 1-2. Keskusteluun on varattava riittävästi aikaa, ehkä 15 minuuttia per alustus.
- Kahvitauko alkaa noin klo 19.00 ja se kestää 15 minuuttia.

Osallistujien verkottuminen tapahtuu käytännössä paljolti kahvitauon aikana. Foorumitilaisuuksien kahvikeskustelut ja tutustuminen ennalta arvaamattomiin ihmisiin edistävät asioiden toteutumista.

Tilaisuuksien järjestäminen on vakioitu: siihen kuuluu aina kutsukirjeet, mainokset, osallistujalistat, tilaisuuden palautekaavakkeet, palautteiden yhteenvedot, aluefoorumin vuotuisen ohjelmavurongon suunnittelu. Postituksessa kutsuttujen osoitteet tulostetaan tarralapuille. Samoin postituksessa käytetään tarrapostimerkkejä ja tarrakirjekuoria. Kruununhaassa ei ole käytetty kuoria lainkaan vaan kutsu on taitettu ja niitattu yhteen. Postimerkit ja osoitetarra on liimattu taitettuun kutsuun.

Aluefoorumin postituskustannukset Maunulassa ovat olleet noin 6000 mk/vuosi. Tähän eivät sisälly kopiointikustannukset eivätkä tilakustannukset. Maunulan aluefoorumi kokoontuu Palvelukeskus Saunabaarin tiloissa. Sosiaalivirasto ei peri tilojen käytöstä vuokraa. Kruununhaan aluefoorumi kokoontuu paikallisen koulun tiloissa. Myös se on saanut tilat ilmaiseksi käyttöönsä.

Palautekyselyt ovat vakiomuotoisia, samoin kyselyjen yhteenvedojen tuloste on vakioitu. Edellisen tilaisuuden palaute jaetaan seuraavan tilaisuuden alussa. On tärkeää, että osallistujat näkevät, mitä mieltä muut osallistujat ovat olleet ja mitkä ideat on koettu tärkeiksi. Palaute ja käyty keskustelu yhdenmukaistavat

pitkällä aikavälillä osallistujien mielipiteitä. Palautekyselyn tarkoituksena on kerätä tietoa osallistujia kiinnostavista teemoista. Lisäksi palautteen kerääminen ja toiminnan julkinen arviointi kasvattavat osallistujien luottamusta foorumitoimintaa kohtaan.

Tilaisuuksista ilmoitetaan kirjeillä, sähköpostitse, alueen lehdissä, alueen kotisivuilla sekä ilmoitustauluilla. Liikkeiden ikkunat ja ilmoitustaulut ovat myös tehokkaita tiedotuspaikkoja.

Tavoitteena toiminnan vakioimisena on, että tilaisuuksien järjestäminen veisi mahdollisimman vähän aikaa eikä työllistäisi järjestäjiä kohtuuttomasti. Tilaisuuksien järjestämisen on oltava myös hauskaa ja mielenkiintoista toimintaa, jotta järjestäjät pysyisivät motivoituneina.

Organisointi, osaaminen ja vetäjän rooli

Aluefoorumitoiminta on kevyempää ja tehokkaampaa, jos tehtäviä voidaan jakaa eri ihmisille taipumusten ja osaamisen sekä ajankäyttömahdollisuuksien mukaan. Aluefoorumitoiminnassa voidaan erottaa seuraavia tehtäviä:

- aluefoorumitilaisuuksien ketjun ja yksittäisten tilaisuuksien ohjelman suunnittelu,
- tilojen varaaminen,
- tulevista tilaisuuksista tiedottaminen (kutsut, tolppailmoitukset, ilmoitukset lehdissä ja internetissä),
- tilaisuuden etukäteisvalmistelu kokoustilassa (istuimet, AV-laitteet),
- kahvitarjoilun organisoiminen,
- tilaisuuden vetäminen, puheenjohtajana toimiminen,
- osallistujien nimien ja palautteen kerääminen ja jälkikäsitteily sekä
- tilaisuuksista laadittavat tiedotteet ja jutut lehtiin ja internetiin.

Tilaisuuksien suunnittelu vaatii hyvää strategista pelisilmää. Aiheiksi on poimitava kiinnostavia, ajankohtaisia asioita. Teemat on liitettävä oppimisen ja prosessin kannalta järkeväksi ketjuksi – on harkittava, missä järjestyksessä teemoja käsitellään. Oikein suoritettu tilaisuuksien ajoitus ja hyvät alustajat antavat potkua alueen kehitysprosessille.

Tilaisuuksien vetäjän rooli on tärkeä. Vetäjän persoonana ei saa olla kiistelty alueella vaan hänen pitäisi olla riittävän neutraali hahmo. Hyvä ratkaisu onkin alueen ulkopuolinen vetäjä, jos sellainen vain löytyy.

Aluefoorumitilaisuus on ryhmäprosessi. Vetäjän on saatava osallistujat innostumaan ja kiinnostumaan asiasta. Hänen tehtävänä on rohkaista osallistujia, keskusteluttaa ihmisiä, saada erilaisia näkökulmia esille ja luoda tilaisuuteen luottamuksellinen, positiivinen ilmapiiri. Vetäjän on myös pystyttävä selviytymään mahdollisista ristiriitatilanteista.

Vetäjän on osattava pitää tilaisuus aikataulussa ja arvioida, mitä rajatussa ajassa voidaan saada aikaan. Tilaisuudet saavat monesti ennakoimattomia käännteitä, jolloin ohjelman rakenne on äkkiä arvioitava uudelleen.

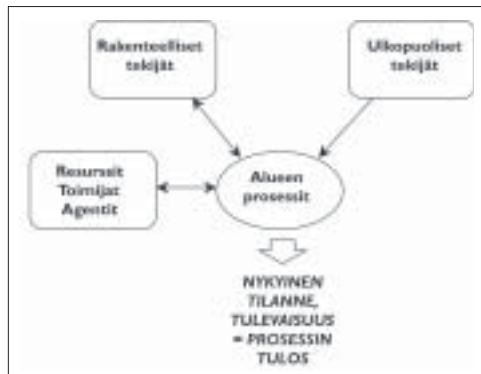
Foorumin suunnittelun ja tilaisuuksien vetämisen roolit voidaan erottaa toisistaan. Näin toimittiin Maunulassakin aikaisemmin ja tällainen käytäntö on mm. Kruununhaassa. Mitä pienempiin kokonaisuuksiin tehtävät voidaan jakaa sitä vähemmän toiminta rasittaa vapaaehtoisia järjestäjiä. Tämä vähentää myös foorumitoiminnan riippuvuutta avainhenkilöistä. Vapaaehtoistyössä on loppuun palamisen, voimien ehtymisen riski suuri, koska toimintaan liittyy henkilökohtainen missio eikä taustalla ole välttämättä vahvaa organisaatiota tukena.

Prosessit muokkaavat asuinalueita

Asuinalueiden kehityksen dynamiikan oivaltaminen on keskeistä, kun halutaan torjua asuinalueiden taantumisprosesseja ja kehittää alueita tehokkaasti. Miten siis ymmärtää ja mallintaa systeemiä, jossa on paljon toimijoita, jotka kukin tekevät erillisiä päätöksiä yleensä toisistaan tietämättä?

Alueen kehitysprosessien ymmärtäminen edellyttää keskeisten prosessiin vaikuttavien tekijöiden määrittelyä. Asuinaluetta voitaisiin tarkastella seuraavien asiaryhmien kautta: 1) alueen rakenteelliset tekijät, 2) alueeseen vaikuttavat ulkopuoliset tekijät sekä 3) alueen toimijoiden toimintatavat.

Kuva 7. Alueellisten kehitysprosessien ymmärtäminen toimintaympäristön analyysin kautta.

Rakenteellisia tekijöitä ovat alueen sijainti suhteessa kaupungin keskusta, liikenneyhteydet, alueen asukasmäärä, asuntokanta, vuokra-, omistus- ja sosiaaliperusteisten asuntojen määrä, alueen liikekeskustan rakenne sekä alueen kaavalliset ratkaisut. Palvelutarjonta alueella on sidoksissa edellä mainittuihin tekijöihin. Alueen infrastruktuuri luo puitteet palveluille. Infrastruktuuriin liittyville tekijöille ovat tyypillisiä suuret investoinnit, kunnossapidon merkitys sekä pitkäaikainen käytettävyys.

Ulkoisia tekijöitä ovat mm. taloudellinen taantuma, työttömyyden kehitys, talouden kuten kaupan ja palvelutuotannon rakenteelliset muutokset ja huumeiden tarjonnan lisääntyminen, mutta myös monet positiiviset tekijät kuten viestintätekniikan kehitys.

Asuinalueen taantumisprosessi on tilanne, jossa ulkoiset uhkatekijät kytkeytyessään rakenteellisiin heikkouksiin vaikuttavat negatiivisesti kehitykseen. Alueen toimijoiden muuttumattomat toimintatavat kiihdyttävät taantumiskehitystä. Uudet ongelmat eivät ratkea perinteisellä toimintakäytännöllä vaan tilanne edellyttää osapuolten välistä yhteistyötä ja uusia innovatiivisia toimintakäytäntöjä.

Positiiviset sattumat korvaavat resurssien puutetta. Asuinalueen positiivi-

SISÄISET TEKIJÄT	ULKOPUOLISET TEKIJÄT
Vahvuudet	Mahdollisuudet
Heikkoudet	Uhat

Kuva 8. SWOT-analyysi on hyvä väline ymmärtää alueen kehitysprosessia sekä löytää potentiaalisia mahdollisuuksia ja positiivisia kehitysuuntia.

nen kehittämisprosessi on kehittämistä pienten askeleiden kautta. Tärkeintä ei ole siksi yksittäisten askelten näyttävyys vaan se, että mahdollisimman moni toimija ottaa askeleita oikeaan suuntaan jatkuvasti. Keskeistä on kasvattaa osapuolten ymmärrystä kokonaisuudesta sekä prosesseista.

Helsingin Kaupunginosayhdistysten Liitto, HELKA, on suositellut jäsenjärjestöilleen (63 kpl) jo kolmena vuotena, että kaupunginosayhdistykset soveltaisivat SWOT-analyysiä alueen strategiseen suunnitteluun. Menetelmässä analysoidaan alueen vahvuudet, heikkoudet sekä ulkopuoliset uhat ja mahdollisuudet sekä tunnistetaan keskeiset haasteet, asetetaan tavoitteet ja ideoidaan keinot, joilla tavoitteet toteutuvat.

Alueen tilannetta tarkistetaan vuosittain, jotta todetut ongelmat eivät pääse pahenemaan tai jotta tunnistetaan hyödynnettävät mahdollisuudet hyvisä ajoin. Monet ongelmat ratkeavat onnekkaiden sattumien kautta. Siksi on tärkeää käyttää suunnitteluvälineitä, joiden avulla ne voidaan tunnistaa. Asuinalueiden vaikeat ja monimutkaiset ongelmat eivät ratkea nopeasti. Muutoksen hitautta on siedettävä ja ongelmia on joskus kuljetettava mukana jopa vuodesta toiseen, kunnes ratkaisun avaimet löytyvät.

Kehityksen ohjaus aluefoorumiprosessissa

Alueen kehitysprosessissa voidaan erottaa kolme erilaista tapaa edistää myönteistä kehitystä: 1) kommunikaation kehittäminen, 2) kehitysprosessit ja 3) kehittämisprojektit.

Kommunikaation metodiikan kehittäminen edistää kehitysprosseja. Kommunikaatiometodiikkaa alueen kehittämisessä edustavat tilaisuudet ja tapahtumat, aluelehdet, alueen kotisivut sekä myös aluetyön toimintapistet.

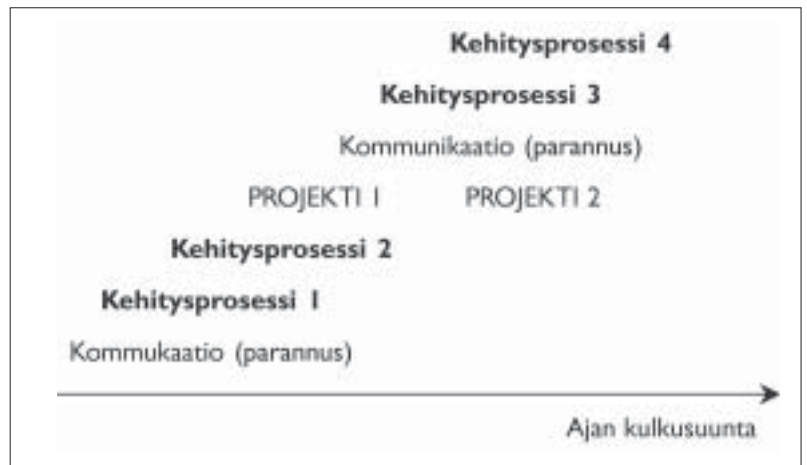
Kehitysprosseja syntyy niiden asioiden ympärille, jotka alueella koetaan tärkeiksi. Prosesseissa käytössä olevia resursseja ei tunneta tarkasti, asioita pyritään edistämään ajan kanssa oppimalla uusia parempia käytäntöjä ja tuottamalla uutta tietoa. Sattumalla (eli yleen-

sä ulkopuolisilla tekijöillä) on prosesseissa keskeinen rooli.

Projekteilla on selkeät tavoitteet, rajattu toteutusaika sekä rajalliset resurssit. Alueille projekteja saadaan harvoin. Taloudelliset resurssit projektiin tulevat alueen ulkopuolelta. Projektin tavoitteet pyritään sovittamaan yhteneväiseksi alueellisten tavoitteiden kanssa. Tärkeää on myös varmistaa projektin tulosten jatkuvuus alueen kehitysprosessissa.

Kehitysedellytysten luominen perustuu kommunikaatio-osaamisen kasvuun, kuten alueen lehden toiminnan kehittämiseen ja alueen kotisivujen luomiseen, sekä alueen kehittämiseen liittyviin keskustelutilanteisiin kuten aluefoorumitoimintaan.

Kuvassa 10 on kuvattu Maunulan kehitysprosessia ja osaamisen kumulointumista. Kuvasta näkyy, miten uusia asiakokonaisuuksia ilmestyy lisää samalla kun vanhat prosessit jatkuvat. Tämä tiettenkin edellyttää, että prosessilla on vastuhenkilö (prosessin haltija), joka pitää prosessia hengissä ja organisoii yhteisiä keskustelu- ja suunnittelutilaisuuksia sekä mahdollisesti kirjoittaa alueen lehtiin asiasta. Aluefoorumi pystyy hoita-

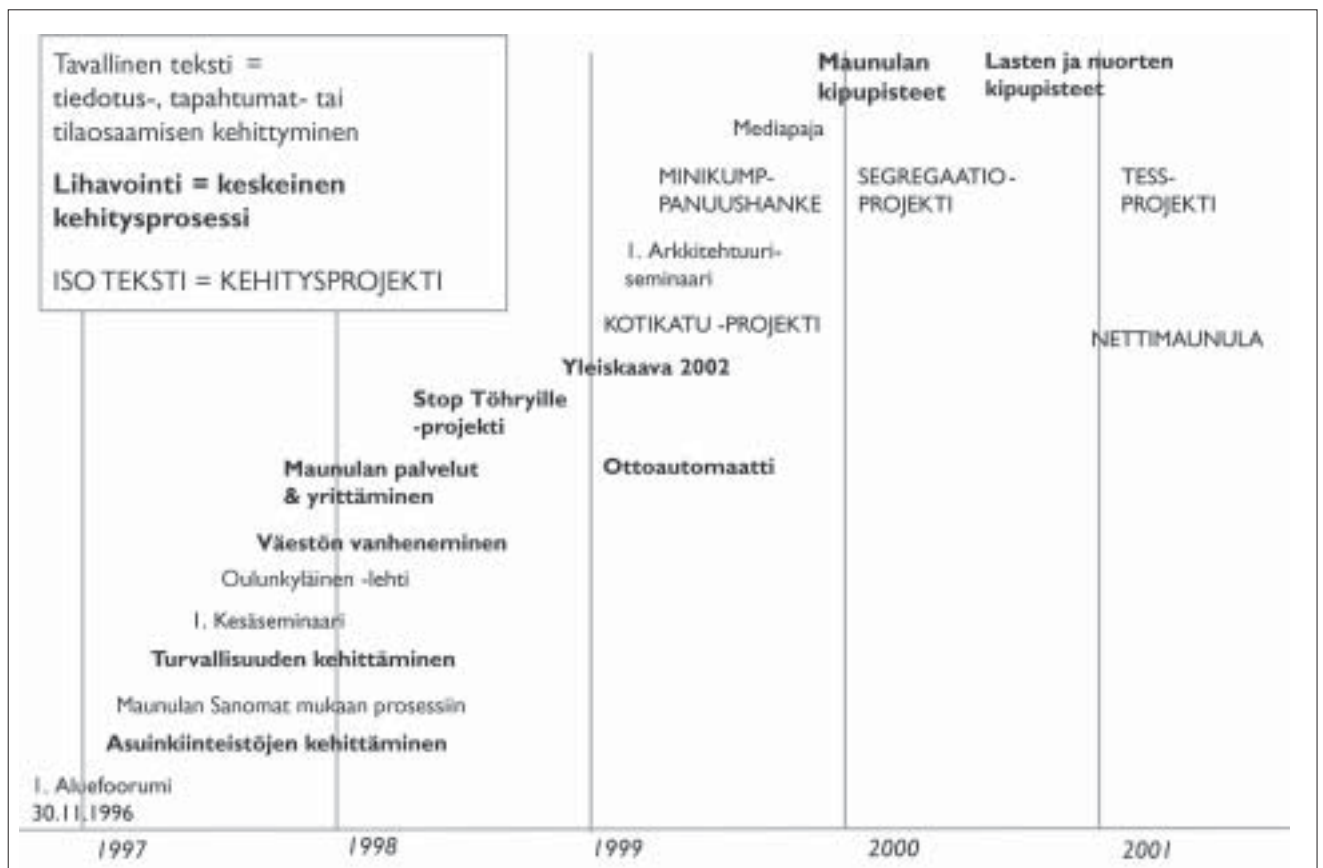
maan useita kehitysprosesseja samanaikaisesti. Asioita voidaan edistää kohtuullisen tehokkaasti, jos aiheesta järjestetään yksi aluefoorumitilaisuus vuodessa.

Alueen pitkäjänteinen kehittäminen perustuu prosesseihin. Aluefoorumiprozsessissa on nähtävissä kolmenlaista kehitystä:

- 1) viestinnän eli tiedotuksen, tapahtumien järjestämisen ja tilaresurssien hallinnan osaamisen kehittymistä,
- 2) eri aiheiden substanssiasioiden kehitysprosesseja sekä
- 3) ulkopuolisten resurssien varassa toimivia projekteja.

Kuva 9. Alueen oppimisprosessin osatekijät: 1) kommunikaation kehittyminen, 2) kehitysprosessit ja 3) kehittämisprojektit.

Kuva 10. Maunulan kehitysprosessi ja osaamisen kasvu.

Tiedotusosaamisen, tilaisuuksien järjestämisen ja tilaresurssien kehittyminen luo edellytyksiä varsinaiselle kehitykselle. Maunulassa tilaisuuksien järjestämisosaaminen näkyy aluefoorumeissa ja seminaareissa. Tiedotusosaamista ovat Maunulan Sanomien ja Oulunkyläläinen -lehden käyttö tiedotuksessa sekä alueen kotisivut.

Varsinaisia kehitysprosesseja ovat esimerkiksi asukkaiden tarpeiden mukainen asuinkiinteistöjen kehittäminen, turvallisuuden kehittäminen ja väestön ikääntymisen huomioiminen. Prosessissa asioita toistetaan, jolloin vähitellen syntyy osaamista.

Projektien saaminen alueelle edellyttää sekä kykyä hankkia rahaa että hallita projekteja. Asukkaiden projektit ovat asukasyhdistysten vastuulla. Yhdistykset pystyvät tekemään taloudellisia sopimuksia, joten ne voivat olla vastuullisia osapuolia projekteissa.

Aluefoorumeiden tehtävä on ylläpitää keskustelua alueen keskeisistä aiheista. Teemat valikoituvat foorumitilaisuuksissa kerättävän palautteen myötä. Joskus yllättävät kriisit vaikuttavat teeman valintaan. Ratkaistavat ongelmat ovat yleensä vaikeita ja vaativat monen osapuolen yhteistoimintaa. Tyypillisiä teemoja ovat:

- Alueen kauppapalveluiden kehittäminen
- Turvallisuuden kehittäminen asuinalueella
- Väestön ikääntyminen ja ympäristön kehittäminen vanhusväestölle sopivaksi
- Lasten ja nuorten sekä perheiden ongelmat
- Asuinkiinteistöjen ja niiden hallinnan kehittäminen
- Alueen viherympäristön kehittäminen (puistot, istutukset, luonnontilaiset alueet).

Osa aiheista liittyy viranomaisten toimintaan. Parhaillaan on käynnissä Helsingissä yleiskaavasunnittelu. Uusi lainsäädäntö antaa aikaisempaa parempia osallistumismahdollisuuksia asukkaille ja muille osallisille. Ongelmana on, miten yksittäiset kansalaiset pystyvät tuottamaan kokonaisvaltaista tietoa alueen nykytilanteesta. Asioiden yhdistely ja tie-

donjalostaminen suuremmiksi kokonaisuuksiksi on vaikeaa. Asukkaiden puolelta tarvitaan organisoitumista tiedon muodostuksessa. Tiedon tuottamiseen tarvitaan lisäksi metodiikkaa, joilla joukko ihmisiä pystyy jäsentämään ja organisoimaan tietoa suuremmiksi käsitteellisiksi konstruktioiksi.

Kehittämistoiminnan alkuvaiheen tavoitteena on ymmärtää tarkasteltavan asian dynamiikka. Tämä on prosessin vaikein vaihe. Eri osapuolille pyritään luomaan yhteinen viitekehys. Tässä voidaan käyttää asiantuntija-alustuksia tai esimerkiksi Ajatusten kenttä -menetelmää.

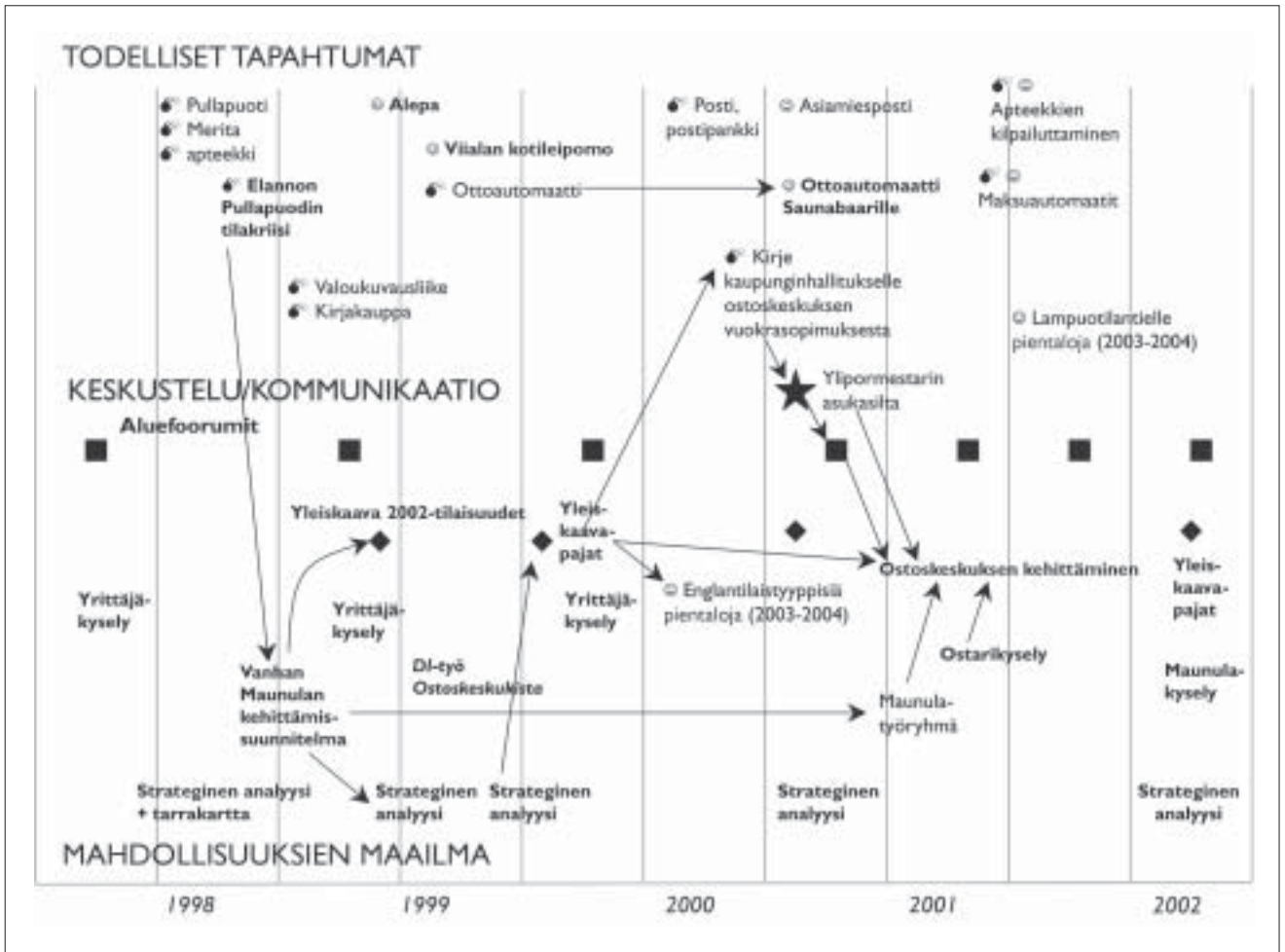
Viitekehukset voidaan tiivistää visuaaliseksi malleiksi (ks. esimerkkinä kuvaa 20 ottoautomaatin hankinnasta ja kuvaa 24 Saunabaarin liikekeskustan kehittämisestä). Mallit toimivat myös faktatiedon keräämispohjina.

Malleissa kuvataan keskeiset asiaan vaikuttavat tekijät sekä näiden väliset vaikutussuhteet. Yhteiset ajatusmallit mahdollistavat eri osapuolten välisen yhteistyön. Mallit toimivat myös kehittämisessä visioina, jotka ohjaavat kehittämistoimintaa.

Kuvan 11 yläreunassa näkyvät todelliset tapahtumat, kuten palveluihin liittyvät kriisit. Tieto todellisuudesta välittyy omien havaintojen, keskusteluiden ja kommunikaatiojärjestelmien kautta asukkaille. Positiiviseen muutokseen tähtäävä toiminta edellyttää positiivisten mahdollisuuksien tunnistamista. Muutosta pyritään hallitsemaan tulevaisuutta luotaavilla käsitteellisillä konstruktioilla.

Kuvan 11 alaosassa näkyvät alueellisen tiedon tuottaminen ja käsitteellisten konstruktioiden muodostuminen, kuten strategiset analyysit, selvitykset, suunnittelu- ja kehittämistyö. Aluefoorumeissa ja muissa tilanteissa tapahtuva vuorovaikutus näkyy kuvan keskellä (musta neliö = aluefoorumi, vinoneliö = yleiskaavatilaisuus). Kyselyt kuuluvat sekä kommunikaation että käsitteellisten konstruktioiden rakentamiseen.

Prosessissa vuorottelevat kriisit (☹), asiassa tapahtuva oppiminen ja ymmärryksen kasvu ja toiminta sekä toiminnan kautta syntyvät edistys (☺).

Kuva 11 voidaan tiivistää kolmitasoiseksi malliksi, jossa todelliset tapahtumat aiheuttavat impulsseja. Tieto välittyy kommunikaatiokanavien kautta. Asioita ja-
lostetaan käsitteellisiksi konstruktioiksi, joiden avulla tilannetta yritetään saada hallintaan.

Miten ratkaistaan ilkeitä ongelmia

Markku Sotarauta käsittelee kirjassaan *Kohti epäselvyyden hallintaa* ”ilkeitä ongelmia”. Ilkeille ongelmille tyypillisiä piirteitä ovat:

- Ongelmaa ei voida määritellä täsmällisesti.
- Ongelman määrittely on aina yhteydessä ratkaisuun eli ongelma ja ratkaisu kietoutuvat yhteen.
- Ongelmalle ei ole loppua, vaan ratkaisu vaatii jatkuvaa valppautta. Koska äkilliset muutokset eivät ole mahdollisia, ei ole mahdollista tietää, milloin työ on ohi, ja ongelma ratkaistu.
- Ei ole olemassa tyhjentävää listaa mahdollisista operaatioista, joita voidaan ongelman ratkaisussa käyttää. (Sotarauta 1996, 118)

Asuinalueiden ongelmat ovat tyypillisesti ilkeitä ja vaikeita ongelmia. Vaikeudet johtuvat monesta eri tekijästä:

Kuva 11. Maunulan palveluiden kriisiytyminen ja tästä aiheutunut alueen toimijoiden mobilisoituminen.

Kuva 12. Todellisuuden välittyminen ja pelkistäminen.

- Asian edistäminen vaatii osapuolten toimintatapojen muutosta (esimerkiksi kestävä kehitys).
- Mahdollisimman monen on oltava prosessissa mukana (kuten rikollisuuden yhteisöllisessä torjunnassa).
- Ongelman ratkeaminen vaatii eri osapuolten yhteistyötä ja taloudellista panostusta (esimerkiksi Maunulan ottoautomaatti).
- Asian edistäminen on jatkuva prosessi (kuten asuinalueiden sopeutuminen väestön vanhenemiseen tai kestävä kehityksen prosessit).
- Asian ratkeaminen edellyttää yhteistä oppimista eli kollektiivisen tiedon (tai tietokannan) syntymistä (taloyhtiöiden kunnossapito).

Esimerkkinä vaikean ongelman ratkaisemisesta on töhrinnän vähentäminen Helsingissä. Rakennusviraston *Stop Töhryille*-projekti on onnistunut pitkälti ratkaisemaan aikaisemmin ratkaisemattomana pidetyn ongelman. Tämä on vaatinut 1) ongelman luonteen ymmärtämistä, 2) kopioituvan toimintamallin luomista, 3) tehokasta tiedottamista sekä 4) eri osapuolten kytkeämistä prosessiin. Viranomaisten lisäksi töhryjen torjuntaan on saatu mukaan asukkaat, asukasyhdistykset, taloyhtiöt sekä alueelliset lehdet. *Stop Töhryille* -projektin periaatteena oli alkuvaiheessa, ettei projektiin oteta asuinalueita, jotka eivät itse aktivoitu ja pyy-

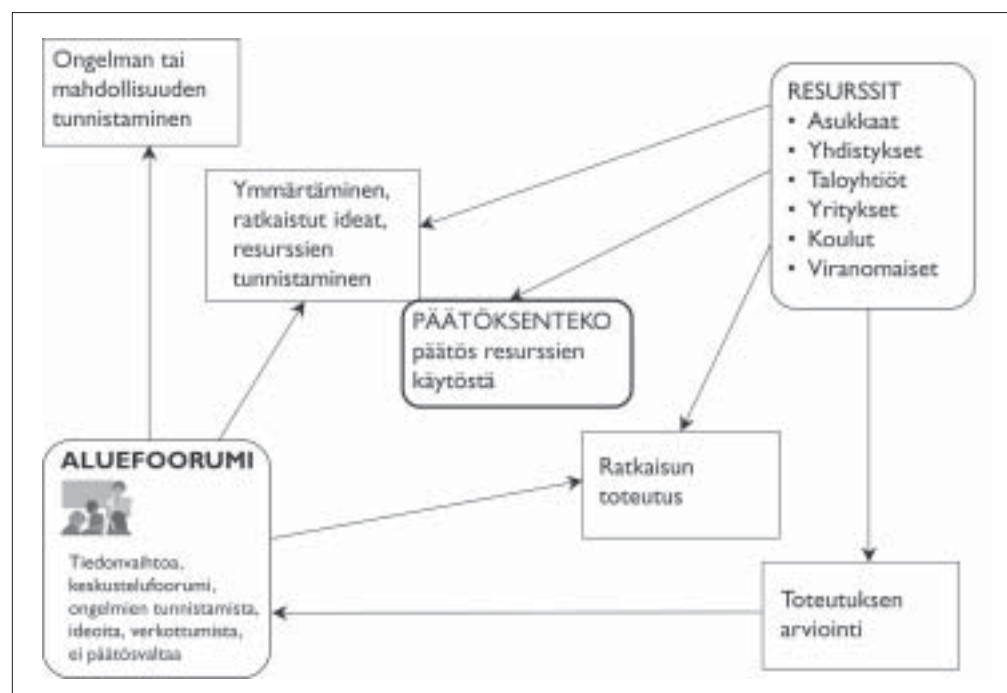
dä projektia alueelle. Maunulan aluefoorumilla *Stop Töhryille*-projektin tilannekatsauksia on pidetty noin 2 kertaa vuodessa. Alueen lehdessä ja kotisivuilla asiaa on pidetty esillä. Töhryt inventoitiin, ja kolmessa vuodessa niiden laskettiin vähentyneen 83 %.

Tyypillistä vaikeille asioille on, että samaa aihetta käsitellään foorumeissa useita kertoja. Vähitellen ymmärrys kasvaa aihealueesta, ideat kehittyvät, sopivat toimijat löydetään ja osapuolet alkavat väitellen tehdä yhteistyötä.

Maunulan ottoautomaatin hankkiminen kesti kaksi vuotta. Yleiskaavatyössä Maunulassa pidettiin ensimmäinen tilaisuus 1998 marraskuussa ja sen jälkeen Maunulassa on pidetty vielä kaksi omaa yleiskaavatilaisuutta. Lopullinen yleiskaava valmistuu 2003.

Aluefoorumeissa ei tehdä päätöksiä. Niiden tehtävä on edistää ratkaisuprosessin muita vaiheita. Osapuolet (resurssinhaltijat) tekevät omat päätöksensä ratkaisuprosessiin kytkeytymisestä. Prosessimaisissa ongelmissa eri osapuolet sitoutuvat ratkaisuun (eli tekevät päätöksen) eriaikaisesti.

Aluefoorumit edistävät kehitysprosessien kaikkia vaiheita, vaikka niissä ei tehdä päätöksiä. Teemoja siis toistetaan, asiaan palataan, tietoa kertyy asiasta vähitellen, syntyy verkostoja, yhteistyötä sekä substanssiosaamista. Ja kuten jo

Kuva 13. Ratkaisuprosessi aluefoorumitoiminnassa.

todettiin, vaikeissakin ongelmissa ratkaisut syntyvät monesti sattumalta. Yhteisön kyky tunnistaa ympäristössään positiivisia sattumia eli mahdollisuuksia on ratkaiseva. Asioita ei voi ratkaista väkisin.

Teemojen on oltava osallistujille kiinnostavia. Olennainen lähtökohtakohta on, että aluefoorumilla käsitellään niitä asioita, joita asukkaat pitävät tärkeinä. Kuitenkin ymmärryksen kasvu laajentaa asukkaiden muidenkin osapuolten kiinnostuksen kohteita. Tehokas viestintä, lehtien ja internetin käyttö tiedottamisessa on varsin olennainen osa ratkaisua ja niillä voi torjua epätietoisuuden aiheuttamia vääriä huhuja. Asukkaiden väliset keskustelut, huhut ja juorut ovat silti nekin olennainen osa viestintää.

Medioiden kautta syntyy tietoisuus siitä, että asioihin voidaan vaikuttaa. Vähitellen toimintaan tulee mukaan uusia ihmisiä ja osapuolia. Uudet ihmiset tulevat mukaan tyypillisesti kriisien ja uusien projektien myötä, jotka tarjoavat uusia mahdollisuuksia. Mahdollisuuksia Maunulassa edustaa halpojen ja nopeiden internetyhteyksien hankinta kotitalouksille.

Silti aina vain pieni osa asukkaista osallistuu aluefoorumien toimintaan. Osallistuminen on kiinni oman toiminnan traditiosta, osaamisesta, ajankäytöstä sekä motiivista vaikuttaa asiaan.

Pitkälle kehittyneessä, erikoistuneessa ja monimutkaisessa urbaanissa ympäristössä ihmiset ajattelevat, että joku muu (eli järjestelmä) hoitaa asian. Asioiden välisiä syy-yhteyksiä on vaikea hahmottaa. Näinhän tapahtuu esimerkiksi asunto-osakeyhtiöiden osakkaiden osallistumisessa yhtiökokouksiin ja hallitustyöskentelyyn. Ihmisiä on vaikea saada yhtiökokouksiin ja hallitukseen, vaikka asunto on monesti ihmisen tärkein sijoitus. Tutkimusten mukaan noin 10 % ihmisistä on kiinnostunut osallistumisesta aluetyöhön.

Osapuolten osallistuminen toimintaan

Mitä edellyttää asukkaiden osallistuminen ”yhteisen hyvän” tuottamiseen? Osallistuminen edellyttää yksilöltä 1)

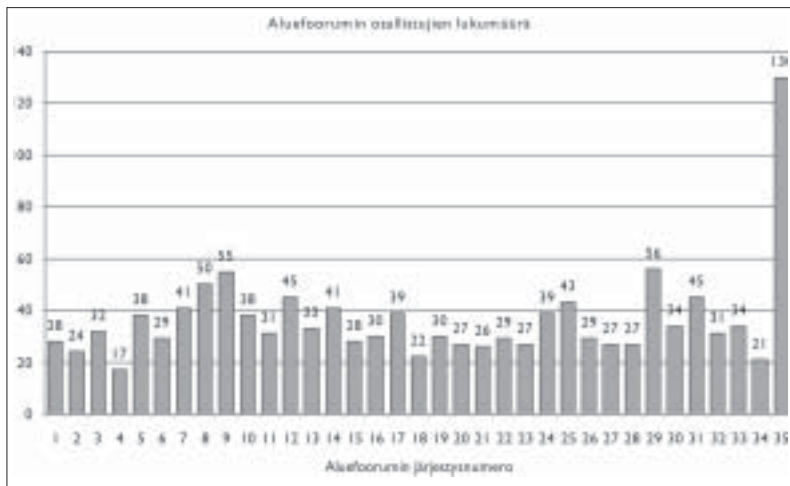
motiivia, 2) aikaa sekä 3) osaamista. Tavallisesti ihmiset tulevat mukaan toimintaan kriiseissä. Kriisi uhkaa yksilön henkilökohtaista etua ja luo riittävän motiivin toimia. Tällaisia kriisejä ovat olleet tyypillisesti alueen palveluiden lakkaaminen tai muuttaminen pois alueelta.

Myös positiiviset mahdollisuudet yksilölle lisäävät aktiivisuutta. Maunulassa tällaisia ovat työllisyyskoulutusprojekti ja laajakaistaverkon hankkiminen alueelle. Monille taas mahdollisuudet toteuttaa omia ideoita sekä käyttää ja kasvattaa omaa osaamista synnyttävät intressin osallistua. Toisille taas vaikutusvallan ja arvostuksen saaminen ovat toimintaa motivoivia tekijöitä. Edelleen joillekin yhteisöllinen toiminta ja toiminnassa syntyvät ystävyys-suhteet luovat motiivin osallistua. Toiminnan motiivit ovat siis monenlaiset.

Maunulan foorumin kävijätilastoista on havaittavissa osallistumisen intressipohjaisuus. Asian ollessa henkilökohtaisesti tärkeä asukkaat osallistuvat tilaisuuksiin. Ongelman alkaessa ratketa, tilaisuuksien kävijämäärät alkavat laskea. Tämän voi todeta ainakin rikosturvallisuuden ja töhryjen suhteen.

Ihmisen toiminta perustuu tapoihin, kulttuuriin käytäntöihin. Tapojen muuttaminen vaatii yksilöltä ponnisteluja. Miksi muuttaisin toimintatapojani? Yhteiskunnan nykyiset individualistiset arvot vähentävät halua toimia kollektiivisesti. Konkreettina osallistumisen esteinä ovat yleensä yksilöiden intressin ja ajan puute, puuttuva osaaminen ja myös toimintaan kiinnittymisen vaikeus. Työelämä kuormittaa nykyisin ihmisiä niin paljon, että vapaaehtoistoimintaan ei jää voimia. Ihmisillä, joilla olisi erikoisosaamista, ei ole aikaa osallistua.

Perinteisen yhdistysosallistumisen ongelmaksi muodostuvat vanhakantaiset toiminnan muodot. Yhdistysten ja muiden asuinalueen organisaatioiden jäykät toimintamallit eivät houkuttele tulemaan mukaan, koska yhdistyksissä on riski joutua sihteeriksi tai puheenjohtajaksi ja yhtiökokouksessa hallitukseen. Yhdistysten toiminta on liian johtokuntakeskeistä. Tästä on seurauksena, että hyvin monet vanhoista järjestöistä kärsivät jäsenpulasta ja ukkoutumisesta.

Kuva 14. Maunulan aluefoorumin kävijämäärät 28.11.1996–16.4.2002.

Maunulan aluefoorumi			
Tilasto 28.11.1996-16.4.2002			
Foorumin nro	Päivämäärä	Kävijöitä kpl	Aihe
35	16.4.2002	130	Keskustan suunnittelu
29	26.4.2001	56	Liikekeskustojen kehittäminen
9	26.3.1998	55	Rikosturvallisuus, töhryt
8	12.2.1998	50	Arkkitehtuuri, asuntokauppa
12	3.9.1998	45	Maunulan sosiaalinen kehittäminen
31	30.10.2001	45	Liikekeskustojen kehittäminen
25	24.10.2000	43	Liikekeskustojen kehittäminen
7	2.12.1997	41	Alueen kehittäminen, swot
14	26.11.1998	41	Yleiskaava, swot
17	13.4.1999	39	Ottoautomaatti, Kotikatu-projekti
24	5.9.2000	39	Yleiskaava, liikenne
5	4.9.1997	38	Asumisen esteettömyys, hissit
10	28.4.1998	38	Töhryt, Täti Vihreä
30	20.3.2001	34	Lasten ja nuorten kipupisteet
33	19.2.2002	34	Jokeri ja liikenne
13	13.10.1998	33	Yritykset, palvelut
3	18.3.1997	32	Nuoret
11	14.5.1998	31	Nuoret
32	28.11.2001	31	Nettimaunula, Aktiivit Seniorit
16	16.3.1999	30	Rikosturvallisuus, Stop Töhryille
19	19.10.1999	30	Ostoskeskus/diplomityö, yritykset
6	16.10.1997	29	Yritykset, palvelut
22	21.3.2000	29	Rikollisuus, Stop Töhryille
26	28.11.2000	29	Alueen kehittäminen, swot
1	28.11.1996	28	Foorumin esittely
15	9.2.1999	28	Taloyhtiöt, asuntokauppa
20	30.11.1999	27	Kestävä kehitys
23	26.4.2000	27	Vanhusten kuntopolku
27	20.2.2001	27	Hissien rakentaminen, hissi-case
28	20.3.2001	27	Rikosturvallisuus, Siisti Stadi
21	8.2.2000	26	Hissit, talon korottaminen
2	30.1.1997	24	Taloyhtiöiden kehittäminen
18	7.9.1999	22	Vanhuspalvelut, Minikumppanuus-projekti
34	19.3.2002	21	Rikosturvallisuus, YKS-projekti
4	22.5.1997	17	Tonttien vuokrat ja verotusarvot

Kuva 15. Maunulan aluefoorunitapaamiset aiheineen, kävijämäärien mukaan järjestettyinä.

Siksi osallistuminen vaatii ”järjestelmälä” kiinnittymisen helppoutta ja joustavuutta. Osallistumisjärjestelmän pitäisi luoda hyvät puitteet yksilölle sijoittaa omat aika- ja tietoresurssinsa ”yhteisen hyvän” luomiseen. Osallistumiselle tarvitaan uusia kevyempiä muotoja tai tasoja, jolloin yksilöt voisivat antaa haluamansa panoksen juuri siihen asiaan, mistä ovat kiinnostuneita ja samalla päättää itse omasta ajankäytöstään henkilökohtaisen tilanteensa mukaan.

Osallistumisen erilaisia tasoja voidaan tunnistaa viisi: 1) tiedon tuottaminen esimerkiksi vastaamalla kyselyihin, 2) tiedon levittäminen, 3) osallistuminen tilaisuuksiin (kuten yhtiökokouksiin), 4) osallistuminen toimintaan (esimerkiksi toiminta taloyhtiön hallituksessa) ja 5) toiminnan vetäminen (hallituksen puheenjohtaja). Osallistumisen tasot muodostavat myös osallistumisen polun: kullakin tasolta on mahdollisuus nousta seuraavalle, jos aikaa ja halua löytyy.

Vanhoiden organisaatioiden ongelmina ovat aikaa vievät toimintakäytännöt sekä toiminnan jämähtäminen rutiineiksi, jolloin toiminta ei kohdistu asukkaiden tai alueen kannalta tärkeisiin asioihin. Yhdistyksissä sovelletaan varsin vähän nykyaikaisia ymmärtämistä ja keskustelua helpottavia välineitä kuten fläppitauluja, piirtoheittimiä ja -kalvoja sekä videotykkeitä. Kokouskäytännöt ovat vieläkin puheen ja kirjoitetun tekstin varassa, vaikka muualla yhteiskunnassa viestinnän keinot ovat muuttuneet radikaalisti visuaaliseen suuntaan.

Ihmisten mielenkiintoa voidaan herättää tekemällä kokonaisuutta ymmärrettäväksi ja arvioitavaksi. Tämä on ongelmana sekä taloyhtiöissä että asuinalueen kehittämisessä: miten ymmärtää kokonaisuutta, eri asioiden vaikutussuhteita, rahavirtoja sekä tunnistaa alueita, joilla eniten voitaisiin tehdä parannuksia.

Tavallisimmin käytettyjä suunnitteluvälineitä

Aluefoorunitilaisuuksissa hyödynnetään tavallisimpia suunnitteluvälineitä kuten kyselyjä, SWOT-analyysiä, kaavi-

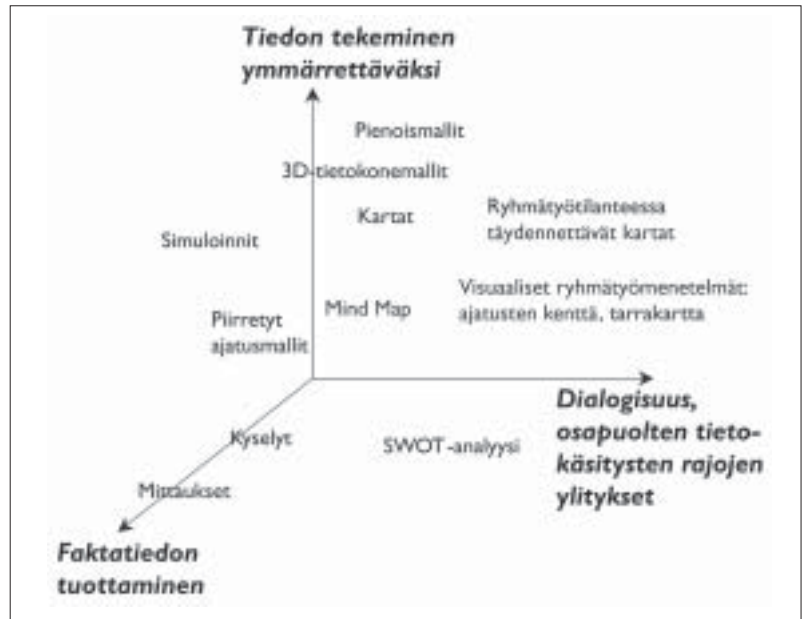
oita ja malleja, piirustuksia sekä visuaalisia ryhmätyömenetelmiä kuten Ajatusten kenttä -menetelmää. Pelkän puheen varassa toimivat keskustelutilanteet ovat oppimisen eli ideoiden syntymisen ja siirtymisen kannalta melko tehottomia.

Erlaisia kyselyjä käytetään kartoittamaan ihmisten mielipiteitä. Kyselyt voidaan kohdistaa alueen arviointiin tai tiettyyn näkökulmaan. Kyselyjen avulla pyritään havaitsemaan ongelmakohdat, saamaan ongelmista parempaa tietoa tai jopa keräämään ratkaisuideoita. Maunulassa on tehty seuraavia kyselyjä eri kohderyhmille:

- **Asukaskysely taloyhtiöissä**, joissa selvitetään asumisen viihtyvyystekijöitä sekä arvioidaan asumiseen liittyviä ongelmia, rakennusten ja huoneiston kuntoa sekä palveluiden (siivous, kiinteistönhoito, isännöinti, hallitus/talotoimikunta) laatua.
- **Yrittäjäkysely**, jossa on kysytty yrittäjien mielipiteitä alueen liikekeskusten toimivuudesta. Yrittäjät arvioivat ympäristöön liittyviä vahvuuksia ja ongelmia sekä ehdottavat kehittämiskeinoja. Kyselyssä arvioidaan liiketoiminnan kehitysmahdollisuuksia.
- **Palveluiden käyttökyselyjä** liittyen liikekeskustojen suunnitteluun. Kyselyssä asukkaat arvioivat, mitä palveluja ovat valmiita käyttämään, jos sellaisia olisi tarjolla ja kuinka usein he niitä käyttäisivät. Lisäksi kysyttiin, mitä palveluja ei pitäisi sijoittaa keskustaan sekä mitä vaatimuksia palvelujen laadulle tulisi asettaa.

Ihmiset ovat hyviä arvottamiseen liittyvissä asioissa kuten kohteen vahvuuksien ja heikkouksien arvioinnissa. Kyselyt harvoin tuottavat kuitenkaan uusia ideoita keskusteluun. Uudet ideat tulevat esille suunnittelussa, pienemmissä tilaisuuksissa tai aluefoorumeissa. Yksittäisellä ihmisellä harvoin on kokonaisnäkemystä tilanteesta, jos hän jää kollektiivisen keskustelun ulkopuolelle.

SWOT-analyysi (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) on strategisen suunnittelun eli muutoksen suunnittelun väline. SWOT-analyysissä kartoitetaan alueen vahvuudet ja heikkoudet sekä tulevaisuuden mahdollisuudet

ja uhat. Analyysin pohjalta määritetään tavoitteet ja tämän jälkeen keinot, joilla tavoitteisiin päästään. SWOT-analyysiä voidaan käyttää ryhmätyömenetelmänä, jolloin ryhmä yhdessä tuottaa analyysin sisällön. Menetelmä kohdentaa ryhmän keskustelua ja ohjaa toimintaa tilanteen kannalta oikeisiin asioihin.

Mind Map eli **Ajatusten kenttä -menetelmää** voidaan kutsua myös **tarrakartta -menetelmäksi**. Siinä osallistujat mallintavat yhdessä aihealueen. Osallistujat kirjoittavat tärkeänä pitämänsä asian paperille, joka kiinnitetään seinälle. Ajatuksellisesti lähellä olevat asiat kiinnitetään seinällä lähelle toisiaan. Näin asioista syntyy ryhmiä. Työskentelyssä voidaan hyödyntää värejä esimerkiksi kirjoittamalla ongelmat punaiselle paperille ja positiiviset asiat keltaiselle paperille. Olennaista menetelmässä on, että yhdelle paperille laitetaan vain yksi asia, jolloin paperin paikkaa on helppo vaihtaa seinällä. Esimerkiksi SWOT-analyysi voidaan toteuttaa ryhmätyönä Ajatusten kenttä -menetelmällä.

Kaavioilla ja ajatusmalleilla tehdään ymmärrettäväksi asioiden välisiä syy-yhteyksiä. Mallit ovat yksinkertaisuuksia todellisuudesta. Mallit toimivat visioina kehittämisessä kuten Maunulan ottoautomaatin esimerkkitapauksessa (kuva 20). Eräs tapa tuottaa ajatusmalleja on em. Ajatusten kenttä -menetelmä.

Piirustuksilla esitetään kehitettävän kohteen (rakennuksen tai alueen)

Kuva 16. Alueen kehittämisessä ja suunnittelussa käytettyjä tiedontuottamismuotoja.

nykytilanne ja toisaalta kohteen kehittämiseen liittyvät vaihtoehdot. Piirustusten etu on, että niiden päälle voidaan piirtää tai kiinnittää lappuja. Ongelmana on, että osa ihmisistä ei osaa lukea karttaa.

Pienoismallien avulla havainnollistetaan rakennuksia ja asemakaavassa tapahtuvia muutoksia. Mallien avulla saadaan korkeussuunnassa tapahtuvat muutokset paremmin havainnollistettua.

Laskelmat. Laskelmien avulla voidaan arvioida kustannuksia, kannattavuutta ja toimitilavuokria. Talous vaikuttaa viime kädessä kaikkeen päätöksentekoon. Siksi ratkaisujen taloudellisia vaikutuksia on arvioitava ja niistä on jaettava yhteistä tietoa toimijaosapuolille (kiinteistöjen omistajat, yrittäjät, viranomaiset).

Aluefoorumiproessin kehitysportaat

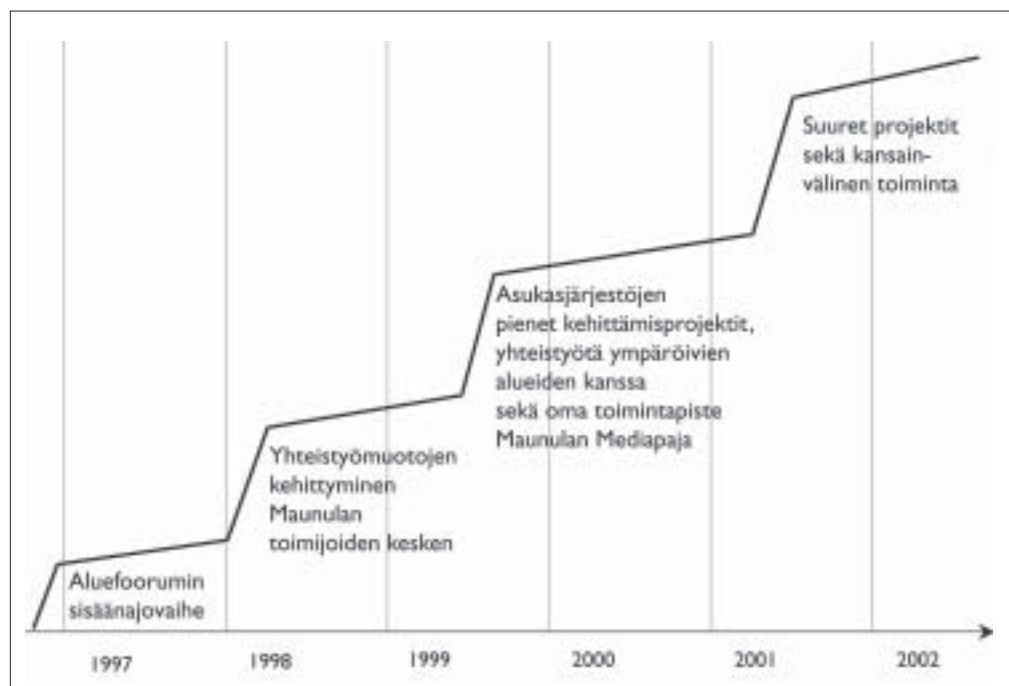
Alueen menestykseen vaikuttaa siellä tapahtuva verkottuminen, toimijoiden välinen luottamuksen kasvu sekä organisoitumismuodoissa (mm. projektitoiminnassa) tapahtuva oppiminen. Maunulan kokemusten pohjalta voidaan arvioida aluefoorumiproessin kehitysvaiheita.

Maunulan aluefoorumissa on erotettavissa neljä vaihetta. Ensimmäisessä

vaiheessa alueen osapuolet omaksuvat foorumitoiminnan periaatteet. Tässä vaiheessa edelläkävijät hyödyntävät aluefoorumeissa esitettyjä innovatiivisia ajatuksia, kuten yksittäiset taloyhtiöt kiinteistöpitoon liittyviä ideoita. Ongelmana tässä vaiheessa on aluefoorumien toimintatapojen erilaisuus verrattuna yhdistysten ja viranomaisten käytäntöihin. Foorumiproessin aloitusvaihe päättyi Maunulan SWOT-analyysin tekoon. Samassa tilaisuudessa, jossa esiteltiin eri yhdistysten analyysit, tehtiin myös foorumin osallistujien kesken kartoitus Maunulan ongelmista ja tärkeistä asioista Ajatusten kenttä -menetelmällä.

Toisessa vaiheessa osapuolten välinen luottamus on riittävän suurta, jotta syntyy yhteistyö asukkaiden ja viranomaisten kesken. Keväällä 1998 käynnistyi Helsingin kaupungin rakennusviraston Stop Töhrville -projektin toiminta Maunulassa. Kesällä 1998 tehtiin asukkaiden voimin vanhan Maunulan keskustan kehittämissuunnitelma, jonka tuottamien ideoiden pohjalta asukkaat ja alueen asunto-osakeyhtiöt kehittivät Saunabaarin liikekeskustaa.

Kolmannessa vaiheessa alueen osapuolet käynnistävät pieniä projekteja. Maunulassa asukasjärjestöt saivat kesällä 1999 Helsingin kaupunginkanslialta 64 000 markkaa Maunulan Minikump-

Kuva 17. Osapuolten luottamuksen kasvun, verkottumisen, erikoistumisen sekä organisoitumisaikansa lisääntymisen aikaansaama kehitysprosessi Maunulassa.

panuus-projektiin, jossa kartoitettiin mahdollisuuksia järjestää alueella työvoimapolitiittista koulutusta. Myöhemmin samana vuonna käynnistyi työvoimapolitiittinen koulutushanke. Kesällä 1999 asukasjärjestöt vuokrasivat entisen liiketilan asukastyön tukikohdaksi. Samana kesänä käynnistyi myös alueen kotisivujen tekeminen. Keväällä 1999 käynnistyi asukasjärjestöjen toiminta Saunabaarin liikekeskustan ottoauto- maatin hankkimiseksi.

Neljännessä vaiheessa alueelle on kertynyt riittävästi projektiosaamista. Kesällä 2001 Maunulassa käynnistyi SIT-RAn rahoittama *Nettimaunula* -hanke. Keväällä 2002 Maunulan asukasyhdistys pääsi mukaan EU:n Equal -hankeohjelmaan. Lisäksi vuoden 2001 alusta käynnistyi Maunulan keskusta-alueen suunnittelu, jossa asukkaat ovat toimineet hyvin aktiivisesti perustaen oman suunnitteluryhmänsä. Tässä vaiheessa alueella on korkeatasoista projektinveto-osaamista, alueen toimijat ovat hyvin verkottuneita sekä erikoistuneet kukin omalle ydinosaamisalueelleen. Alueen kehitys hahmotetaan kokonaisvaltaisesti. Alueen osapuolet pyrkivät muodostamaan verkostoja myös naapurialueiden toimijoihin sekä luomaan kansainvälisiä kontakteja.

Luovuus ja alueen kehitys

Yhteisön menestykseen vaikuttaa sen kyky tuottaa uusia, yhteisiä merkitysrakenteita, joiden ympärille eri osapuolet voivat organisoitua. Kollektiivinen luovuus on yhteisön kykyä vuorovaikutteisesti käsitellä tietoa, tunnistaa ja ymmärtää ongelmia, tuottaa uusia ratkaisuja sekä muuttaa ideoita uusiksi käytännöiksi.

Yhteisön ja niin myös asuinalueen luovuus on riippuvainen mm. seuraavista tekijöistä: 1) paikasta keskustella ja esitellä uusia ideoita, 2) ilmapiiristä, 3) uskosta ideoiden toteutumiseen sekä 4) asioiden kontekstin eli taustan tunteimisesta.

Tarvitaan paikkoja eli foorumeita, joissa voidaan yhdessä keskustella ongelmista ja esittää niihin ratkaisuideoita.

Foorumeissa tarvitaan toistoa, jotta tarkasteltavissa asioissa syntyisi oppimista ja asiat kehittyisivät prosessuaalisesti.

Ideoiden tuotantoa suosiva ilmapiiri sallii, suosiikin erilaisuutta ja toisenlaista ajattelua sekä ehkäisee ihmisten välisiä konflikteja. Aluefoorumeissa on ideoiden tuotannolle sopiva ilmapiiri, koska niissä ei tehdä päätöksiä eikä niissä synny voimakkaita ristiriitatilanteita.

Usko muutoksen mahdollisuuteen vaikuttaa myös esitettyjen ideoiden määrään. Jos ihmiset eivät usko, että mikään muuttuu, he eivät myöskään uhraa aikaa ideointiin.

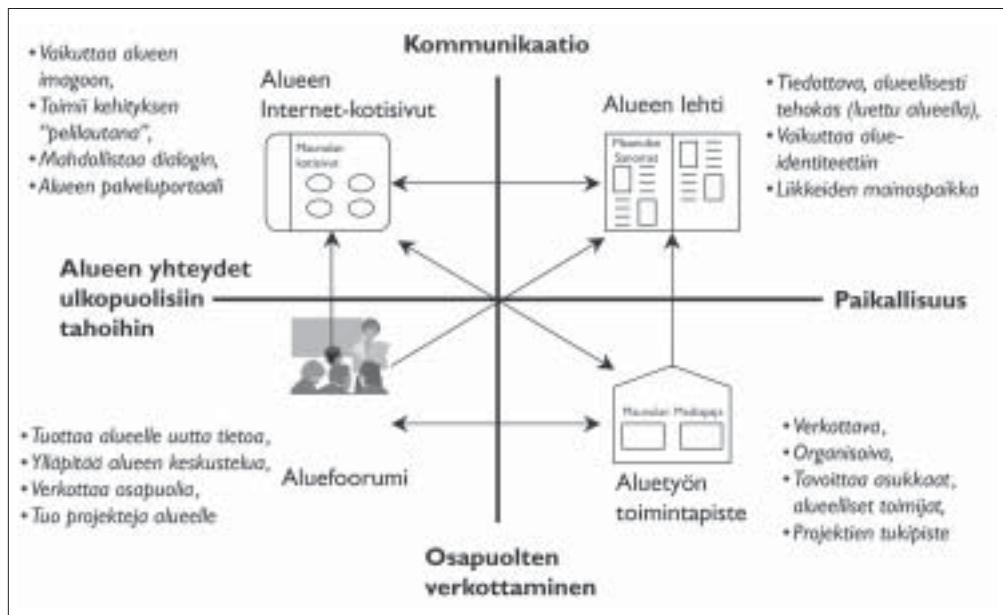
Ideoiden laatu määräytyy pitkälti ongelmien ymmärtämisestä. Pitkän dialogisen keskusteluprosessin kautta on mahdollista tuottaa riittävän laadukkaita viitekehyksiä. Parhaimmat ideat syntyvät, kun ongelmien taustat tunnetaan tarkkaan. Hyvät ideat koskevat asioiden välisiä suhteita – tuttuja asioita yhdistellen uudella tavalla toisiinsa. Tämän vuoksi ongelmien taustojen ymmärtäminen ja mallintaminen on tärkeää.

Foorumityyppiset tilaisuudet ovat hyviä, koska niiden tärkein tehtävä on tuottaa ja testata **merkitysrakenteita** (arvostuksia ja ideoita). Avoimessa keskustelutilanteessa ideat tulevat muokkaukseen ja levitykseen.

Ongelmien ratkaisemiseen tarvittavia viitekehyksiä voidaan tuottaa kahdella eri lähestymistavalla. Perinteisessä tavassa asiantuntija alustaa aiheesta ja muokkaa kuulijoiden viitekehystä asiaan. Nykyisin käytetään paljon osallistavan suunnittelun menetelmiä, joissa aiheen eri osapuolet yhdessä luovat viitekehysten tuottamalla ryhmätyötilanteessa kukin oman näkemyksensä asiasta. Molemmissa lähestymistavoissa käydään keskustelua luodun viitekehysten pohjalta. Keskustelu syventää ongelmanasettelua ja tuottaa ideoita asioiden ratkaisemiseen.

Kommunikaatio ja verkottuminen edistävät alueen asioita

Alueen kehittymistä edistävät tekijät voisi tiivistää kahteen tekijään: **kommunikaatioon ja verkottumiseen**. Molem-

Kuva 18. Kommunikaation ja verkottumisen tehostaminen alueen sisällä ja alueelta ulospäin [Kurki, 2000].

pia tekijöitä pyritään kehittämään kahteen suuntaan, alueen sisällä tai suhteessa alueen ulkopuolisiin toimijoihin. Osapuolten verkottuminen parantaa alueen tiedonkulkua ja mahdollistaa yhteistyön luottamuksen kasvaessa. Tehokkaan kommunikaation ja verkottumisen työkaluja ovat alueen oma lehti, alueen Internet-kotisivut, aluefoorumi sekä alueellisen työn toimintapisteet kuten mediapajat, asukastalot ja työttömien toimintakeskukset.

Alue- ja asukastyön toimintapisteissä tehdään konkreettista työtä alueen hyväksi. Maunulan Mediapaja luetaan asukastaloihin. Mediapaja toimii entisessä liiketilassa, jonka asukasyhdistys on vuokrannut paikalliselta asunto-osakeyhtiöltä. Tilassa toimitetaan Maunulan Sanomia sekä Maunulan kotisivuja. Mediapajalla alueen asukkaat voivat käyttää tietokonetta ja Internetiä ilmaiseksi, ottaa kopioita ja lähettää fakseja omakustannushinnalla. Yhdistykset ja taloyhtiöt käyttävät tilaa iltaisin kokouspaikkana. Alueen toimintapisteet ovat tehokkaita verkottumispajakoita. Asukastalot ovat myös projektien tukikohtia ja alueellisia informaatiopisteitä. Mediapajan näyteikkuna toimii tehokkaana kommunikaatiokanavana asukkaisiin päin.

Aluefoorumien tehtävänä on ylläpitää keskustelua alueen kehittämisestä, tuottaa alueelle tietoa, verkottaa osapuolia. Aluefoorumeilla käytävä keskustelu

on strategista. Projektit tulevat alueelle foorumin kautta. Saavuttaakseen tavoitteensa projektit tarvitsevat alueen verkostot ja kommunikaatioresurssit käyttöönsä.

Alueen lehti tiedottaa tehokkaasti alueen asioista. Se vahvistaa paikallista identiteettiä ja mahdollistaa siten yhteisten intressien syntyminen. Lehti rahoitetaan yritysten ilmoitusmaksuilla. Yrityksille alueen lehti on usein tärkein ja tehokkain mainoskanava kohdistettaessa viestintää alueen asukkaille. Lehden viestinnällinen ongelma on ilmestymistiheys. Esimerkiksi Maunulan Sanomat ilmestyy vain neljä kertaa vuodessa.

Alueen Internet-kotisivut toimivat viestinnän välineenä. Helsingin kaupunginosayhdistysten liitto, HELKA, ja Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosasto ovat Kotikatu-projektissaan kehittäneet asuinalueen kotisivujen konseptia. Nyt projektin piirissä on jo noin 20 kaupunginosaa. Kaupunginosat joutuvat kotisivujen kautta tavallaan vertailutilanteeseen, jolloin asuinalueen kehittämistä koskevia innovatiivisia ideoita alkaa siirtyä kaupunginosasta toiseen. Kotisivut muokkaavat ulkopuolisten käsityksiä asuinalueesta. Aikaisemmin alueen imago oli merkittävästi riippuvainen suurten medioitten antamasta kuvasta, joka usein keskittyy asuinalueiden ongelmiin.

Internet ja kehittämisen tulevaisuus

Internetin käyttö asuinalueen kehittämisessä avaa uusia mahdollisuuksia. Asuinalueen kotisivuja voidaan käyttää kuten pelilautaa tai karttaa havainnollistamaan alueen kehittämisen mahdollisuuksia. Internetin avulla on mahdollista vaikuttaa alueen ulkopuolisiin toimijoihin. Internet on tärkein viestintäkanava asuinalueen äkillisissä kriiseissä. Kotisivut auttavat muodostamaan eri osapuolten välille plussumapelitilanteita ja ne ovat myös apuna prosessien ohjauksessa, jolloin prosesseissa voidaan edetä askel askeleelta.

Vaikeiden ja monimutkaisten ongelmien ratkaiseminen helpottuu, kun ratkaisuideoita ja toisaalta faktatietoja voidaan kerätä kotisivuille.

Päätöksentekijöille ja asukkaille voidaan antaa palautetta, jotta he voisivat tehdä kokonaisuuden kannalta järkevämpiä valintoja. Yrityksille sivut toimi-

vat palvelujen portaalina asiakkaille. Internet-kotisivujen etuna on, että niitä voidaan jatkuvasti päivittää.

Kotisivujen kautta voidaan asukkaille tehdä aluetta ja sen palveluja koskevia kyselyjä. Internetissä kyselyn suorittaminen, siihen vastaaminen, kyselyn analysointi sekä tulosten esittely on helpompaa kuin paperikysely. Vastausmateriaali saadaan valmiiksi digitaalisessa muodossa.

Kotisivujen sisältöhierarkia on kannanotto siihen, miten asuinalue voidaan käsitteellisesti jäsentää. Lukijaa helpottaa se, että laajaa aihealuetta tarkastellaan tietyn rakenteen kautta. Maunulassa päävalikkotason asioita ovat:

- Kotiseutu (luonto, historia, arkkitehtuuri)
- Asuminen (asuinkiinteistöt, asuinkiinteistöjen kehittäminen, asunto-pörssi, kiinteistövälitys, alueen kartta, esteetön asuminen)
- Kehittäminen (alueen kehittämisaktiviteetit)

KOTISEUTU

- Historia
- Arkkitehtuuri
- Kivapanikki
- Luonto
- Maunula -Seura
- Kulttuuriosasto
- Miten Maunulaa tulisi kehittää? **HUOM!**

ASUMINEN

- Asuinkiinteistöjen arvon kehittäminen
- Kiinteistövälitys
- Kiinteistösalikko
- Asuntopörssi (uusiv 16.3.)
- Osottekartta
- Esteetön asuminen ja iäkä ihmisten palvelut
- Maunulan Asukasyhdistys
- Maunulan Mediapaja

KEHITTÄMINEN

- Aihefoorumi
- Yleiskaava 2002
- Lampuotilantien asemakaavamuutos
- Jokeri-linja käynnistyy syksyllä 2003
- Saunabaarin alueen offoautomaatti
- Vanhusten käännapolku
- Maunulan Laajakaistatiimi
- Laajakaista- & kotisivutiimin kokoukset
- Maunulan keskustan suunnittelu

MAUNULAN SANOMAT

- Uutiset (uusiv. vapafat suunnitteluu 5.3.)
- Tiedotukset (uusiv 6.3.)
- Ilmoitukset (uusiv 9.3.)
- Maunulassa tapahtuu
- Artikkeli- ja kuva-arkisto
- Keskustelu (uusiv 8.3.)
- Keskustan kehittämiskeskustelu (uusiv 8.3.)

PALVELUT

- Julkiset palvelut: ihmiset

Uusimmat sivut ja päivitykset 16.3.2002:

- Aihefoorumi Maunulan turvallisuudesta

Kuva 19. Maunulan kotisivut. Huomaa, miten etusivu jäsentää asuinalueen käsitettä.

- Sanomat (uutiset, tapahtumat, ilmoitukset, tiedotukset, keskustelu)
- Palvelut (yksityiset, julkiset ja yhdistykset)

Kotisivut edistävät eri alueilla syntyneiden innovatiivisten käytäntöjen leviämistä, koska asuinalueet joutuvat kotisivujen kautta julkiseen vertailuun. Innovatiivisuus ja luovuus ovat myös imagotekijöitä. Kotisivut ovat tulevaisuudessa keskeinen väline asuinalueiden imagojen rakentamisessa ja siten myös olennainen väline kamppailtaessa inhimillisistä resursseista. Taantumassa olevien asuinalueiden kehittämisen keskeisenä tavoitteena on saada alueelle ihmisiä, joilla on joko taloudellista tai henkistä pääomaa.

Peliteoria ja yhteistyön syntyminen

Prosessimaisessa kehittämisessä, jonka resursseina ovat alueen toimijat resursseina, kehitysprosessin nopeuteen vaikuttavat osapuolten verkostot ja yhteistyö.

Yhteistyön syntymistä voidaan selittää peliteorian plussummapelin kautta. Peliteoria asettaa osapuolten kooperatiivisen strategian valinnalle kaksi ehtoa: 1) toteutettavuus ja 2) oikeudenmukaisuus (Nurmi 1977). Toteutettavuus merkitsee sitä, että osapuolet ymmärtävät, miten yhteinen hyvä syntyy ja luottavat prosessiin. Oikeudenmukaisuus edellyttää, että kaikki osapuolet hyötävät riittävästi, jotta mielenkiinto yhteistyötä kohtaan syntyy ja säilyy.

Plussummapelin soveltamiseen tarvitaan vielä muutama selventävä lisäehto. Prosessissa tarvitaan foorumeita, joissa osapuolet voivat tutustua ja verkottua. Osapuolilla on oltava omat selkeät tavoitteet eli motiivit, jotta syntyisi intressi tehdä yhteistyötä. Jos ei ole aluetta koskevia intressejä, ei ole myöskään motiivia tehdä yhteistyötä.

Osapuolten (ihmisten) välille tarvitaan riittävästi **luottamusta**. Luottamus henkilöihin (**trust**) syntyy henkilökohtaisissa vuorovaikutustilanteissa saatujen kokemusten kautta. Tämä erotetaan käsitteenä luottamuksesta järjestelmiin (**confidence**). Jotta osapuolet luottaisi-

vat pelimalliin (järjestelmään), olisi ratkaisuprosessin oltava avoin, läpinäkyvä ja ymmärrettävä.

Ratkaisuprosessi vaatii yleensä aikaa. Osapuolten on itse oivallettava omat mahdollisuutensa. Painostaminen johtaa tilanteen lukkiutumiseen. Pahin tilanne pelin etenemisen kannalta ovat avoimet henkilökohtaiset konfliktit, jolloin organisaatioita edustavien henkilöiden tunteet syrjäyttävät organisaatioiden todelliset edut.

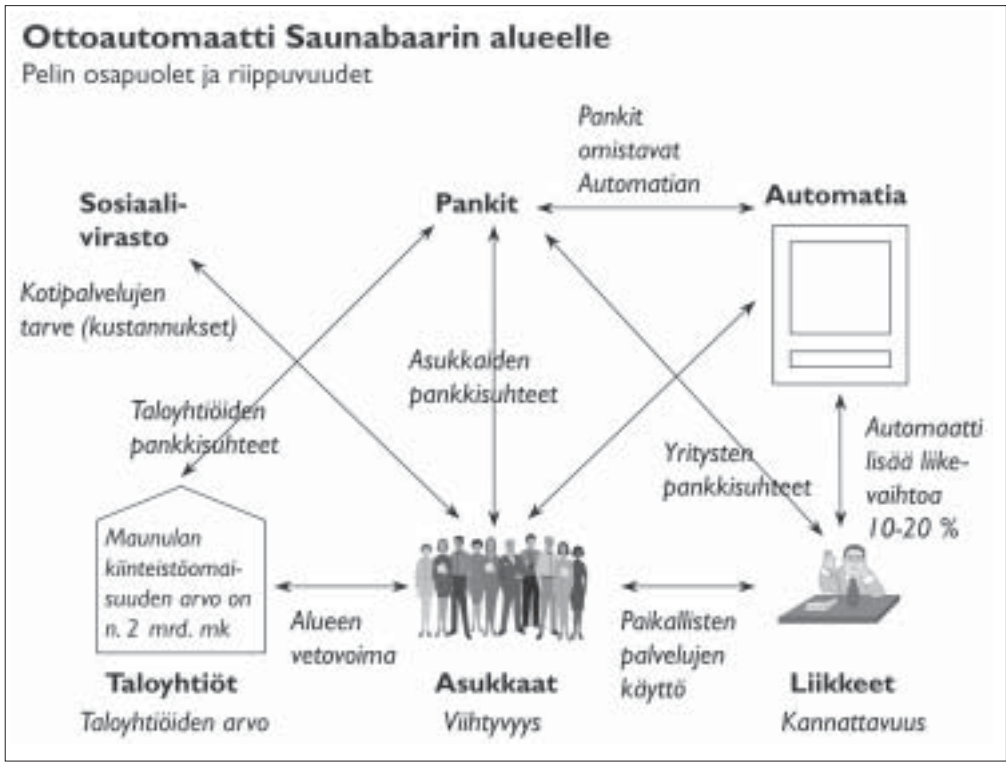
Osapuolten on ymmärrettävä kokonaisuutta, jotta he ymmärtäisivät, miten eri osapuolten intressit kytkeytyvät toisiinsa. Intressit voivat olla siis hyvinkin erilaisia. Pelin mallintaminen ja eri osapuolten intressien kirjaaminen selkeyttävät peliä ja nopeuttavat ratkaisun löytymistä. Ratkaisu syntyy askel askeleelta, kun kunkin osapuolen intressin toteutuminen saadaan ratkaistua. Internetsivut on erinomainen väline asuinalueiden kehittämistilanteissa.

Ottoautomaatti esimerkkinä plussummapelistä

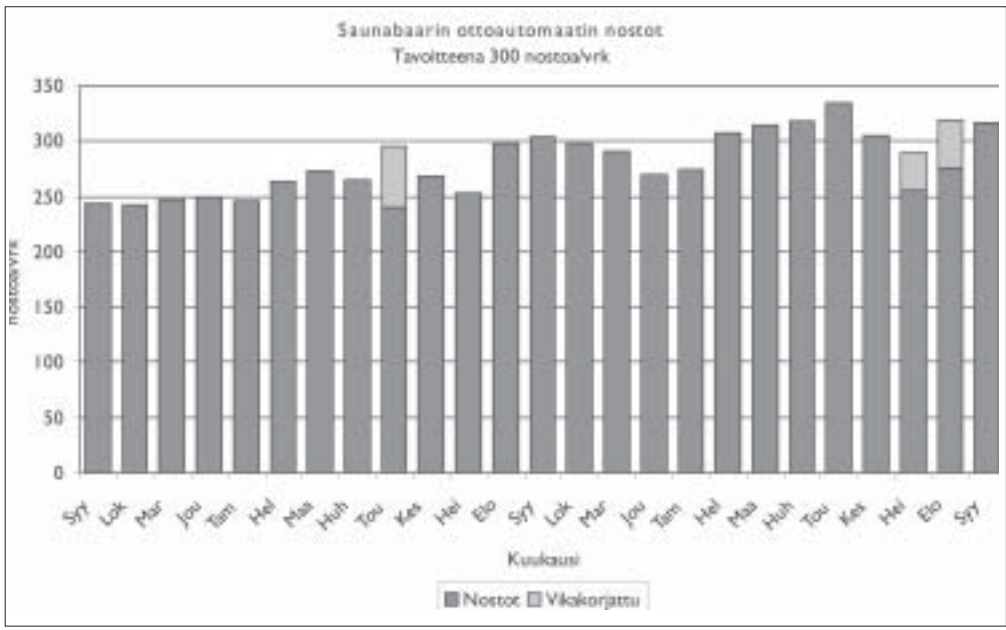
Maunulasta hävisivät 90-luvun lopulla pankit. Pankkipalvelut ovat tärkeitä sekä alueen asukkaille että liikkeille. Alueen asukasjärjestöt ryhtyivät hankkimaan Maunulan vanhaan liikekeskustaan ottoautomaattia. Asukkaat järjestivät asiasta keskustelutilaisuuden helmikuussa 1999, jotta eri osapuolten näkökulmat saataisiin esille.

Ottoautomaatit omistava yritys ei halunnut kantaa riskiä automaatin kannattavuudesta ja oli sitä mieltä, että alueella ei ole riittävästi käyttöä automaattille. Automaatit omistava yhtiö saa pankeilta joka nostosta 0,27 euroa. Yhden ottoautomaatin investointi- ja käyttökulut ovat kolmelle vuodelle noin 84 000 euroa. Ollakseen itsekannattava automaatti tarvitsee vähintään 9000 nostoa kuukaudessa. Automaatin tappioriski lasketaan kaavasta $T = (9000 - N) \times 0,27$ euroa/nosto, jossa N on todellisten nostojen määrä.

Asukasjärjestöt ryhtyivät keräämään nimiä listaan, jossa allekirjoittaneet sitoutuivat käyttämään automaattia vähintään kerran viikossa. Lista saatiin

Kuva 20. Saunabaarin ottoautomaattipelin osapuolet ja intressit. Kuva esiteltiin ottoautomaattiprosessin ensimmäisessä yleisötilaisuudessa 18.2.1999. Automaatin hankintaprosessi kesti tämän jälkeen noin 1,5 vuotta.

Kuva 21. Automatia Oy antaa tiedot ottoautomaatin nostoista, joista kaupunginosayhdistys tiedottaa asukkaille lehden, internetin ja näyteikkunoiden kautta. Ottoautomaatin itsekannattavuusraja on 9000 nostoa/kk eli noin 300 nostoa/vrk. Nostojen määrä on noussut 25 % alkutilanteesta. Kuvassa näkyy Helsingin Sanomien 22.7.2001 kirjoituksen aiheuttama vaikutus asukkaiden toimintatapoihin eli lisäys automaatin käyttömääriin.

muutamassa kuukaudessa 3200 nimeä. Seuraavaksi alueen asunto-osakeyhtiöt lähettivät eri pankeille kirjeen, jossa yhtiöt lupasivat tukea sitä pankkia, joka tukee Maunulaa. Eräs lähialueella toimiva pankki otti kannettavakseen automaatin kannattavuusriskin. Tämän jälkeen kaupunginosayhdistys etsi automaatile sopivan tilan, joka löytyi kunnan omistaman vuokraloyhtiön tiloista. Järjestön edustajat tekivät tarpeelliset asennuspiirustukset ja julkisivukuvat. Suunnitelmien pohjalta kun-

nan vuokraloyhtiö pyysi tarjoukset urakoitsijoilta. Vuokraloyhtiö lupasi maksaa puolet tilan korjauskustannuksista. Rahoituksen toisen puolen hankkimisen organisoivat kaupunginosayhdistys. Rahoitukseen osallistivat paikalliset yritykset, asunto-osakeyhtiöt sekä sosiaalitoimisto. Sosiaalitoimisto tuli mukana sen vuoksi, että vanhusvaltaisella alueella ottoautomaatin tulo ja palvelujen säilyminen alueella vähentävät kotiavun tarvetta.

Automaatti avattiin liikekeskustassa elokuussa 2000. Tämän jälkeen on nostojen määrää seurattu ja siitä on tiedotettu liikkeiden ikkunoissa, alueen lehdessä sekä alueen Internet-kotisivuilla. Elokuussa 2001 ottoautomaatin käyttö ylitti 9000 nostoa. Alueen päivittäistavaraliikkeen liikevaihtoa automaatti on kasvattanut yli 25%. Saunabaarin liikekeskusta on selvästi vilkastunut. Pankki, joka otti automaattiriskin kannettavakseen, on kasvattanut markkinaosuuttaan alueella eikä sen tarvitse enää tukea ottoautomaatin käyttöä.

Kaikki hyötyivät Saunabaarin ottoautomaatista, mutta mikään osapuoli ei yksin sitä olisi pystynyt alueelle tuomaan. Prosessin vieminen Maunulan internetkotisivuille nopeutti selvästi myönteisen ratkaisun syntymistä. Samoin kuukausittaisen käyttäjätaloston esittäminen kotisivuilla on auttanut automaatin käyttöasteen nostamisessa kohti kannattavuusrajaa ja vähentänyt pankin subventointitarvetta.

Lähitalouden mahdollisuudet

Lähiöissä liikkuvien rahavirtojen muodostama kokonaisuutta voidaan kutsua lähitaloudeksi. Lähitalous koostuu kotitalouksien toiminnasta, asumispalveluista (kuten asunto-osakeyhtiöt ja kunnan vuokratalot), yritysten toiminnasta (alueen liikkeet ja muut yritykset), alueen kouluista sekä kunnan ja valtion palveluista.

Asuinalue on mielekäs taloudellinenkin tarkastelukokonaisuus, koska ainakin osa asukkaista ja muista toimijoista on valmiita 'äänestämään rahoillaan' alueensa puolesta. Mahdollisen alueen kaupunginosayhdistyksen missiona on edistää alueen kehittymistä. Lähitalouden näkökulmaan liittyy keskeisesti paikallisidentiteetti. Alueeseen liittyy jaettu merkityksiä. Vahva paikallisidentiteetti luo yhteenkuuluvuutta ja edistää yhteisten intressien syntymistä.

Asuinkiinteistöt ovat Suomen kansallisvarallisuuden merkittävin osa. Niihin on sitoutunut 30% kansallisvarallisuudesta. Kaiken kaikkiaan kiinteistöihin on sitoutunut noin puolet kansallisvarallisuudesta. Suomalaiset käyttävät 25% menoistaan asumiseen, pääkaupunkiseudulla

jopa 30%. Ruokaan ja juomaan kotitaloudet käyttävät menoistaan noin 19% sekä liikenteeseen ja tietoliikenteeseen 17%. Liikenteen ja tietoliikenteen osuus on koko ajan kasvamassa. Tähän osaan vaikuttavat alueen liikenne- ja tietoliikenneyhteydet. Asuinalueella suoritettavaan etätöiden määrään vaikuttaa mahdollisuus saada asuntoihin halpoja ja nopeita tietoliikenneyhteyksiä.

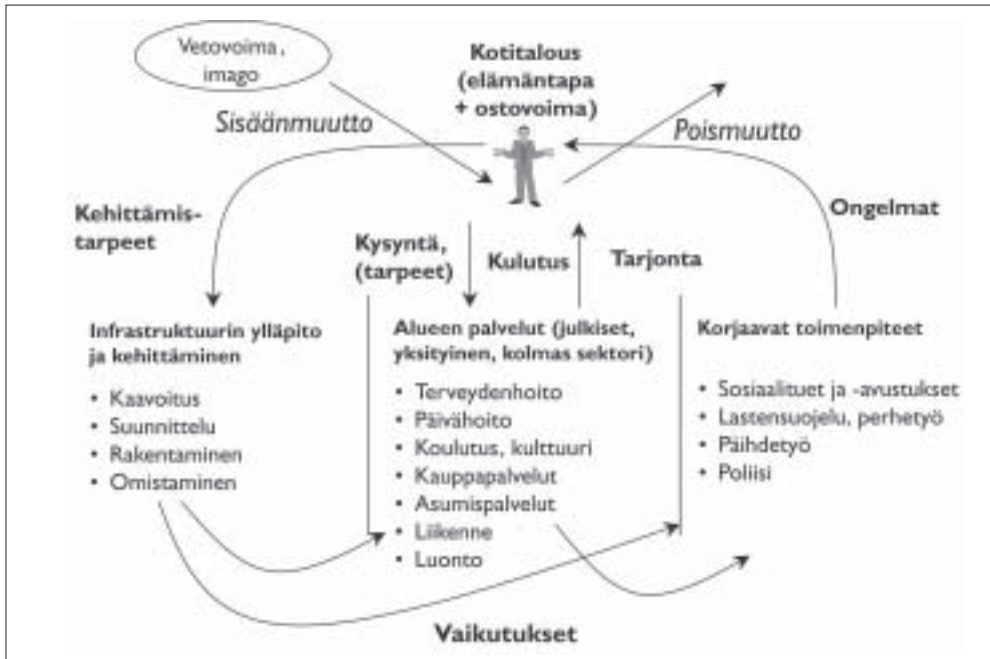
Asuinalueella siis tapahtuu merkittävä osa kotitalouksien kulutuksesta varsin silloin, kun asuinalueella on tarjolla sopivia palveluja. Aasukkaat vaikuttavat näin käytännöllään ja päätöksillään merkittävästi alueensa kehitykseen. Tämän vuoksi lähitalouden kehittämisessä keskeisinä kohteina ovat alueen taloyhtiöt ja liikekeskustat. Liikekeskustojen toimivuus on keskeinen alueen kehitykseen vaikuttava tekijä. Vetovoimaiset liikekeskustat nostavat alueen arvoa ja toimimattomat taas voivat taannuttaa koko asuinalueen.

Asuinalueen tarkastelu kulutuksen näkökulmasta

Asumista ja asuinalueiden toimintaa voidaan tarkastella kulutuksen näkökulmasta (ks. kuva 22). Alueen talous voidaan jakaa kolmeen tarkastelutasoon: 1) alueen infrastruktuurin kehittämiseen, rakentamiseen sekä omistamiseen, 2) kaikille alueen asukkaille tarjottaviin palveluihin, joita voivat tuottaa julkinen sektori, yritykset sekä yhdistykset sekä 3) alueen ongelmiin ja ongelmiin liittyvään viranomaistoimintaan.

Alueen infrastruktuuri luo puitteet palveluille. Suunnittelijoiden ja omistajien päätökset ovat keskeisiä tulevan kehityksen kannalta. Ne vaikuttavat sekä alueen palvelutarjontaan että alueella esiintyviin sosiaalisiin ongelmiin.

Alueen palveluita ovat mm. asumispalvelut, kauppapalvelut, pankki- ja postipalvelut, terveydenhoidon saatavuus, lastenpäivähoito, koulut sekä julkinen liikenne. Myös luonto koetaan tärkeänä tekijänä. Luonto nousee kyselyissä kärkeen, kun kysytään asukkailta viihtyvyystekijöitä. Muita tärkeitä viihtyvyystekijöitä ovat alueen liikenneyhteydet, turvallisuus ja siisteys. Vasta sitten tule-

Kuva 22. Alueen vetovoima ja lähitalouden toiminta kulutuksen näkökulmasta (Halme et al. 2001).

vat kiinteistöön ja asuntoon liittyvät tekijät. Asunnon valintaan vaikuttaa eniten asunnon sijainti.

Alueella esiintyvien sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen tarvitaan sosiaali- ja terveystaloudellisia sekä ääritapauksessa poliisia. Ongelmista aiheutuneita kustannuksia voidaan kutsua negatiiviseksi taloudeksi. Yhteiskunnan kannalta olisi edullista tämän osan minimointi.

Alueen vetovoimaan vaikuttavat sen imago tai maine, alueen palvelutarjonta ja toisaalta alueen ongelmat. Toimiva ja turvallinen asuinalue vetää puoleensa uusia asukkaita, yrityksiä ja yrityksille asiakkaita. Vetovoimaisen alueen talous kasvaa. Ostovoiman kasvessa alue tarjoaa mahdollisuuksia uusille yrityksille ja palveluille.

Tuleva asukas tarkastelee uutta aluetta sen maineen ja alueen tarjoamien palveluiden kannalta. Asukkaat muuttavat alueelta pois ongelmien ja palvelujen puutteellisuuden vuoksi. Näin huonosti toimivat alueet voivat joutua taantumiskierteeseen, joka aiheuttaa kustannuksia julkiselle sektorille ja erityisesti sosiaalisektorin taloudelle.

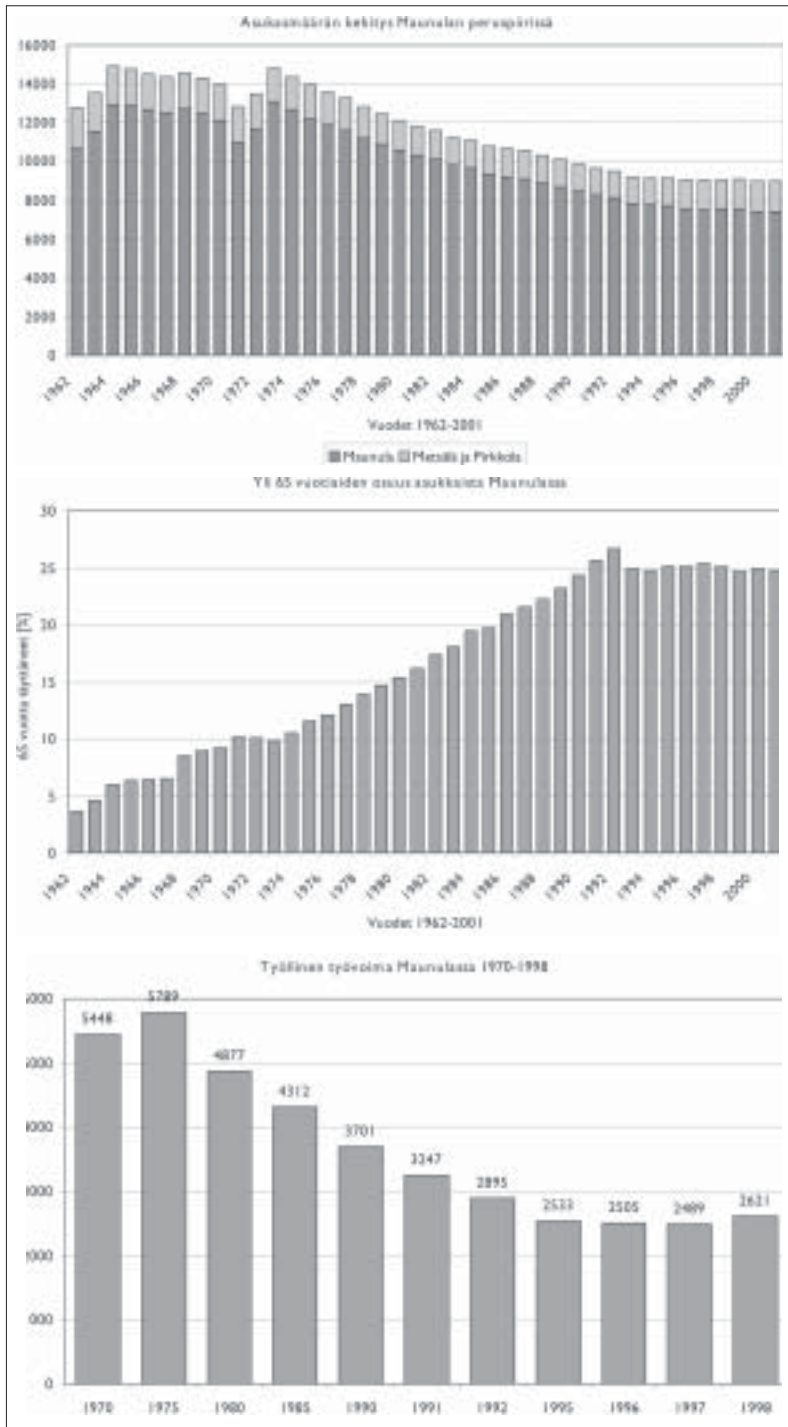
Alueen taantuessa sieltä häviävät kaupalliset palvelut. Olutravintoloita ja kirpputoreja tulee tilalle. Oluotravintoloitten myötä kasvavat näkyvät päihdeongelmat sekä alkoholin käytöstä aiheutuvat rikokset. Asiakkaiden alkaessa kart-

taa liikekeskustoja ilmaantuu myös rikollisuutta kuten huumeiden myyntiä.

Kun alue taantuu, muuttavat aktiiviset ja hyvin toimeentulevat pois alueelta. Kiinteistöjen hinnat laskevat suhteessa ympäröiviin alueisiin. Kun kyvykkäät ihmiset muuttavat pois, myös asunto-osakeyhtiöt taantuvat. Niiden hallitukseen ei saada päteviä henkilöitä ja näin hallituksista tulee kyvyttömiä ajamaan omistajien intressejä. Aktiivisten asukkaiden muuttaessa pois taloyhtiöiden sisäinen kontrolli häviää ja järjestyshäiriöiden määrä kasvaa. Kiinteistönpidon taso laskee ja kiinteistöt alkavat rappeutua.

Asuinalueiden palveluiden ja liikekeskustojen kehittäminen

Asuinalue ja sen liikekeskusta ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Kaupan rakenne muuttuu jatkuvasti. Vähittäistavarakaupan koko kasvaa ja liikkeiden määrät vähenevät. Erikoistavarakauppa keskittyy kaupunkien keskustoihin sekä kehien hypermarkettien äärelle. Asuinalueen väestökehitys vaikuttaa liikkeiden kannattavuuteen. Vanhenevalla asuinalueella kotitalouksien koko pienee ja väestö ikääntyy. Taloudelliset taantumiset ja työttömyyden kasvu vaikuttavat väestön ostovoimaan. Vuokratalovaltaiset alueet kärsivät muuta enemmän pitkäaikaistyöttömyydestä.

Kuva 23. Maunulan tunnusluvut auttavat ymmärtämään, mistä alueen ongelmat syntyvät.

Alueella voi tapahtua yllättäviä muutoksia kuten vanhan Maunulan liikekeskuksessa. Saunabaarin liikekeskusta joutui keväällä 1998 kriisiin, kun alueen päivittäistavaraliike Elannon Pullapuoti, Merita-pankin konttori ja apteekki lopettivat toimintansa Metsäpurontien ja Männikkötien risteyksessä. Elannon Pullapuoti lakkautettiin, koska koko liiketoimintakonsepti lopetettiin. Merita rationalisoi pankkitoimintaansa ja Metsäpurontien konttorin toiminnot siirtyivät pois Maunulasta Pakilaan lähelle Kehä I:stä.

Apteekki siirtyi Suursuon ostoskeskukseen. Kun liikekeskuksen asiakasmagneetit lähtivät, myös valokuvausliike ja kirjakauppa joutuivat lopettamaan.

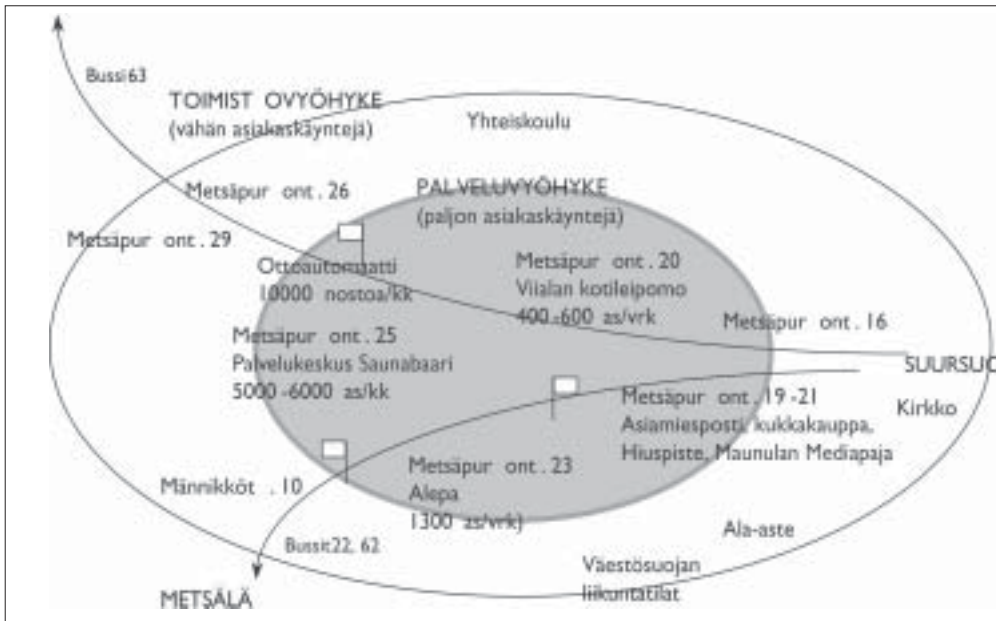
Asukkaat organisoituivat toimimaan. Apteekin ja Meritan tiloihin saatiin Alepa. Valokuvausliikkeen ja kirjakaupan tiloihin tuli Viialan kotileipomo. Keväällä 1999 asukkaat ryhtyivät hankkimaan alueelle ottoautomaattia ja se saatiin Saunabaarin rakennukseen elokuussa 2000. Saunabaarin keskusta onkin selvästi vilkastunut.

Maunulan Saunabaarin liikekeskuksen kriisin saaminen hallintaan perustui kiinteistönomistajien (paikalliset asunto-osakeyhtiöt) aktiivisuuteen sekä alueen osapuolten yhteiseen suunnitteluun, joka tuotti jäsenyyksen liikekeskustan kehittämisperiaatteista (kuva 24).

Keskeinen oivallus oli, että ne palvelut, joissa käydään usein, pyritään sijoittamaan lähemmäksi palveluyöhykkeelle. Toiminnot, joissa on vähän asiakaskäyntejä kuten toimistot, sijoitetaan varsinaisen palveluyöhykkeen ulkopuolelle. Asiakkaita karkottavat toiminnot on sijoitettava alueen reunoille.

Yrityksiltä on kysytty tietoja asiakasmääristä. Liikkeiden asiakasmäärät ovat kasvaneet alueen palvelujen lisääntymisessä, palvelujen laadun parantuessa sekä kehitettäessä keskustan palvelujen markkinointia. Päivittäistavaraliikkeen asiakasmäärät kasvoivat merkittävästi, kun sen viereen saatiin ottoautomaatti. Asukkaat ovat kokeneet Saunabaarin keskustan viihtyisäksi ja turvalliseksi paikaksi, jonka elinvoimaa he ovat omilla valinnoillaan valmiita tukemaan.

Alueiden liikekeskustojen jatkuva seuranta ja kehittäminen on tärkeää, jos ne halutaan pitää elinvoimaisina ja palvelut lähellä asukkaita. Olennaista on ymmärtää, mitä palveluja asukkaat käyttävät usein ja keskittää nämä palvelut lähemmäksi vetovoimaiseksi keskustaksi. Asiakasmagneetteja ovat päivittäistavaraliike, R-kioski, pankkipalvelut, konditoria-kahvila, apteekki ja kirjasto. Selvitettävistä asioista ovat liikennemäärät sekä pysäkeiltä nousut ja poistumiset busseihin, liikkeiden kävijämäärät, liiketilojen pinta-alat, omistajat ja yrittäjät. Liikekeskustan käyttäjille on tärkeää alueen viih-

Kuva 24. Maunulan Saunabaarin liikekeskusta kaaviona. Liikekeskustan toimivuutta voidaan ymmärtää asiakaskäyntien, liikennevirtojen sekä yritysten ja kunnan organisaatioiden sijoittumisen kautta. Luvut kuvassa ovat asiakäyntien määriä.

tyisyys, siisteys ja turvallisuus sekä saatavuus (pysäköintipaikat tai bussipysäkkien sijainti).

Systeminen taso, yksilönäkökulma, alueen verkostot

Asuinalueen prosessuaalinen kehittäminen voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: 1) systeemiseen näkökulmaan, 2) yksilönäkökulmaan ja 3) mahdollistaviin rakenteisiin. Systemisen näkökulman kautta asuinalueita pyritään kehittämään ja ymmärtämään järjestelmänä. Kehittämiskohteina ovat myös "asuinalueen osasysteemit" kuten taloyhtiöt ja alueen liikekeskustat. Systemin toimivuus vaatii kohteen mallintamista ja faktatiedon keräämistä. Esimerkiksi liikekeskustojen taustatietoja ovat yritysten käsitykset asuinalueen tilanteesta, yritysten käyttäjämäärät, liikennevirrat sekä asukkaiden käsitykset palveluiden laadusta.

Yksilönäkökulmaan kuuluvat yksilöiden elämäntavat: kulutustottumukset ja tiedot asukkaiden alueen palveluja sekä asumista koskevista arvostuksista. Jakamalla asukkailla tietoa yksilön toiminnan vaikutuksista alueeseen voidaan asukkaat saada muuttamaan toimintaansa kokonaisuutta edistäväksi, kuten Maunulan ottoautomaatin esimerkki osoitti (ks. kuva 21).

Kuuntelemalla ja kyselemällä tietoa asukkaiden kulutustottumuksista voidaan asuinalueiden toimivuutta parantaa. Asukkaiden mielipiteitä voidaan kartoittaa osallistavan suunnittelun menetelmillä sekä kyselyillä kuten taloyhtiöissä tehtävillä asukaskyselyillä. Asukkaat taas saavat tietoa paikallisten tiedotusvälineiden kautta kuten alueen lehdestä tai kotisivuilta (vrt. tiedotuksen vaikutus Maunulan ottoautomaatin käyttäjämääriin).

Alueen kehitystä edistää alueen sosiaalisen pääoman kasvattaminen. Sosiaalisen pääoman tarkoitetaan alueen verkostojen, luottamusta verkostojen toimivuuteen sekä niihin liittyviä pelisääntöjä. Toimivat järjestöt ja tiheät alueelliset yhteistyöverkostot parantavat tiedonkulkua ja edistävät innovaatioiden leviämistä.

Asuinalueen sosiaalista pääomaa luovat järjestöt kuten kaupunginosayhdistykset ja asukas-yhdistykset, urheiluseurat, sosiaali- ja terveysalan järjestöt, Lions-klubit ja vastaavat, asunto-osakeyhtiöiden hallitukset ja vuokratilojen talotoimikunnat sekä seurakunnan ja virkamiesten luomat verkostot. Yhdistysten sisäiset verkostot ovat ns. suljettuja verkostoja ja ne muuttuvat hitaasti. Alueen sosiaalinen pääoma kasvaa merkittävästi, jos alueen eri toimijoiden luomia suljettuja verkostoja saadaan yhdistettyä esimerkiksi alue- tai muiden foorumeiden avulla.

4

Aluefoorumien tarkastelua tutkijan silmin

Jani Päivänen, Lauri Virrankoski

Tässä osuudessa tavoitteena on arvioida kolmesta Helsingissä toimivasta aluefoorumista saatuja kokemuksia. Edellisen luvun ”tuotteistavan” näkökulman sijasta seuraavassa tarkastellaan foorumeita ulkopuolisella, yhtäaikaan kriittisellä ja kehittäväällä otteella.

Arviointimenetelmät

Helsingissä toimivien pilottifoorumien osallistujia ja yhteistyötahoja haastateltiin tunnin – kahden pituisissa teema-haastatteluissa. Haastatteluja tehtiin yhteensä viisitoista. Kaikki haastattelut on nauhoitettu ja litteroitu sanatarkkaan kirjalliseen muotoon. Haastatteluihin valittiin mahdollisimman monipuolinen joukko foorumeihin osallistuneiden tahojen edustajia.

Lisäksi tehtiin muutamia lyhyempiä puhelinhaastatteluja hyvin kiireisten henkilöiden kanssa. Yksi foorumin toimintatapoihin pettynyt henkilö kieltäytyi haastattelusta.

Haastattelututkimuksissa materiaalia kertyy helposti liaksikin laadullisen tutkimuksen menetelmien kannalta. Ai-

neiston keruussa päätettiin tästä syystä painottaa Maunulan foorumia, josta kokemuksia on pisimmältä ajalta. Haastattelut jakautuvat siten, että Maunulan aluefoorumista haastateltiin kymmentä henkilöä, Kruununhaan foorumista kolmea ja Etelä-Haagan–Kivihaan aluefoorumista kahta henkilöä.

Haastattelut tehtiin teemahaastatteluina, joissa keskustelu pyöri varsin vapaasti haastattelurungon ympärillä. Haastattelurunko (liitteenä) lähetettiin useimmille haastateltaville etukäteen, minkä oli tarkoitus rajata ja tarkentaa aihepiiriä sekä auttaa orientoitumaan teemaan. Tarkoituksena oli ensisijaisesti kerätä materiaali, josta olisi hyötyä aluefoorumimallin soveltajille ja vasta toiseksi vertailla eri tahojen toisistaan poikkeavia näkemyksiä foorumeista. Haastattelurunkoa muunneltiin hieman vastajaryhmän mukaan, esimerkiksi asukkaiden haastattelurunkoon lisättiin arkielämään liittyviä kysymyksiä. Runkoa muutettiin ja täydennettiin muutaman ensimmäisen haastattelun jälkeen. Tällä tavoin saatiin rikkaampaa materiaalia ja vältettiin riskiä, että jotain olennaista jäisi kokonaan huomioimatta.

Lisäksi arvioinnin kuluessa tutustuttiin foorumin tilaisuuksista kerättyihin

Haastatellut:

- 2 foorumien puheenjohtajaa tai yhteyshenkilöä
- 2 muuta foorumien puuhahenkilöä
- 2 tavallista riviosallistujaa (yhdistyksen ja taloyhtiön edustajat)
- 2 ”tarkkailijaa” eli riviosallistujaa, joilla on vankka kokemus vuorovaikutusmenetelmistä ja siten eräänlainen tutkijan rooli foorumissa
- 2 foorumeihin osallistunutta kaupunginvaltuutettua
- 5 kaupungin virkamiestä, joista neljän toimipaikka on ao. foorumin alueella (kaavoittaja, aluepoliisi, nuoriso-ohjaaja ja sosiaalitoimiston suunnittelija)

yhteensä 15

Kustakin haastattelusta käytetään tekstissä ao. henkilön roolia ja taustaa kuvaavaa peitenimeä (”Aktivisti1” jne.). Tekstin läpinäkyvyyden parantamiseksi liitteessä 1 esitetään peitenimittain lyhyt yleiskuvaus kustakin haastattelusta.

osallistujapalautteisiin ja Internetissä julkaistuun materiaaliin.

Arvioinnin kysymyksenasettelu

On vaikeaa määritellä, millä kriteereillä foorumitoiminta on onnistunutta, sillä kysymys on toiminnasta, joka vasta hakee muotoaan. Työ on kesken ja toiminnan tavoitteet muodostuvat prosessissa itsessään.

Aluefoorumeita tarkastellaankin ensin sisältä päin, osanottajien motivaation, tilaisuuksien toimivuuden ja vetäjiltä vaadittavien kykyjen kannalta. Prosessimaisen toiminnan onnistuneudesta kertoo toimijoiden oma tyytyväisyys toiminnan laatuun. Tärkeässä osassa on sen analysointi, mikä osallistujia motivoi, mikä taas vähentää motivaatiota.

Tämän jälkeen katse käännetään ulospäin, siihen miten ja millaisissa asioissa foorumit ovat vaikuttaneet kotikaupunginosissaan. Tarkastelu aloitetaan foorumitoiminnan hyödyistä ja tuloksista. Tämä ohjaa pohtimaan, onko mahdollista tunnistaa joitakin tietynlaisia asiarhmiä, joiden ratkomiseen tai työstämiseen aluefoorumien toimintakonsepti soveltuu erityisen hyvin tai erityisen huonosti.

Arviointi pyritään kuitenkin kautta linjan tekemään mahdollisimman paljon itse osallistujien ”suulla”. Arviointi pohjautuu teemahaastatteluihin, joita on rakennettu muiden muassa Patsy Healeyn institutionaalisen suunnitteluteorian pohjalta. Seuraavassa esitetyt kysymykset perustuvat osin Healeyn (1997, 69-71) esittämiin kriteereihin hyvälle yhteistoiminnallisen suunnittelun käytännölle. Toiminnan suorien vaikutusten ohella yritetään selvittää epäsuoria ja vaikeammin hahmottuvia vaikutuksia, mihin Healeyn prosessinäkökulma tarjoaa käyttökelpoisia välineitä.

Tutkimuskysymykset liittyivät seuraaviin teemoihin (ks. tarkemmin liitteessä 2):

- Toimijat:
 - Keitä aluefoorumien osallistujat ovat?

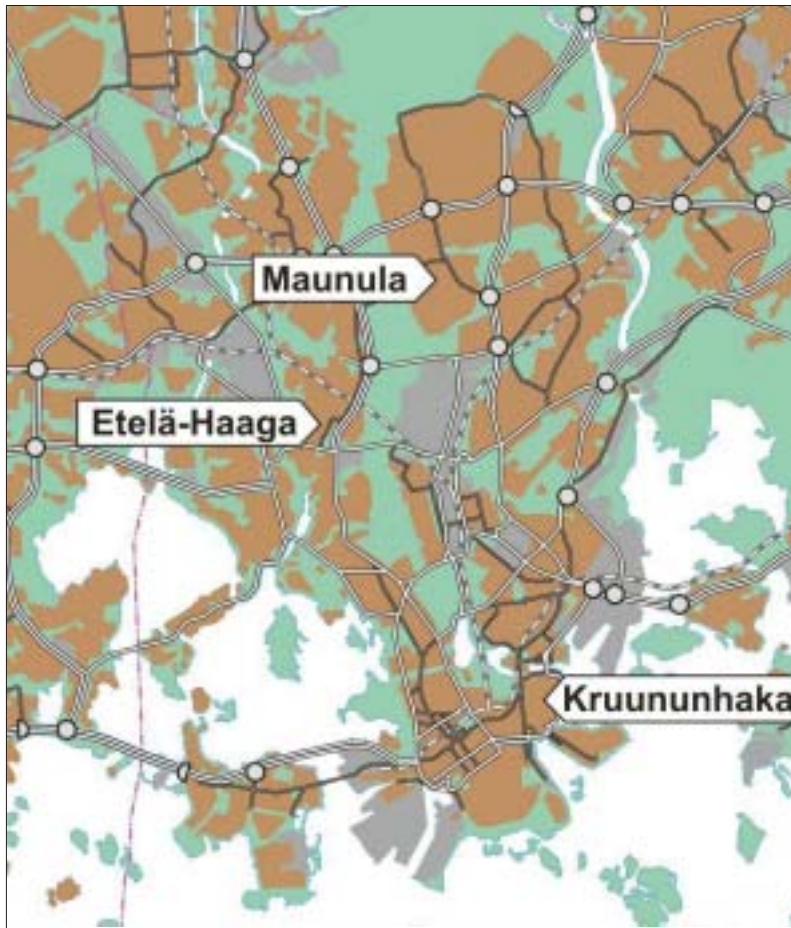
- Mikä foorumeissa motivoi ja innostaa eri toimijoita?
- Mikä vähentää eri toimijoiden intoa osallistua?
- Toimintatavat ja organisointi:
 - Millä edellytyksillä foorumi toimii hyvin?
 - Mitä se edellyttää vetäjiltä, että muilta aktiivisilta osallistujilta?
 - Onko foorumi kevyt osallistumismenetelmä?
- Foorumien toiminta, rooli ja vaikutukset alueella:
 - Suora vaikuttaminen edustuksellisen demokratian rinnalla.
 - Onko asioiden käsittely foorumeissa luonut uusia viitekehyksiä ja toimintatapoja alueelle?
 - Millä tavoin foorumi edustaa aluetta eri osallistujien mielestä?
 - Millaisiin konkreettisiin asioihin foorumi on vaikuttanut?
 - Millaisten kysymysten käsittelyyn se erityisen hyvin sopii?
- Sovellettavuus ja kehittämisehdotukset:
 - Millaisilla alueilla foorumia voisi soveltaa?
 - Millaisten teemojen käsittelyyn foorumia voisi tulevaisuudessa soveltaa?
 - Miten mallia tulisi kehittää eteenpäin?

Helsingissä toimivat aluefoorumit

Tässä arviointitutkimuksessa materiaalia on siis kerätty seuraavista kolmesta aluefoorumista (ks. kartta 1):

- Maunulan aluefoorumi,
- Kruununhaan foorumi sekä
- Etelä-Haagan ja Kivihaan aluefoorumi.

Nämä kolme foorumia kokoontuvat suhteellisen säännöllisin väliajoin 4-6 kertaa vuodessa. Helsingissä toimineista foorumeista ne muistuttavat eniten edellä esiteltyä aluefoorumien alkuperäistä ideaa asuinalueen vähittäisestä prosessimaisesta kehittämisestä. Näiden lisäksi Helsingin Malminkartanossa toimii melko samantapaista konseptia noudattava foorumi, joka kuitenkin kokoontuu vain

Kuva 25. Aluefoorumit Helsingin kartalla.

Kuva 26. Maunula ja joitakin aluefoorumien keskustelunaiheita.

tarpeen mukaan. Pikku Huopalahdessa kokoontuu kyläfoorumi, joka noudattaa omaa konseptiaan.

Taustaksi esitetään lyhyet kuvaukset Helsingin kaupunginosista, joissa foorumit toimivat. Kuvauksissa keskitytään lähinnä asioihin, jotka ovat pohjustaneet aluefoorumien syntyä ja toimintaa juuri näillä alueilla. Keskeiset foorumien syntyehdot liittyvät siihen, mikä asukkaita liikuttaa. Tärkeä on tässä mielessä paitsi alueen objektiivinen tila – vaikkapa tilastolukujen perusteella muihin alueisiin verrattuna – myös alueen asukkaiden ja muiden toimijoiden subjektiivinen mielikuva alueesta. Tästä syystä yhtenä lähteenä aluekuvauksissa käytetään foorumin osallistujien haastatteluita sekä heidän antamiaan kirjallisia palautteita.

Maunula

Aluefoorumimallia on kehitetty pisimpään Maunulassa, jossa foorumin toiminta alkoi vuonna 1996.

Maunula on 7700 asukkaan kaupunginosa Helsingin keskustapuiston lähellä, kahdeksan kilometriä keskikaupungista pohjoiseen (kartta 2). Sen voimakas rakentaminen alkoi sotavuosien jälkeen ja jatkui aina 1970-luvulle asti, jonka jälkeen rakentaminen on ollut hidasta. Suurin osa rakentamisesta on 1950–60-luvuilta ja valtaosa taloista on 3–4-kerroksisia kerrostaloja, vain muutama talo on tätä korkeampi. Rivitalo-alueita on mm. eteläreunassa Koivikkotiellä sekä koillisreunalla Tuusulantien varressa. Alueen rakentaminen oli huijussa 1950-luvulla, jolloin Maunulan asukasluku kasvoi 250:stä 1600 asukkaaseen. Väkiluku oli suurimmillaan 1960-luvulla, jolloin asukkaita oli 12 000. Väkiluvun lasku on siis ollut huomattava viime vuosikymmeninä. Nykyisin Maunulan väestö on kaupungin vanhinta. (Sollo 2002.)

Ongelmia tuovat Maunulan väestön väheneminen ja vanheneminen (keski-ikä 45, kun se keskimäärin Helsingissä on 37), vuokra-asuntovaltaisuus (60 % asunnoista, keskimäärin 40 %) (Helsingin kaupungin tietokeskus 2000). Väestön väheneminen ja helsinkiläisittäin matala tulotaso ovat osaltaan kiihdyt-

taneet paikallisia palveluita tilanteessa, jossa kaupan ja pankkien ym. palveluiden verkosto on muutoinkin harvennut.

Maunulan vahvuuksia on pitkä perinne yhteistyöstä virkamiesten ja asukkaiden välillä. Maunulaa on useasti käytetty suunnittelussa Helsingin pilottikohteena. Ensimmäinen varsinainen virkamiesten ja asukkaiden välinen yhteistyöelin perustettiin vuonna 1979 Maunulan virkamiestyöryhmän nimellä. Laajaa kehittämissuunnitelmaa laadittiin yhteissuunnittelukokeilussa vuosina 1990–1992, ”sosiaalisten ja fyysisten näkökohtien yhteensovittamiseksi asuinalueiden suunnittelussa ja kehittämisessä” (SOFY, ks. tarkemmin luvut 2 ja 3). Jo tuolloin juuri Maunula valittiin SOFY-projektin kokeilualueeksi, koska siellä oli toimiva virkamiestyöryhmä ja vilkasta asukas- ja järjestötoimintaa. Yhteissuunnitteluryhmä kokoontui kaikkiaan 28 kertaa ja teki runsaasti aloitteita (Helsingin kaupunginkanslia 1992, 31; Sollo 2002).

Maunulan aluefoorumi. Maunulan mukanaolo yhtenä SOFY-hankkeiden osallistujajärjestelyjen taustalla, että aluefoorumi perustettiin ensimmäiseksi juuri Maunulaan. Aluefoorumikonseptia alettiin kehittää Maunulassa vuonna 1996. Aluefoorumeissa koetaan välttää SOFY-projektien virheitä: osallistumisjärjestelyjen raskautta, sekavaa organisaatiota, eri työryhmätasojen keskinäisiä kahnauksia ja liikaa keskittymistä yksittäisiin suuriin hankkeisiin. Moni SOFY:n osallistujista oli aikanaan mukana kehittämistyössä siksi, että Maunulaan saataisiin rakennetuksi monitoimitalo. Hankkeen kaatumisen kaupungin taloudellisiin vaikeuksiin aiheutti pettymystä osallistumisen mahdollisuuksiin yleensä. (Helsingin kaupunginkanslia 1992; Kurki 1998; Sollo 2002.)

Maunulan aluefoorumin vaiheita, kokoontumisten teemoja ja osallistujamääriä esiteltiin jo luvussa 2. Yhteenvedon voidaan kävijämäärien perusteella päätellä seuraavia asioita:

- aiheet, joihin liittyvät suurimmat intressit tai ongelmat, kiinnostavat eniten (Suursuon ostoskeskus, rikollisuuden torjunta, töhryt eli laittomat graffitit aluksi, asuntojen arvot)

Kuva 27. Arkkitehti Matti Pöyry esittelee videotykillä ehdotustaan Maunulan keskustan kehittämiseksi.

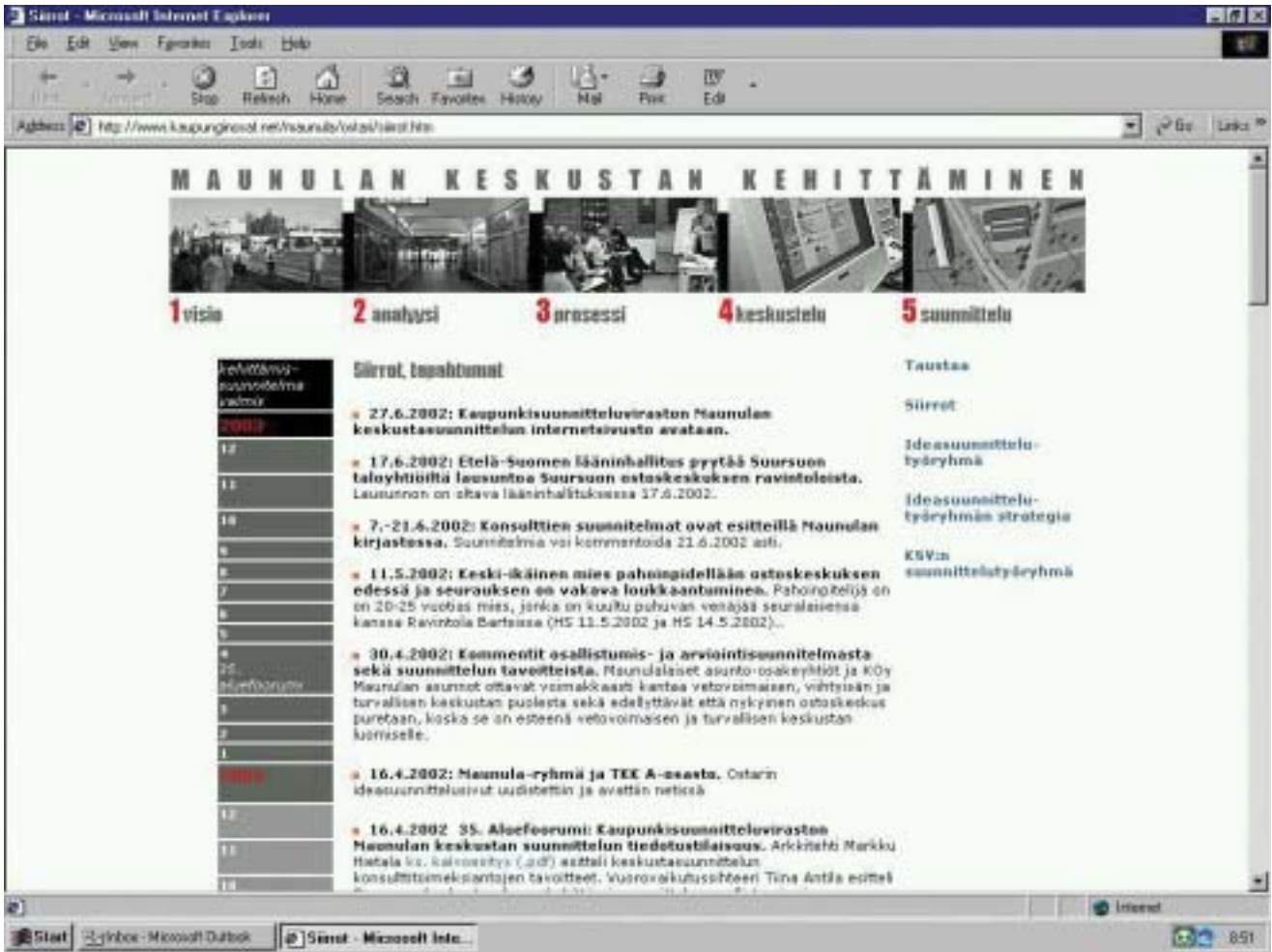
Kuva 28. Heli Rantanen Nettimaunula-projektista opettaa asuinalueen kotisivujen rakentamista.

Kuva 29. Maunulalaisia uudella ottoautomaatilla elokuussa 2000.

- aiheen toistuessa ja ongelman alkaessa ratketa kävijämäärät vähenevät (rikollisuus, töhryt toistuessaan)
- taloyhtiöiden kehittämiseen liittyvät asiat kiinnostavat harvalukuisinta joukkoa (taloyhtiöiden kehittäminen, hissien rakentaminen, tonttien vuokrat)
- kävijämäärissä havaittavissa pieni taantumavaihe 1999-2000, nyt taas Suursuon liikekeskustan käsittelyn myötä kävijämäärät nousussa
- nettiprojektit (Kotikatu, Nettimaunula), muut erityisprojektit (Minikumppanuus) kiinnostavat vain suppeita ryhmiä
- kestävä kehitys ja muut hyvin laajat tai yleiset aiheet pitäisi kohdentaa selkeästi juuri alueeseen, jotta ne kiinnostaisivat.

Kävijämääriin vaikuttavat toki muutkin syyt kuin teeman valinta, kuten tiedotuksen onnistuminen.

Kuva 30. Maunulan kotisivuilta voi seurata liikekeskustan suunnittelun etene- mistä ja osallistua siihen.

Kuva 31. Suursuon ostos- keskuksen aluetta.

Kruununhaka

Kruununhaka (paikallisille usein Krunikka tai Kruna) on toisista kohdealueista poiketen erittäin urbaani kaupunginosa. Hallinnollisesti Kruununhaka kuuluu Vironniemen peruspiiriin, jossa sijaitsee Suomen hallinnollinen ja taloudellinen keskus. Keskikaupungin läsnäolosta kertovat luvut, joiden mukaan työpaikkoja on Kruununhaassa noin 8000 kun asukkaita on noin 7000. Koko peruspiirissä työpaikkoja on kolme kertaa tiheämäsä kuin asukkaita.

Kolme neljäsosaa alueen asuntokannasta on rakennettu 1940-luvulla tai aikaisemmin. Asunnot ovat keskimäärin 70-neliöisiä, mutta koska asutokunnassa on vain 1,84 henkilöä, asumisväljyys on korkeahko, 38 m²/henkilö.

Kruununhaan foorumi on toiminut tätä kirjoitettaessa lähes neljä vuotta: ensimmäinen tapaaminen pidettiin huhtikuussa 1998. Foorumi lähti liikkeelle, kun Kruununhaan asukasyhdistyksen puheenjohtaja kuuli Hannu Kurjen esityksen Asukasliiton hallituksen kokouksessa.

Foorumin tapaamisia on järjestetty joka toinen kuukausi. Foorumi on organisoitu hieman toisin kuin toiset esimerkkifoorumit. Sen ulkopuolisena puheenjohtajana on toiminut vuorovaikutusmenetelmiin perehtynyt tutkija, joka ei asu alueella. Ajatuksena on ollut, että kaupunginosan ulkopuolelta tuleva puheenjohtaja ehkäisee ristiriitoja ja takaa tunnelman neutraaliutta suhteessa esimerkiksi viranomaisiin.

Kaupunginosassa toimii kaksi asukasjärjestöä, Kruununhaka-seura ja Kruununhaan asukasyhdistys. Niiden välit ovat perinteisesti olleet hieman viileät. Foorumi on lisännyt yhteistyötä järjestöjen välillä, mutta asukasyhdistys on kuitenkin ollut seuraan aktiivisempi foorumin tapaamisten järjestämisessä.

Foorumista ilmoitetaan ja raportoidaan Krunikka -lehdessä, jota Kruununhaan asukasyhdistys julkaisee. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa, sen painos on 5 800 kpl ja sitä toimitetaan vapaaehtoisvoimin. Hieman tukea Kruununhaan foorumin toimintaan on saatu Terve ja turvallinen kaupunki -projektilta sekä

kestävän kehityksen toimintaohjelman rahoista. Foorumin kokoontumiset on järjestetty välillä Kaisaniemessä Kasvitiiteellisen puutarhan kahvilassa, välillä Kruununhaan yläasteella.

Kuva 32. Kruununhaka ja eräitä aluefoorumien keskustelunaiheita.

	Foorumien aiheita	Osallistujia
1998	Foorumitoiminnan esittely	40
	Liisankatu ja Liisankadun puisto turvalliseksi, eläväksi asuinpaikaksi	34
	Kruununhaan rannat ja Yrjö-Koskisen katu	23
	Hyvä asuminen – mitä se on?	21
1999	Viihtyisää vihreyttä kivikorttelien keskelle?	38
	Mikä on arvokasta Kruununhaassa?	23
	Katu vihertää, entä piha?	22
	SWOT-analyysi	?
2000	Helsingin uusi yleiskaava – mitä se tuo tullessaan?	17
	Asuinympäristö, asukastilat, palvelut	25
	Vanhan kaupunginosan katuympäristön parantaminen	26
	Kaunis kaupunkiympäristö, esimerkiksi Meritullintori ja Siltavuorenranta	?
	SWOT-analyysi	?
2001	Postin palauttaminen Kruununhakaan	?
	Keskustatunneli, katupuut	31
	Kestävä kehitys	15

Kuva 33. Kruununhaan foorumin tapaamisten teemat ja osallistujamäärät. (? = tieto puuttuu).

Kuva 34. Kruununhaan foorumissa on keskusteltu paljon kaupunginosan rannoista virkistysympäristöinä. Siltavuorenranta nykytilassaan.

Kuva 35. Esimerkki laatutasosta johon voidaan päästä: Pohjoisranta täydellisen remontin jälkeen.

Kuva 36. Snellmaninkadulla Suurkirjon kupeessa sijainneen postikonttorin sulkeminen sai asukkaat toimintaan.

Kuva 37. Helsingin yliopisto, yksi Kruununhaan merkittäviä toimijoita ja kiinteistönomistajia, laajentaa tilojaan Siltavuorenpenkereellä. Asukkaat ovat foorumeissa toisinaan kritisoineet yliopiston alueiden suunnittelua julkisten tilojen avoimuuden kannalta.

Kuva 38. Oikokadun liikenne katkaistiin asukkaiden aloitteesta. Uusi hiljainen ja viihtyisä aukio penkkeineen toimii asukkaiden levähdys- ja tapauspaikkana.

Etelä-Haaga ja Kivihaka

Etelä-Haaga on runsaan 12 000 asukkaan alue kantakaupungin pohjoispuolella, lähellä Helsingin maantieteellistä keskipistettä (kartta 4). Haagan alue on entistä Pikku-Huopalahden kylää. Haagan nimi otettiin käyttöön 1900-luvun alussa uuden huvilayhdyskunnan nimenä. Kauppalaksi Haaga tuli 1923. Kerrostalorakentaminen alkoi Helsinkiin liittämisen 1946 jälkeen. Rakentaminen kasvatti väkilukua 1960-luvulle saakka. Etelä-

Kuva 39. Etelä-Haaga ja Kivihaka sekä joitakin aluefoorumien keskustelun-aiheita.

	Foorumien aiheita	Osallistujia
1999	Aloituseroumi/ perustamiskokous	14
2000	Haaga puutarhakaupunkina, torin elvyttäminen	34
	Haagan rakennukset ja arvottaminen, asuin ympäristön huolenpito ja kehittäminen	44
	Helsingin yleiskaava 2002 ja täydennysrakentaminen	62
2001	Täydennysrakentamisen vaikutus liikennesuunnitteluun ja läpiajoliikenne	80
	Hissien rakentaminen, viihtyisä asuinmiljö ja toimiva piha	35
	Lapset ja nuoret Haagassa	17
	Katujen kunnossapito, kaupungin ja kiinteistöjen vastuu	31
	Etelä-Haagan ja Kivihaan SWOT-analyysi	34
2002	Haagan turvallisuus ja haagalaisten turvallisuuden tunne	

Kuva 40. Etelä-Haagan aluefoorumien teemat ja osallistujamäärät.

Haagassa maa kuului usealle yksityiselle omistajalle, ja kerrostalot rakennettiin pieninä ja matalina vanhoille huvilatoimittelle. (Helsingin kaupungin tietokeskus 2001.)

Kivihaka on pieni 1960-luvulla rakennettu 900 asukkaan kerrostaloalue Hämeenlinnantien ja Helsingin keskuspuiston välissä.

Alueet on siis rakennettu pääosin 1940–60-luvuilla. Vanhana ja suhteellisen hyvin toimeentulevien ihmisten kaupunginosana Etelä-Haaga on jäänyt väliin putoajaksi, kun kaupunki on kasvanut ja kehittynyt reunojen uusissa lähiöissä ja kun toisaalta keskustaan on panostettu:

”Ja jos ajatellaan 1980-luvun loppua, 90-luvun ihan alkua, niin silloinhan näitä alueita ei ollut alettu kunnostaa vielä ollenkaan tää oli sellasta jättömaata, sellasta kaupungin laitaa, ja mä aina tunsin että mä olen tämmösellä kaupungin laidalla niinkun. Ja niin mä ajattelin, että voisinko mä ruveta tekemään jotakin siten. Ja juur tämmöstä aluetta, joka näyttää alkavan ränsistyä, ja olevan vähän tollasta passiivista, niin mitä täällä voisi sitten tehdä.” (aktivisti)

Etelä-Haagan ja Kivihaan aluefoorumien perustamisesta alettiin puhua vuoden 1998 lopussa. Hankkeen puuhenkilö teki ehdotuksen Maunulan mallin soveltamisesta Etelä-Haagassa paikallisen asukasyhdistyksen Pro Haagan puheenjohtajalle marraskuussa 1998 ja hallitukselle toukokuussa 1999.

Vuoden 1999 lopulla asukasyhdistys Pro Haaga ry:n keskusteluissa tuotiin esiin ehdotuksia ensimmäisten foorumien aiheiksi:

- nuoret
- liikenne
- muut: esimerkiksi väestönsuojatilanne, vuoden 2000 teemat (kulttuuripääkaupunki, Haaga puutarhakaupunkina), Haagan muut vahvuudet ja heikkoudet, Haagan torin elvyttäminen, yleisen ilmoitustaulun saaminen Etelä-Haagaan

Ensimmäinen aluefoorumi järjestettiin syyskuussa 1999. Käynnistysvaihe kesti siis vajaan vuoden.

Ensimmäisessä tapaamisessa esiteltiin aluefoorumien toimintaperiaatetta,

minkä jälkeen keskusteltiin Haagan ongelmista, haagalaisten tarpeista ja tulevien tilaisuuksien keskustelunaiheista.

Etelä-Haagan aluefoorumin palautteesta tehdyn yhteenvedon mukaan osallistujien vuonna 2000 antamien hyödyllisyyspisteiden keskiarvo oli 4,3 asteikolla 5 (erittäin hyvä, hyödyllinen – 1 tarpeeton). Vuonna 2001 keskiarvo oli 4,2.

Vuoden 2001 foorumin postituslistalla oli 188 henkilöä.

Kuva 41. Kauppalantien palveluja. Lähikauppojen ja -palvelujen vähittäinen hiipuminen on puhuttanut haagalaisia.

Kuva 42. Haagan tori, ennen eloisa ostos- ja kohtauspaikka, loistaa tyhjyyttään talvisena torstaiamupäivänä.

Kuva 43. Kuva Eliel Saarisen tien tunneliosuudelta. Väylä varattiin joukkoliikenteelle, mitä jotkut haagalaiset yksityisautoilijat vastustivat.

Kuva 44. Usein ulkopuolelta tuleva, uhaksi koettu muutos saa asukkaat osallistumaan. Eliel Saarisen tien työmaata Huopalahden asemalta katsottuna. Keskeltä asuinalueita linjattu katu sai monet haagalaiset osallistumaan ensimmäisiin aluefoorumeihin.

Toimijoiden motivaatio

Haastatteluja suunniteltaessa kävi ilmi, että monet foorumien asukasosallistujista ovat hyvin uskollisia foorumille. Foorumien palautelomakkeissa kysytään osallistujilta, kuinka moni aikoo osallistua seuraavalla kerralla. Vastausten keskiarvo on lähes poikkeuksetta ollut myönteinen – eli vaikka ei lopulta päästäisikään paikalle, niin aikomus ja innostus on olemassa.

Mikä motivoi toimijatahot osallistumaan juuri foorumeihin? Mikä tuo erityisesti 'kanta-asiakkaat' kerta kerran jälkeen kehittämään yhteisiä alueita ja asioita, kun oma perhe ja asuinalueen ulkopuoliset sosiaaliset suhteet ja harrastukset, kiireet ja huvitukset kilpailevat rajallisesta ajasta?

"Kyllä noista vastauksista vois sen verran päätellä, että halutaan tiedottamista suunnitelmista ja ennen kaikkea liikenteestä, että mitä alueella tapahtuu. Ja kyllä siellä on joitakin sellaisia jotka haluaa selvästi vaikuttaa, pitää tilaisuutta hyvänä 'jos nää minun esittämäni ajatukset toteutuu', ei nyt niin kovin monta, mutta yks tämmönenkin vastaus on ollu... (naurua) ja tuota, ei sinne ihan viihtymään kai kukaan tule, tai pelkkää uteliaisuuttaan." (Vetäjä 1)

Osallistujien motivaatio vaihtelee tietenkin sen mukaan, mistä asemasta he aluetta tarkastelevat. Aukkailla on omia mielenkiinnon aiheitaan, joiden pohjalta he voivat valita milloin osallistuvat. Esimerkiksi vanhus- ja esteettömyysteemat ovat ymmärrettävästi valikoineet osallistujakuntaa.

Monet virkamiehistä osallistuvat ymmärrettävästi foorumeihin lähinnä silloin, kun illan teema sopii omaan toimenkuvaan. Itse asiassa osallistuminen alueen epävirallisiin tilaisuuksiin on haastattelujen mukaan viranomaisille palkatonta ylityötä. Tämä vähentänee heidän osallistumistaan, mikä on sääli: he itse pitävät osallistumista hyödyllisenä ja jopa aikaa säästävänä tapana seurata alueen tilaa.

Ongelmalähtöisyys

Kaikissa foorumeissa ongelmalähtöisyys, avoin puuttuminen alueen ongelmiin on selvä lähtökohta, joka on motivoinut osallistujia. Oikeassa suhteessa tarvitaan myös alueen vahvuuksien ja mahdollisuuksien korostamista. Yksi vetäjistä pelkistää ehkä hieman karrikoiden, että pitää olla vallalla uhka tai pelko.

"Mikä sä näkisit et heitä motivoi: miksi osallistuja osallistuu foorumiin?"

"Se on niinku tässä kaikessa et tämän tasoisessa aina uhka. Pitää olla joku uhka tai pelko jostakin joku aktualisoitunut uhka et ollaan tekemässä jotain mistä ihmiset on eri mieltä. Viihteellistä aspektia siinä on aika vähän. Kyllä se asian ympärillä pyörii." (Vetäjä 2)

Maunulassa akuutteja ongelmia foorumia perustettaessa 1990-luvun puolivälissä olivat sosiaalinen turvattomuus, korkea työttömyys, rakennetun ympäristön fyysinen rapistuminen ja sotkeminen sekä lähipalvelujen kaikkoaminen. Toiminnan motiiviksi nousi näistä aiheutuva asuntojen arvon lasku ja keskeisiksi toimijoiksi tästä johtuen talo- ja kiinteistöyhtiöt. (Kurki 1999b) Erityisesti lähipalvelujen säilyttämiseksi tarvitaan toimia lähes kaikilta alueen toimijoilta. Voidaan todeta, että tämä kysymys on mobilisoinut suuren osan koko kaupungin osaa, koska ottoautomaatin saamiseen Saunabaarin taloon tarvittiin "yli 200 päätöstä" (Ks. Hannu Kurjen kuvaus prosessista luvussa 2).

Keskeistä on siis ongelmalähtöisyys. Aluefoorumeissa alueen tilan kuvausta ja ongelmien määrittelyä tehdään jatkuvasti tilaisuuksien lopussa täytettävillä palautelomakkeilla. Näiden avulla alueen tilaa seurataan jatkuvasti – ja samalla seurantamenetelmä on kevyt toteuttaa. Palautelomakkeissa osallistujilta kysytään keskeisimpiä aihealueita, joita tulevaisuudessa foorumeissa haluttaisiin käsiteltävän.

Kruununhaassa asukkaita liikuttaneita ongelmia ovat olleet läpiajoliikenne, keskustatunneli eri vaihtoehtoiseen, Kaisaniemen puiston muutossuunnitelmat sekä rantojen rakentaminen ja kunnossapito. Postin lopettaminen 1990-lu-

vun lopulla oli tapahtuma, jota puitiin foorumeissa useaan otteeseen ja joka sai asukkaita edustavat yhdistykset toimintaan.

Kruununhaan foorumipalautteissa toivottuja foorumitapaamisten aiheita ovat liikenteen haitat kuten läpiajon häiriöt, melu ja väylien pirstova vaikutus. Jälkimmäisen vastapainona on toivottu jalankulkuyhteyksien parantamista erityisesti Kaisaniemen puistoon ja Töölönlahdelle. Keskustatunnelin ympäristövaikutusarvioinnista ja tunnelin eri vaihtoehtoista on toivottu ja myös käyty keskustelua useaan otteeseen. Julkisten tilojen laatu ja kunnossapito ovat puhuttaneet, samoin valaistus.

Viheralueita Kruununhaassa on vähän ja asukkaat ovat osoittaneet suurta kiinnostusta viereisen Kaisaniemen puiston kehittämistä kohtaan; puisto tarjoaa virkistäytymisen lisäksi urheilukenttiä alueen seuroille. Yksi asukkaiden pitkäaikainen haave on saada yliopiston alueen sisäänjäävästä Yrjö-Koskisen kadusta vihreä puistokatu.

Nuoriso- ja asukastilojen kehittäminen ja leikkipuiston saaminen ovat Kruununhaan palautteen mukaan tärkeitä. Asukkaiden Kruununhaka-taloa on toivottu hyvin monissa palautteissa. Lisäksi on toivottu maankäyttöä ja kaavoitusta käsitteleviä foorumitapaamisia.

Haagassa ajankohtaiset ulkoiset uhat saivat ihmisiä mukaan foorumiin 1990-luvun lopulla. Tätä kautta asukkaat aktivoituivat keskustelemaan myös muista aiheista.

”Nyt kun suunnitelmat täydennysrakentamisesta ja Jokerista ja Eliel Saarisen tiestä alkoi täällä, niin me tavallaan käytettiin se sosiaalinen tilaus hyväksi tammösen järjestämiseen. Että jos me oltais tää missattu niin voi olla että tää osallistujamäärä ei olis näin nopeesti kasvanu.” (Vetäjä 1)

Etelä-Haagan ja Kivihaan aluefoorumin palautteessa onkin puhuttu eniten liikenteen ongelmista, mm. läpiajoliikenteestä, liian suurista nopeuksista mutkaisilla kaduilla, meluudesta, turvattomista suojateista – ja toisaalta parkkipaikkapulasta esimerkiksi Etelä-Haagan keskeisellä palvelutorilla Palokaivon aukiolla.

Toiseksi suurin ryhmä kommentteja koskee alueen katujen, puistojen ja kiinteistöjen kunnossa- ja puhtaanapitoa. Kolmanneksi eniten puhutaan palveluista, erityisesti perinteisten kivijalkapalveluiden kuolemasta:

”Pian viimeisetkin kaupat tili- ja isännöitsijätoimistoja.” (Palaute, Haaga)

Kuten yksi vetäjistä huomauttaa, ongelmien tiedostamisen lisäksi tarvitaan näkyviä tuloksia:

”Sellainen yleinen kehityskeskustelu että mitä nyt tehdään... [voi johtaa siihen että] seuraavassa tilaisuudessa ei ole ketään jos sillä aloittaa. – Jos sama asia otetaan uudestaan esiin niin sen pitää silloin olla jotenkin kehittyneessä muodossa, sille täytyy olla tapahtunut jotain.” (Vetäjä 2)

Yhteisen identiteetin muodostuminen

Mistä kertoo seuraava havainto?

”Asukkaat tuntuvat todella olevan kiinnostuneita asuinpaikkansa kehittämisestä.” (palaute, Maunula)

Kiinnostus on osin asiapitoista, osin tunnepitoista. Toisaalta foorumit ovat teemoiltaan hyvin asiapitoisia ja maanläheisiä, toisaalta asioiden edistäminen puhtaasti asiapohjalta ei toimi. Tämä on taustalla mm. keskustelussa sosiaalisen pääoman ja verkostojen merkityksestä kansantaloudessa (ks. Kajanoja & Simppura toim. 2000). Tutustuminen muihin samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin, joihin vielä sama asuinpaikka yhdistää, on ruokkinut voimakkaasti ainakin joidenkin foorumiosallistujien innostusta. Kollektiivinen paikallistunne vahvistuu tai alkaa kehittyä. Foorumin kannalta pitkäaikaisten asukkaiden sitoutuminen on selvästi pysyvä käyttövoima. Yhden Maunulassa työskentelevän mukaan alueen asukkailla on todella voimakas paikallisidentiteetti, johon liittyy eräänlainen viha-rakkaus-suhde:

”Nuorethan ei lähde Maunulasta minnekään. [1990-luvun alussa] lähti aikamoinenkin osa

pois Maunulasta, mutta nyt huomaa että ne on kaikki palannu tänne. Semmonen kotiseurakkaus on. -- Että sitten täytyy tehdä niin totaalinen ero Maunulaan, lähteä jonnekin ihan muualle että se on kerta kaikkiaan poikki se systeemi. Mutta kyllä ne palaa. Tää on semmonen systeemi, pieni kylä, kyläraikkaus on kyllä tätä kohtaan, en kyllä tiedä mistä systystä." (Alueviranomainen 1)

Juurtuminen omaan asuinpaikkaan yhdistää kuitenkin vain osaa ihmisistä. Se ei myöskään automaattisesti synnytä halua tai kykyä osallistua alueen kehittämiseen. Yksi haastateltu vertaa omaa läheistä suhdettaan asuinpaikkaan siihen, miten hänen puolisonsa suhtautuu alueeseen:

"Hirveen kuvaavaa on esimerkiksi se että mun miehelle Maunula on tavallaan ns. nukkumispaikka. Hän ei osallistu varsinaisesti. Se on hänelle paikka mistä lähdetään aamulla töihin – tullaan takaisin töistä – missä syödään – missä nukutaan ja mennään harrastamaan jonnekin muualle ja tullaan takaisin illalla ja mennään nukkumaan. – Mutta mulla taas on täysin toisenlainen, että mä niinku *elän* siellä Maunulassa ja mulla on ystävät siellä Maunulassa ja siis että kun mä meen siellä Maunulassa niin mulla on paljon tuttuja siellä. -- Et just tällaisiin tilaisuuksiin osallistuu ihmiset jotka elää aktiivisemmin muutenkin, havainnoiden ja huomioiden sitä asuin ympäristöä." (Riviosallistuja 1)

Paikallisidentiteetti nykyaikaisessa kaupunkielämässä on vaikeasti hahmotettava asia. Se on subjektiivinen ja määrittynyt yksilökohtaisesti eri tavoin. Toisinaan tämä moninaisuus on niin virkamiesten kuin tutkijoidenkin ajattelussa kadonnut – yhteisöllisyys on käsitetty yhtenä, normatiivisesti annettuna arvona. Oikeanlaisen yhteisöllisyyden tai paikallisidentiteetin puuttumista kaupungeissa ja lähiöissä pidetään yhtenä syynä sosiaaliisiin ongelmiin (Bäcklund & Korhonen 1998). Yhteisöllisyyttä on yritetty tuoda ulkoapäin alueelle lääkkeeksi. Samaa puheenparteen kuuluu ongelmallinen passiivisuus, asukkaiden *oikeus* osallistua on joskus käännytynyt heidän *velvollisuu*dekseen (Roivainen 1993).

Terttu Pakarinen (2002) on kiinnit-

tänyt huomiota asumiskeskeisyyteen vi-
noutumana:

"Joskus asukkaita kannustetaan harrastamaan asumistaan jopa enemmän kuin siihen liike-
nee aitoa mielenkiintoa" (mt. 82)

Aluefoorumeissa ajatuksena ei ole sinänsä paikkaan kuulumisen vahvistaminen (sillä se on jokaisen oma asia) tai mahdollisimman laaja osallistaminen (sillä osallistumisen kuuluu olla vapaaehtois-
ta). Näin ollen toimintaa ei tietoisesti tarjota rokotteeksi mahdollista syrjäytymistä ja pahaa oloa vastaan. Osallistuminen aluefoorumeihin kasautuukin monesta syystä rajatulle joukolle ihmisiä: he ovat henkilöitä, jotka sekä jaksavat että osaavat toimia julkisissa tilanteissa ja vielä haluavat kohdentaa vaikuttamisyrityksensä juuri asuinalueensa parantamiseen.

Osallistuminen näyttää kasautuvan myös hyvin koulutetuille. Korkeasti koulutetut ovat ainakin Maunulan foorumissa olleet vahvasti yliedustettuina (Sollo 2002). Tähän viittaa edellä lainattu haastateltu, joka sanoi: "näihin osallistuu ne jotka muutenkin tarkkailee aktiivisemmin ympäristöään"? Koulutus ja eri alojen työkokemus tuovat sekä havaintokykyä ja itsevarmuutta että erityistaitoja. Näitä taitoja foorumeissa syntyvät verkostot käyttävät mielellään hyväkseen, kuten kykyä visualisoida tulevaisuuden mahdollisuuksia. Maunulan aluefoorumeissa arkkitehdit ovat olleet erityisen aktiivinen toimijaryhmä ja viime aikoina Maunulan aktiivisessa, asukaslähtöisessä imagonkohotuksessa on tuotu esiin alueella asuvia muotoilijoita.

Omakohdaiset huolenaiheet

Yksi aktiivisista toimijoista kuvailee omaa suhdettaan asuinpaikkaansa suhteellisen etäiseksi. Keskikaupungilta kotoina olevana hän suunnitteli esikaupungissa asuessaan takaisinmuuttoa, kunnes ajatus kävi taloudellisesti mahdottomaksi. Näin ollen hänen kiinnostuksensa foorumitoimintaan ja ylipäätään asuinalueiden kehittämiseen juontaa juurensa tähän havaintoon – "tässä mä istun X:ssa edelleen" – ja havaintoihin sosiaalisista ongelmista "omilla nurkilla".

”Mä sanon ihan reilusti, että mä en ollu koskaan kotiutunut, enkä ollut koskaan oikeen viihtynytään, koska niinkun mä sanoin, mä olen keskustasta, ja mun kaipuuni on aina sinne takasin. Mut sitten kun kävi niin kun kävi, että meni työ alta pois, niin ne haaveet sai heittää, ja mä huomasin että tässä mä istun X:ssa edelleen! Ja niin mä ajattelin, että voisinko mä ruveta *tekemään* jotakin sitten. Ja juur tämmöstä aluetta, joka näyttää alkan van ränsistystä, ja olevan vähän tollasta passivista - - ! Ja mä olen kyllä kiinnostunut myös taloyhtiöiden asioista – ja mä olen ihan henkilökohtaisesti, jostakin syystä, kiinnostunut asuinalueiden kehittämisestä, ja siitä miltä näyttää ja miten toimii, ja tuota että miten pystyy sosiaalisia ongelmia joko estämään tai sitten tekemään niille jotakin. Koska olen tuolla omilla nurkilla törmännyt kanssa aika pahasti semmosiin.” (Aktivistit 1)

Foorumit on nähty mahdollisuutena vaikuttaa asioihin, jotka koskettavat itseä henkilökohtaisesti. Maunulan foorumissa on varsinkin alkuvaiheessa keskusteltu paljon asuntojen arvoon liittyvistä asioista – ympäristön sotkuista, siisteydestä ja kiinteistöjen kunnossapidosta. Tässä oli selvästi osanottajien oma taloudellinen intressi mukana. Foorumien taustateorian (esimerkiksi Kurki 2000) mukaan malli sallii sekä oman edun tavoittelun että yhteisen hyvän edistämisen. Esimerkki monipuolisesta motivaatiotekijästä on halu vaikuttaa alueen päihdeongelmaan lasten tähden. Lasten etu on samalla oma ja yhteinen:

”Kun ne päihtet on niin lähellä – niin se että jollain tavoin sieltä löytyisi vaihtoehtoista toimintaa. Ja [halu vaikuttaa siihen] et ihmisten puuttumisen tasoa niihin oirehtimisiin. - - Et omat lapsetkin siitä jollain tavoin suojeltuis ja muutkin lapset.” (Riviosallistuja 1)

Meluccin (1996) mukaan altruistinen vapaaehtoistoiminta lisääntyy aina, kun yhteiskunnan hyvinvointipolitiikka tai -halu vähenee tai kriisiytyy. Tämä lienee tilanne myös nykypäivän Suomessa. Pyrkimys vaikuttaa nuorison oloihin on hyvä esimerkki motivaatiosta, joka lieventää oman edun ajamisen ja altruistisen toiminnan välistä eroa. Tutustuttaessa muihin vanhempiin havaitaan, että

kunakin omat edut ovatkin kaikille yhteisiä.

Sama motivaatio lienee taustalla hyvin suurella osalla vapaaehtoistoimintaa. Aiheesta tehdyssä laajassa kyselyssä todettiin yli kolmanneksen (37 %) suomalaisista osallistuvan vapaaehtoistyöhön, keskimäärin 18 tuntia kuussa. Tämä oli enemmän kuin vapaaehtoisuuden kärkimainana pidetyissä Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Miesten puuhissa korostuivat urheilu, asuinalue toiminta, maanpuolustus ja pelastuspalvelu. Naisia liikutti lasten ja nuorten auttaminen sekä terveys- ja sosiaaliasiat. Nuoret osallistuivat lapsi- ja nuorisotyöhön sekä ympäristö- ja ihmisoikeusasioihin. (HS 24.10.2001).

Tässä yhteydessä on kiinnostavaa todeta myös, että asuinalueeseen liittyvään toimintaan oli edellä lainatun kyselyn mukaan kiinnostuneita osallistumaan vain joka kymmenes vastanneista.⁵

Visio paremmasta: ”kehittämisympäristö”

Maunulassa huolestuminen oman alueen tilasta ja maineesta on synnyttänyt myös positiivista energiaa ja latausta. Yksi haastatelluista – joka ei itse asu Maunulassa – käyttää osuvaa käsitettä ”kehittämisympäristö”, jonka hän arvioi liikuttavan aluefoorumien osallistujakuntaa:

”Miksi Maunulassa on tällainen ilmapiiri foorumissa?”

”Oisko perusmotivaatio se että ne ajattelee, että tästä voi tulla yhtä hyvä alue kuin Haaga-ta tai samantyyppinen fiiliksellään. Sitten ne tunnistaa että se ei oo – et siellä on vähän se Maunulan kova [maine], tai ongelma-alue... siinä on tällainen *kehittämisympäristö*. Ne näkee et olis mahdollisuus et Maunulasta tulis tosi hyvä alue. Esimerkiksi pankkiautomaatti – et aletaan leikkaamaan peruspalveluita – on helvetin huonoja asioita imagon kehittymisen kannalta. Asunto-osakkeen omistajat haluais ehdottomasti et se olis huippuasuntoalue jossa ei missään tapauksessa leikata – sehän on signaali et täällä on niin pa-jengia jos ei täällä voi yhtä automaattia pyörittää. Se on se signaali mitä ihmiset kokee et ne lähetetään

⁵ Luku voisi tosin olla aivan toisella tavalla, jos osallistumisen keinot olisivat houkuttelevampia, helpompia ja paremmin tunnettuja. Tai jos asiaa kysyttäisiin toisin esimerkiksi: Haluatko sinä vaikuttaa lastesi elinympäristöön? Kiitokset tästä huomiosta Eero Nerelli-Antellille.

muualle ja sehän on tosi huono asia heidän puoleltaan. Ehkä siinä nähdään et on ongelmia ja mahdollisuuksia.” (Yleisviranomainen)

Pitkälti myös tämä ”kehittämissjännite” siis näyttää palautuvan yksilöiden toimintamotivaatioihin, kuten oman omaisuuden arvo tai oma turvallisuus. Nämä huolet *voivat* motivoida ihmisiä yhteistoimintaan – mutta eivät välttämättä tee sitä. Jännitteen kanavoiminen rakentavasti edellyttää alueen asukkailta ainakin jonkinlaisia toimintavalmiuksia. Myös tilanne voi motivoida. Tärkeää on, että itse tilaisuuksiin saadaan luotua positiivinen, luottamusta rakentava ilmapiiri. Silloin foorumi luo uusia valmiuksia: sosiaalisia suhteita ja verkostoja.

Luottamuksen ilmapiiri

Foorumien ideana ja käytäntönä on alueen ongelmien avoin auki purkaminen ja setvintä ratkaisujen löytämiseksi. Siksi foorumit eivät ole aivan vapaita konflikteista, vaikka yhteisiä etuja etsitäänkin. Yksi vetäjistä kertoo, että virkamiehet joutuvat usein koville ja joskus vastamaan myös asioista, joista eivät itse ole vastuussa. Vaikeita tilanteita riittää. Tilanteiden kärjistyessä puheenjohtajalla on tärkeä sovitteluva rooli:

”puheenjohtajan pitää aina välillä käyttää vähän keventävä puheenvuoro - -. Sen ei pidä päästää kumuloitumaan sitä vihaa joka siinä aina kummallisesti näyttää kumuloituvan jostakin asiasta.” (Vetäjä 2)

Foorumeissa ei ole kuitenkaan usein koettu niin voimakkaita tilanteeseen liittyviä turhautumia, että ne pilaisivat ilmapiirin. Tämä johtunee siitä, että tilanne koetaan aidoksi. Tämä tarkoittaa luottamusta toisiin osapuoliin – tilaisuutta ei ole järjestetty esimerkiksi jonkin idean myymiseksi asukkaille. Asukkaat ovat kotikentällään ja koollekutsujina, virkamiehet taas ikään kuin vieraina. Haastateltu kaupunginvaltuutettu arvelee, että tämä vaikuttaa ilmapiiriin suotuisasti.

”Kyllä se yleinen ilmapiiri on se että kumminakin asukkaat on kiitollisia siitä että sinne tulee esittelemään virkamiehiä, ne tulee kum-

minkin vapaa-aikana. Mun mielestä se ehkä tiedostetaan. Ehkä [sen sijaan] kaupungin [järjestämä] tilaisuus on sitten julkinen läksytys, että ne on siellä alttiina kaikelle tälle...” (Kaupunginvaltuutettu 2)

Luottamuksen ilmapiiri rakentuu vähitellen, tartuntana ihmisestä toiseen. Ainakin Maunulassa aluefoorumit ovat haastateltujen mukaan onnistuneet luomaan positiivisen kierteen: koska tilaisuudessa on paljon ihmisiä ja aluetta koskettavia teemoja, niihin kertyy lisää uteliaita:

”ihmiset ehkä ajattelee että sillä on merkitystä ja siksihän sinne kokoontuu niin paljon et saadaan porukka joka haluaa kehittää sitä koska siellä on poikkeuksellisen paljon ihmisiä. Se on ehdoton ero muihin [sic!] asukas-yhdistyksiin. Vuosaari on [toinen] sellainen jossa on aina valtavasti jengia.” (Yleisviranomainen)

Vuosaari on voimakkaan kasvun alueena hyvin erilainen kuin Maunula, josta väki on vain vähentynyt, mutta se on varmastikin toinen esimerkki alueesta, missä asukasaktiivisuus ja -tilaisuudet ovat muodostaneet jatkuvan prosessin, joka etenee ja jota voi seurata.

Haastatellut keuhvat myös muiden aluefoorumialueiden kokoontumisia siitä, että niissä vallitsee positiivinen ilmapiiri. Seuraavassa otteessa kuvataan ”positiivista hyrinää” ja tullaan itse asiassa takaisin ongelmalähtöisyyteen motivaatiotekijänä. Vaikka ongelmiin keskittymisen kuulostaa kielteiseltä, haastatteluisa ilmenee, että terveessä kommunikatiiorakenteessa se muodostaakin myönteisen lähtökohdan. Yhteinen ongelma voidaan rakentavassa kommunikaatiossa ilmaista yhteisenä intressinä. Sellaisen tunnistaminen motivoi aitoon ja jatkuvaan keskusteluun aluetta koskettavista asioista.

”Siellä vallitsee aina sellainen kun kuuntelee ihmisiä siel on sellainen ympäristö et siellä vallitsee sellainen positiivinen hyrinä silloin kun se on päättynyt ja yleensä jää aina puhuttavaa. Kun siinä on ollu kuitenkin yleensä se periaate että kahdessa tunnissa loppuu niin - - aina jää sellaista, että me haluttais vielä

puhua. Yks hyvä puoli on et se on sellaista dialogia joka on ikäänkuin käynnissä ja siihen jää puhuttavaa eteenpäin, et se hyvä puoli on myöskin se et se ei oo tekohengitetty. Et siel on aitoja ongelmia ja aitoja mielipiteitä aina-kin toistaiseksi koko ajan.” (Vetäjä 2)

Vapaaehtoinen, kevyt osallistuminen

Aluefoorumien pitkäaikaiset osallistujat lienevät keskimääräistä asukasta enemmän sitoutuneita sekä asuinpaikkaan että yleisiin asioihin vaikuttamiseen. On kuitenkin mielenkiintoista havaita, että foorumiin ei haastattelujen perusteella sitouduta samassa mielessä kuin asuinpaikkaan. Foorumi on pikemminkin vain väline asuinpaikan kehittämiseksi ja puo-
lustamiseksi.

Osallistujat haluavat säilyttää vapautensa ja osallistumisen vapaaehtoisuuden. Aluefoorumi on tosiaankin osallistujille kevyt prosessi ja menetelmä.

”Kumminkin pullakahveineen ja tuoleineen se mikä siinä on kaikkein parasta on se että se ei oo työryhmä - - Asukkaiden mahdollisuus osallistua Maunulassa on sitä että sä et oo mitenkään sitoutunu siihen. Mulle tulee henkilökohtainen kutsu mut mä voin joko heittää sen roskeen taikka pistää sen kalenterin väliin ja pistää sen, et tonne mä meen mielenkiinnolla kuunteleen *mut just se et sinne meno ei oo pakotettu*⁶. Eli periaatteessa ovi on auki kaikille jotka voi... naapurin ottaa mukaan et hei lähes messiin, jos tuntuu et se vois olla tällainen juttu mikä kiinnostas. Eli se on varmaan se mikä musta tuntuu siinä hyvältä, et ketään ei velvoteta/pakoteta kun se ei mee päätökseen -” (Riviosallistuja 1)

Haastatellut vertaavat foorumia tavalliseen yhdistystoimintaan, joka näyttää silloin työläältä ja raskaalta. Yhdistysten kokouksissa vaanii vaara. Sosiaalinen paine voi ajaa uteliaan kävijän vaikka ensi kerrasta alkaen erilaisiin luottamustoi-
miin, joita tämä todellisuudessa ei olisi halunnut. Sen sijaan foorumiosallistujana yksilö säilyttää itsemääräämisoikeutensa.

”Sitten on koko joukko ihmisiä *joita ei ole ikinä ajatelleet liittyvänsä mihinkään yhdistykseen* sen takia että siellä joutuu sitoutumaan

johonkin johon välttämättä ei henkilökohtaisesti ole valmis sitoutumaan ja ottamaan yleisen painostuksen alaisuudessa vastaan tehtäviä joita ei a) kykene, b) ehdi, c) halukaan hoitaa. Tämä on uudenlainen toimintatapa mikä on tullut mukaan tähän asukastoimintaan perinteisten järjestöjen kenttään tai lisäksi et se on niinku vaihtoehto. Sen viehättävyys on siinä, että sinne voi turvallisesti mennä – ettei joudu sitoutumaan joihinkin tehtäviin joihin ei ole halukas tai ei ehdi tai muuten on estynyt.” (Aktivisti 2)

Foorumin organisointi ja toimintatavat

Kuten luvussa 3 kuvattiin, foorumitapaamisten muoto on pitkälle standardoitu eikä erityisen omaperäinen. Alustaja alustaa, yleisö kuuntelee ja kysymyksille ja keskusteluille on varattu oma aikansa. Illan katkaiseva kahvitauko avaa hiljaa pysyneidenkin suut. Siten foorumeissa eteen tuleva asetelma on tutunoloinen ensikertalaisellekin, rento eikä liian jännitteinen:

”Siellä istutaan perinteisessä auditorio... porukka on siinä. Siellä on 10-15 hyvin aktiivista ihmistä jotka puhuu - - et se ei ole yksinpuhelua. Sinne on helppo mennä. Ilmapii-ri on hyvin helppo. Muhunkin suhtauduttiin heti alusta et OK, nyt kuunnellaan mitä sulla on sanottavaa ja ihmiset ei jännitä puhumista koska ne 10 -15 ku ne hölöttää mitä vaan hyvin arkisesti, niin se rohkaisee myös muita eli ilmapiiri siellä on aika vapautunut. Vaikka se on muuten järjestetty perinteiseen kokoustyylisiin.” (Yleisviranomainen)

Foorumin tapaamisten onnistuminen

Mihin foorumin toiminta perustuu, mistä seikoista sen onnistuminen riippuu? Kysymys on prosessista, joka kuitenkin muodostuu yksittäisistä kokoontumisista. Siksi jokainen tapaaminen on merkityksellinen.

”Musta se toimii hyvin. Kyllä siinä näkyy kokemus eli siellä on esityslistat valmiiksi hoidettu, se on hyvin johdettu ja taustalla on kuitenkin asiantuntemusta. - - Se tulee sitou-

⁶ Kursivoinnit, myös myöhemmissä kohdissa, ovat kirjoittajien omia korostuksia.

tumisen kautta, siellä kokoukset toimii, siellä keskustellaan ja kun se tulee nykyisin niin rutinoidusti se homma. Siellä on erilaisia asiantuntijoita puhumassa, se on myös informaatiopaikka.” (Kaupunginvaltuutettu 1)

”Se mistä mä tykkään siinä on se että siinä on kuitenkin hirveen hyvin satsattu näihin alustajiin ja vetäjän rooli on siinä hirveen hyvä. Se säilyy sellaisenaan keskustelevana. Nää on tietysti se oma aktiivinen porukansa joka niinku pitää sitä keskustelua yllä ja omalla tavallaan sillä aktivoi myös hiljaisempiakin keskustelemaan.” (Riviosallistuja 1)

Foorumitapaamisten ilmapiiriä pidetään lähes poikkeuksetta hyvänä, ja tässä keskeisenä pidetään keskustelevuutta, luottamuksen syntymistä, tilanteen aitoutta ja ongelmakeskeisyyttä: asioita, joihin on jo edellä viitattu osallistumismotivaation yhteydessä. Olennaista on myös tapaamisten asukaslähtöisyys verrattuna virallisiin tilaisuuksiin.

Asukas- ja kaupunginosayhdistykset

Foorumien säännöllinen toiminta perustuu aktiivisiin asukasyhdistyksiin. Tätä korostetaan niin Maunulassa, Haagassa kuin Kruununhaassakin. Foorumien valmistelu ja yhteenvetöjen tekeminen vie suhteellisen paljon aikaa (n. 1 – 2 päivää per tilaisuus). On paljon käytännön työtä, kuten julisteiden viemistä, kutsujen lähettämistä, kokoontumistilan ja kahvituksen järjestämistä, jossa yhdistysten aktiivijäsenten työpanos on hyvin tärkeä.

Varsinkin foorumissa ehdotettujen toimien eteenpäin vieminen vaatii tietysti organisaatiota, joka sitoutuu niihin. Tavallisesti päätöksenteko, käytännön asioiden toteuttaminen ja yhteydenotot ovat paikallisen yhdistyksen vastuulla.

Tavallisen osallistujan kannalta tämä on etu. Hänelle foorumimalli on todellakin kevyt osallistumisen menetelmä. Siihen, että alueen kehityksestä saa olennaisen tiedon, riittää, että käy kahden kuukauden välein foorumin tapaamisissa. Niitä voi rauhassa jättää väliinkin. Toisaalta juuri se, että foorumi ei normaalisti pohjaudu työryhmien työskentelyyn monien yhdistysten tapaan,

vaatii paljon itse foorumitapaamisilta. Foorumien alkuvaiheissa tämä näkyi siinä, että yritettiin kasata liikaa asioita yhteen iltaan. Palautteissa on näiltä ajoilta kriittisiä kommentteja, joiden mukaan yksi tai kaksi teemaa illassa riittää. Kuitenkin foorumin jatkuvuus ja sen uskottavuus vaatii, että käsiteltävälle asialle tapahtuisi jotakin myös tapaamisten välissä.

Tämän jälkeen työryhmiä onkin tarpeen mukaan perustettu kehittämään eteenpäin foorumeissa esiin tulleita ideoita. Esimerkkejä ovat Maunulan arkkitehtityöryhmä ja Kruununhaan Kaisanien puiston kehittämisen työryhmä. Niiden avulla voidaan päästä vaikuttamaan suunnitteluun tehokkaammin ja luovemmin kuin vain reagoimalla valmiisiin suunnitelmiin tai lobbaamalla joitakin näkökantoja pelkästään foorumien yhteydessä.

Vetäjän ja alustajien roolit

Foorumin vetäjältä edellytetään normaa-leja puheenjohtajan taitoja ja kykyjä, ennen kaikkea jämäptiä. Tärkein vaatimus on henkilökohtainen innostus. Käsiteltävien asioiden, kuten yhdyskuntasuunnittelun, tuntemuksesta on hyötyä, mutta tätä ei haastattelussa yleensä pidetty ehdottomana vaatimuksena. Laajoista henkilökohtaisista verkostoista on paljon apua alustajien kutsumisessa, sillä alustajat tulevat vapaaehtois pohjalta. Esiintymispalkkioita ei ole maksettu foorumien vierailijoille juuri koskaan.

Foorumeissa, kuten puhetilanteissa yleensäkin, ehkä vaikeinta on aikatauluista kiinni pitäminen. Tilaisuuden keskustelevuuden edistäminen ja rohkaisu pitäisi olla alati puheenjohtajan mielessä. Aikaa tulee varata keskustelulle tilanteen mukaan.

”Sit se tilaisuuden aikataulujuttu, niin se että se tavallaan alustajalle pitäis saada oikeesti sanottua, että jotta se saatais pysymään kahdessa tunnissa, siitä pitäis pitää kiinni. Ja sit että muutama dominoivampi saa sanottua kaiken sanottavansa, ja sit muut... tietysti on myös ihmisiä jotka ei haluakaan sanoa, haluaa vain seurata, mut sit on niitä jotka ei halua taistella vaikka olisi sanottavaa. - - Ja sitten

keskustelulle pitäisi olla aikaa kun on aiheita jotka herättää keskustelua.” (Kaupunginvaltuutettu 2)

Foorumien henkilöityminen nykyisiin vetäjiin

Kaikissa foorumeissa on monia vastuullisia ja järjestäjiä. Käytännön järjestelyvastuu on jaettu yleensä asukasyhdistyksen tai -yhdistysten jäsenten kesken. Tietty ydinryhmä osallistuu esimerkiksi tiedottamiseen ja postitukseen. Yhteydenpito alustajiin on työnjaon selkeyden vuoksi keskitetty enimmäkseen yhdelle henkilölle.

Kuitenkin vaikuttaa siltä, että foorumit henkilöityvät ja nojaavat selkeästi näkyvimpiin hahmoihin eli vetäjiin. Maunulan osalta haastateltavilla on hyvin erilaiset näkemykset tästä. Joidenkin mukaan työ nojaa nimenomaan vetäjäpuheenjohtajaan, muita riittävän aktiivisia ei tunneta.

”Minkälainen vaikutelma teillä on... kuka sitä vetää sitä foorumia? Hannu Kurki on keskeinen henkilö mutta minkä varassa se pyörii?”

”Sitä minä en tiedä. Sen tiedän et Hannu Kurki vetää mutta minkä varassa se pyörii sitä en tiedä ja mistä se saa voimavaransa muualta. Et onko se Hannu Kurjen pyyteetön kiinnostus näihin asioihin vai mistä hän saa ne voimavarat että tää pyörii.” (Riviosallistuja 2)

Jotkut ovat huolestuneet henkilöitymisestä. He näkevät sen myös keskustelun kannalta ongelmana:

”Kyllä se mun mielestä on tietysti liikaa yhden henkilön varassa tällä hetkellä. Että se niinkun toimis paremmin, ja se olis keskustelufooruminakin vielä todellisempi, jos se olis jakaantunut se vetovastuu vähän laajemmalle. Mutta mä en oikeen tiedä miten se voitais tehdä. Ei siihen voi määrätä ketään vapaaehtosia (naurua)! Kyllä ne pitäis vaan jostain löytyä. – Hannu Kurki ei sitä lopullisesti jaksa eikä kukaan voi semmosta olettaa.” (Alueviranomaisena 2)

Jonkun mukaan taas asiat ovat riittävän painavia pitämään ”kehittämistä jännitettyä” yllä jatkuvasti, joten työ jatkuisi il-

man tätä henkilöäkin. Yksi niistä, joiden mukaan kyseinen aluefoorumi vahvasti nojaa yhden vetäjän aktiivisuuteen, pitää tätä hyvänä asiana ainakin foorumin jatkuvuuden ja sen pelisääntöjen selkeyden kannalta:

”Must näyttää hyödylliseltä että sillä on tietynlainen vakiohahmo, koska silloin ei tarvitse siihen rakenteeseen enää kiinnittää huomiota koska se on jo tuttu. Silloin ei mene kenenkään paikallaolijan energiaa sen miettimiseen, että miks tää nyt onkin näin, vaan voidaan vaan puhua niistä asioista jotka sen kerran kokoontumiseen kuuluu. Se on vähän sama kuin joku normaali päiväjärjestys koulun pidossa tai muualla, ettei sitä tarvitse miettiä että joka päivä on jollakin tavalla erilainen, vaan voidaan vaan keskittyä niihin asioihin.” (Tarkkailija, asukas)

Foorumien vastuuhenkilöt ovat näkyviä johtohahmoja, mutta kiinnostavaa on, että asukasyhdistysten panos foorumien järjestämisessä ei välttämättä näy riviosallistujalle. Yhdistysten matala profiili voi olla tarkoituksella valittu. Esimerkiksi Haagassa vetäjät painottivat sitä, että aluefoorumi toimii itsenäisesti suhteessa järjestävään yhdistykseen. Foorumi haluaa olla yhdistyksistäkin riippumaton, puolueeton kenttä.

Miten alueen kehitysprosessi otetaan haltuun

Onko foorumiin helppo tulla ulkopuolelta, keskelle kauan jatkunutta prosessia? Osallistujien mukaan tällainen jatkuvuus saavutetaan suhteellisen hyvin. Moni korostaa olleensa pitkän aikaa poissa foorumikokouksista ja päässeensä ilman ongelmia takaisin kärryille.

Haastatelluista suuri osa oli kuitenkin vanhoja konkareita. Kaikille uusille osallistujille mukaan pääseminen ei ole ollut yhtä helppoa. Syynä ei ole se, että mukaan olisi vaikea tulla, sillä tilaisuuksista ilmoitetaan laajasti ja avoimien ovien periaate kyllä toimii. Sen sijaan pitkään jatkunut keskustelu muodostaa kokonaisuudessaan eräänlaisen juonen, johon yksittäiset hankkeet ja tapahtumat liittyvät, ja joka hahmottuu vasta vähitellen.

”Onko siihen helppo päästä kärryille siihen keskusteluun?”

”Ei ole helppo. Kyllähän aina jokainen niistä yksittäisistä tilanteista on ihan kiinnostava sinällään mut kyl sä siit niinku huomaat et siel on jotain sellaisia *häntiä ja jatkumoj*a joista ei niinku tiedä – ne niinku aistii ja älyää mutta se vaatii aikansa.” (Alueviranomaisen 4)

Taitava vetäjä voi helpottaa ulkopuolelta tulevan orientoitumista valottamalla nykyisen keskustelun taustoja:

”Pystyyks siihen [keskusteluun] hyppäämään?”

”Pystyy. Mullakin on ollu pitkä paussi välillä että en ole ollut paikalla. Ei mulla ole yhtään sellainen olo kun mä menen paikalle että jos on tällainen asia missä on jo historia, niin... se mikä tässä on positiivista niin Hannu [vetäjä] näyttää tai kertoo sen että mitä on tapahtunut tätä ennen. Eli sillai joka ikinen pääsee kytkeytymään siihen missä ollaan nyt.” (Riviosallistuja 1)

Osanottajien kokemat hyödyt

Aluefoorumien hyödyistä haastateltavat mainitsivat toistuvasti *tiedon* tuottamisen ja vaihtamisen. Tämä on tietenkin luontevaa jo foorumitilaisuuksien esitelmäpainotteisen luonteen takia. Toinen yleisesti käsitelty teema oli *asukkaiden ja viranomaisten suhteet* sekä foorumien vaikutus niiden kehittymiseen. Myös suhdetta viranomaisiin voidaan jäsentää tiedon ja sen eri funktioiden avulla: viranomaiset esiintyvät foorumeissa oman alansa asiantuntijoina.

Foorumin ”perushyötynä” mainittiin, että niissä leviää ihmisten elinoloja ja hyviä käytännön ratkaisuja koskeva usin tutkimus- ja muu tieto. Hyvä esimerkki tästä ovat hissit. Väestön vanheneminen pakottaa taloyhtiöt harkitsemaan hissien asentamista vanhoihin kiinteistöihin, ja foorumi on ollut oivallinen väline hissien hankkimista koskevien tietojen ja kokemusten vaihtamiseen. Maunulan foorumissa onkin alustettu useamman kerran hissiasioista ja yleisemmin esteettömän ympäristön suunnittelusta.

”Miten siinä foorumissa tää hissihomma on edistynyt?”

”No, siinä on käsitelty et kuinka vaikeata se on, paljonko se tulee maksamaan ja teknillisiä asioita ja ihan käytännön asioita et onks se mahdollista ja tämmöisistä asioista siellä on...”

”Ootteko te saaneet itse uutta tietoa tästä hissirintamasta foorumissa?”

”No mä luulen että me ollaan, tai meidän talo oli vähän niinku eturintamassa. Me oltiin vähän päinvastoin et me on voitu antaa tietoa muille ja meidän hallitus työskenteli täällä näiden hissiasioiden kanssa ja meidän kokemusta on käytetty muualle. Silloin esimerkiks Helsingissä ei ollut vielä hissiasiamiestä kun me aloitimme nämä hissi suunnitelmat ja rakentamiset, että nyt sitten kun me saimme hissit valmiiksi niin Helsinki palkkasi hissiasiamiehen. Siis tällä tavalla me ollaan voitu antaa apuamme. Toki meille on luvattu taas sitten vastaavasti muissa asioissa apua, että tällä tavalla tää foorumi on vaikuttanu asiaan et siel olen tavannut näitä muita puheenjohtajia ja meillä on ollut kontakti heidän kanssaan ja vaihdettiin tietoja.” (Riviosallistuja 2)

Hissit ovat siis esimerkki aiheesta, jonka edistämiseksi tarvitaan informaatiota sekä viranomaisilta asukkaille että päinvastoin.

Aluefoorunit voivat toimia myös ”palveluhakemistona”: erityisesti Helsingin kaupungin valtavan hallintokoneiston tuottamista lukemattomista palveluista on kuntalaisen vaikea pysyä kärryillä. Foorumissa saa tietää, mitä missäkin on tekeillä:

”Suomessahan hirveen vähän tiedetään mitä kaikkea kunnissa ja kunnan osissa tapahtuu ja mitä kaikkea voi saada ja mitä kaikkea kunta tarjoaa palveluna. (Kaupunginvaltuutettu 1)

Päättäjälle välittyy kokonaiskuva alueesta

Seuraavassa repliikissään edellä lainattu kaupunginvaltuutettu piti foorumin toisena suurena valttina sitä, että *viranomaiset* tapaavat siellä toisiaan:

”Plus sitten tärkein juttu: viranomaiset kes-

kustelee toistensa kanssa asioista. Esimerkiksi turvallisuus. Meillähän on sisäasiainministeriön kautta poliisi toimii siellä ja sit on yhteisöjen, seurakuntien vastaavat... Huumeongelmat. Siellä on sosiaalitoimen vastaava ihminen paikalla, Klaari Helsinki on yksi tällainen aluejärjestelmä joka toimii. Siellä tulee paikallisia toimijoita paikalle samaan aikaan monta ja ne esittelee sitä ongelmaa omalta kannaltaan ja samaan aikaan esittelijät näkevät toisensa. Toki he tekevät yhteistyötä aika hyvin nytkin mut sit samalla porukka näkee toisensa." (Kaupunginvaltuutettu 1)

Virkamiehelle ja päättäjälle foorumin kokoontuminen voi olla hyvä tilaisuus alueen tilanteen selvittämiseen. Foorumissa käytetty aika voi olla hyvinkin taloudellinen tapa perehtyä asukkaiden tuntoihin. Haastateltu viranomainen arvostelee eräitä muita vuorovaikutuskäytäntöjä siitä, että ne ovat etääntyneet ihmisten arkipäivästä:

"- ja silloinhan asukkaat putoo pois keltasta. Niitä kiinnostaa syvästi se oman alueen turvallisuus, kauneus, toimivuus. Ja sitten asukkailla ei ole resursseja. Ei ole aikaa eikä rahaa mutta niillä on tietoa omasta alueestaan pirusti. Nyt tällaisten projektien ja niiden jotka haluaa ... jos halutaan käyttää resursseina asukkaita niin tieto ja alueverkko, se että he on siellä "viidakoposti" päässä – syöttämässä ja saamassa postia ja että he tuntee sen alueen niin se on se resurssi jota taas muilla toimijoilla ei ole." (Yleisvirkamies)

"Mä koen aluefoorumin asiantuntijaelimenä joissa poliitikkojen pitää olla paikalla kuuntelemassa ja arvioimassa se ja saamassa sellainen viesti mitä siinä kaupunginosassa oikeasti tapahtuu. Rikoksista. Siellä tulee oikeasti paikallispoliisin tilannekatsaus alueen tilanteesta. Oikeasti sosiaalitoimen henkilön tilannekatsaus siitä tilanteesta. Oikeasti. Jos sä soitat... ei poliitikot eikä kaupunginhallituksen jäsenet voi mennä möyrimään sinne sosiaaliviraston pohjoiselle keskukselle jonkun työntekijän luo et näytöpäs nämä tilastot vaan se menee kysymään sosiaaliviraston johtajalta, joka saa jonkun tilaston aikaan mut siellä paikallisesti saa samaan aikaan sellaisen *synteesin alueen tilanteesta*." (Kaupunginvaltuutettu 1)

Keskustelu on lisännyt luottamusta

Tieto voi auttaa myös turhaumien purkamisessa. Ihmisillä on sängen vähän suoraa vaikutusvaltaa omaan ympäristöönsä, mikä aiheuttaa katkeruutta. Tämä on tuonut monille asukastilaisuuksille kyseenalaista mainetta virkamiesten haukkumistilaisuuksina. Kaupunginvaltuutettu jatkaakin aluefoorumien vertaamista "tavallisten" asukasyhdistysten iltamiin, joissa keskitytään leimallisesti uhkiin:

"Sehän on yleensä sellasta tykitystä mitä tulee sieltä aktiivien taholta... - - [Maunulassa] ne on nähny kokonaisvaltaisemmin alueen haasteet ja siellä puhutaan kaikista sen alueen ihmisiä puhuttavista asioista. Tehdään toimenpiteitä, ollaan kontaktissa viranomaisten kanssa ja saadaan aikaankin asioita. Nää muut tilaisuudet sen sijaan on ollu aina yhden asian ympärillä." (Kaupunginvaltuutettu 1)

Haastattelujen perusteella kaupungin edustajien "pistämistä koviille" on esiintynyt Kruununhaan ja Haagan foorumeissa jonkin verran, mutta pitempään toimineessa Maunulan foorumissa enää vain hyvin vähän. Viranomaisten toiminnan tunteminen voi auttaa vähentämään voimattomuuden tunnetta:

"Siinä vois olla enemmän viranomaisia mukana. Tietysti kuuntelemassa, poimimassa sen tiedon kuin yhtä lailla antamassa vastauksia. Eli kun siellä on kuitenkin sellaisia asioita mistä vois joku muu tai viranomainen kertoa... koska just tää kokemus että kun tapahtuu niin paljon. Viranomaiset tekee paljon asioita. Viranomaiset myös huomioi asioita eli tapahtuu sellaista piilotekemistä ja saattaa olla että asukkaille tulee sitten... kun mä itse ajattelen et kun mä oon tyytymätön joihinkin asioihin esimerkiksi lasteni elämisen järjestämisessä tai oman itsenikin kohdalla ja sit välttämättä en edes hanki sitä tietoo et onks tähän joku jo tekemässä töitä tai muuta vastaavaa. - -" (Riviosallistuja 1)

Vaikka tämä haastateltu olisikin toivonut viranomaisilta lisää aktiivisuutta, haastatteluista välittyy yleensä myönteinen käsitys aluefoorumien vaikutuksista asukkaiden ja viranomaisten väleihin.

”Kyllä täältä kontaktit viranomaisiin päin on aika hyvät, löytyy hyvin ja ei tää virallisempi tarvitse olla missään tapauksessa.” (Riviosal-
listuja 2)

”Ihan asiallinen sillä tavalla että - - ei välttä-
mättä ole tarvinnut syntyä sellaista vastak-
kainasettelua et nuo tuolla nyt yrittäisivät
jollakin tavalla hankaloittaa tämän alueen elä-
mää ja olemista, tai että kaikki tän kaupungin-
osan ihmiset olisivat ehdottomasti aina vas-
taan kaikkea mitä sieltä ehdotellaan. Et kyl
musta se prosessi on toiminut ihan säällises-
ti siinä mielessä, että keskustelua on syntynyt
ja sitä on pyritty puolin ja toisin ymmärtä-
mään. Muutama semmonen tilanne mulla on
mielessä, jotka sijottuu ehkä enemmänkin
sinne prosessin alkupäähän, että KSV:stä [kau-
punkisuunnitteluvirasto] sinne sattu tule-
maan jotakin asiaa esittelemään ihminen, joka
ei oikeen ollu hyvin valmistautunut - - Sillon
tietysti saattaa syntyä mielikuva, että siihen
olis liittynyt jonkunlaista tahallista ylimieli-
syyttä, piittaamattomuutta siellä virkamies-
taholla. Että joku nyt vaan tulee ja sanoo että
asia on näin. - - Mä luulen et siinä mielessä
asiat on ehkä kohentuneet kyllä, että
KSV:ssäkin on tajuttu, et tää on ihan asialli-
nen prosessi ja se kulkee täällä ja elää omaa
elämäänsä. Ja sen kanssa kannattaa olla väleis-
sä (nauraa).” (Tarkkailija, asukas)

**Aina ei kuitenkaan pelkästään hyristä
tyytyväisenä yhteen ääneen. Erimieli-
syyksiä on, ja totta kai näissä tilanteissa
etsitään ja kysytään vastuullisia kulloin-
kin puheena olevaan ongelmaan. Kau-
punginvaltuutettu kuvaa tilannetta
omalta puoleltaan seuraavasti:**

”Mun mielestä se on enemmän kiinni kyllä
henkilöistä, kuka tulee toimeen kenenkin
virkamiehen kanssa. Ei mun mielestä oo mi-
tään sellaista yleistä että tapeltaisiin virka-
miesten kanssa tai tultaisiin niiden kanssa
toimeen. Tietysti tahtoo olla vähän sitä että
suuttumus ja negatiivinen palaute saa lähte-
mään liikkeelle. Ainahan sitä lähtökohtaisesti
on melkeen eri mieltä silloin kun kansalai-
nenkin ottaa yhteyttä.” (Kaupunginvaltuu-
tettu 2)

Toimijoiden yhteistyö vilkastuu

Tiedolla on tärkeä merkitys myös alueen
eri toimijoiden välisten verkostojen muo-

dostumisessa. Foorumi- ja muun asukas-
toiminnan veteraani katsoo yhdistyksen-
sä toiminnan tason kohonneen aluefoo-
rumin ansiosta. Tärkeä syy on se, että
yhdistykset ovat tulleet tietoisiksi tois-
tensa toiminnasta.

”Puhutteko te [yhdistyksessänne] foorumista?”

Kyllä sillä tasolla, että tää olisi hyvä teema
foorumille viedä. - - Aluefoorumi on uuden
tiedon tuoja ja se ei ole tylsä ja siellä aina saa
jotakin uutta itsellensä mitä ei ehdi lukea tai
paneutua tai etsiä muuten, niin se on helppo
tapa saada uutta tietoa ja toistaiseksi siellä on
ollut erinomaiset alustajat ja viimeisintä tut-
kittua tietoa joka ennen puuttu meiltä. Me
tehtiin vanhan ja puutteellisen tiedon perus-
teella johtopäätöksiä ja toimintasuunnitel-
mia itsellemme ja nyt meillä on käytössä koko
joukko uutta tietoa ja uusia kumppaneita.
Tällä tavalla se on nostanut yhdistyksenkin
toimintaa ihan toiseen sfääriin ja antanut
siihen laajempaa viite... tietopohjaa käyttä.
(Aktivisti 2)

**Verkostot liittyvät yleisen, ruohonjuuri-
tason kansalaiskeskustelun vilkastumi-
seen. Ainakin aluefoorumien puolestapu-
hujat uskovat foorumien edistäneen tätä.
Äskeinen haastateltu muotoili aiemmin
(sivu 63) mainitun ”viidakkopostiefek-
tin” näin:**

”[Aluefoorumin osallistujat] on pieni poruk-
ka jos prosentuaalisesti otetaan. Se on kui-
tenkin enemmän kuin yhdistysten aktiivitoi-
minnassa olis koskaan tultu tapaamaan. Se
olis ollut hitaampi prosessi hankkia mielipi-
teitä ja hyväksyntää jollekin asialle. Sillain se
on nopeuttanut ja helpottanut työtä ja alue-
toimintaa. *Katupuhe on lisääntynyt*; ihmiset
tulee kommentoimaan ja kiinnittää huomio-
ta. Erityisesti nyt ku me ollaan avattu tää
mediapiste tähän niin aivan uskomattomia
asioita kävelee ovesta sisään ja se osoittaa
että on joku kiintopiste, mihin ihmiset kokee
et voi tuoda tietoa. Milloin se on koiran ulkoi-
luttaminen, milloin yleinen siisteys sekä hy-
vässä että pahassa.” (Aktivisti 2)

Toisaalta foorumi voi olla asukasyhdistyksille tilaisuus jalkautua kansan pariin. Foorumi saattaa toimia ihmisten ja yhdistysten välisenä kosketuspintana. Voi

tuntua hieman yllättävältä, että asukasyhdistykset tarvitsevat sellaista, mutta lieneekö niiden käytännön toiminnassa juopa aktivistien (jotka esimerkiksi järjestävät tapahtumia) ja yleisön (joka kulluttaa niitä) välillä?

”Onks muuten tällaista verkottumista tapahtunu, et se rönsyillis tällaisiin...?”

”Mä en osaa sanoa et synnyttääkö se uusia rönsyjä... tietysti vanhat rönsyt rönsyilee eli just tällainen asukasyhdistystoiminta ja Maunula-Seura –toiminta. Ne on mun mielestä olleet jo vanhaa hyvää perinnettä eli ne on varmaan ideoineet uusia juttuja vastaavasti. Mutta että taas heille aluefoorumi on ollu se kontaktipinta ns. tavallisiin asukkaisiin, jotka ei jaksaa lähteä asukasyhdistysaktiiveiksi.” (Riviosallistuja 1)

Foorumissa heränneiden ideoiden pohjalta voi myös syntyä kokonaan uusia toimintatapoja:

”Foorumissa joku kysy että mistä sais tietoo lasten ja nuorten harrastustoiminnasta. Ja silloin niinku mainostettiin sellaista palveluopasta mikä on mun mielestä hirveen hyvä, missä oli seurat ym. jotka esittelee toimintaansa. Siinä just tuli se et vanhempainyhdistys kutsui – saatiin kirkolta käyttöön salitilat ja kutsuttiin kaikki lähialueen urheiluseurat, VPK, nuorisotalo, leikkipuisto ym. tahot jotka tekee nuorten kanssa töitä. Eli nyt teille on tila ja teillä on mahdollisuus tulla esittäytymään. Kaikkihan ei päässeet mutta hirveen hyvin sinne tuli porukkaa paikan päälle ja musta tuntu et esimerkiks yks painiseura sai aika paljon painiharrastajia ja VPK sai varmasti nappuloita mukaan. Täähän vois toimia just näin, et välttämättä foorumin ei tarte toteuttaa tapahtumia vaan joku muu taho vois ottaa siitä sen idean. Et tehdäänpäs tällainen juttu.” (Riviosallistuja 1)

Tässäkin foorumin roolina on tuoda eri tahot yhteen ja auttaa yhteisten intressien löytämisessä.

Yhteisymmärrystä ja ravistelua

Yleisesti ottaen haastattelut antoivat ainakin Maunulan foorumista varsin leppoisan ja riidattoman kuvan. Haastatelt

lut riviosallistujat korostivat foorumien konsensushakuisuutta ja vastaavasti asettivat foorumin tavoitteeksi asukkaan hyvän olon edistämisen:

”Se on melko leppoisa keskustelufoorumi - - että kyllä siellä keskustelua syntyy, vielä kotimatallakin puhutaan asioista. Ihan mallikkaasti se sujuu.”

”Siellä ei tuu riitoja tai väittelyitä?”

”Ei minun aikana ainakaan mitään. Ei olla ollu eri mieltä asioista. Eri näkemyksiä on tietysti mutta mitään vastakkaisasettelua siellä ei ole.”

”Miten luulette et jos olis jotain vastakkaisasetteluja, esimerkiksi nuoret vastaan vanhat tai viranomaiset vastaan asukkaat, niin voisiko foorumi sitten toimia?”

”Kyllä minun mielestäni. Mul on se käsitys et foorumi on just sitä varten että siellä sovitellaan asioita. Löydetään uusia ideoita ja sopuisia ratkaisuja – parannetaan ihmisten elintilaa, kaiken ikäisten – lasten ja vanhusten.” (Riviosallistuja 2)

Yhteisymmärrys ei kuitenkaan ole mikään itsestäänselvyys. Tiedolla voikin olla vielä yksi funktio, nimittäin ravistella luutuneita käsityksiä.

”Minkälaisiin ongelmiin / minkälaisen asioiden käsittelyyn foorumi sopii tai ei sovi?”

”Minkälaisiin se ei sopisi . . . Erityisen hyvin se sopii asenteellisten pattitilanteiden purkamiseen kuten, että nuoriso on kamalaa. Lähetään purkamaan jotain sellaista tabua – pilkkomaan se osiin, hankkimaan lisää tietoa, eri näkökulmia ja se muuttuu toisen näköiseksi. Se ei ole tabu enää sen jälkeen. Erittäin hyvin semmoisiin.” (Aktivisti 2)

Tällaisena yhteisymmärryksen momenttina on toiminut Maunulan ostoskeskusten kehittämistä käsitellyt aluefoorumi, jossa esiteltiin nuorten näkemyksiä. Tilaisuudessa keski-ikäisille osallistujille paljastui, että vastoin odotuksia nuoret halusivat Maunulaan samoja asioita kuin he itsekin: turvallisuutta ja siisteyttä.

”Mä sanon et aika moni aikuinen jäi suu auki kuuntelemaan sitä et lapset puhu siitä et ne haluaa sen kauniiks. Ne haluaa sinne kukkapenkkejä ja penkkiryhmiä. Mun mielestä ti-

lanne oli nautinnollinen. Monesti ajatellaan et lapset ja nuoret sotkee sen ja ne ei siitä välitä ni mä ajattelin et nyt kuule hei kyllä ne välittää.” (Rivosallistuja 1)

Millaisiin asioihin foorumi puree?

Foorumeissa on käsitelty asuinalueen yleiseen kehittämiseen liittyviä kysymyksiä: suuntien ja tavoitteiden hakemista alueen tulevaisuudelle. Konkreettisimmat kehittämistavoitteet ovat liittyneet lähitalouteen ja paikallisiin palveluihin, esimerkkeinä Suursuon ostoskeskuksen kehittäminen Maunulassa ja Kruununhaan posti. Toinen kehittämissuunta on koskenut asumista ja erityisesti sen esteettömyyttä, kouriintuntuvimpana aiheena hissit. Kehittävän otteen lisäksi on reagoitu uhkiin, kuten liikenneturvallisuuteen, sosiaaliseen turvallisuuteen ja töhryihin. Haagassa on korostunut ulkoisena uhkana Eliel Saarisen tie ja Kruununhaassa keskustatunneli sekä Kaisaniemen puiston uudet suunnitelmat.

Toiminnallisille muutosprosesseille on tyypillistä, että asian edistäminen vaatii hyvin monen tahon erillisiä päätöksiä. Tästä on kysymys tilanteessa, jossa alueen palvelut ovat kuihtumassa ja niiden pelastamiseksi halutaan tehdä jotakin konkreettista. Tämä kuvaa hyvin Maunulan tilannetta 1980 – 90 -luvulla, kun alueen ulkopuolelle, erityisesti Tuusulantien varteen, perustetut kaupan suuryksiköt alkoivat vetää ostovoimaa pois lähipalveluista. Lähipalvelujen säilymistä ei voida taata hallinnollisilla päätöksillä. Jos paikalliset yritykset halutaan pitää elävinä, tarvitaan kuluttajien enemmistön oikeansuuntaisia päivitäisiä päätöksiä. Lisäksi tarvitaan lisää kuluttajia eli asukkaita, jotka tuovat alueelle ostovoimaa. Paikallispalveluita ja ostoskeskusalueen kehittämistä käsitellessä aluefoorumin seminaareissa on kannatettu lujasti tätä ajatusta.

Suursuon ostoskeskuksen tapaus Maunulassa on juuri tätä kirjoitettaessa ajankohtainen. Keskeinen havainto on, että suurin osa prosessin osallisista on varsin samanmielisiä suunnittelun tavoitteista: suuretkin fyysiset muutokset ovat tervetulleita Maunulan näkyvim-

mälle paikalle, jotta alueelle saataisiin lisää asukkaita ja näiden myötä elin- ja ostovoimaa. Moniin visioihin on liittynyt myös tehokasta asuinkerrostalorakentamista – ei toki vuokrataloja vaan laadukkaita omistusasuntoja tasapainotamaan vuokratalovaltaisen alueen rakennetta. Vastustajaksi jäävät jotkut ostoskeskuksen kiinteistönomistajat, joilla on taloudellisia syitä jatkaa toimintaa (pubit) nykyisellään ja vastustaa kovin suuria remontteja ja investointeja. Neuvottelut jatkuvat.

Seuraavassa on lyhyt yhteenveto lokakuussa 2001 järjestetystä Maunulan aluefoorumin ostari-illasta:

Maunulan aluefoorumin tilaisuus Suursuon ostoskeskuksen suunnittelusta 30.10. 2001

Esiteltiin mm. ostarin alueelle valmistellut ideasuunnitelmat, joissa osin tullaan myös toiselle puolen Pakilantietä sekä rakennetaan sen ylittävälle kannelle kaupallisia ja julkisia rakennuksia. Esiteltiin kolmen arkkitehdin visiot rakennusten sijoittelusta. Yhteisenä teemana (kahdessa) vaikutti olevan rakennusoikeuden maksimointi, jotta saadaan aikaan riittävä ja myös sijoittajia kiinnostava suuri projekti. Samalla pystytään samaan aikaan kaivattuja julkisia tiloja keskeiselle paikalle, esimerkiksi kirjaston ja työväenopiston yhdistetyt tilat. Elännölle suunnitelmia tekevä arkkitehtikonsultti esitteli Pakilantien toisella puolen sijaitsevan Valintatalon muutos- ja laajennussuunnitelmia, johon kuuluu myymälän avautuminen alueen pääväylälle päin nykyisen sulkeutuneen ilmeen sijasta, pysäköintiä katolle tai maan alle sekä myös pienliiketojen vuokrausta.

Yleisiä havaintoja illasta: ei jälkeäkään NIMBY-suhtautumisesta alueen isoihin muutoksiin, ei ylipäättään rajanvetoa ”meidän alueeseen” ja ulkopuoliseen maailmaan. Suuri yksimielisyys vallitsee siitä, millaista kehitystä *tarvittaisiin*. Jonkin verran skeptisyyttä esiintyi sen suhteen, lähteekö konkreettinen fyysinen muutosprosessi itse ostarilla liikkeelle ja millä ehdoilla.

Keskusteltiin ”fantasioiden” ja ”realismin” käsitteistä ja suhteista. Yksi keskustelija kritisoi, että 10 vuotta on puhuttu samoja asioita. Samat juopot häiriköivät edelleen samalla jatkuvasti taantuneella ostarilla. Toinen kannatti ja sanoi, että ”fan-

tasointitilaisuuksia” on ollut jo vuosikau-
sia. Monia paikallisia kaivelemaan jäänyt
rakentamattoman monitoimitalon tapaus
kymmenen vuoden takaa mainittiin. Moni-
en mukaan aluefoorumi on kuitenkin myös
onnistunut toteuttamaan alueen toimijoi-
den ”fantasioita”.

Ostari on vielä keskeneräinen tapaus,
moniin päättäjien ja taloudellisten intres-
sien kenttä, jossa ”vähittäisen kehittämi-
sen politiikka” tullaan testaamaan.

Kruununhaan foorumin voittoja on ol-
lut postin saaminen takaisin Kruunun-
hakaan kesällä 2001. Foorumien ja yleensä
asukasaktiivisuuden roolista postin
paluussa on jälkikäteen keskusteltu jul-
kisuudessakin. Joka tapauksessa fooru-
mi toi alueen aktiiviasukkaat ja postin
päättäjät ”nokakkain” useampaan ker-
taan ja piti keskustelua yllä.

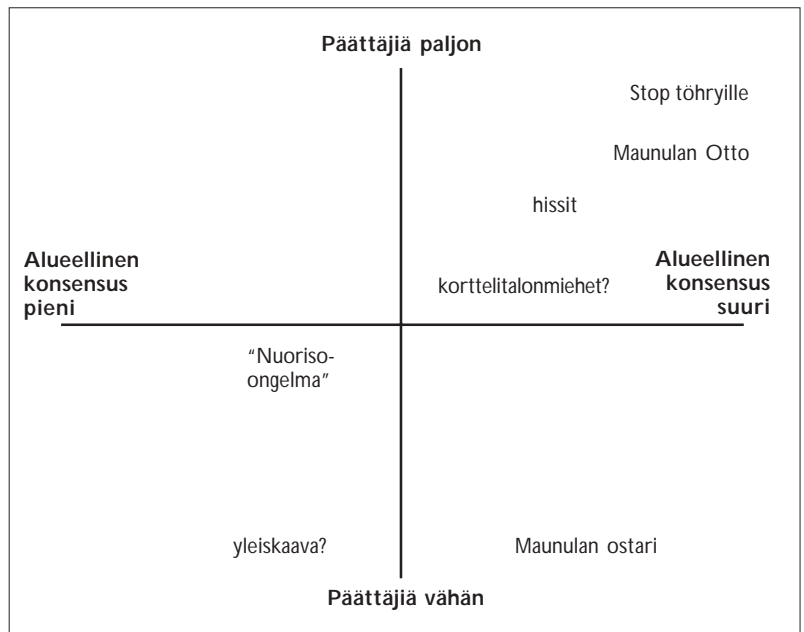
”Foorumin rooli ei ehkä tässä asiassa ollu
sillä lailla niin iso, koska se on niin yksimieli-
nen asia Kruununhaassa, ei tavallaan sellanen
asia, suunnitelma jossa pohdittais eri vaihto-
ehtoja, ihmiset olis eri mieltä. Vaan siinä kaikki
oli lähtökohtaisesti sitä mieltä, että se posti
pitää saada takaisin.”

”Paitsi itse posti?”

”Niin [naurua], mutta kaikki kruununhaka-
laiset – se että siellä on iso määrä sitä vaati-
massa niin tuo sitten asialle painoarvoa, siel-
tähän on asukas yhdistys lähettänyt kirjelmiä,
ja sitten järjestetty postin kanssa tapaamisia
ja kaupungin kanssa tapaamisia, eri suun-
tiin...” (Kaupunginvaltuutettu 2)

Vuorovaikutusmenetelmiin laajasti pe-
rehtynyt ja myös aluefoorumien toiminta-
seurannut kaupungin virkamies erot-
telee haastattelussa ”isot” ja ”pienet”
asiat:

”... Isot kaupungin projektit: kaavoitus, vuok-
ratalojen lisääminen, asuntotuotannon lisää-
minen, alkoholistasuntolan tuominen alu-
eelle, negatiiviset on yleensä vaikeampia... –
– tämä on yksi ryhmä ja näissä edustavuus et
kuka lausuu mitään näissä se on aina ilmisel-
vä ja foorumi sopii näihin hyvin huonosti otta-
maan kantaa mutta kylläkin kehittämään sitä
et miten saadaan tietoa paljon. Mut se ei voi
ottaa kantaa. Kantaa täytyy ottaa viralliset

tahot; taloyhtiöt, kaupunginosayhdistykset
jne. - - ... Foorumissa se kuitenkin helposti
menee siihen et halutaanko me tää ja se on
väärä kysymys foorumissa. Kysymys on, että
miten me haluttais et tätä esiteltäis eri ta-
hoille – se on oikea kysymys joka voidaan
käsitellä foorumissa. - -

Kuva 45. Foorumissa käsi-
teltäviksi sopivien aiheiden
jäsentely.

Pienet asiat mitä on helppo käsitellä fooru-
missa. Joissa päätös ei ole olennainen vaan se
että ihmiset innostuu, esimerkiksi töhry [graf-
fiti] on siinä mielessä pikkuasia tai tää auto-
maattikysymys. Siellä voidaan luoda tällaisia
juttuja kun siinä ei ole sitä poliittista latausta
oikeastaan pätäkään vaan siinä on kysymys
miten se organisoidaan ja lähtekö kaikki
mukaan. Äärimmäisen hyviä asioita foorumis-
sa käsiteltäviksi. Tiedon saamista, tiedon vä-
littämistä, innostumista – siinä on vaan pelk-
kää voitettavaa.” (Yleisviranomaisen)

Äskeisen lainauksen ”isot” ja ”pienet”
asiat eroavat toisistaan siis paitsi *mitta-
kaavansa*, myös tarvittavan *päätöksente-
on luonteen* suhteen. ”Pienet” asiat toteu-
tuvat vain, jos kyllin moni asianosainen
tarttuu toimeen omalla tahollaan. Tähän
tarvitaan vain yhteinen ymmärrys tilan-
teen ongelmallisuudesta ja siitä, että asia
on omissa käsissä⁷. Foorumin ”soveltu-
vuuden” kannalta tärkeä tekijä näyttäi-
sikin olevan päätöksenteon luonteen rin-
nalla *yhteisymmärryksen* aste. Aluefooru-
mien käsittelemiä asioita voidaan siis
jäsenellä kuvassa 45 esitetyn neliken-
tän avulla.

⁷ Toki esimerkiksi Maunulan Otto-
automaatinkin tapauksessa tarvittiin
yksi ratkaiseva päättävä, nimittäin au-
tomaattia ylläpitävä Automatia Oy.

Hyviä esimerkkejä "pienistä" asioista, siis asioista, joiden suhteen on helppo löytää laaja yhteisymmärrys ja joiden toteutuminen riippuu monien toimijoiden omista päätöksistä, ovat töhryjen poistaminen ja Maunulan ottoautomaatin tapaus. Myös hissien hankkiminen sopii tässä mielessä ilmeisen hyvin aluefoorumien konseptiin. Maunulan ostarin tapauksessa varsinaisia päättäjiä on paljon vähemmän (kiinteistön omistajat, kaupungin kiinteistövirasto ja kaupunkisuunnitteluvirasto), mutta alueellinen konsensus on ilmeisesti ollut niin selvä, että kysymys ei ole koetellut fooruminkaan toimintakyvyn rajoja. Toisaalta varsinaiset konfliktit on käsitelty erityisesti työryhmässä.

Sen sijaan herää kysymys, voiko Maunulan ostarin kaltaisten, kaupungin päättäjien vallassa olevien asioiden käsittely foorumissa onnistua, mikäli asukkaiden keskuudessa on niistä ristiriitaisia käsityksiä. Maunulan ostarin tapauksessa näkemykset lienevät lähentyneet vuosien keskustelun kuluessa. Myöskään kaavoituskysymyksissä ilmeisesti ole väijynyt suurempia riidan aiheita.

Nuorison olojen parantaminen ja heille osoitettujen tilojen lisääminen näyttäisi sitten menevän ikämiesvoittoisten foorumien kannalta hankalalle alueelle, jossa yhteisymmärrys ei ole lähtökohtaisesti lainkaan selvää. Kokemukset näyttävät menneen ristiin: Maunulassa yhteisymmärrys löytyi hyvin, Kruununhaassa huonommin.

Ajatus korttelitalonmiesjärjestelmän elvyttämisestä Maunulassa on avoin kysymys, sillä asia ei toistaiseksi ole tullut foorumeissa esille. Haastateltu taloyhtiön puheenjohtaja on haaveillut kauan vanhan hyvän ajan "talkkareiden" paluusta:

"Yksi tietysti tässä on päällimmäisenä mielessä niin nää huoltoyhtiöt. Ne ei meidän kokemusten mukaan toimi tai toimii erittäin huonosti. Suursuolla on ollut ilmassa, että herätettäs sellainen korttelitalonmiessysteemi koska tää ei toimi. Työt tulee huonosti tehtyä tai ei ollenkaan. Usein huoltoyhtiöt paisuu niin suureksi että ne ottaa taloja liikaa ja henkilökuntaa ei lisätä. - - Tässä on

ollut vähän sellaista ajatusta et jos sais jollain tapaa tän paremmin toimimaan. - -"

"Onko tästä talonmiesajatuksesta ollut puhetta foorumissa?"

"Ei muistaakseni ole ollut."

"Ootteko ajatellut että sen vois ottaa esille ja puhua?"

"Sen vois ottaa esille mutta se on nyt taas se että tässä on kaupungin taloja myöskin. Aluefoorumilla käy myöskin näittenkin hallituksen jäseniä, puheenjohtajia. Se on vähän eri asia... että siellä on toisenlainen huoltohenkilökunta kuin meillä ns. omistusasuntotaloissa." (Riviosallistuja 2)

Talonmieskysymys vaikuttaisi äkkiä ajatellen juuri sellaiselta asialta, jollaisen edistämiseen aluefoorumi sopisi. Harva kerrostaloasukas varmaankaan kiistää huoltoyhtiöiden toiminnan ongelmia. Kyse on myös monen toimijan asiasta, sillä yhden taloyhtiön on vaikea yksinään muuttaa järjestelmää. Onko kysymys vain jäänyt jostain syystä katveeseen foorumissa? Onko foorumin käytössä välineitä tällaisten aiheiden identifioimiseen? Vai onko korttelitalonmies-ajatuksen heikkoutena foorumin kannalta sitenkin se, ettei se kiinnostaisi kuin osakehuoneistoissa asuvia osanottajia?⁸

Foorumit alueellisen mielipiteen edustajina ja muokkaajina

Eri ryhmien edustus foorumissa

Aluefoorumien osallistajat ovat keskiikäisiä ja senioriväestöä. Suurin osa haastatelluista pitikin jonkinasteisena ongelmana nuorten ja lapsiperheiden edustuksen vähäisyyttä. Lasten ja nuorten asiat ovat jääneet vähemmälle käsittelylle. Toisaalta nuoria aikuisia on tullut lisää viimeisen vuoden kuluessa.

"Miten hyvin alueen erilaiset asukkaat ovat edustettuina foorumeissa?"

"No niissä missä mä oon ollu, on hirveen vähän... Nuorten ääni, maunulalaisten nuorten ääni ei kyllä kuulu. Se ei oo saavuttanut

⁸ Keskusteluun talonmiehistä ja muista edistysaskeleista foorumikysymyksiä palataan dialogissa sivuilla 83-84.

semmosta nuorta väestöä. Ja se on ollut pikasen tämmöinen, vähän vääristynyt, vähän eläkeläisvoittoista välillä se porukka - - (Alueviranomaisen 1)

"... Mä oon miettiny sitä että kun se jää niinku, kun siel on todella ne samat naamat. Ne perusosallistajat, joihin mä törmään sitten suunnilleen kaikis tämmösis kaupungin... kaupunkia koskevissa kansalaisjärjestöjen tapaamisissa. ... (Tarkkailija, ei asukas)

Kruununhaassa ja Haagassa tilanne on jokseenkin sama. Yksi haastateltu mainitsee eläkeläiset "jotka on kaikkien tällaisten tilaisuuksien peruskäyttövoimaa" - sekä miehiä että naisia. Toisen tyypillisen joukon muodostavat "45-vuotiaat tarmokkaat naiset, jotka on saaneet lapsensa jo sen verran isoiksi, että ehtivät tulla". Kolmas kategoria on sitten niitä, joille osallistuminen suureen osaan hyvistä asioista yleensä kasautuu: "sellaisia yleisaktivisteja".

"Miten hyvin sitten erilaiset asukas tai väestöryhmit tulevat edustetuksi?"

"Lapset ei ollenkaan, nuoret huonosti ja aktiivit työssäkäyjät näiden naisten kautta kohtuullisesti mut että eläkeläiset ilman muuta hyvin ja nää jolla on isot lapset. Mutta lapset ja nuoret suoraan eivät ollenkaan." (Vetäjä 2)

"Mun mielikuvani on se että he on henkilöitä jotka on aika pitkään asunu täällä, todennäköisesti ovat myös omien taloyhtiöidensä hallituksen jäseniä tai sellaisia aktiivisia, koska tuota se ikäjakauma on kyllä sellainen, että vähemmän on ihan nuoria... enemmän on keski-ikäisiä ja siitä vähän vanhempia..."

"Mutta kovin iäkkäitä ei ole paljon." (tauko)

"Niin mikä me lasketaan sitten kovin iäkkäiksi!"

"Onhan meillä joku yli 80-vuotiaskin..."

"Niin mä meinasin sanoa että onhan meitä harmaapäitä siellä aika paljon..." (Vetäjä 1 + Aktivist 1)

Ikäihmiset ovatkin selvästi alueiden kehittämissä resurssi. He muuttavat alu-

eelta toiselle muita ryhmiä harvemmin, joten he tuntevat paikat yleensä pitkälti ajalta, he viettävät alueella paljon aikaansa myös päivisin sekä vetävät ja käyttävät aktiivisesti paikallisia harrastuspiirejä ja palveluita.

**Nuoremman väen ja lapsiperheiden vähäinen edustus selittyy pitkälti elämäntilanteella. Seuraavassa paljon vuorovai-
kutustoimintaa nähnyt henkilö esittää varsin uskottavan tuntuiset selitykset näiden kahden ryhmän heikolle edustukselle:**

"Nuoremmanpuoleista väkeä siellä on musta ollut vähän. - - Tietysti, ittekin tietää niiltä ajoilta niin on semmosia hyviä syitä, että jos on nuori perhe ja lapset roikkuu lahkeissa niin ei sitä nyt sitte illalla kovin helposti ehkä edes lähde mihinkään, vaikka olis jostakin oman lähiympäristön asioista kyse. - - on niin muita omia juttuja jotka on siinä iässä paljon kiinnostavampia, esimerkiksi joku omanikästen seura ja opiskelu - - suuntaudutaan pois kotoa, harvoja sen ikäisiä edes semmonen kotikaupunginosan asia kovin paljon kiinnostaa... ajatukset on jossain toisaalla. Uusissa visioissa, et mietitään et minnes tästä nyt lähdetäis. - - sitten myöhemmässä vaiheessa kun on taas uudestaan asetuttu jonnekin ja päätetty että jokin paikka on taas se kotipaikka, ehkä kiinnostutaan siitä että miten kotipaikka jaksaa ja miten sen asioita vois parantaa." (Tarkkailija, asukas)

Nuorten ja lapsiperheiden puuttumisen lisäksi yksi haastateltu mainitsi pakolaiset. Eräs haastateltu mainitsi asumismuodon jonkinlaisena vedenjakajana:

"Miten foorumissa on erilaisten asukkaiden ryhmät edustettuina?"

"Mehän lähdettiin kutsumaan kokoon mm. kaikkia talotoimikuntia eli kaupungin vuokratalojen edustuselimä ja niistä on tullut erittäin harvoja ihmisiä mukaan. Tää tapa on jotenkin sellainen mitä se porukka vierastaa. No heillä on oma organisaationsa: vuokralais-toimikunta, neuvottelukunta ja oma linjansa vaikuttaa kaupunkiin. En tiedä mikä siinä on syynä, että aluefoorumi on ollut heille sellainen alue että he eivät ... muuttamat käy säännöllisesti mutta ei ole tarjonnut kuiten-

kaan sellaista mielenkiintoista aluetta sille porukalle. Taloyhtiöiden hallitukset oli ne toiset osapuolet jotka kutsuttiin sinne ja niiden edustus siellä on, jotka ei ikinä ole näkyny missään yhdistystoiminnassa tai olis voinu kuvitellakaan yhdistystoimintaan mukaan niin sellaisia ihmisiä siellä käy..." (Aktivist 2)

Sama henkilö korosti Maunulan foorumin suuria osallistujamääriä:

"Maunulassahan on 7500 asukasta ja foorumilla käy keskimäärin 50 per ilta niin se on pieni porukka jos prosentuaalisesti otetaan. Se on kuitenkin enemmän kuin yhdistysten aktiivitoiminnassa olis koskaan tultu tapamaan." (Aktivist 2)

Samaa kiitteli haastateltu kaupunginvaltuutettu, vaikka pitikin osallistujien jakaumaa hiukan vinoutuneena:

"Puuttuuko joidenkin ryhmien edustajat?"

"Niin sanottu tavallinen kansa joka maksaa kaiken – se puuttuu sieltä usein. Niillä ihmisillä ei ole aikaa olla siellä. Sehän on näissä kaikissa kansalaisjärjestöissä. Ne tavalliset ihmiset jotka hoitaa perhettään, hoitaa lapsia, käy äänestämässä, jotka itse asiassa pyörittää yhteiskuntaa – ne on usein pois tästä. Usein siellä on paljon eläkkeensaajia, paljon 'hyvin innostuneita jostakin asioista – ihmisiä.'" (Kaupunginvaltuutettu 1)

Edustavuus: ongelma vai väärinkäsitys?

Missä mielessä foorumin voidaan sanoa edustavan alueen asukkaita, ja mitkä ovat tämän edustuksellisuuden kriteerit? Entä onko mielekäästä edes puhua edustuskysymyksistä, kun kyseessä ei ole edustuksellinen elin? Toimintakonseptinsa mukaan foorumi ei ole ylipäätään elin, vaan alueen toimijoiden tapaamispaikka. Tässä on ratkaiseva ero moniin asukastoimikuntiin ja muihin virallisiin ja puolivirallisiin elimiin, joissa toimii tehtävään nimitetty melko pysyvä jäsenistö.

Osallistumisen kaikkia malleja koskee kysymys: onko mielekäästä edes ajatella, että joku voisi edustaa toisia? Vaa-

timus osanottajakunnan edustavuudesta voi pilata mahdollisuuden avoimeen keskusteluun.

"Jos joku väittää edustavansa jotain niin se ottaa sen vallan tällaisissa foorumeissa et se väittää et hänellä on valta edustaa 32-vuotiaita siististi pukeutuvia miehiä ikään kuin lunneja. Mikä tahansa lunni näistä niinku edustaa lunneja. Tilastolliset metodit on tilastollisia mutta jos joku väittää edustavansa näin, se on kuin sähköisku klik, nyt tällä haetaan jotain ja silloin kaikki määrittelee itsensä jonnekin ja se poistaa avoimuutta ja niille jotka ei halua edustaa mitään eli ovat omana itsenään siellä niin se dismotivoi heitä sentyyppinen keskustelu." (Yleisviranomainen)

Sama henkilö kärjistää asetelman esittämällä, ettei osallistujien jakaumaa pitäisi edes yrittää korjata edustavuuden nimissä. Kunnollinen tiedotus riittää takamaan, että kenellä tahansa asukkaalla olisi mahdollisuus osallistua:

"Onko ryhmiä jotka mielelläsi näkisit siellä paikalla mutta jotka ei siellä ole?"

"Olennaisinta on se, että foorumi tiedottaa koko ajan kärsivällisesti, todella laajasti siitä ja niistä kokouksista. Sitten ei voida kritisoida et tietyt ryhmät ei ollenkaan saa – esimerkiksi pakolaiset, nuoriso – tietoa siitä et sinne voi tulla. Sit jos ne tulee tai ei tule niin se on niiden ratkaisu... - - Se että ketkä sinne tulee täytyy olla täysin avoin koska ei voi sanoa 'toivoisin näkeväni...' koska se tarve että siellä olisi kaikki edustettuna tulee edustavuuskysymyksestä – se ei ole oleellinen eikä siihen saa koskaan vedota." (Yleisviranomainen)

Vaikka äskeinen onkin haastatteluaineistossa ääritulkinta, myös monet muut korostivat, että foorumilta ei pidä odottaa edustavuutta. Aluefoorumi on vapaaehtoisen kehittämisen väline ja tila, ei päätöksiä tekevä edunvalvoja. Haastatellut mainitsevat kuitenkin aiheita, joita käsiteltäessä vino edustus saattaa aiheuttaa jonkin tärkeän näkökulman unohtumisen keskustelusta:

" - - Olis hirveen hyvä et siel olis pienten lasten vanhemmat jollain tavoin miettimässä tai että käytäis keskustelua et minkälaista on

pienen lapsen kanssa eläminen esimerkiksi Maunulassa. Mitä he toivosin, koska sieltä saattaisi nousta sellaisia teemoja jotka on ihan merkittäviä. Mä olin siinä vaiheessa siellä kun esiteltiin esimerkiksi miten hissejä on asennettu. Mä - - yllätyin sitä et siellä ei oo mukana kauheen paljon niitä lastenvaunujen kanssa liikkuvia, vaan enemmän näitä jotka mietti ikään liittyvää liikkumistaan. Mut kun mä ajattelen itse et kun on neljä lasta, jossain vaiheessa lastenvaunuissa tai rattaissa liikuttanu, niin mä oon halunnu et mun asunnossa on parveke ja talossa hissi. - - Et tän tyyppistä keskustelua ei välttämättä. . . sitä ääntä ei kuulu niin paljon kun olettais, et ihmisillä olis kuitenkin halua painottaa.” (Riviosallistuja 1)

Vaikka siis hisseistä on puhuttu Maunulan foorumeissa paljonkin, asiaa on ilmeisesti tarkasteltu paljon enemmän vanhusten kuin lapsiperheiden näkökulmasta. Tällaisella vinoumalla saattaisi olla käytännön seurauksia, jos esimerkiksi lastenvaunujen mahtuminen hisseihin jäisi laitteiden muiden ominaisuuksien varjoon. Myös liikunta- ja näkövammaisten liikkuminen saattaa edellyttää hisseiltä erilaisia ominaisuuksia kuin vanhusten.

Maunulan ja Kruununhaan foorumiosallistujien kokemukset suhtautumisesta nuorten asioihin poikkeavat täysin toisistaan. Kruununhaan kokemusten perusteella sellainen foorumi, jossa on ikäihmisten yliedustus, voi nähdä lapset ja nuoret nimenomaan ja ensisijaisesti ongelmana.

”Se vanhusväestö, niin heitähän hermostuttaa lapset ihan tolkkottomasti. Joten lapsia koskevat asiat saa ikään kuin negatiivisen käsittelyn. Ne on häiriönä joka pitää poistaa – kun pitäis päinvastoin luoda edellytyksiä lasten ja nuorten toiminnalle. Ne niinku hyväksyy tällaiset tatinkantoikäiset lapset jotka on viehättäviä mönkijöitä mut heti ku mennään siihen ikään missä huudetaan ja juostaan – ja vielä pahempaa – sitten kun syljeskellään ja poltetaan tupakkaa niin se on kaikki sitä joukkoo johon tää foorumi ehkä saattaa vaikuttaa negatiivisesti. - -” (Vetäjä 2).

Vaikuttaakin siltä, että foorumimalli itsessään voi sopia minkä asioiden käsittelyyn tahansa, jos niitä käsitellään analyyttisesti ja monipuolisesti. Toisaalta

mikään keskustelun malli ei itsessään takaa tätä monipuolisuutta.

Ellei nuorilla ole välillistäkään edustusta (esimerkiksi vanhempia tai nuorisotyön tekijöitä), heihin kohdistuvia asenteita tuskin voi foorumin avulla muuttaa. Eri äänten tuleminen *jossakin* kuuluviin on olennaista. Ne voivat tulla kuuluviin muilla foorumeilla. Maunulassa osallistuvan suunnittelun tekniikoita on sovellettu esimerkiksi Nuorten ääni – projektin piirissä nuorisotalolla ja kouluissa.

Edustavuuskysymys johdattaa jälleen pohtimaan, minkä laajuisten asioiden käsittelyyn aluefoorumit sopivat. Edustavuus ei ehkä nouse lainkaan kysymykseksi pienissä ympäristön parannushankkeissa. Tärkeintä on, että joku tuo parannustarpeita esiin. Maunulan pankkiautomaatti on samassa mielessä ristiriidaton hanke. Kaikki paikalliset tahot olivat samaa mieltä automaatin positiivisuudesta Maunulan vireyden kannalta, ja prosessin aikana saatiin useita tahoja sitoutumaan automaatin hankkimiseen ja säilyttämiseen. Kiistakumppanin eli automaattiyhtiönkin kanssa päästiin neuvottelemaan puhumalla samaa kieltä (raha). Tuskinpa kenelläkään oli mitään sitäkään vastaan, että Kruununhaan foorumi aktivoitui palauttamaan alueelle postikonttoria.

Sen sijaan erilaisissa laajemmissa, potentiaalisesti ristiriitaisissa projekteissa, kuten kaupunginosan täydennyskaavoituksessa, kysymys kuuluu, missä määrin aluefoorumia voi pitää alueen edustajana. Suunnittelija huomauttaisi, että täydennysrakentaminen kohdistuu joka tapauksessa jonnekin ja sitä tarvitaan, sillä ihmisten on asuttava. Missä määrin foorumityyppiset kokoontumiset edustavat esimerkiksi alueen *tulevia* asukkaita? Jos kukaan ei voi edustaa toisia – edellä esitetyn ”lunniargumentin” mukaan eivät edes kaikki 32-vuotiaat siististi pukeutuneet miehet ajattele samalla tavoin – niin vastaus on tietysti, että tulevat asukkaat eivät ole mitenkään edustettuina.

Aluefoorumeista haastateltujen kokemukset osoittavat kuitenkin, että nykyisten ja tulevien asukkaiden näkökulmat eivät välttämättä ole ristiriitaisia.

Ihmisillä on kyky asettua toisten asemaan, vaikka he samalla pitävät mielessä omankin etunsa. Keskeistä on, että ihmisten näkemys omasta edustaan saattaa muuttua uuden tiedon myötä. He voivat ymmärtää jotakin uutta asioiden yhteyksistä, voi syntyä uutta tärkeysjärjestystä. Maunulan tapauksessa foorumin kautta on levinnyt ymmärrystä siitä, millä ehdoilla ostoskeskuksen alueen uusi rakentaminen voisi varmimmin palvella myös alueella jo olevia asukkaita. Jos se toteutetaan laadukkaana omistus-asumisena, se korjaa Maunulan yksipuolista, aluetta leimaavaa asukasrakennetta. Se tukisi kaikkien tarvitsemia palveluita ja vastaavasti hyötyisi alueella kehitettävästä käyttäjille edullisesta laajakaistaverkosta.

Haastateltujen mukaan foorumit ovat etevä murtamaan luutuneita asenteita. Kysymys on hitaasta oppimisprosessista, jota ovat kuvanneet yhteissuunnittelun teoreetikot Habermasista Healey'iin. Asenteiden ja toimintatapojen muutos ei tapahdu hetkessä eikä parilla maagisella yleisötilaisuudella (vaikka toisinaan niin toivotaan).⁹ Tärkein lähtökohta suunnittelun hyväksyttävyydessä on avoin tiedotus. Foorumi on hyvä lähtökohta keskustelulle: prosessi on alkanut jo huomattavasti ennen kaavaprojektin tuloa alueelle, ja mahdollisesti vaikuttanut jo projektin valmisteluun.

Prosessimaisuuteen liittyvä piirre on myös itsekorjautuvuus: mikäli aluefoorumi alkaisi ajaa ristiriitoja aiheuttavia asioita, on todennäköistä, että vastustajat pyrkisivät, viimeistään vuosien kuluessa, korjaamaan suuntaa. Foorumit toimivatkin oikein kun eivät *foorumeina* ota kantaa asioihin – foorumi pysyy avoimena kenttänä, jota *itseään* ei ryhdytä vastustamaan.

”Ei päätöksiä”: vastuuttamista ja verkottamista

Haastatellut hyväksyivät varsin pitkälle sen aluefoorumien lähtökohdan, että foorumi ei itsessään ole päättävä elin eikä toimija. Foorumissa ei siis tehdä päätöksiä eikä oteta kantaa asioihin. Osanottajat voivat halutessaan viedä asioita eteenpäin omissa organisaatioissaan.

Päättämättömyys mahdollistaa avoimen keskustelun:

”Asioista voi olla varsin monenlaisia näkemyksiä, ja niistä kuitenkin pystytään keskustelemaan semmosessa käytännössä, jossa tavallaan ei ole mitään semmosta yhden asian tähtäintä. Joka on varmaan tietyllä tavalla vapauttavaakin sen keskustelun kannalta... siis siinä mielessä kyllä että eri foorumin istunnoilla on ollut tiettyjä teemoja ja sinne on kutsuttu tietyn asian ympäriltä alustajia, mutta ei kuitenkaan, kun siin ei ole pyritty siihen että jostakin asiasta tehtäs päätöksiä. Niin se on jossain mielessä helpompi käytäntö kun vaikkapa nyt jokin kunnallinen lautakunta, jonka tehtävänkuvaan kuuluu nimenomaan tehdä päätöksiä...” (Tarkkailija, asukas)

Toisaalta vuorovaikutusteorioitten hienouksiin perehtymättömän riviosallistujan ei välttämättä ole helppo sisäistää ko. päättämättömyyden periaatetta varsinkaan, jos on tottunut perinteiseen yhdistystoimintaan tai vaikkapa taloyhtiön hallintoon. Niinpä ainoa henkilö, joka kieltäytyi pyydetystä haastattelusta, moitti puhelinkeskustelussa foorumeita nimenomaan loputtomasta ”lässytyksestä”:

”... olen kyllästynyt vaan puhumiseen - - pitäisi *tehdä* heti kun joku idea tulee, eikä käsitellä kokoontumisessa toisensa perään...”

Osa haastatelluista kuittasi päättämättömyyden myös sillä tosiasialla, ettei foorumilla ole mitään toimeenpanevaa elintä tai muitakaan resursseja, joilla mahdollisesti tehtyjä päätöksiä voitaisiin toteuttaa:

”Toimiiko ajatus että foorumi ei pyri tekemään mitään päätöksiä eikä ole virallinen elin?”

”Kyllä se minun mielestä toimii. Jos ajatukset on hyviä... mä en oikeen nää että foorumilla olis mahdollisuutta tehdä päätöksiä. Millä tavoin se vois tehdä ja miten sillä on valtuuksia tai valtaa tehdä. Mä tykkään että se toimii näin hyvin. Jos joku asia on tärkeä ja siitä siellä keskustellaan niin sitten pitää löytää keinot millä tavalla sitä sitten viedään eteenpäin. Tietysti foorumissa voidaan päättää asioita et tehdään nyt näin ja lähdetään tästä toimi-

⁹ Tämä huomautus koskee tavanomaisia projekti-ohjattavia suunnittelukäytäntöjä, joissa ei ole käytettävissä (tai ei käytetä) vapaaehtois-työvoimaa eikä muita asioiden ’jumpyppaamiseen’ tarvittavia resursseja – kuten aikaa.

maan. Mutta varsinaisia konkreettisia päätöksiä – mä en nää että sillä on oikein mahdollisuuksia.” (Rivosallistuja 2)

Se että foorumissa itsessään ei tehdä päätöksiä, ei tietenkään välttämättä merkitse päämäärättömyyttä tai epämääräisyyttä. Seuraava ote on hyvä näyte tulokinnasta, jonka mukaan foorumitoiminnan prosessimaisuus riippuu nimenomaan siitä, että itse foorumissa ei – virallisesti - päätetä mitään. Juuri päättämättömyys ’pakottaa’ muodostamaan ja vahvistamaan foorumin ulkopuolisia paikallisia verkostoja:

”Foorumissahan on just ideana tämä että asioista ei päätetä eikä foorumi ota foorumina kantakaan, kai, mihinkään...?”

”No tietyllä tavalla mä luulen että *siitä on kuitenkin poikinut kannanottoja* esimerkiksi näitten kaupallisten palvelujen sijoittumiseen ja vaikei nyt esiintyminen tän foorumin nimissä, mutta kuitenkin ihmiset jotka on toimineet siellä ja keskustelleet asioista siellä, on sitten lähestyneet eri tahoja, ehkä nyt ei muodollisesti sen foorumin nimissä, koska se nyt ei ole oikeushenkilö siinä mielessä, mutta musta niillä keskusteluilla on ollut vaikutusta. - - Tietyt ihmiset on siellä olleet jo valmiiksi yhteistoiminnassa niin se on ollut sit helppompaa tehdä joku paperi jonnekin ja sanoa... vaikka he olis sitten esiintyneet vaikkapa jonkun paikallisen yhdistyksen henkilöinä.

Mut se että se ei *muodollisesti* ole mikään päätöksentekoelempi, mun mielestä auttaa siihen, että näistä asioista voidaan keskustella, koska ei ole pakko tulla johonkin päätökseen eikä tarvitse nostaa kättä siellä siitä että olen nyt kyllä tai ei jotain mieltä. Et se auttaa sen keskustelun monipuolisuuden säilymisessä, että ei ole pakko päättää, vaan jos asioista jollakin taholla halutaan päättää, *niin niitä täytyy jollakin tavalla levittää sinne omiin virallisiin organisaatioihin, joissa toimii ja yrittää saada asioita muodollisesti päätetyiksi siellä — Että se toiminta sillä tavalla leviää tän paikallisyhteisön eri puolille, siitä kai pitkälti onkin kyse.*” (Tarkkailija, asukas; kurs. lisätty)

Päättämättömyys voi myös toimia luovana voimana sitä kautta, että se pakottaa osallistujat aktivoitumaan ja tarttumaan asiaan itse, kukin tahollaan. Perinteiseen yhdistystoimintaan tottuneelta

tämäkin vaatii melkoista ajattelutavan muutosta. Eräs haastateltu muistelee omia hämmentyneitä ensi vaikutelmiaan ja omassa päässään käynnistynyttä prosessia näin:

”Ensimmäiset fiilikset foorumin jälkeen on että muistan kulkeneeni leikkikentällämme, joka oli silloin meillä yksi ongelma-alue ja nuorisosta oli just foorumissa puhuttu ja se juttu mikä siellä nousi jäi mulle niinku takkiin ... ja kun sitä ei purettu siellä mitenkään, ei valittu vastuuhenkilöitä eikä päätetty mitään että joku ryhtyy tekemään jotain, niin se jäi itselle jotenkin päälle että rekisteröi kaikki siihen teemaan liittyvät et oli vähän niinku närkästynyt siitä, että toimintaan ei ryhdytty. Olin tekevinäni saman huomion muittenkin osalta että sellainen tapa kokoontua yhteen jossa ei heti päätetä vastuuhenkilöitä eikä päätetä mitä tehdään... Toisia se häiritsee niin, että täähän on pelkkää puhumista ja ne jättäytyy pois et täällähän ei tapahdu mitään – tää on pelkkää suun pieksentää. Mut jos siinä pidempään on mukana niin toteaa, että kun ei ole tahoja jolle sen vastuun siirtäisi - - että minäpä otan tämän ongelman pois taakseni sen pois päiväjärjestyksestä. - - Se tekee siitä hitaan prosessin. Luotettavan prosessin koska siellä ei kukaan joudu lupamaan mitään sitoutumisia mihinkään suuntaan. Voi mennä takaisin kotiin ja miettiä onko ihan oikeasti sitä mieltä että juuri minun pitäisi ryhtyä tähän hommaan.” (Aktivistit 2)

Muokkaako foorumi yleistä mielipidettä?

Ainakin foorumien tiedostavalle eliitille päättämättömyys on siis foorumien myötäsyntyinen peruspiirre, jonka kyseenalaistaminen veisi mahdollisuuden avoimeen keskusteluun. Kuva kuitenkin mutkistuu, jos varsinaisen päätöksenteon rinnalle tuodaan vaikuttaminen yleiseen mielipiteeseen. Muokkaavatko foorumit sitä? Toimivatko ne yleisen mielipiteen tulkkeina esimerkiksi kaupungin edustajille? Jos kyllä, niin mitä jää jäljelle ”ei päätöksiä” -periaatteesta, olkoonkin että vaikuttaminen on epämuodollista?

Haastatellun yleisviranomaisen kanta on tässäkin asiassa ehdoton:

”Onko vaaraa, että foorumi muodostaa käsityksen yleisestä mielipiteestä Maunulassa?”

”On tietysti. Foorumi voi antaa julkilausumia ”me täällä foorumissa oltiin tätä mieltä...” ja jos joku pankki, poliitikko tai kaupunki tulkitsee sen, että tää on hyvä juttu, että se on yleinen mielipide ja nää on valmiit tekemään työtä tän eteen, ni sehän on sen asia. Mutta se ei saa väittää edustavansa maunulalaisia. Ne on selvitetävä erikseen. Jos foorumi haluaa selvittää maunulalaisten mielipiteen, niin sen täytyy käyttää tilastollisia gallupmetodeja virhemarginaaleilla varustettuina et kuinka suuri virhemarginaali on, ja ei oo mikään huono ajatus sinänsä! Mut jos se väittää edustavansa niin sit on joku ihminen joka sanoo et ei saatana täähän on tää klikki et ei nää mua edusta ja tulee arvo et tässä käyte-tään väärää menetelmää. Sit se alkaa toimimaan aktiivisesti ja siitä tulee ”over my dead body” -tyyppinen... --Tää täytyy olla täysin kristallinkirkas niille jotka puhuu foorumista. Tässä on suuri vaara.” (Yleisviranomainen)

Varsinaista päätöksentekoa ja yleisen mielipiteen synnyttämistä ei ole kuitenkaan välttämättä helppo erottaa toisistaan. Kummasta seuraavassa on kyse? Haastattelussa puhutaan siitä, kuinka eri yhdistykset ja muut toimijat kohtaavat foorumissa...

”Se on samalla alueellisten arvojen luomista et ennen meillä kaikilla oli omat mielipiteemme ja me oltiin vankkumatta sitä mieltä et juu tämä on se ykkösasia mut sit kun me kaavitaan ne kaikki samaan koppaan ja katsotaan, että missä järjestyksessä näitä voi lähteä lähestymään ja purkamaan niin tilanne näyttää aivan toiselta.” (Aktivisti 2, kurssiivi lisätty)

Silloin kun päättäjät muodostaa kantansa foorumissa kuullun perusteella, ollaan jo varsin lähellä todellista vallan käyttöä. Sama kaupunginvaltuutettu, joka toisaalla vaatii painokkaasti ”suutaria pysymään lestissään” eli alleviivaa foorumin perustavanlaatuista eroa edustuksellisiin elimiin nähden, sanoo Suursuon ostoskeskuksen vuokra-ajan lyhentämiseen liittyvästä keskustelusta näin:

”Siinä aluefoorumi on tehnyt tärkeitä työtä ja valmistellu mulle paperin esimerkiksi esi-

tyksiä varten. Mä oon saanu sieltä hirveästi juuri heidän avullaan apua jota kautta on menty eteenpäin ja viety sitä hanketta kaupunkisuunnittelutasolle. Kun siihen on tullut laaja poliittinen tahto, tässä tarkoitan ei pelkästään yhtä tai kahta puoluetta vaan yleinen ymmärrys tän alueen kehittämisestä ja sillä tavalla *aluefoorumi on vaikuttanut virkamiehiin ja poliitikkoihin ja myynyt idean eteenpäin vietäväksi*. Kun syntyy tällainen yleinen tahtotila niin silloinhan nämä hommat hoituu helposti – silloin se menee eteenpäin.” (Kaupunginvaltuutettu 1, kurssiivi lisätty)

Sama henkilö on edelleen valmis käyttämään foorumissa kuulemaansa hyvinkin suoraviivaisesti omien toimenpiteittä perustana:

”Mä harrastan selektiivistä kuuntelua eli yritän nähdä asian Helsingin asukkaiden kannalta ja ajatukset jota siitä syntyy ja useimmiten ne [foorumissa esitetyt ajatukset] kyllä edustaa yhteistä hyvää. -- Esimerkiks mulle läheisen ostarin kehittäminen. Siellä on kuullut niitä ongelmia ja huomaa millä tavalla ihmiset on pettyneitä kehitykseen, millä tavalla on funtsittu et voitais tehdä. Mä kirjaan sen ylös ja soitan seuraavana päivänä mm. johtaville virkamiehille Helsingissä tästä asiasta ja sovin aluefoorumin vetäjän kanssa et mä teen tästä aloitteen --”

Myös alueellinen viranomainen vie asioita eteenpäin omassa organisaatiossaan foorumissa kuulemansa perusteella:

”Se on ihan mukavaa olla kuulemassa et mitä asukkaat on siitä mieltä ja mitä ne siellä puhuu. Kyllä sit sen näkökulman yrittää tuoda esimerkiksi meidän johtoryhmäkeskusteluihin --” (Alueviranomainen 4)

Kun päättäjät tai viranomaiset osallistuu aluefoorumiin ja kuuntelee keskustelua, hänen tehtäväkseen jää arvioida itse, missä määrin foorumin osallistujien käsitykset vastaavat asukkaiden käsityksiä yleensä. Samalla hän saattaa miettiä, mikä on foorumin asema eräänlaisena kuulijalle suodattuvan asialistan muokkaajana tai *portinvartijana*. Foorumimallissa osallistujien kynnys tuoda asioita esille on toki yritetty tehdä mahdollisimman matalaksi kysymällä näitä toivettuja palautelomakkeessa.

Seuraavassa otteessa huomio kiinnittyy aluefoorumien tehtävään keskustelun jäsentäjänä, millä on pieni mutta tärkeä eroportinvartijan rooliin nähden:

”Tahot on tulleet enemmän tietoiseksi toisistaan ja toistensa pyrkimyksistä, ja ... varmasti pystyvät sitten jossakin pienemmissäkin yhteyksissä missä on sitten vaan joku muutama toimijataho kerrallaan esillä, niin pääsee niissä sitten helpommin puheisiin asioista, koska ne on kuitenkin jo yleisellä tasolla näissä foorumien tilaisuuksissa olleet esillä. Silloin tavallaan asioitten käsittelyä voi jatkaa tavallaan vähemmän ennakoivasti, jos on valmiiksi tiedossa että *semmoinen yleinen keskustelu on jo käyty*, niin niitten erityiskysymysten tarkastelua on varmaan helpompaa jatkaa taas muissa tilanteissa.” (Tarkkailija, asukas)

Kruununhaassa foorumi nähdään vetäjien haastattelujen perusteella nimenomaan asukkaiden mielipiteiden ilmaisijana kaupungille. Tässä suhteessa ilmeisesti tyydytään siihen, että kaikki halukkaat *voivat* osallistua foorumiin halutesaan, eli ns. mahdollisuuksien tasa-arvoon.

”Sehän ei oo asukkaiden keskinäistä seurustelua vaan se on *alleviivattu mielipide kaupunkiin päin monessa suhteessa*, tai julkiseen valtaan päin, on se sitten kaupunki, valtio tai yritys niin se yks hohtohan siinä on et se on dialogi. Siellä on usein joku onneton nokittavana ja sen verran on parkkiintunu et ei juuri koskaan lähde yksin et siellä on aina joku apuri sitten mukana.” (Vetäjä 2, *kursiivi lisätty*)

Haastattelulainauksen perusteella voidaan sanoa, että foorumissa esiintuotuja mielipiteitä helposti pidetään alueen yleisenä mielipiteenä. Jotkut viranomaisista ja poliitikoista motivoivat ja suuntaavat niillä omaa toimintaansa, mikä toki on monien foorumiosallistujien tarkoituskin (vrt. Sotaraudan [2000] verkostovallan käsite). Tällä on merkitystä eri viranomaisten toiminnalle.

Foorumit ovat julkisen keskustelun paikkoja alueella, jossa niitä ei välttämättä ole ollenkaan liikaa. Siten ne näyttävät olevan tärkeässä roolissa paikkoina, joissa yleistä mielipidettä luodaan ja tuo-

daan esiin – huolimatta siitä, että jotkut osallistujista korostavat, että foorumi yksinään ei voi edustaa aluetta, vaan tarvitaan laajempia kartoituksia mielipideilmastosta.

Yleisestä mielipiteestä on kirjoitettu kirjastoittain empiirisiä ja teoreettisia opuksia. Elihu Katzin state of the art -katsauksen mukaan nykyään nähdään yleensä, että se on prosessi, joka muodostuu kommunikaation kautta, sekä joukkoviestinnän että henkilökohtaisen kommunikaation välityksellä. Mielipiteellä ei ole paljonkaan merkitystä ennen kuin sitä on testattu keskustelussa (Katz 1995). Keskustelu on demokrati-an peruselementti, ”poliittisen toiminnan harjoitussali” sosiaalipsykologian klassikon Gabriel Tardens sanoin. Yhteiskunnan tai kaupunginosan tasolla sekä joukkoviestintä että henkilökohtainen kommunikaatio toimivat kaikupohjina, joiden avulla ihmiset kehittävät tunteitaan ja pikaisista reaktioistaan jäsentyneempiä mielipiteitä. Vähitellen muodostuu se, mitä voidaan sanoa *yleisöksi*, yksilöiden kooste, jolla on yhteisiä intressejä tai huolia. Yleisen mielipiteen muodostumisprosessissa medialla ja erilaisilla intressiryhmillä on useita rooleja. (McLeod ym. 1995)

Aluefoorumit ovat osa tätä yleisen mielipiteen muodostamisprosessia – tai paremmin alueen *kommunikatiorakennetta*¹⁰ – jossa näkemyksiä testataan huomattavasti syvemmin kuin vaikkapa gallupkyselyissä. Mikä olennaisinta, foorumeissa näkemyksiä työstetään ja ideoidaan eteenpäin. Yleinen mielipide ei ole ’siellä jossakin’ vaan se luodaan keskustelun kautta – muun ohella aluefoorumeissa. Näiden julkisen keskustelun paikkojen tehtävänä on olla mahdollisimman vastaanottavaisia ulkopuolisille impulsseille. Myöhemmin, kun saadaan aikaan konkreettisia kehittämisehdotuksia, on hyvä testata esimerkiksi kyselyillä, millainen on niiden laajempi kannatus.

¹⁰Termi on lainattu OTM Mikko Virkamäeltä.

Foorumimallin sovellettavuus ja kehittämistarpeet

Pohdittaessa foorumien sovelluksia niillä alueilla, joilla ne ovat nyt toiminnassa, täytyy pitää mielessä, että vuosia käynnissä olleina ne ovat jo eräänlaisia instituutioita omilla alueillaan. Niissä olisi jo valmiina valpas ja alueensa hyvin tunteva yleisö esimerkiksi kaava-asioiden käsittelyyn uusia kaavoja esiteltäessä maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavoilla. Toisaalta kunnan tehtävänä olisi omalta osaltaan pyrkiä tiedottamaan näistä tilaisuuksista mahdollisimman laajasti ja saamaan niihin yleisöä.

Asukas- vai viranomaislähtöisyys?

Nykyisten aluefoorumien hyvä henki selittyy paljolti sillä, että asukkaat ovat tilaisuuksien koollekutsujina. Osallistumistilanteessa ei ole väkinäistä ”osallistamisen” makua. Haastatellut olivat erimielisiä siitä, voisiko foorumi lähteä toimivasti liikkeelle muun kuin asukastalon aloitteesta, esimerkiksi jonkin kunnallisen tahon vetämänä.

Millaisia syitä käynnistää foorumeita viranomaisaloitteesta sitten esitettiin? Yksi esiintuotu näkökulma on, että passiivisia asukkaita pitäisi osallistaa alueensa kehittämiseen:

”Mut sit taas uudemmalla alueella missä ei olla samalla tavalla sitouduttu, niin siellä taas alueeseen vaikuttaminen on paljon semmosta isompaa, voi olla motivaatio vähäistä, ihmisten mukaan saaminen voi olla vaikeeta, mutta siellä se vasta oliskin tärkeätä, ja siellä ehkä tärkeätä olis saada aikaan sellasta yhteisöllisyyttä.”

Tässä nähtiin kuitenkin ongelmia: mistä löytyy ensimmäinen liikuttaja? Nähtiin, että se voisi olla kaupungin lähettämä edustaja. Paikallisten ”hääräämistä” pidettiin kuitenkin välttämättömänä, jotta tilanne edes näyttäisi asukaslähtöiseltä (!).

”Miten sitten sovellukset sellaisiin paikkoihin, miten voisi lähestyä. Näätkö että voisiko tätä järjestää muuten kun asukaslähtöisesti, jos sitä liikuttajaa ei sieltä synny?”

”Pitäis ehkä löytää joku, muutama paikallinen. Vetäjä tai se käynnistäjä voisi olla joku ulkopuolinen. Kyllähän Krunikkaankin tuli ulkopuolelta, siinä oli ideanakin että puheenjohtaja on luonteeltaan objektiivisempi, että ei ole paikallinen. Että hyvin voi tulla tekemään joku muu mutta ehkä riittäis, että on yksi henkilö joka on puheenjohtaja, mutta muu häärääminen olisi paikallisten. Koska se kai madaltaa kynnystä osallistua jos se on ’hei tule keskustelemaan alueen asioista’ eikä niin että se on kaupunki tai ympäristöministeriö, joka järjestää tilaisuuden.” (Kaupunginvaltuutettu 2)

Soveltaminen vuorovaikutukseen kaavoituksessa

Yksijohdannossa esiintuotu soveltamiskohde on kaavoitus. Foorumin katsottiin haastatteluissa sopivan monenlaisiin valmisteluvaiheisiin. Tärkeää on jo itse tiedon välittäminen paikallisille asukkaille ja mahdollisuus tulla kuulemaan asian käsittelyä tai lukea siitä tilaisuuden jälkeen paikallislehdestä. Tätä verrataan siihen, että naapuritontille tuleva rakennushanke nähdään vasta valmiina suunnitelmana kaupungin yleisötilaisuudessa tai uutisena Helsingin Sanomissa:

”- - voiko foorumeja käyttää kiistanalaisissa täydennysrakentamishankkeissa?”

”Voi ja pitääkin. Et vaikka se ei ole absoluuttinen kanta, niin kyllä jo se että asiat tuodaan valmisteluvaiheessa kuultaviksi, niin kyllä se tuo sellaisen olon, että jopa vaikka ei itse olis ehtinyt paikalle, niin tuntuu hyvältä jo se tieto siitä, että ’se on tultu kertomaan tänne meille’, ennen kun suunnilleen rupee katsomaan että mitä tonne rakennetaan. (Kaupunginvaltuutettu 2)

Haastateltu kaavoittaja kertoo, että käynnissä oleva pieni kaavahanke Maunulassa, jota hän on lyhyesti esitellyt myös foorumissa, ei ole herättänyt lainkaan vastustusta:

”se mikä mulle on ollu yllättävää – että tästä alueesta [Lampuotilantien jatke] vaikka siitä on tiedotettu monin tavoin, niin ei oo yhtään sellaista viestiä tullu mulle ainakaan että ei saa rakentaa.” (Alueviranomainen)

Hän pohtiikin, miten Maunulan keskustaan suunniteltu Suursuon ostoskeskuk- sen alueen hyvin tehokas lisärakentami- nen, jota foorumeissa on reippaasti esi- tetty, *todellisuudessa* vastaanotettaisiin. Tähän mennessähän paikallisten kannan- otot siihen ovat olleet hyvin rohkeita.

”Mut et just se Maunulan keskusta, sitähan olis toisaalta mahdollisuus rakentaa aika taval- la tiiviimminkin et se on niinkun tosi löysä ja se on aika iso alue siinä, jos ajattelee koko sitä risteysaluetta ja että, sen ympärillä on 4-5- kerroksisia kerrostaloja. Jos semmosella te- hokkuudella siihen ruvettais rakentamaan ihan niinkun kunnolla, niin mitä se sitten *oikeesti* olis. Kyllä semmosia mielipiteitä tuolla fooru- missa ja netin keskustelupalstoilla on, että rakennetaan ihan kunnolla siihen, kunnan keskusta, mut että, kun se sitten tulis kuiten- kin ihan silmien alle siihen tai samalle tontille, niin mitä se sitten todellisuudessa olis.” (Alue- viranomaisen)

Joka tapauksessa näyttää siltä, että fooru- rumi ja muu asukasaktiivisuus Maunu- lassa on muodostanut konsensusta, jon- ka mukaan asukasluvun laskun kääntä- miseksi nousuun, väestörakenteen moni- puolistamiseksi ja taantumiskiirteen kat- kaisemiseksi ollaan valmiita isoihinkin muutoksiin kaupunkikuvassa. Kun ra- kentamisen tehokkuus nähdään monissa muissa paikoissa yksinomaan negatiivi- sesti, täällä tehokas rakentaminen on nähty välineenä alueen laadun nostami- seksi, erityisesti kun se kohdentuu tehok- kaan joukkoliikenneväylän ja tulevan Jo- kerin linjan varteen. Asioiden välisten yh- teyksien osoittaminen on ollut paljolti foorumin ansiota.

Kaupunginvaltuutettu visioi fooru- mimallin valjastamista Helsingin kau- punkisuunnittelun ajankohtaiseen kuu- maan perunaan, Malmin lentokenttäalue- een tulevaisuuteen. Foorumi hälventäisi kansan pelkoja mutta ei tekisi pahaa päät- täjillekään:

” - - Malmin lentokenttäaluetta suunnitellaan asuinalueeksi ja siellä on hehtaarisukko tie- dossa ja ymmärrettävästi pelot sen alueen kehittämiseen on suuret. Aluefoorumi olisi loistava Malmin tulevaisuuden kehittämisen kannalta: *jumpattais sitä hommaa illasta toiseen.*

Siel olis ekaks varmaan kovat vastakohtat. No, sit käytäs kattomassa ja otettas kuvia; näydet- täs öljyrisukkoa ja kaikenlaista risukkoa ei pelkästään sitä entisöityä huoltorakennusta vaan katsottas koko Malmia ja sitten kaupun- kisuunnittelijat ja poliitikot vois tuoda omia esityksiä et millä tavalla tänne ollaan ajateltu et sitä rakennettais. Sit näytettäis nykytekni- kalla kolmiulotteisine kuvineen et mitä on ajateltu ja sit kysyttäisiin ihmisiltä. – – Sitten myös muutkin [*päättäjät*] ymmärtää et siellä pitää olla muutakin kuin kovan rahan raken- tamista mutta kun ne näkis sen asian aluefoo- rumin kautta, koska ihmiset luottaa et siel on myös arkkitehdit mukana, poliitikot vastuun- tuntoisesti siellä kuuntelemassa mutta myös ymmärtämässä että me tarvitsemme tontti- tilaa. Toki siellä tulis näitä luusereita [*populis- tisia poliitikkoja*] jotka haistelisi ilmaa ja ”aha, toi on nyt voitolla toi mielipide – sen mukaan sitten”. Mutta jos aluefoorumi toimis pro- sessina niin se vois tuottaa sellaisen Malmin jossa ei synny tällaisia vastakohtaisuuksia joita on päässyt syntyään Vuosaaressa, Kivikossa ja joillakin alueilla joissa kehitys on ollut nopeaa ja voimakasta. - -

Aluefoorumi olisi sellainen hyvä jatkuva keskustelupaikka. *Ei yhden illan raapaisu jossa lyödään lukkoon elämää korkeammat mielipi- teet vaan jatkuva jumpaus että... ihmiset ymmärtäisi poliitikkojenkin tavoitteet ja toisaalta poliitikot sais kuulla niistä peloista joita on ole- massa ja katsottais onko ne aiheellisia.”* (Kau- punginvaltuutettu 1)

Tässä lainattu valtuutettu olisi siis val- mis soveltamaan foorumimallia hyvin- kin haastavaan, suureen suunnitteluteh- tävään. Parasta foorumeissa on tällaista tehtävää ajatellen pitkäjännitteisyys, avoin keskustelu, erilaisten ilmaisutapo- jen (kuvallinen, retorinen) käyttö sekä eri näkemysten vähittäinen yhteen ”jump- paaminen”. Puheenvuorosta näkyy val- tuutetun usko siihen, että tämä toisi uut- ta ymmärtämystä poliitikkojen, ammat- tipuhujien, näkökulmia kohtaan. Joka tapauksessa visiona on hyvinkin kun- nianhimoinen vuorovaikutusprosessi.

Alueviranomaiset soveltajana

Yksi olennainen sovelluskohde voi olla sosiaalisektori, ja laajemmin alueiden

hyvinvoinnista ja turvallisuudesta vastaavat alueviranomaiset omine tehtäväkenttineen. Sosiaaliseksi on ollut esimerkiksi Maunulan aluefoorumissa suhteellisen säännöllisesti paikalla, mutta toisaalta toiminnassaan ehkä hitusen passiivinen. Sosiaalialan edustaja pohtii tätä haastattelussa:

”hyvä tavallaan niinku lähteä aika matalalla profiililla liikkeelle ettei hirveesti mainosta kuka on ja mistä on... et ne ihmiset saa vähän niinku pelata sosiaalista pingistä et tunnustella et mikä toi on. Ettei mee heti kertoo et mä oon sosiaalivirastosta päivää. Vähän silleen matalalla profiililla ja miks en oo hirveen äänekkäästi ollu keskustelussa mukana niin on se ettei hirveesti halua lähteä mestaroimaan koska se on se paikka jossa asukkaiden äänen tulee kuulua. Vaikka oliskin vähän eri näkökulma tai eri mieltä tai tekis vähän mieli oikasta niin siihen ei pidä lähteä koska siinä tulee hirveen helposti sellainen asetelma että ... tulee helposti sellaista mitätöintiä. Sehän on se oleellinen et siellä tulee muodossa tahi toisessa se ääni kuuluviin – asukkaiden ääni. Se helposti lukkiuttaa tilanteen jos rupee niinku 'eihän se nyt niin ole' tai 'tää menee niin ja näin mutta...' se ei oo oleellinen tarkoitus sille” (Alueviranomaisen)

Maunulan aluefoorumissa poliisin edustajalla on ollut tukeva jalansija asioiden esittelijänä. Tästä on tehty eräänlainen traditio: alueen turvallisuuden kehitystä seurataan vuosittaisessa teemafoorumissa, jossa aluepoliisi esittelee sitä esimerkiksi rikostilastojen valossa.

Sotaraudan (2000) mukaan kehitettäessä alueita verkostoyhteiskunnassa valtaa saa se, joka luo alueen tilasta *parhaan tulkinnan*. Välttämättä ei olekaan niin, että foorumilla esimerkiksi asukkaat kilpailevat kaupungin virastojen kanssa oikeasta tulkinnasta. Koko alueen hyvinvointi ei kuulu minkään sektoriviranomaisen toimialaan (paitsi juhlapuheissa), mutta sen sijaan se on aluefoorumin tärkein pyrkimys.

Julkista apua foorumien organisointiin?

Koska foorumeilla pyritään alueen taantumisen torjuntaan ja ennalta ehkäisyyn,

vaikuttaisi järkevältä harkita esimerkiksi sosiaaliseksi rahallista apua aluefoorumien tapaisille toimijoille. Foorumit toimivat täysin vapaaehtoistyön varassa ja niiden kulut ovat tästä syystä erittäin pieniä – kopio-, posti-, sähköposti- ja kahvitustyyppisiä – suhteessa niiden osallistujamäärään ja tehokkuuteen mm. tiedon levittäjänä. Kohdealueiden foorumit ovat saaneet pieniä avustuksia Terve ja turvallinen kaupunki-neuvottelukunnalta.

Tukea on myös olemassa olevien instituutioiden apu esimerkiksi osallistumismenettelyjen kouluttamisessa. Aluefoorumitoiminnan tukimallina haastatelussa esitettiin aikuiskoulutuksen, esimerkiksi kansan- ja työväenopistojen saamista mukaan alueelliseen kehittämistyöhön. Yksi foorumien vetäjistä ehdotti tätä hyvällä perusteella:

”Ja sitten jos näitä tällaisia ennakkoon tai jälkikäteen työryhmiä on niin tietysti siinä menee vaikka kuinka paljon [aikaa] - - Sitä vois ajatella että se olis kansalaisopiston piiri, joku sellainen ratkaisu tällaisen ympärille et se käyttäs tällaisia olemassa olevia resursseja koska julkinen valta tukee kansalaisopistoja, ja sitten niillä pitäis periaatteessa olla sellaisia resurssihenkilöitä - - Se on ehdottomasti sellainen mikä pitäisi saada toimimaan jollakin tavalla ettei siinä oo aina vain muutaman ihmisen aika sitten et se syödään joltakin työnantajalta pois taikka se syödään ihmisten vapaa-ajasta, perhe-elämästä tai jostain muusta.

Sen takia nyt kun maankäyttö- ja rakennuslaki on kirjoitettu miten on kirjoitettu niin kaupungin pitäis suunnata resursseja Ja se kansalaisopiston piiri on yksi olemassa oleva kanava joka olisi helppo käyttää mutta siellä ei oo vielä tällaisia kaupunginosan alueitten piirejä. Kun ne menee tietysti vakiintuneella tavalla et siel on öljyvärimaalausta ja esperantoa.” (Vetäjä 2)

Millaisille alueille foorumimallia voidaan suositella?

Osallistujilla oli erilaisia mielipiteitä sen suhteen, millaisille alueille foorumitoiminta erityisesti soveltuu. Jotkut arvioi-

vat foorumimallin sopivan erityisesti pienille, suhteellisen selkeärajaisille vanhoille alueille, joiden asukkaiden on omaehtoisesti aktivoitettava. Jonkun haastattelun arvion mukaan aktiivinen osallistuminen ylipäättään ei luonnistu aivan uusilla voimakkaasti rakentuneilla alueilla, joilla nuoret asukkaat kiireissään rakentavat kotiaan. Toisaalta on kokemuksia, joiden mukaan uuden asuinalueen viisi ensimmäistä vuotta ovat aktiivisinta vaikuttamisen aikaa, kun asukkailla on kiire saada välttämättömimmät palvelut ja liikenneyhteydet (Eskola 1999). Tämän puolesta puhuu se, että Helsingin uusista alueista ainakin Helsingin Ruoholahdessa ja Länsi-Herttoniemessä on aktiivisesti toimivat asukasyhdistykset.

Alueen selkeärajaisuus on kiinnostava kriteeri. Alue täytyy kokea omana asuinpaikkana, jolla on rajat, kotialueena. Jos alueella ei ole (yhtään) keskipistettä, jos ei välttämättä olla edes yksimielisiä alueen nimestä, sitä tuskin lähdetään aktiivisesti puolustamaan ja kehittämään. Epäiltiin myös, sopisiko foorumimalli mitenkään sosiaalisesti kovin katiajakautuneille alueille. Keskeistä lienee, että pystytään jotenkin selvittämään, onko alueella positiivista 'kehittämisen jännitettä', josta puhuttiin luvun 3 alkupuolella. Keveyteen osallistumishalun tunnus- teluun voisivat kaupunginosien nettisivustot tarjota hyvän alustan, jota esimerkiksi paikallislehdissä ja -radioissa pitäisi markkinoida.

Haastatellut viranomaiset saattoivat toivoa foorumimallin soveltamista aivan kaikenlaisille alueille:

"oishan se hienoa että niitä saatais muuallekin, koska on täällä monet mulle sanoneet, että sullahan on hienoa, kun sulla on siellä se Maunula-foorumi, ja joka alueelle pitäis saada yks Hannu Kurki!" (Alueviranomainen 2)

Mutta toisaalta foorumien levittämises- sä katsottiin siinäkin olevan oma riskin- sä. Paikallisen viranomaisen mielestä mitään mallia ei pitäisi ottaa käyttöön suoraviivaisesti ilman paikallista tilaus- ta:

"Mä en hirveen mielelläni lähtis suosittelle- maan yhtään mitään mallia koska asiat toteu-

tuu niinku alueilla ja niitten tarpeista lähtien. Se että lähtis selittämään useampia erilaisia vaihtoehtoisia malleja. Nämä muotoutuu jon- kin verran itteksensä - -. Sen pitää muotoutua alhaalta ylöspäin eikä niin et viedään malli ja etsitään siihen ihmisiä vaan niinpäin et ihmi- set rakentaa mallin. Siinä tapauksessa tietysti siinä voi olla konsultoimassa et tällainen on olemassa ja siitä tietää se ja se ihminen jne." (Alueviranomainen 4)

Osallistumisen laajentaminen ja internet-sovellukset

Foorumitoiminta vaikuttaa luontevasti sopivan keski-ikäisten ja vanhempien ihmisten ajankäyttötottumuksiin ja elä- mäntapoihin. Sen sijaan tuskin onnistuu saada merkittäviä määriä pikkulasten vanhempia ja teini-ikäisiä samoihin is- tuntoihin, tiettyyn kellonaikaan. Sen si- jaan nämä ryhmät käyttävät sujuvasti Internetiä ja voisivat osallistua sen väli- tyksellä itselleen sopivana ajankohtana. Sama koskee nuoria perheitä, joilla pu- laa on ajasta ja nimenomaan alkuillasta on erityisen vaikea lähteä.

"joo tavallaan se vois toimii hyvinkin täm- mönen netti-foorumi-tyyppinen yhdistelmä. Koska mä luulen että nettiä käyttää sitten hyvinkin nää niinkun nuoremmat. Kun taas vanhemmat ihmiset [tulevat] helpommin paikan päälle." (Kaupunginvaltuutettu 2)

Joissakin haastatteluissa kaivataan foo- rumien popularisointia osallistujakun- nan laajentamiseksi. Asiantuntijat löytä- vät kyllä tiensä foorumiin, mutta esimer- kiksi tavallisille perheille kaivataan foo- rumin markkinointia vaikkapa ulkoilma- tilaisuuksissa.

Yhteistyön mallien löytyminen voi olla hidasta kuten alueellinen kehittämis- työ yleensäkin. Maunulassa foorumeille ovat löytäneet tiensä monet paikalliset vaikuttajat, kun taas Haagassa ja Kruu- nunhaassa on puutteita. Esimerkiksi yrit- täjien osallistuminen on ollut vähäistä ja näin myös paikallistalouden näkökulmat (kauppa- ja palvelukato) ovat olleet esil- lä lähinnä vain avoimina ongelmina.

5

Kehittäjän ja arviomiesten dialogi

Arviointitutkimuksen edetessä sen tekijöiden mielessä heräsi useita poleemisia kysymyksiä aluefoorumien kehittäjälle DI Hannu Kurjelle. Kurki vastasi kysymyksiin Maunulan aluefoorumien kokemusten perusteella. Ohessa arviomiesten ja kehittäjän välisestä keskustelusta sukeutunut dialogi.

Jani Päävänen & Lauri Virrankoski: Meistä näyttää siltä, että haastatteluisa korostuu tietyllä tavoin homogeeninen puhe- ja ajattelutapa. Pitkään foorumeihin osallistuneet käyttävät keskenään samoja argumentteja, aivan kuin olisivat opetelleet ulkoa ne foorumitoiminnan perusteet, joita sinä Hannu esittelet luvussa 3. Keskeisimpiähän näistä on se, että foorumeissa ei tehdä päätöksiä, jolloin niissä ei myöskään (kuulemma) riidellä ja jolloin vastuu jakautuu ikään kuin moraaliseen vastuuna kaikille. Kuulostaa ihan teelliseltä...

Edellyttääkö aluefoorumien toimiminen tällaisia foorumin taustafilosofian sisäistäneitä "opetuslapsia" ja kuinka monia?

Hannu Kurki: Opetuslapsia? Nimitys kuulostaa hieman herjaavalta – vähän niin kuin lahkolaisilta. Totta kai olen lukuisia kertoja toistanut aluefoorumitoiminnan peruseriaatteita: asukkaat järjestävät tilaisuudet, viranomaiset ovat asiantuntijoiden roolissa, tilaisuuksissa keskustellaan, tunnistetaan ongelmia ja ideoidaan, mutta ei tehdä päätöksiä. Toiminnan vaikuttavuus perustuu yhteisen, jaetun ymmärryksen syntyyn alueesta ja toimijoiden verkostojen kasvuun. Aluefoorumipalautte ohjaa foorumiprosessia. Nämä keskeiset periaatteet löytyvät mm. Maunulan kotisivuilta. Koska periaatteet ovat ihmisten arkisten traditioitten vastaisia (vrt. ammattiyhdistys- ja asukasjärjestötoiminta), monet turhautuvat, kun pää-

töksiä ei tehdä tässä nyt eikä viranomaisille esitetä tiukkoja vaatimuksia.

Näkemykseni mukaan aktiivisessa foorumiosallistujassa yhdistyy yleensä kolme tekijää: professionaalisuus (eli riittävä tietopohja, jotta voi seurata asioita ja ottaa niihin kantaa), intressi (eli asia koskettaa joko osallistujan arvoja tai etuja) sekä aika (eli osallistujalla on riittävästi vapaa-aikaa). Tällöin ehkä tyypillinen foorumiosallistuja on keski-ikäinen tai vanhempi henkilö, joka on oman taloyhtiönsä hallituksen puheenjohtaja ja jonka lapset ovat aikuisia. Nuorilla usein puuttuu intressi uhrata vapaa-aikaansa asuinalueen kehittämiseen. Perheellisillä, joilla on pieniä lapsia, taas ei ole ylimääräistä vapaa-aikaa.

Maunulan aluefoorumia pro gradu -työtään varten tutkineen Petteri Sollon (2002) laskelmien mukaan "foorumuskovaisia" eli niitä jotka käyvät hyvin usein (aiheesta riippumatta) on noin 20 kpl. Tämä ryhmä muodostuu järjestöjen ja taloyhtiöiden avainhenkilöistä. Sollo mainitsee, että foorumiaktiivit uskovat vaikutusmahdollisuuksiinsa asuinalueen kehittämisessä enemmän kuin tavalliset osallistujat ja ei-osallistujat. Näillä henkilöillä on todennäköisesti kykyä taustojensa ja osaamisensa kautta vaikuttaa asioihin enemmän kuin muilla ja nämä myös uskovat, että alueellisiin ongelmiin voidaan vaikuttaa.

Mitä tiheämpi on ammattilaisten verkko, sitä kevyempää toiminta on ja sitä houkuttelevammalta osallistuminen tuntuu. Verkottuminen tarjoaa mahdollisuuden erikoistua juuri niihin asioihin, joista on kiinnostunut. Lee Iacocca totesi kirjassaan *Vuoteni General Motorsissa*, että jos hän saisi nimittää 20 omaa miestäan maanjohtoon, Yhdysvaltain talous saataisiin kuntoon. Luulen, että yhden asuinalueen kunnostamiseen riittäisi pienempikin määrä.

JP & LV: Jotkut haastatellut liittivät oman foorumeihin osallistumisensa vahvaan paikallisuuden tunteeseensa, Maunulan tapauksessa juurtumiseen tai Kruununhaan tapauksessa 'kolmannen polven stadilaisuuteen'.

Toisaalta tutustuminen muihin paikallisiin ihmisiin ei kuulu kaikkien osallistumismotiiveihin. Monet hakevat hyvin asiapitoisesti tietoa. Sosiaalista pääomaa ja verkostoja syntyy kuitenkin tästä riippumatta, vai kuinka?

HK: Asuinalueen yhteisöllisyyden ja yhteisten merkitysten syntyminen on sukua kansallisvaltion rakentamiselle. Keskustelun ja viestinnän kautta merkitysrakenteet tiivistyvät. Syntyy käsitys siitä, mikä on alueella arvokasta. Näitä ovat tyypillisesti luonto ja vanhat rakennukset sekä maisemat ja näkymät. Jotkut viranomaiset näkevät paikallisen työn arvon: esimerkiksi museovirasto tukee rakennetun ympäristön alueellisia arvottamisprosesseja, koska viranomaisilla ei ole tarpeeksi resursseja itse suorittaa tätä tehtävää.

Äsken mainitsemassani Sollon tutkimuksessa (2002) nousee myös esille foorumitilaisuuksiin liittyvä yhteisöllisyys. Tämänkaltaiseen yhteisöllisyyteen viittaa myös "eliitin" yhteisöllisyys, jota Matti Kortteinen on pohdiskellut Lähiö-kirjassaan (1980). Tämänlainen yhteisöllisyys liittyy ihmisten samankaltaisuuteen eli yhteisiin intresseihin ja "tasokkuuteen". Tasokkuudella tarkoitan, että nämä ihmiset ovat innostuneita, positiivisia, luovia ja usein myös koulutettuja. Ryhmän elitistisyys tekee siihen kuulumisesta houkuttelevan. Maunulan aluefoorumien osallistujista 45 % oli Sollon tutkielman mukaan akateemisen loppututkimuksen suorittaneita, vaikka heitä alueella oli 12 % väestöstä. Uskon, että tähän liittyen foorumitilaisuuksista puuttuvat tavallisten asukastilaisuuksien tyypilliset negatiiviset ja aggressiiviset puheenvuorot, jotka karkottavat keskiluokkaiset ihmiset sekä myös virkamiehet.

JP & LV: Muut aluefoorumien vetäjät soveltavat sinun esittämäsi konseptia aika vapaasti. Sanot että aluefoorumi ei edusta aluetta, vaan se yrittää kehittää

sitä. Mutta esimerkiksi Kruununhaan foorumitilaisuuksien lopuksi puheenjohtajalla on tapana tulkita tilaisuuden henkeä siten, että paikalla olevat virkamiehet saavat saman tien mukaansa terveisiä virastoon. Onko tässä ristiriitaa? Liittyykö tähän riski, että muut alueen asukkaat eivät olekaan samaa mieltä?

HK: Suoraviivaisilla, etujärjestömaisillä toimintatavoilla voidaan saada yksinkertaisissa ongelmissa nopeita ratkaisuja aikaan varsinkin, jos asuinalueen ryhmät pystyvät painostamaan ongelmaan vaikuttavia tahoja tai jos intressit muuten ovat samansuuntaisia. Usein asuinalueiden toimijoiden neuvotteluasema on heikko varsinkin asioissa, joihin liittyy voimakkaita taloudellisia intressejä. Sen vuoksi päinvastaisella, houkuttelevalla strategialla saadaan parempia tuloksia aikaan kuin painostamisella (vrt. Maunulan ottoautomaattitapaus).

Foorumien tehtävänä on ylläpitää keskustelua alueen tilanteesta ja tuoda esille tilanteeseen liittyvät mahdollisuudet. Päätöksenteko kuuluu muille osapuolille. Kaupunginosissahan toimii monia osapuolia (virastoja, yhdistyksiä, taloyhtiöitä jne.), jotka pystyvät tekemään päätöksiä sekä myös keskenään yhteistyötä. Näissä organisaatioissa lailisuus on määritelty niiden säännöissä.

Keskustelun avoimuus lisää toiminnan moraalista laatua. Avoimessa keskustelussa huonot ideat voidaan kyseenalaistaa. Foorumitoiminta mahdollistaa asioiden etukäteen keskusteluttamisen laajemmassa joukossa, jossa myös viranomaiset ovat mukana. Viranomaisethan korostavat tehtäväänsä pitää ns. heikkojen ryhmien näkökulmaa esillä. Foorumitoiminnassa voidaan lisäksi käyttää erilaisia tiedonhankintakeinoja kuten tutkimuksia, kyselyjä ja osallistavan suunnittelun menetelmiä.

Kaupunginosayhdistyksiä on usein syytetty kabinetitoiminnasta, jossa suppea ryhmä, hallitus, ottaa kantaa yhdistyksen ja alueen nimissä. Foorumitoimintaan osallistuminen nostaa asukas- ja kaupunginosayhdistysten toiminnan laatua. Asiasta on käyty laajempaa keskustelua alueella ennen kuin yhdistyksen

hallitus ottaa asiaan kantaa. Eli väitän kyllä, että aluefoorumi toimintamallina toimii harvainvaltaista kabinettikähmintää vastaan sen sijaan, että lisäisi sitä.

JP & LV: Jos foorumi ei edusta aluetta, niin pitäisikö suunnittelijoiden ja poliitikkojen suhtautua varauksella foorumissa esiin tulleeseen “paikalliseen mielipiteeseen”? Onko silloin mielekästä kutsua suunnittelijoita vastaamaan alueelta tulevaan kritiikkiin juuri näihin tilaisuuksiin?

HK: Tavallisen asukastilaisuuden ja foorumin välinen ero on foorumin pitkäjänteisessä, prosessuaalisessa asioiden käsittelyssä ja laajemman viitekehysten muodostumisessa keskustelun osapuolille, jolloin keskustelun laatu paranee. Yleensä viranomaiset kritisoivat asukastilaisuuksissa asukkaiden asiantuntemattomuutta sekä yksipuolisia detaljeihin kohdistuvia kommentteja.

Foorumeissa osapuolten pitäisi pystyä perustelemaan mielipiteensä suhteessa esillä oleviin keskeisiin näkökulmiin. Tämä piirre estää NIMBY-ilmion synty- misen, jossa asiaan otetaan kantaa sup- peasta näkökulmasta. Myös viranomaisten on pystyttävä puolustamaan ideoita suhteessa asian eri näkökulmiin.

Foorumitoiminta luo merkitysrakenteita eli uusia ideoita ja asioiden priorisointeja. Merkitysrakenteet sparrautuvat eli hioutuvat ja täydentyvät foorumitilaisuuksien myötä. Merkitysrakenteisiin liittyy aina uskottavuuden teema. Hyvä idea on kuin fysiikassa matemaattinen innovaatio. Kaunis ja yksinkertainen: $E = mc^2$. Se kääntää kuulijan mielipiteen puolelleen olemassaolollaan. Tässä yhteydessä voisi viitata meemiteoriaan. Meemit ovat kulttuurisia viestejä kuten ideoita, hokemia, melodioita, jotka leviävät ihmisjoukossa. Minun kokemukseni mukaan virkamiehet ja poliitikot ovat foorumitilaisuuksissa mukana juuri siellä esitettyjen hyvien ideoiden vuoksi. Hyviä (eli myyviä) ideoita on helppo edistää kunnallisessa päätöksenteossa.

JP & LV: Oletko siis sitä mieltä, että tämä meidän jankutuksemme edustavuudesta on toisarvoisuuksiin takertumista?

Että ideat menevät läpi omalla painolla jos menevät, eivät niiden takana olevan ihmisjoukon voimalla? Haastateluissa kävi ilmi, että jotkut kaipaisivat tietoa vallitsevasta mielipiteestä.

HK: Selvitykset ja kyselyt ovat osa foorumitoimintaa. Niiden teettämistä rajoittaa niiden kalleus tai työläys. Siksi foorumitoiminnassa kannattaa usein käyttää kevyempiä menetelmiä. Näitä ovat osallistava suunnittelu sekä foorumien palautekyselyt. Kun kevyitä tiedonhankintamenetelmiä toistuvasti käytetään, syntyy niiden tuloksena varsin luotettava kuva todellisuudesta. Lisäksi asioista keskustellaan paikallislehdissä ja Internetissä.

JP & LV: Jos puhutaan ”kehittämisestä” ikään kuin neutraalina toimintana, onko riskinä että erilaisten ihmisten erilaisia arvoja ei tunnusteta? Esimerkiksi graffitintekijöiden?

HK: Kehittämisen painopisteet alueella valikoituvat foorumipalautteesta, yhteissuunnittelutilaisuuksista sekä erilaisista kyselyistä sekä viranomaisten antamista toimeksiannoista. Aluefoorumitilaisuuden teeman valinta on tietysti arvovalinta: mitä ongelmia halutaan ryhtyä ratkaisemaan. Esimerkiksi Maunulassa töhryongelma tuli esille ensimmäisen aluefoorumin palautteessa 30.11.1996, nuorisolle tehdyssä kyselyssä keväällä 1997 sekä yhteissuunnittelutilaisuudessa aluefoorumilla 2.12.1997. Tämän jälkeen oli helppo keväällä 1998 pyytää rakennusviraston Mikko Virkamäkeä alustamaan töhryjen torjunnasta, kun oli sekä aikuisväestön että nuorten valtuutus.

Ei syntynyt pelättyä nuorten ja aikuisten vastakkaisasettelutilannetta, eikä sellaista ole syntynyt myöhemmin.

JP & LV: Kun sinä tai pitkäaikaiset foorumiosallistujat tulkitsette, että ilmapiiri Maunulassa on parantunut foorumin seurauksena (tai sen toiminnan aikana), voiko kyse olla sellaisesta tunnusta, että ilmapiiri on parantunut? Joka taas tulee ehkä tunteesta, että on tehnyt

jotakin yhteisen hyvän eteen? Koskettaako tämä uusi ilmapiiri välttämättä muita kuin osallistujia?

HK: Oma kokemukseni on, että Maunulassa ilmapiirin parantuminen on tapahtunut useassa vaiheessa. Kun foorumi perustettiin, alueen asukasyhdistykset lopettivat riitelynsä. Alueella syntyi järjestöjen kesken työnjakoa, erikoistumista, jolloin toiminnan vaikuttavuus kasvoi. Sisäpiiri koki parantuneen ilmapiirin lisääntyvänä yhteistyönä. Sen huippenus oli yhteisen asukastilan, Mediapajan, vuokraaminen elokuussa 1999.

Asukkaat taas ovat kokeneet ilmapiirin muutoksen taantumisen aiheuttamasta toivottomuudesta kehitysksoon ja jopa ylpeyteen alueen tapahtumista. Kehitysksoon ovat vaikuttaneet konkreettiset edistysaskeleet: Alepa, Viialan kotileipomo, ottoautomaatti, alueensiirtyminen, hissien rakentaminen, kotisivut, Nettimaunula. Varsinkin Mediapaja konkretisoi tavalliselle asukkaalle alueen eteen tehtävää kehitystyötä. Mediapajan näyteikkuna on keskeinen tiedotuskanava asukkaille. Ottoautomaatin saaminen alueelle oli käännekohta, joka muutti ihmisten käsityksiä siitä, mihin asioihin voidaan vaikuttaa ja miten.

Alueen ulkopuoliset saavat Maunulasta tietoa lehtien, radion ja internetkotisivujen sekä alueella järjestettävien tilaisuuksien välityksellä. Alueella järjestettävät seminaarit ovat tehokas keino lisätä Maunulan tunnettavuutta (varsinkin asiantuntijoiden keskuudessa) sekä Maunulaan liittyviä positiivisia mielikuvia. Arkkitehtiutiset markkinoi viime keväänä Maunulan arkkitehtuuriseminaaria.

JP & LV: Edistysaskelista pääsemme kysymään, millaisten asioiden käsitteilyyn aluefoorumi sopii. Päädyimme arviointiosuudessaamme ehdottamaan, että foorumi sopii *erinomaisesti* ja ongelmattomasti ”pieniin” asioihin, siis sellaisiin, jotka eivät edellytä virallisia päätöksiä vaan, että toimijat tulevat tietoisiksi toisistaan ja ottavat kukin tahollaan vastuuta asiasta. Esimerkiksi ottoautomaatin saaminen alueelle, pienehköt ympäristöparannukset.

Ehkä myös töhryjen ehkäisy kuuluu tähän joukkoon, jos kerran ollaan yksimielisiä siitä mikä on töhry... ja vielä kun töhriminen selvästi saa ihmiset liikkeelle.

Hankalammin foorumi sopii ”suuriin”, poliittisella tai virkamiestasolla päätettäviin asioihin. Hieman ongelmalliselta tuntuu, että foorumi toimii valmisteluelimenä, tiedostettiin tämä tai ei. Foorumeissa päättäjille näyttää syntyvän käsitys alueen yleisestä mielipiteestä.

HK: Ei ole ehkä niinkään kysymys ”suurista” tai ”pienistä” asioista. Aluefoorumeissa keskusteluun nousevat asiat, joita on mainittu aiemmissa keskusteluissa ja jotka saavat erityisen merkityksen suhteessa kokonaisuuteen. Esimerkiksi Maunulan aluefoorumissa on käsitelty liikennettä varsin vähän, sillä foorumikäsitteily ei välttämättä tuo lisäarvoa asialle. Asia pitäisi kytkeä laajempaan viitekehukseen ennen kuin siitä tulee kiinnostava. Laajempi viitekehys voisi liikennesimerkissä olla vaikkapa palvelujen saatavuus tai esteettömyys taikka yleiskaavan maankäyttöratkaisut.

Isoisakaan asioissa aluefoorumin edustuksellisuus ei ole minun mielestäni ongelma. Verrataan sitä kunnalliseen päätöksentekoon. Virkamiehet valmistelvat asian ja virastojen valmistelussa ongelmana on läpinäkymättömyys ja se, ettei asioita perustella. Poliittisesti valitun lautakunnan tehtävä on kytkeä edustuksellinen demokratia prosessiin ja tuoda poliittinen kontrolli mukaan. Kuitenkin käytännössä lautakuntien ongelmana on, että päätettäviä asioita on paljon ja asioiden käsittelytahti hyvin kiivas. Niinpä aikaa ei jää juurikaan sisällölliseen keskusteluun. Lautakuntakäsittelyn ruuhkassa huonostikin valmistellut asiat menevät helposti lävitse.

JP & LV: Ehkäpä puhumme samasta asiasta eri sanoilla. Yleistä mielipidettä jostakin kysymyksestä ei välttämättä olekaan ennen siitä käytyä paikallista keskustelua. Foorumi on hyvä paikka käydä tätä keskustelua, riippuu sitten sekä keskustelun tasosta että kustakin osallistujasta (esimerkiksi kunnalli-

sesta päättäjistä) luottaako hän siihen, että foorumikeskustelun perusteella saa riittävän monipuolisen kuvan asiasta.

Joka tapauksessa foorumit tuovat esimerkiksi kaavojen laatimiseen tavallista monipuolisempaa paikallista tietoa. Ja koska aluefoorumiprosessi on alkanut ennen yksittäisen kaavan laadintaa, voisi ehkä sanoa että se oikeastaan tuo mukaan *aikaulottuvuuden*, joka yleensä jää *tilan* käsittelyn pimentoon.

Entäs ne pienet kehitysaskleet? Onko erään haastatellun ajatus korttelitalonmiesten palauttamisesta huolto-yhtiöiden tilalle foorumille liian pieni aihe?

HK: Korttelitalonmiessysteemi on etenevässä hyvää vauhtia muutamien taloyhtiöiden piirissä. Asiaa on siis pystytty edistämään muilla foorumeilla. Samoin on tullut esiin näkyviä ongelmia, joita ei kannata tuoda foorumille. Esimerkiksi Maunulan ilmoitustaulun sottaisuuden pystyy Maunula-Seura ratkaisemaan.

Aluefoorumien käsittelemille asioille on tyypillistä, että ne koskettavat monia osapuolia, ovat yleisesti kiinnostavia, asian ratkaisemiseen ei löydy muuta sopivaa foorumia tai asian ratkaisemiseen tarvitaan ulkopuolista asiantuntemusta. Aihe voi tulla aluefoorumien käsittelyyn viranomaisten pyynnöstä, foorumien osallistujapalautteen tai SWOT-analyysien kautta tai jos tilanne akuutisti vaatii asian käsittelyä.

Aluefoorumit on kehitetty alun perin vaikeiden ja monimutkaisten ongelmien ratkaisemiseen, ajatellaanpa vaikka Maunulan taantumistilannetta. Ei voida sanoa, että ottoautomaatti ja töhryt ovat pieniä ongelmia ja että poliittisella tasolla päätettävät asiat ovat hankalia, suuria ongelmia. Ottoautomaatti mahdollistaa liikekeskuksen kehittymisen kasvattamalla päivittäistavaraliikkeen liikevaihtoa 10-25 %. Töhryjen vähenemisellä taas on huomattava vaikutus alueen imagoon. Pitkällä aikavälillä näissäkin esimerkeissä on kysymys huomattavista taloudellisista vaikutuksista. Kumpikin tekijä vaikuttaa alueen asuntojen arvoon. Esimerkiksi Maunulan asuntokannan arvo on n. 400 mil-

joonaa euroa. Vuotuisen asuntojen myynnin yhteenlaskettu arvo on noin 10 miljoonaa euroa eli jotkut investoivat Maunulaan tämän verran vuosittain. Kunnan yksittäisellä investoinnilla, vaikka se olisikin suuri, voi olla paljon pienempi vaikutus kokonaisuuteen.

Aluefoorumiprosessin suurin merkitys on siinä, että asuinalue systeeminä alkaa paljastua tai mallintua, jolloin eri tekijöiden vaikutus kokonaisuuteen tulee eri osapuolille ymmärrettäväksi. Tällöin itse kukin voi alkaa *tehdä* kokonaisuutta eli yhteistä hyvää edistäviä ratkaisuja ja tekoja.

Aluefoorumi tulisi ymmärtää valmistelun välineenä. Foorumiprosessi on pitkä ja keskusteleva ja sen kuluessa tiedon määrä ja läpinäkyvyys lisääntyy. Tämä nostaa valmistelun tasoa ja toiminnan moraalia.

JP & LV: Kun ajattelee foorumien mahdollisia sovellutuksia tulevaisuudessa, olisi hyvä tietää, mitä tahoja erityisesti kannattaa kutsua osallistujiksi ja alustajiksi. Ketkä Maunulan aluefoorumissa ovat tuottaneet käyttökelpoista tietoa alueen tilasta tai olleet muuten erityisen hyödyllisiä vieraita?

HK: Etukäteen on vaikea sanoa, mitkä osapuolet ovat hyödyllisiä tiedon tuottamisen kannalta. Yleissääntönä voisi olla, että ne osapuolet, jotka ovat tottuneet tuottamaan tiedollisia konstruktioita ja sanomaan mielipiteensä, ovat hyödyllisiä. Maunulan tapauksessa erityisen hyödyllisiä ovat olleet kaupunkisuunnitteluviraston yleiskaavatoimisto, rakennusviraston Stop Töhryille -projekti, aluepoliisi sekä Maunulan yhteiskoulun rehtori.

Yleiskaavasunnittelu on luonteeltaan uusien kaupunkisuunnitteluideoiden tuottamista. Lisäksi yleiskaavasunnittelu on lähtökohtana ihmisten lähiympäristöön vaikuttavalle detaljisunnittelulle. Tämä on tehnyt tuotetun tiedon hyödylliseksi Maunulan omalle ideoinnille.

Stop Töhryille -projekti on pystynyt analysoimaan töhryjen eli laittomien graffitien syntymistä ja luomaan siitä mallin. Samoin projekti on laatinut sel-

keän mallin töhryjen torjunnasta, jolloin asia on ollut helppo lanseerata esimerkiksi taloyhtiöille. Alueellisen töhryjen torjuntaprosessin käynnistyttyä on mitattu sen tuloksia, jolloin on voitu arvioida toiminnan tehokkuutta ja hyödyllisyyttä.

Aluepoliisin osallistuminen on ollut hyvin hyödyllistä samoista syistä. Aluepoliisi on kerran vuodessa esitellyt paikatiedoksi muunnettua rikollisuustilastoa. Tietoa on tarkasteltu sekä alueellisesti keskittyminä että vertailuina aikaisempiin vuosiin. Tämä on helpottanut johtopäätösten tekoa. Vaikka aluepoliisi on ollut aluefoorumilla vain kerran vuodessa, näillä esiintymisillä on ollut merkittävä vaikutus rikosten torjuntaan alueella.

Maunulan yhteiskoulun rehtori on osallistunut jo kahdesti aluefoorumeissa Maunulan SWOT-analyysin tekoon, jolloin kumpanakin kertana on syntynyt tärkeitä oivalluksia. Koulu kilpailee muiden lukioiden kanssa ja on sekin riippuvainen alueen kehityksestä ja maineesta.

Sosiaaliviraston rooli tiedon tuotannossa on yllättävän pieni varsinkin, kun vertaa tuotettua tietoa osallistumiskertoihin. Selityksenä tälle on viraston traditio tiettyä käytännöllistä palvelua tuottavana organisaationa eikä niinkään uutta tietoa luovana systeeminä. Lisäksi osa sosiaalitoimiston tuottamasta ja käyttämästä tiedosta on salaista tai koskee laajempaa aluetta, pohjoista suuraluetta, eikä kohdennu Maunulaan. Tämä on vaikeuttanut keskustelua esimerkiksi ennalta ehkäisevästä sosiaalipolitiikasta. Toisaalta viraston edustajat ovat kokeneet saaneensa oman toimintansa suuntaamisen kannalta hyödyllistä tietoa.

Ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntäminen on ollut tärkeää koko aluefoorumin ajan. Hyödyllisiä asiantuntijoita ovat olleet tutkijat, keskusvirastojen asiantuntijat sekä yrityksistä esimerkiksi hissiyritysten asiantuntijat ja kiinteistönvälittäjät.

6

Kehittämisehdotuksia ja tutkimustarpeita

Kehittämisehdotukset

Työn tarkoituksena oli arvioida aluefoorumia toimintamallina ja tehdä arviointi mahdollisimman paljon osallistujien itsensä näkökulmasta. Foorumi on itsessään kehittyvä järjestelmä, sillä se kerää jatkuvasti palautetta osallistujilta. Tämän tutkimuksen perusteella tekijät esittävät seuraavia kehittämisehdotuksia sekä olemassa oleville aluefoorumeille että tulevaisuuden foorumien perustajille.

- *Aluefoorumien testatut pääperiaatteet kannattaa edelleen pitää kunniaissa.* Näitä ovat tilaisuuksien avoimuus kaikille kiinnostuneille, prosessimaisuus (foorumeilla ei ole yhtä päämäärää, jonka jälkeen toiminta lakkaa) sekä se periaate, että foorumeissa ei tehdä päätöksiä. Se ettei väkisin pyritä päätökseen, suosii ideoivaa ”jumppausta” ja ehkäisee ”juntaamista”.
- *Toimiva koordinaatioryhmä.* Aluefoorumien toiminnan ei pitäisi olla yhdestä henkilöstä kiinni vaan sille tulee luoda toimiva taustaryhmä, jolla on sovittu työnjako. Yleensä lieenee selkeintä koordinoita aluefoorumia asukasyhdistyksen piirissä. Työnjaon pitää perustua kunkin ihmisen vapaaehtoisuuteen, kiinnostuksen kohteisiin ja kykyihin. Joku on hyvä ottamaan kontakteja ja tuntee vuorovaikutusmenetelmiä, toinen taas järjestelmällinen ja tekee hyviä yhteenvetoja. Olennaista on myös motivaation turvaaminen selustatuella: ”yksin tää ei olisi hauskaa” kuten yksi haastatelluista vetäjistä totesi.

Kruununhaan foorumissa on hyviä kokemuksia kahden vetäjän sys-

teemistä: toinen on asukasyhdistyksessä aktiivinen foorumien koollekutsuja, toinen taas itse tilaisuuksien puheenjohtaja.

- *Konkreettiset aiheet.* Aluefoorumien popularisointiin ja motivointiin pitäisi kiinnittää lisää huomiota. Keskeisin motivointitekijä on mielenkiintoiset ja sopivat aiheet. Sopivat aiheet muuttuvat sitä mukaan, kun aluefoorumiprosessi kehittyy. Foorumien käynnistysvaiheessa yleisön mielenkiintoa voidaan herätellä käsittelemällä uhkatekijöitä, esimerkiksi alueensisäisiä uhkia kuten törjminen, rikollisuus, kauppojen tai postin lopettaminen tai asukkaiden ulkoisiksi uhkiksi kokemia aiheita kuten liikennemelu tai uudet väylät. Harhakuvaa foorumista ”yhden asian liikkeenä” olisi kuitenkin kaikin tavoin vältettävä.

Kun kiinnostus on herätetty, voidaan laajentaa aihepiiriä tulevaisuutta hahmottelevaan suuntaan. Myös teoreettisia malleja tarvitaan, kun etsitään asioiden välisiä yhteyksiä ja haetaan ratkaisuja vaikeisiin ongelmiin. Silti pitäisi aina säilyttää tuntuma konkreettiseen. Tietyn tärkeän paikan tulevaisuus (kuten Kruununhaan rannat tai Haagan tori) on hyvä, käsin kosketeltava aihe. Liian abstraktit tai yleistä hyvää tavoittelevat aiheet, joilla ei ole riittävästi kosketuspintaa alueeseen ovat vetäneet vain vähän yleisöä.

- *Motivoivat edistysaskeleet.* Pitkässä prosessissa tulee tarpeita käsitellä samaa aihepiiriä toistuvasti. Kun esimerkiksi tiettyä paikkaa käsitellään uudestaan, tulisi keskustelun pohjaksi ja jatkotyön motivoimiseksi esittää yhteenveto edellisestä ker-

rasta ja pystyä osoittamaan jokin edistysaskel, esimerkiksi vaihtoeh-
tosuunnitelma.

- *Työryhmiä: kyllä vai ei?* Haastatte-
luissa kävi ilmi eri elämäntilanteis-
sa olevien ihmisten erilaiset valmi-
udet uhrata aikaansa ja taitojaan
vapaaehtoistyölle. Foorumin vah-
vuutena nähtiin se, että se ei itses-
sään ole työryhmä. Toisaalta koros-
tettiin, että tarkemmin ja syvemmin
tiettyyn kehittämiskohteeseen pa-
neutuvia työryhmiä toisinaan tarvi-
taan, jotta asiat edistyisivät. Työryh-
mät voivat erikoistua tiettyyn aihe-
piiriin. Siten foorumi auttaa luo-
maan alueelle vapaaehtoistoimintaa
keventävää ja järjeistävää työnja-
koa.
- *Alueenkotisivut.* Aluefoorumien vies-
tintäjärjestelmän kehittäminen tulee
ilman muuta yhä tärkeämmäksi.
Kaikilla käsitellyillä pilottifooru-
meilla on läheiset suhteet paikallis-
lehtiin, ja ne ovatkin tärkeitä. Toi-
saalta asuinalueiden omat Internet-
sivustot saanevat tulevaisuudessa
yhä tärkeemmän roolin. Niiden
avulla eri tahojen osallistumista ke-
hittämistyöhön voidaan edelleen
laajentaa. Esimerkiksi koululaiset,
nuoret ja työelämässä kiireiset voi-
sivat osallistua Internetin välityksel-
lä osallistua paikallisiin asioihin
kommenteillaan ja ehdotuksillaan
riippumatta ajasta ja paikasta.
Yksi keskeinen, mutta vielä tut-
kijoille avoin kysymys on, miten ja
kuinka laajasti asiantuntijat ja päät-
täjät antautuvat verkossa keskuste-
luun tavallisten kansalaisten kans-
sa. (Esimerkiksi Heikkilä 2001) Näh-
tävässä on tietoyhteiskunnan 'eliitin'
eriytymistä omiin keskusteluryh-
miinsä myös Internetissä. Vastaa-
vasti paikallisten sivustojen riskinä
on jäädä jutustelun ja välittelyn pai-
koiksi. Sivujen maksimaalisen avoi-
muuden ja toisaalta tasokkuuden
pyrkimykset voivat aiheuttaa aitoja
ristiriitoja, jotka pitää tunnustaa ja
ovelasti ratkaista. Sivustojen ja kes-
kustelujen pitäisi olla riittävän tasok-

kaita ja monipuolisia, jotta toisaalta
kiireiset, toisaalta (vaikutus)valtaa
omaavat tahot kiinnostuvat niistä.
Maunulan kotisivujen tapaan voi-
daan käyttää hyväksi Internetin kä-
tevyyttä kuvallisen ilmaisun väli-
neenä – missä esimerkiksi kunnat ei-
vät ole vielä kovin etevä!

- *Foorumikeskustelujen referointi Inter-
net-sivuilla.* Jotta muutkin kuin pai-
kalla olleet pystyisivät seuraamaan
prosessin kulkua, foorumeissa käy-
ty keskustelu kannattaisi jollakin
tarkkuudella referoida nettisivuilla.
Tavoitteenahan on, että parhaat aja-
tukset jäävät foorumin jälkeen elä-
mään, ja täsmentyvät ajan kuluessa.
Tätä voisi vahvistaa keskustelun jat-
kaminen netissä, jolloin useammat
ihmiset voisivat seurata esitettyjä
ajatuksia ja kehittää niitä eteenpäin.
- *Postitus- ja pullaraha.* Foorumeille tu-
lisi suunnata nykyistä enemmän
kunnan tukea, sillä niiden pitkäjän-
teisestä alue- ja asukaslähtöisestä
työstä on hyötyä hallinnolle. Keino-
ja, joilla kaupunki tai kunta voi tulla
vastaan ovat foorumien sinänsä
varsin vaatimattoman perusrahoi-
tuksen turvaaminen (tilat, kopiot,
postitus, mahdollisesti kahvi ja pul-
la), sekä foorumityötä tukevien eril-
lisprojektien tukeminen, esimerkik-
si gallupien tai kotisivujen kustan-
taminen. Erillisprojektit eivät kui-
tenkaan saisi muodostua itsetarkoi-
tukseksi, jolloin projekteja keksitään
projektirahan vuoksi.
- *Foorumikoulutus.* Onnistunut fooru-
mi edellyttää aivan ilmeisesti kyvy-
kästä ja kokenutta vetäjää. Kyse ei
kuitenkaan ole pelkästään luonnon-
lahjasta, vaan taidosta, jota voidaan
kehittää. Foorumimallin soveltami-
sesta voitaisiin järjestää koulutusta
tuleville vetäjille ja yhdistyksille.
Mahdollisia toteuttajia olisivat kun-
nat ja erilaiset katto-organisaatiot,
helsinkiläisenä esimerkkinä Kau-
punginosayhdistysten Liitto, HEL-
KA. Myös koulutuslaitosten kiinnos-
tusta kannattaisi tunnustella. Esi-

merkiksi kansalais- ja työväenopistoissa voitaisiin tarjota koulutusta yleensäkin osallistumisen taitoihin. Konkreettinen kurssin aihe olisi foorumimallin soveltaminen.

- *Visuaaliset mallit.* Alueiden kehittäminen on hidas prosessi. Toisaalta negatiiviset prosessit voivat olla yllättävän nopeita ja tapahtua viranomaisten huomaamatta. Yksittäiset kehittämisprojektit ovat ainoastaan pieniä edistysaskeleita ja siksi ne tulisi nivoa osaksi alueen kokonaisprosessia. Kokonaisymmärrys asuinalueesta kertyy hitaasti. Visuaaliset mallit auttavat ymmärryksen kiteyttämässä ja toiminnan kohdentamisessa sekä suuntaavat faktatiedon hankintaa.
- *Toimintatapojen vertailu.* Aluefoorumimenetelmä on kehittynyt omaan suuntaansa, hioutunut ja vakiintunut kuluneiden viiden-kuuden vuoden aikana. Toisaalta foorumit toimivat hieman eri tavoin eri alueilla. Myös muiden nimikkeiden alla on kehitetty erilaisia versioita ja kokeiluja paikallis- ja verkkodemokratiasta, esimerkiksi käy Vuosaaren asukastoimikunta (Manninen 2001). Toimintatapojen systemaattinen vertailu, *benchmarking*, saattaisi tulevaisuudessa edistää foorumitoiminnan kehitystä. Tässä asuinalueiden Internet-kotisivut tulevat olemaan veraton apu.

Tutkimustarpeita

Aluefoorumien tarkastelu alueen prosessimaisen kehittämisen kontekstissa kiinnittää huomion neljään teemaan, joita olisi tutkittava lisää: 1) alueen prosessit, 2) lähitalous sekä 3) alueiden oppiminen ja 4) alueiden erikoistuminen. Kaikki kolme ovat vaikeita aihealueita, mutta niiden käsitteellinen hallintaan saaminen olisi lähiöiden ja muiden asuinalueiden kehittämisen kannalta olennaista.

Alueen prosessit ovat kiinnostava ilmiö. Miten erilliset yksilöt ja organisaatiot, jotka tekevät päätöksiä usein toisistaan tietämättä, vaikuttavat alueen ke-

hitykseen? Tunnistettuja toimijoita ovat asukkaat ja kotitaloudet, taloyhtiöt, kiinteistöjen, asuntojen ja liiketilöiden omistajat, yritykset, viranomaiset ja yhdistykset. Positiivisessa kehityksessä huomio kiinnittyy niihin osapuoliin, jotka tietoisesti haluavat edistää alueen kehitystä. Alueen taantuminen ei ole tiedostettua, tarkoituksellista toimintaa vaan eri osapuolten päätöksistä syntyvä hallitsematon prosessi. Suomessa on vasta muutama viime vuoden aikana käyty keskustelua alueiden segregatiosta ja jopa slummiutumuksesta. Tähän asti on toisteltu, että täällä Suomessa tilanne on erilainen verrattuna Ranskaan, Englantiin, Yhdysvaltoihin tai Ruotsiin.

Taantumis- ja kehitysprosessit ovat kuitenkin todellisia, pohjimmiltaan taloudellisia prosesseja. Alueen asuntojen hinnat suhteessa muihin asuinalueisiin nousevat tai laskevat, alueen palvelut muuttuvat, alueella pyörivä raha (asukkaiden tulot, yritysten liikevaihdot, taloyhtiöiden kautta kulkeva talous) lisääntyy tai vähenee. Yksittäiset ihmiset tekevät omalta kannaltaan järkeviä päätöksiä, mutta voivat vaikuttaa alueeseen negatiivisesti esimerkiksi muuttamalla pois taantuvalta alueelta.

Taantumista ja edistymistä on pyritty ymmärtämään paremmin **lähitalouden** käsitteen (esimerkiksi Kurki 1999a) avulla. Lähitalous sisältää asuinalueen kotitalouksien toiminnan, yritykset sekä taloyhtiöt ja liikekeskustat. Lähitalouden alueella tarkoitetaan sitä aluetta, jota asukkaat ja alueen osapuolet ovat valmiita puolustamaan esimerkiksi uhraamalla vapaa-aikaansa alueen kehittämiseen.

Asuinalueiden liikekeskustat ja vanhojen ostoskeskusten alueet ovat jatkossa kehittämisen painopisteessä. Ostarit ja vanhat liikekeskustat ovat yleensä parhaimmilla, keskeisillä paikoilla. Jos ne taantuvat, millä voimilla palvelut saadaan tuotua vanhenevalle väestölle? Hypermarkettien rakentaminen kehäteiden varsille on kaupalle ja suunnittelijoille helppoa. Asukkaille tärkeämpi vanhojen alueiden liikekeskustojen kehittäminen taas on vaikeaa. Periaatteessa ihmiset haluaisivat suorittaa ostoksensa lähellä, mutta laatikkomyymälöistä ja

pubeista täyttyneet ostarit eivät houkuttele riittävästi maksukykyisiä ostajia siinä määrin kuin uutuuttaan hohtavat kauppakeskukset.

Maunulan kokemukset Suursuon ostoskeskuksen kehittämisestä osoittavat kuitenkin, että yhteisen tahdon löytäminen on mahdollista. Ostarin kehittämiseen uhratut lukemattomat vapaaehtoiset työtunnit todistavat vahvan alueidentiteetin ja kehittämisinnostuksen olemassaolosta. Ison liikekiinteistön täydellinen remontti edellyttää vielä lukuisten käytännön taloudellisten ja hallinnollisten ristiriitojen ratkaisemista.

Keskustelu globalisaation vaatimuksista ja julkisen talouden rasitteesta yhteiskunnalle on viime aikoina kiihtynyt. On vaadittu verotuksen alentamista. Keskustelun toinen puoli tietenkin on, miten käy hyvinvointipalvelujen ja huonimpien alueiden julkisen sektorin roolin pienentyessä.¹¹ Kansalaisyhteiskunta korostuu väestön vanhenemisen myötä. Voidaanko asuinalueita mobilisoimalla ja alueiden luovuutta kasvattamalla korvata julkisen sektorin resurssien niukkuutta? Siinä on mielenkiintoinen haaste.

Globalisaatiossa pääomat ja tuotanto siirtyvät sinne, missä niiltä odotetaan suurimpia taloudellisia voittoja. Tämä näkyy asuinalueillakin. Palvelutuotannossa, esimerkiksi pankkialalla, postitoiminnassa ja kauppapalveluissa tapahtuneet muutokset voidaan nähdä osana globalisaatiokehitystä, jossa päätöksenteko siirtyy yhä kauemmas alueesta ja alueen mahdollisuudet vaikuttaa tilanteeseen vähenevät. Kehitykseen voi kuitenkin vaikuttaa, kuten Maunulan ottoautomaattitapaus osoittaa. Pankkiautomaatti sai ihmiset liikkeelle, kun tämän pieneltä näyttäneen asian suuret sosiaaliset vaikutukset tuotiin esiin. Aluefoorumien kautta tuli tutuksi ajatus, että pankkiautomaatti toimii lähitalouden moottorina.

Jokaisella asuinalueella on suuria pääomia, jotka liittyvät asuintalojen ja liiketilöiden kiinteistöjen omistamiseen. Puolet Suomen kansallisvarallisuudesta on kiinteistöissä ja lähes kolmannes asuin kiinteistöissä. Asuin kiinteistöjen omaisuusmassalla on painoarvoa globa-

lisaatiopelissä, kunhan alueella syntyy ensin tietoisuus yhteisistä mahdollisuuksista. Esimerkiksi Maunulan asuin kiinteistöjen arvo on 400 miljoonan euron luokkaa. Tällä massalla on painoarvoa suhteessa lähialueen taloudellisiin aktiviteetteihin.

Asuinalueen oppimisprosessi on uusi ja kiinnostava aihealue. Olisi tutkittava monipuolisesti menetelmin sitä, millaisia kehitysprosesseja alueella on käynnissä, miten oppiminen liittyy niihin, mitkä osapuolet oppivat (yksilöt, alueen organisaatiot, viranomaiset, suunnittelijat), miten tieto siirtyy, miten tieto jalostuu ymmärrykseksi sekä millaisilla menetelmillä ja välineillä oppimista voidaan tehostaa.

Keskustelu paikallisen tiedon merkityksestä ja käytöstä suunnittelussa on vasta alkamassa. Sitä on tarkastellut tutkija, arkkitehti Aija Staffans (2002) artikkelissaan asuinalueen tiedostavan eliitin roolista. Hänen mukaansa asukkaiden paikallisen ympäristötiedon merkitys voidaan suunnitteluteorian avulla nähdä paitsi keskeisenä perustana poliittiselle keskustelulle, myös divergenttiä ajattelua ja innovatiivista kaupunkikehitystä edistävänä voimavarana.

Miten paikallinen tieto leviää? Paikallisen viestintäjärjestelmän osatekijöitä ovat alueen lehdet, Internet-sivut sekä uutena mahdollisuutena yhteisöverkko-ohjelmat, joita SITRA:n *Oppivat seutukunnat* -hankkeessa pilotoidaan. Viestintävälineitä on tähän asti tutkittu journalistisesta traditiosta käsin, mutta niitä kannattaisi tutkia myös alueiden kehittämisen näkökulmasta.

Globalisaatiokehityksen haitallisia vaikutuksia voitaisiin vähentää, jos asukkaat saisivat alueen kehitysprosessit hallintaansa kehittämällä alueen innovatiivisuutta ja sisäistä sekä ulkoista kommunikaatiota. Alueiden välistä erilaistumista käsitellään uhkien kautta. Sen sijaan toistaiseksi ei ole paljoakaan keskusteltu niistä mahdollisuuksista, joita toisi kaupunginosien positiivinen **erikoistuminen**. Kuitenkin tiedetään, että ihmiset haluavat asumisessaan ja vapaa-aikanaan toteuttaa yhä enemmän toisistaan poikkeavia elämäntapoja. Tämän sisäistäminen voisi synnyttää alueiden

¹¹ Askettain edesmennyt sosiologi Pierre Bourdieu väitti viime vuosien kirjoituksissaan (esim. 1998), että globalisaatiota käytetään myyttisenäkin pelotteena, jonka turvin taloudellinen ja poliittinen eliitti pyrkii riisumaan hyvinvointivaltiota resursseista.

välille luovaa taloudellista ja kulttuurista työnjakoa. Siinä olisi foorumeille tekemistä, sillä foorumit ovat oiva työkalu sille, joka haluaa koota paikallisia voimia yhteen, koota tietoa alueesta ja tuottaa uusia ideoita alueen hyväksi.

Kirjallisuus

- Airamo, Raimo (1997): Eheyttävä yhdyskuntarakentaminen Lahden kaupunkisuunnittelussa. Teoksessa: Koskiahho, Kristiina (toim.): Eheyttävän suunnittelun haasteet. Suomen ympäristö 147, Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Bauman, Zygmunt (1998): Globalization. The Human Consequences. Polity Press, Cambridge.
- Bourdieu, Pierre (1998): Acts of Resistance. Against the New Myths of Our Time. Polity Press, Cambridge.
- Bryson J. M. & Crosby, B. C. (1992): Leadership for Common Good: Tackling Public Problems in a Shared-Power World. Jossey-Bass, San Francisco.
- Bäcklund, Pia (1999): Asuinalueen kokeminen ja asukkaiden aktiivisuus. Kvartti 1/1999, 30-38.
- Bäcklund, Pia & Korhonen, Heli (1998): Paikallisyhteisön käsite ja asumisen arki. Alueelle juurtumisen, asukasaktiivisuuden ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelunaloitteita 1/1998.
- Castells, Manuel (1996): The Rise of the Network Society. The Information Age: Economy, Society and Culture, vol.I. Blackwell, Oxford.
- Castells, Manuel (1997): The Power of Identity. The Information Age: Economy, Society and Culture, vol. II. Blackwell, Oxford.
- Crosby, Barbara C. (1999): Leadership for Global Citizenship – Building Transnational Community, SAGE Publications, International Educational and Professional Publisher, London.
- Eskola, Tuomas (1999): Asukkaiden kanssa yhteistyössä. Ympäristön kehittäminen Pihlajistossa 1994-1997. Teoksessa: Kanninen, Vesa (toim.): Lähiö ABC. STAKES Raportteja 239.
- Forester, John (1989): Planning in the Face of Power. University of California Press, Berkeley.
- Glasser, Theodore & Salmon, Charles (eds.) (1995): Public Opinion and the Communication of Consent. Guildford Press, New York.
- Halme, Timo & Koski, Kimmo & Niskanen, Saija & Kurki, Hannu (2001): Lähiöiden palvelut – kysyntä, tarjonta ja kehittämiskeinot, Ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 475, Helsinki.
- Harju, Pertti (1988): Yhteiskuntasuunnittelu asuinalueiden kehittämisessä – Raportti SOFY-projektin kenttäkokeiluista, Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus, Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Healey, Patsy (1997): Collaborative Planning. Shaping Places in Fragmented Societies. Macmillan, Houndmills.
- Heikkilä, Heikki (2001): Kuntalaisten osallistuminen kestävän kehityksen tietoyhteiskunnassa – Esitutkimuksen väliraportti 8.6.2001. Tietoyhteiskunta ja kestävä kehitys – tutkimusohjelma. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto.
- Helsingin kaupungin kanslia (1992): Maunulan yhteissuunnitteluohjelma, Helsingin kaupungin kanslian yleinen osasto. Julkaisu A7, Helsinki.
- Horn, Leena Marketta (1996): Saksalainen kaupunkidialogi. Miten mobilisoida kollektiivinen järki kaupungin aseman parantamiseksi. Miljöörakentamiskeskus, Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Horn, Leena Marketta (1997): Dialogi jatkuu – Toinen kierros Keski-Euroopan kaupunkifoorumeissa, Miljöörakentamiskeskus R2/1997, Espoo.
- Joensuu, Jenni ym. (2001): Osallistumiseen innostaminen kuntien haasteena. Teoksessa: Niemä, Vivi (toim.): Kestävä kehitys kunnallishallinnon haasteena. Helsingin yliopisto, maantieteen laitos. Suunnittelumaantieteen kurssiraportteja 42.
- Kajanoja, Jouko & Simpura, Jussi (toim.) (2000): Sosiaalinen pääoma: globaaleja ja paikallisia näkökulmia. STAKES, raportteja 252.
- Kanninen, Vesa (toim.) (1999): Lähiö ABC. STAKES, Raportteja 239.
- Katz, Elihu (1995): Introduction: The State of the Art. Teoksessa Glasser, Theodore & Salmon, Charles (eds.): Public Opinion and the Communication of Consent.
- Koskiahho, Briitta (2001): Menestyvän kaupungin salaisuuksia hallinnan kannalta. Teoksessa: Häikiö, Liisa ym.: Paikallinen valta. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos, Civil Society Papers 4. Tampere.
- Kotikatu-sivusto. Teknillinen korkeakoulu, arkkitehtiosasto. <http://www.kaupunginosat.net> 16.8.2001.

- Kurki, Hannu (1998a): ARVO-LÄHIÖ – Lähion kehittäminen pienin askelin, VTT Rakennus-tekniikka (työraportti).
- Kurki, Hannu (1998b): Lähitalouden analyysi asuinalueen kehittämisen välineeksi, Lähiöverkosto -lehti 2/1998, Suomen kuntaliitto.
- Kurki, Hannu (1999a): Lähitalouden kehittämisen mahdollisuudet. Kvartti 1/1999, 18–29.
- (1999b): Omaehtoinen alueen kehittäminen. Maunulan aluefoorumi työrukkasena. Teoksessa: Kanninen, Vesa (toim.): Lähiö ABC. STAKES, raportteja 239. Helsinki.
- (2000a): Asuinalueen kehittäminen ja internet, Lähiöverkosto -lehti 1/2000, Suomen Kuntaliitto.
- (2000b): Kestävää prosessimaista kehittämistä Maunulassa, Asu ja rakenna 5/2000, s. 32–25, Ympäristöministeriö.
- (2001): Luova ja elinvoimainen kaupunginosa, Kvartti 2/2001, Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kurki, Leena (2000): Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Vastapaino, Tampere.
- Kurki, Sami & Linnamaa, Reija & Sotarauta, Markku (toim.) (2000): 14 näkökulmaa alueelliseen kehittämiseen. Tampereen yliopisto, Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö 5/2000. Tampere.
- Lapintie, Kimmo (1997): Ekologinen kaupunki – konfliktista kommunikaatioon. Yhteiskuntasuunnittelu 3/1997, 9–26.
- Lehtonen, Heikki (1990): Yhteisö. Vastapaino, Tampere.
- Leino, Helena (2001): Vallankäyttö vuorovaikutteisessa kaavasunnittelussa. Teoksessa: Koskiaho, Briitta ym.: Paikallinen valta. Civil Society Papers 4, Tampereen yliopisto, Tampere.
- Manninen, Rikhard (2001): Asukastoimikunnan rooli Vuosaaren suunnittelussa. Vuosaaren suunnittelu yhteistoiminnallisena suunnitteluna. Julkaisematon pro gradu -työ, Helsingin yliopisto, sosiologian laitos.
- Martikainen, T. & Yrjönen, R. (1984): Lähidemokratia kunnallishallinnossa. Kirjapaino Tapo Oy, Helsinki.
- Melucci, Alberto (1996): Challenging Codes. Collective Action in the Information Age. Cambridge University Press, Cambridge.
- Mulgan, Geoff (1999): Programming Creativity. Public Policy in an Information Age. Teoksessa: Verwijnen, Jan & Lehtovuori, Panu (toim.): Creative Cities. Cultural Industries, Urban Development and the Information Society. UIAH Publications, Helsinki.
- Mäenpää, Pasi ym. (2000): Sanat kivettyvät kaupungiksi. Tutkimus Helsingin kaupunkisuunnittelun prosesseista ja ihanteista. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 83; Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Niemenmaa, Vivi (1997): Berliinin Stadtforum. Alue ja ympäristö 26:1, 17–27.
- Niemenmaa, Vivi (toim.) (2001): Kestävä kehitys kunnallishallinnon haasteena – hyllypaperia, ekohelinää vai todellista muutosta? Helsingin yliopisto, maantieteen laitos. Suunnittelu- maantieteen kurssiraportteja 42. Helsinki.
- Nuorten tulevaisuusverstaat 24.-25.4.2001. Aihe: ”Maunulan ostarin ja lähialueen parantaminen”. Maunulan yhteiskoulun ja nuorisotalon nuoret. Moniste. Nuorisoasiainkeskus, Helsingin kaupunki.
- Nurmi, Hannu (1977): Johdatus päätös- ja peliteoriaan. Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Pakarinen, Terttu (2002): Osallistumisen taustalla olevat ajatusmallit ja osallistumisen tulevaisuus. Teoksessa: Bäcklund, Pia ym. (toim.): Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus, Helsinki.
- Puustinen, Sari (2001): Suunnittelijaprofessio refleksiivisyyden puristuksissa. Yhteiskuntasuunnittelu 2001:1, 26–45.
- Päivänen, Jani (2000): Kaupungin tiiviys ja täydennysrakentaminen – sosiologisia kysymyksiä. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 58, Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Rauhala, Kari (1999): Näkemyksiä ja kokemuksia eheyttävästä rakentamisesta. LYYLI-raporttisarja 4. Liikenneministeriö, Helsinki.
- Raunio, Mika (2000): Kauniit kaupungit rohkeille osaajille – eli kaupunkiympäristö ja imago kaupunkiseudun kehittämisen välineinä. Teoksessa Kurki, Sami ym. (toim.)
- Riipinen, Jouko ym. (2001): Eheyttävä yhdyskuntasuunnittelu. Tutkimusvaihe. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B 2001:8, YTV.

- Rönkä, Kimmo ym. (2000): Eheyttävä yhdyskuntasuunnittelu. Esiselvitys. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja C 2000:2.
- Salmikangas, Anna-Katariina (1998): Osallisuus suomalaisessa yhteiskunnassa – kokemuksia osallisuushankkeista, Sisäasiainministeriö, Helsinki.
- Sollo, Petteri (2002): Aluefoorum Maunulan suunnittelussa. Pro gradu -tutkielma, Maantieteen laitos, suunnittelumaantiede, Helsingin yliopisto.
- Sotarauta, Markku (1996): Kohti epäselvyyden hallintaa. Pehmeä strategia 2000-luvun alun suunnittelun lähtökohtana. Acta Futura Fennica No 6, Jyväskylä.
- - - (2000): Alueelliset kehittämispelit ja verkostovalta. Teoksessa Kurki, Sami ym. (toim.)
- Staffans, Aija (2002): Kilpailu tiedosta kiristyy. Supertyypit eletyn kaupungin tulkkeina. Teoksessa: Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.): Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus, Helsinki.
- Staffans, Aija & Rantanen, Heli & Zielinski, Jorma (1998): Asukkaat verkossa - vaan ei satimessa. Raportti Kotikatu-projektista, Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto.
- Uudenmaan 2000-luvun osaamisen maankäyttöstrategia. Loppuraportti 9.4.2001. LT-Konsultit Oy, Uudenmaan liitto, Helsinki.
- Vesala, Riitta (1994): Maankäytön suunnittelun strategiat ja käytäntö – Esimerkkinä Lahti. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus A 21, Espoo.
- Visanti, Matti (2001): "Vuorovaikuttaminen ei aina edistä kaupunkisuunnittelua." Vieraskynä, Helsingin Sanomat 4.4.2001, A4.
- Vuorela & Pertti, Suonaaja, Kyösti & Hirvonen, Jukka (1994): Kymmenen vuotta yhteissuunnittelua – Sofy-projektin eteneminen, tulokset ja jatkonäkymät. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus, Teknillinen korkeakoulu, Espoo
- Woolcock, Michael (2000): Sosiaalinen pääoma: menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Teoksessa: Kajanoja Jouko & Simpura, Jussi (toim.): Sosiaalinen pääoma: globaaleja ja paikallisia näkökulmia. STAKES & VATT, STAKES Raportteja 252.

Haastateltujen henkilöiden peitenimet ja kuvaukset

Aktivisti 1 – keskeisessä roolissa eräässä aluefoorumissa/osallistuja

Aktivisti 2 – asukasaktivisti, vankka kokemus aluefoorumeista ja muista vuorovaikutustilanteista

Alueviranomainen 1 – sektoriviranomainen foorumin alueella, pitkä kokemus alueelta, viime aikoina osallistunut harvoin

Alueviranomainen 2 – sektoriviranomainen foorumin alueella, melko aktiivinen

Alueviranomainen 3 – sektoriviranomainen foorumin alueella, osallistuu säännöllisesti omaa alaansa käsiteltäessä

Alueviranomainen 4 – sektoriviranomainen foorumin alueella, melko aktiivinen; melko runsaasti kokemusta aluefoorumeista ja muista vuorovaikutustilanteista

Kaupunginvaltuutettu 1 – asuu lähellä, melko runsaasti kokemusta aluefoorumeista ja muista vuorovaikutustilanteista

Kaupunginvaltuutettu 2 – toimii asukasyhdistyksessä

Rivosallistuja 1 – terveysalalla, alkujaan erään yhdistyksen puolesta foorumissa; yleisesti erittäin aktiivinen henkilö

Rivosallistuja 2 – eläkeläinen, taloyhtiön puheenjohtaja

Tarkkailija, asukas – tutkija, asuu alueella, osallistuja/tarkkailevassa roolissa, melko runsaasti kokemusta aluefoorumeista ja muista vuorovaikutustilanteista

Tarkkailija, ei asukas – tutkija, ei asu alueella, osallistuja/tarkkailevassa roolissa, vankka kokemus aluefoorumeista ja muista vuorovaikutustilanteista

Vetäjä 1 – eläkeläinen, erään aluefoorumin keskeisiä voimia

Vetäjä 2 – tutkija, erään aluefoorumin keskeisiä voimia, vankka kokemus aluefoorumeista ja muista vuorovaikutustilanteista

Yleisviranomainen – kaupungin yleisviranomainen, vankka kokemus aluefoorumeista ja muista vuorovaikutustilanteista

Haastattelurunko/asukkaat

LT-Konsultit Oy 5-10/2001

Tausta: sinä ja Maunula/Kruununhaka/Haaga

Ammattisi tai muu aiheen kannalta tärkeä taustasi

Asutko itse alueella? Kuinka kauan olet asunut tai muuten toiminut alueella?

Oletko osallistunut aluefoorumeihin yksityishenkilönä vai jonkin organisaation (yhdistyksen, taloyhtiön tms.) edustajana?

Millaisena alueena pidät Maunulaa/Kruununhakaa/Haagaa asumis- ja/tai toimintaympäristönä?

Oma osallistumisesi aluefoorumin toimintaan

Lähtökohtatilanne: mistä sait tietää foorumeista, miksi tulit mukaan, mitä odotit?

Milloin olet osallistunut, kuinka monta kertaa (suunnilleen)?

Oletko ollut mukana vaikuttamassa foorumeissa käsiteltyihin teemoihin?

Oletko alustanut jostakin aiheesta?

Mikä on motivoinut sinua osallistumaan foorumeihin? Mikä on saanut sinut kulloinkin lähtemään? Entä mikä on ollut syynä silloin, kun olet jättänyt menemättä?

Miten foorumiin osallistuminen on näkynyt muussa toiminnassasi? Mitä olet oppinut? Oletko vienyt saamiasi ajatuksia eteenpäin omassa taustayhteisössäsi, työssäsi tai muualla?

Oletko seurannut foorumin toimintaa sen internetsivujen kautta? Miten arvioit sivujen roolia foorumin varsinaisten kokoontumisten täydentäjänä?

Käsityksesi / kokemuksesi foorumin organisoinnista ja toimintatavoista

Miten foorumin tapaamiset ovat mielestäsi onnistuneet? Plussia ja miinuksia?

Mihin foorumin toiminta perustuu, mistä seikoista sen onnistuminen riippuu?

Mitä taitoja ja kykyjä työ edellyttää vetäjältä/vetäjiltä?

Mikä on ulkopuolisen alustajan rooli foorumeissa?

Miten hyvin alueen eri asukkaat ovat edustettuina foorumeissa? Löydetäänkö asioita joista on etua (lähes) kaikille asukkaille ja tahoille? Esiintyykö ristiriitoja?

Mikä saa ihmiset yleensä osallistumaan foorumiin?

Onko foorumiin helppo tulla ”ulkpuolelta”, keskelle kauan jatkunutta prosessia?

Millainen suhde alueen asukkailla näyttää olevan kaupungin suunnittelijoihin ja muihin viranomaisiin? Onko suhde muuttunut foorumitoiminnan seurauksena?

Miten foorumin toiminta on muuttunut sinun aikanasi? Kuinka otaksut sen kehittyvän jatkossa?

Foorumi alueellisena toimijana: rooli ja aikaansaannokset

Tuottaako foorumi uusia ideoita? Miten se tuottaa niitä?

Millaisiin asioihin foorumien seurauksena on yritetty vaikuttaa/pystytty vaikuttamaan? Millaisiin ei? Esimerkkejä:

- kaupunki- ja liikennesuunnittelun kysymykset
- yrityselämään ja palveluihin liittyvät kysymykset
- taloyhtiöiden toiminta
- alueen turvallisuus, ilmapiiri ja imago

Millaista hyötyä foorumitoiminta on mielestäsi tuottanut a) Maunulalle/Kruununhaalle/Haagalle, b) yleisemmin?

Missä asioissa foorumi on mielestäsi epäonnistunut tai tuottanut pettymyksiä? Onko foorumi ”poikunut” verkostoja osallistuvien tahojen välille? Millaisia? Miten näin mahdollisesti alkanut yhteistyö on jatkunut?

Miten luulet foorumissa alkaneen keskustelun *yleensä* jatkuvan? Seuraavassa foorumissa? Yhdistyksissä, taloyhtiöissä ja muilla päätöksiä tekevillä areenoilla? Paikallislehtien palstoilla, internetin välityksellä...?

Keskustelevatko eri organisaatiot, yhdistykset ym. keskenään foorumissa? Ovatko ihmiset paikalla nimenomaan jonkin ryhmän *edustajina*?

Foorumeissa ei tehdä päätöksiä. Mitä mieltä olet tästä periaatteesta? Näetkö sille vaihtoehtoja?

Foorumimallin kehittäminen ja soveltaminen yleisemmin

Millaisilla alueilla uskot foorumityyppisen osallistumisen toimivan parhaiten? Millaisilla alueilla sitä kannattaisi kokeilla?

Millaiset edellytykset juuri Maunula/Kruununhaka/Haaga luo foorumin toiminnalle?

Miten uskot foorumin toimivan tilanteessa, jossa alueen kehittämiseen liittyy syviä ristiriitoja?

Miten haluaisit kehittää aluefoorumimallia a) Maunulassa, b) yleisemmin?

Suosittelisitko mallia muille alueille? Pitäisikö mallia määrätietoisesti ”levittää”?

Voisiko ja pitäisikö foorumeita kehittää laajemman paikallisdemokratian, esimerkiksi kaupunginosa- ja aluehallinnon suuntaan? Vai säilyttäisitkö ne epävirallisina keskustelufoorumeina?

Maunulan aluefoorumin palautelomake

MAUNULAN XXXIV ALUEFOORUMI Palaute seminaarista 19.3.2002 klo 18.00		
Tilaisuuden järjestäjät <u>haluavat ja tarvitsevat palautettasi</u> seminaarista. Jätä palautekaavake järjestäjille heti tilaisuuden jälkeen tai lähetä kaavake tiistaihin 26.3.2002 mennessä postitse Hannu Kurjelle osoitteella: Hannu Kurki, Mäkitorpantie 25 B 21, 00640 Helsinki. Palautteen yhteenveto jaetaan seuraavassa aluefoorumitilaisuudessa.		
Oletko asunto-osakeyhtiön edustaja/asukas (), vuokratalon edustaja/asukas (), virkamies (), omakotitalon tai paritalon asukas (), yrittäjä tai liikkeen edustaja (), yhdistyksen edustaja (), muu osapuoli () <i>(Laita rasti oikeaan kohtaan)</i>		
Miten hyödyllinen järjestetty tilaisuus oli mielestäsi?		
	Hyödyllinen 5 4 3 2 1	Ei hyötyä
Miten kehittäisit seminaarin toimintaa?		
Uskotko aluefoorumi-idean toimivuuteen?		
	Ehdottomasti kyllä 5 4 3 2 1	En usko
Mitä mieltä olet tilaisuudessa esitetyistä ajatuksista? Mitkä asiat jäivät erityisesti mieleesi? Mitä ajatuksia pidät erityisen tärkeinä tai hyvinä?		
Mitkä mielestäsi ovat Maunulassa <u>kolme</u> tärkeintä aihealuetta, joita kannattaisi jatkossa käsitellä aluefoorumilla?		
Aiotko kertoa/tiedottaa lähipiirissäsi (taloyhtiössäsi, naapurustossasi, yhdistyksessäsi) aluefoorumeissa esitetyistä ajatuksista?		
Ehdottomasti kyllä (), En aio (), En ole varma ()		
Aiotko osallistua seuraavaan 16.4.2002 aluefoorumiin, jossa esitellään Maunulan keskustan suunnitelua?		
Ehdottomasti kyllä (), En aio (), En ole varma ()		
<u>Muista palauttaa kysely.</u> Autat järjestäjiä kehittämään foorumitoimintaa. Palautteen pohjalta suunnitellen aluefoorumin tulevaa ohjelmaa.		

Yhteenvedo foorumipalautteesta

MAUNULAN 32. ALUEFOORUMI 28.11.2001 KLO 18.00 SAUNABAARISSA

Netti, yhteisöt ja asuinalueiden yhteisöjen uudet toimintatavat

Vastauksia 12

Vastausprosentti = 12/31 = 39 %

Arvosana

	Hyvät	5	4	3	2	1	Huonot	N	Ka	Haj.
Tilaisuuden hyödyllisyys	92 %	8	3	1			0 %	12	4,6	0,67
Aluefoorumi-idea	100 %	9	3				0 %	12	4,8	0,45
Kerron foorumista	83 %	10		1		1	8 %	12	4,5	1,24
Osall. seur. Foorumiin	50 %	6		6			0 %	12	4,0	1,04
N – vastausten määrä										
Ka – keskiarvo										
Haj. – hajonta										

Miten kehittäisit seminaarin toimintaa?

- Tällaisia kaikkia kiinnostavaa asioita
- Nykyinen tapa hyvä
- Nykyinen konsepti hyvä
- Nykyinen malli hyvä
- Alustajat hankkivat valmiiksi ”vastaväittäjiä” = vaihtoehtoja

Mitä mieltä olet seminaarissa esitetyistä ajatuksista? Mitkä asiat jäivät erityisesti mieleesi?

Mitä ajatuksia pidät erityisen tärkeinä tai hyvinä?

- Seniori-ikäisten asumismuoto oli tosi kiinnostava
- Aktiiviset seniorit mainio ajatus. Uusia ajatuksia aina tarvitaan.
- Verkkokauppa ja Aktiiviset Seniorit ry
- Verkkokauppa, hyvä ajatus
- Erittäin hyviä
- Nettimaunula hyvä info. Aktiiviset Seniorit tuskin sopivat Maunulaan
- Nettimaunula on mielenkiintoinen idea. Toivottavasti etenee suotuisten tähtien alla.

Mitkä ovat mielestäsi kolme keskeistä ongelmaa Maunulassa, joihin pitäisi tarttua yhteistyössä viranomaisten, asukkaiden ja alueen muiden osapuolten kanssa?

- Palveluiden lisääminen. Turvallinen katujen ylitys. Viheltäviä liikennevaloja!
- Yhteistyö taloyhtiöiden keskus, ostoskeskus
- Maunula.net, ostari, ympäristö
- Liiketilat, arkkitehtuuri, vapaa-ajan palvelut
- Vapaa-ajan harrastukset monipuolisia
- Vanhusten asumiseen liittyviä asioita, e-kauppa
- ATK-koulutus, liikenne
- Ostari, turvallisuus, osallisuus

Kuvailulehti

Julkaisija	Ympäristöministeriö Alueidenkäytön osasto	Julkaisuaika Marraskuu 2002
Tekijä(t)	Jani Päivänen, Hannu Kurki, Lauri Virrankoski	
Julkaisun nimi	Parempaan kaupunginosaan. Aluefoorumi kehittämisen menetelmänä.	
Tiivistelmä	<p>Aluefoorumi on 1990-luvulla kehitetty toimintamalli, joka pyrkii vastaamaan erityisesti ikääntyvien asuinalueiden kehittämisen haasteisiin. Malli on pyritty tekemään kevyeksi niin järjestäjien kuin osallistujienkin kannalta. Johtoajatusta on, että asuinalueiden pitkäjänteinen kehittäminen koostuu pienistä askelista ja päätöksistä sekä oikea-aikaisesta mahdollisuuksiin tarttumisesta. Pyrkimys taata alueen elinvoimaisuus yhdistää asukkaiden lisäksi myös monia muita toimijoita.</p> <p>Aluefoorumitapaamiset ovat alustettuja keskustelutilaisuuksia aluekehittämiseen liittyvistä aiheista. Niitä järjestetään 4-6 kertaa vuodessa arki-iltaisina. Asukasjärjestöt toimivat koollekutsujina. Foorumien piirissä tietoisuus alueen tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä lisääntyy ja leviää. Tämä tuo hyviä mahdollisuuksia esimerkiksi siisteyden ja turvallisuuden edistämiseen alueella. Alueen kehitysprosessin käsittely foorumeissa parantaa alueen kykyä palvelujen säilyttämiseen (esimerkkeinä Maunulan ottoautomaatti, Kruununhaan posti).</p> <p>Foorumien toimivuus edellyttää järjestäjiltä innostuneisuutta, sitoutumista ja koordinoitavuutta. Mallin vahvuuksia verrattuna esimerkiksi tavanomaiseen yhdistystoimintaan ovat ideoisuus, keveys ja epämuodollisuus. Foorumit vahvistavat ja luovat verkostoja, jotka toimivat alueen profiilin täsmentämiseksi ja nostamiseksi. Niissä keskitytään alueen eri toimijoiden, mukaan lukien kunnan eri virastot, yhteisiin etuihin. Esimerkiksi täydennysrakentamisen hyväksyttävyyden paranevat, jos ideoita ”jumpsautamalla” löydetään ratkaisuja, joissa eri intressit yhdistyvät.</p> <p>Aluefoorumit ovat ensi sijassa ideoinnin ja keskustelun paikkoja. Niiden yhteydessä on kehitetty myös osallistuvan suunnittelun työkaluja. Silti foorumeissa esitettyjen näkemysten edustavuus kannattaa mahdollisissa ristiriitatilanteissa testata laajemmin, esim. kyselyjen avulla. Osallistujakunnassa iäkkäät asukkaat ovat olleet hyvin edustettuina, kun taas nuorten sekä lapsiperheiden osallistuminen on vähäistä. Aluefoorumien yhteydet esimerkiksi kouluihin, paikallislehtiin ja Internetiin ovatkin tärkeitä.</p>	
Asiasanat	aluefoorumi – asuinalueen kehittäminen – asuin ympäristö – asukasjärjestöt – lähialue – lähiöuudistus – osallistuminen – vuorovaikutus – verkostot – verkostoyhteiskunta – ympäristön parantaminen	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Suomen ympäristö 589	
Julkaisun teema	Alueiden käyttö	
Projektihankkeen nimi ja projektinumero		
Rahoittaja/toimeksiantaja	Ympäristöministeriö	
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot		
	ISSN	ISBN
	1238-7312	952-11-1271-9 (nid.), 952-11-1272-7
	Sivuja	Kieli
	102	suomi
	Luottamuksellisuus	Hinta
	julkinen	
Julkaisun myynti/jakaja	Edita Publishing Ab, Asiakaspalvelu, PL 800, 00043 Edita puh. 020 450 05, telefax 020 450 2380 sähköposti: asiakaspalvelu@edita.fi, www-palvelin: http://www.edita.fi/netmarket	
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy, Helsinki 2002	
Muut tiedot	Yhteyshenkilö ympäristöministeriössä Katri Tulkki, puh. (09) 1603 9594	

Presentationsblad

Utgivare	Miljöministeriet Markanvändningsavdelningen	Datum November 2002
Författare	Jani Päivänen, Hannu Kurki, Lauri Virrankoski	
Publikationens titel	Parempaan kaupunginosaan.Aluefoorumi kehittämisen menetelmä. (För en bättre stadsdel. Ett stadsdelforum som arbetsmodell)	
Sammandrag	<p>Stadsdelsforum är en ny arbetsmodell som tagits fram under 1990-talet. Modellen skall svara mot de krav som i synnerhet förbättringen av stagnerande bostadsområden ställer. Den är enkel för såväl arrangörer som deltagare. Grundtanken är att bostadsområden på sikt bäst kan utvecklas steg för steg och på basis av vardagliga beslut och genom att rätta saker görs vid rätt tidpunkt. Ett gemensamt intresse som förenar inte bara de boende utan också många andra aktörer är att bostadsområdena bevarar sin livskraft.</p> <p>Ett stadsdelsforum omfattar diskussioner med inledande anföranden som behandlar utvecklingen av bostadsområdet. Boendeorganisationerna ordnar diskussionerna som hålls 4-6 gånger årligen under vanliga vardagskvällar. Genom diskussionerna ökar deltagarnas medvetenhet om den aktuella situationen i bostadsområdet och om de faktorer som påverkar den. Dessa möten ger en god grund för t.ex. övervakning och förbättring av snyggheten och säkerheten i området.</p> <p>För att ett stadsdelsforum skall fungera måste ledarna vara entusiastiska och engagerade och kapabla att koordinera verksamheten. Jämfört med sedvanlig föreningsverksamhet erbjuder ett stadsdelsforum bättre idékläckning, kräver mindre arbete och är mer informellt. Ett stadsdelsforum kan bidra till att det bildas nätverk genom vilka områdets profil preciseras och höjs. Verksamheten koncentreras på sådant som ligger i allas, inklusive de kommunala myndigheterna, gemensamma intresse. Till exempel utfyllnadsbyggande blir lättare att acceptera, om man genom diskussion kan finna lösningar där olika intressen samordnas.</p> <p>Stadsdelsfora kan främst betraktas som idékläckningsmöten. De ger också en god grund för interaktiv planering. Men med tanke på eventuella konflikter är det rationellt att testa hur representativa de åsikter som förts fram är, t.ex. med hjälp av enkäter. De som har varit med i stadsdelsfora är oftast äldre personer som bor i ifrågavarande stadsdel, medan ungdomarna och barnfamiljerna inte varit så väl representerade. Därför behöver kopplingar byggas upp t.ex. till skolor, lokala tidningar och Internet utnyttjas.</p>	
Nyckelord	Stadsdelsforum, bostadsområden, boendemiljö, boendeförening, lokal ekonomi, förort, förortsförnyelse, deltagande, interaktion, nätverk, nätverkssamhället, miljöförbättring	
Publikationsserie och nummer	Miljön i Finland 589	
Publikationens tema	Markanvändning	
Projektets namn och nummer		
Finansiär/uppdragsgivare	Miljöministeriet	
Organisationer i projektgruppen		
	ISSN	ISBN
	1238-7312	952-11-1271-9, 952-11-1272-7
	Sidantal	Språk
	102	finska
	Offentlighet	Pris
	offentlig	
Beställningar/distribution	Edita Publishing Ab, Kundenservice, PB 800, FIN-00043 Edita, Finland tel. +358 20 451 05, telefax +358 20 450 2380 e-mail: asiakaspalvelu@edita.fi, www-server: http://www.edita.fi/netmarket	
Förläggare	Miljöministeriet	
Tryckeri/tryckningsort och -år	Edita Prima Ab, Helsingfors 2002	
Övriga uppgifter	Kontaktperson vid miljöministeriet Katri Tulkki, tfn +358-9-16039594	

Documentation page

Publisher	Ministry of the Environment Land Use Department	Date November 2002
Author(s)	Jani Päivänen, Hannu Kurki, Lauri Virrankoski	
Title of publication	Parempaan kaupunginosaan. Aluefoorumi kehittämisen menetelmänä. (Towards a better neighbourhood. The local forum as a method to improvement.)	
Abstract	<p>Local forums were initiated in the 1990s for the purpose of stimulating declining residential areas. The system only requires a light-handed approach by both organisers and participants. The main idea is that long-range improvements can best be made in the form of small steps and small decisions and by doing the right thing at the right time. The residents and many other actors have a joint interest in securing the vitality of their immediate neighbourhood.</p> <p>Local forums arrange discussion meetings following a presentation of phenomena affecting local developments. Forum meetings are arranged four to six times annually on weekday nights. They contribute to creating and spreading a better awareness of the local situation and of the factors influencing it. They also provide an opportunity for monitoring and improving overall tidiness and security.</p> <p>For local forums to function well the leaders need to be enthusiastic, committed and capable of coordination. The strengths of the forum are compared with activities in an ordinary residents' organisation: local forums stimulate new ideas, are easy to manage, and are informal. They contribute to networking which effectively improves and promotes the image of the locality. They focus on joint interests, also engaging local authorities. For instance, even major changes in land use become more acceptable, if innovative solutions are found that unite possibly diverging interests.</p> <p>Local forums are primarily wellsprings for new ideas. They also provide a basis for participatory planning. Nevertheless, it is useful to test, for instance by inquiries, how representative the views put forward are in the neighbourhood. Older people tend to be better represented in the local fora than young people and families with children. The connections between local fora and schools, local papers and the Internet have major importance.</p>	
Keywords	Local forum, residential area, living environment, residents' organisation, local economy, suburb renewal, participation, interaction, network, network society, improving the environment.	
Publication series and number	The Finnish Environment 589	
Theme of publication	Land Use	
Project name and number, if any		
Financier/commissioner	Ministry of the Environment	
Project organization		
	ISSN 1238-7312	ISBN 952-11-1271-9, 952-11-1272-7
	No. of pages 102	Language finnish
	Restrictions for public use	Price
For sale at/distributor	Edita Publishing Ltd, Box 800, FIN-00043 Edita, Finland tel. +358 20 451 05, telefax +358 20 450 2380 e-mail: asiakaspalvelu@edita.fi, www-server: http://www.edita.fi/netmarket	
Financier of publication	Ministry of the Environment	
Printing place and year	Edita Prima Ltd, Helsinki 2002	
Other information	Contact at the Ministry of the Environment, Ms. Katri Tulkki, phone +358-9-16039594	

